

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + Refrain from automated querying Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

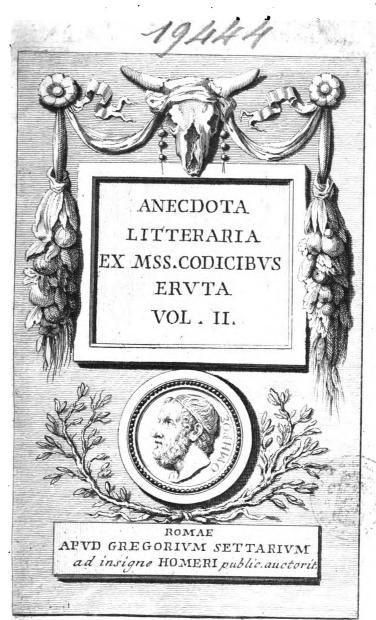
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

李1季

LECTORIBUS ERUDITIS

EDITORES.

N alterum Anecdotorum nostrorum Volumen,
quod vestrae eruditioni, & clien-

telae commendamus. Quod serius, quam statutum erat, ad vos perveniat, non est, quod rationem reddamus. Multa enim, quae ingentis sunt impedimenti ad opera peragenda, nullius ad audiendum sunt vel oblectamenti, vel utilitatis. Quare ne vos pluribus inaniter detineamus, illud potius interim rogamus, ut sedulitati nostrae aliquid tribuatis, quam sane in posterum vos non ita diutius suntamenta.

desideraturos confidimus. Volumen hoc ad prioris normam. concinnatum elt, quod nimirum Opuscula variae eruditionis exhibeat, quibus plerique Litteratorum allici, ac detineri possint. Siquidem Φιλέλληνες, Sanctorum Patrum studiosi Biographi, Oratores, Epistolographi, Poetae, Philologi, Historici, Antiquitatum tum veterum szecujorum, tum medii aevi cultores, ceterique habebunt, quo vario etiam in idiomate delectentur, & edoceantur. Quare si quid aliquis forte fastidiat, probabit alter; eritque semper, cuius intersit, & cui arrideat. Valete ergo, Eruditi Lectores, & nostro de vobis benemerendi studio amice favete. ELEN-

ELENCHUS OPUSCULORUM

Quae in hoc Vol.II. continentur.

- I. Ragmentum anecdotum Orationis Libanii Sophistae de Servitute, e Cod. Ms. Bibliothecae Mediceo-Laurentianae erutum, & e Graeco in Latinum sermonem conversuma Iohanne Christophoro Amadutio Graecarum Litterarum Professore in Archigymnasio Romanae Sapientiae. Pag. 1.
- II. Incerti Graeci Poetae Iambi in Sermones Sanctorum Patrum, seu de Scriptoribus Asceticis, ex Cod. Ms. Bibliothecae Nanianae Venetiis saec. XV. nunc primum editi. 17.
- III. Epistola Sancti Meropii Paullini Episcopi Nolani ad Alethium, ex Codice Ms. membranaceo saeculi xv. Bibliothecae Mediceo-Laurentianae Florentiae, quam maxima ex parte anecdotam, nunc a 2 pri-

primum in lucem profert Philippus Angelicus Becchettius Bononiensis Ordinis Praedicatorum.

IV. Homiliae III. Ven. Bedae Presbyteri, ex Cod. Ms. Bibliothecae Congregationis Casinensis Florentiae nunc primum erutae a D. Petro Aloysio Gallettio Romano Abbate Fontis Vivi in Agro Parmensi.

v. Funeraria de obitu Divi Alti de Comite per Benedictum Anagninum, quae nunc primum prodeunt ex Cod. Ms. chartaceo saec. xv. 99.

vi. Thomae Phaedri Inghiramii Volaterrani in laudem Ferdinandi Hispaniarum Regis Catholici ob Bugiae regnum in Africa ca captum Oratio dicta Iulio II. Pont. Max., ex Cod. Ms. saeculi xvi. Bibliothecae Cl. Praesulis Marii Guarnaccii, nunc primum prolata a D. Petro Aloysio Gallettio Romano Abbate Fontis Vivi Congregationis Casinensis. 121.

VII. Blosii Palladii Romani Oratio de prae-. statione obedientiae Rhodiorum Leoni X. PontiPontifici Maximo, & Senatui Apostolico dicta, quam ex Cod. Ms. Ottoboniano Vaticano saec. XVI. nunc primum in lucem profert Stephanus Borgia a Secretis Sac. Congr. de Prop. Fide. 163.

VIII. Francisci Aligeri Dantis III. filii Dialogus alter de Antiquitatibus Valentinis, ex Cod.Ms. membranaceo saec.XVI. nunc primum in lucem editus. 207.

IX. Aldi Manutii, Paulli filii, Aldi nepotis, Tractatus de Statuis, deque earumantiquitate, & ufu, ex Schedis Mfs. nunc primum in lucem editus. 247.

X. Sylloge Epistolarum variorum Scriptorum, nimirum Francisci Petrarchae, Nicolai Estensis, Basinii Parmensis, Leonardi Arretini, Antonii Augustini, & Latini Latinii, quae ex diversis Ms.Codd.nunc primum prodeunt. 287.

XI. Lettere Italiane di alcuni illustri Scrittori del secolo XVI., cioè di Annibale Caro, di Antonio Agostini, di Matteo Bruno, e di Gio: Batista Guarini, cavate dai loro Originali. 347.

XIL. M. Va.

XII. M. Valerii Martialis, S. Damasi Papae, & Valeriae Falconiae Probae Carmina Anecdota, ex variis Mss. Codd. nunc primum edita, additis etiam pluribus variantibus lectionibus ex iisdem Codicibus excerptis.

xIII. Basinii Parmensis Epistola versibus exarata ad Sigismundum Pandulphum Malatestam Arimini Dominum, de Linguae
Graecae laudibus, & necessitate, quam
nunc primum ex suo Ms. Cod. saec.xvi.
in lucem edit Hieronymus Ferrius Longianensis in Pontificia Ferrariensi Academia Eloquentiae, & Romanarum,
Graecarumque Antiquitatum Prosessor.

XIV. La difesa delle Donne contro il Divieto dagli ornati, Capitolo del Senatore.

Francesco Bolognetti al Conte Niccolò Lodovisi, cavato dal suo Originale.

xv. Fragmentum Papyri saec. v., vel vi., continens Donationem S. Ravennati Ecclesiae oblatam, quod in Bibliotheca. Gamba-

S VII

Gambalonga Civitatis Arimini adservatum, nunc primum in tucem editur.

XVI. Kalendarium Venetum saeculi XI., ex Cod. Ms. Membranaceo Bibliothecae. S. Salvatoris Bononiae, a Stephano Borgia Sac. Congregationis de Propaganda Fide a Secretis nunc primum in lucem editum.

XVII. Sylloge Inscriptionum Veterum anesdotarum. 457.

IMPRI-

৯ VIII 🍲

IMPRIMATUR, Si videbitur Rmo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

D. Iordani Patriarcha Antioch. Vicesgerens .

Ulta sunt in secundo hoc Litterariorum. VI arendorur Volumine, quae ex Bibliothecarum scriniis eruta ab Eruditissimis quibusdam Viris de Litteris bene meritis nune primum magno bonarum Artium studiosorum bono in lucem produ--cuntur. Ea & perlustravi libenter, & pluries, attenteque legi, Rini Patris Magistri Sac. Palatii Apost. nutibus obtemperaturus, nihilque in iis vel minimum reperi, quod Catholicae Fidei, aut Christianis moribus adversaretur. Quapropter &c. Ex Bibliotheca Almae Urbis Archigymnasii vii. Kalendas Decembris an MDCCLXXIII.

Prosper Petronius eiusdem Bibliothecae Praeses.

IMPRIMATUR.

Fr. Thomas Augustinus Ricchinius Ord. Praedicatorum, Sac. Palatii Apostolici Magister.

ERRATA

Pag. 16. 100

209. laudatissimoque

212. Antonius Francistus 380. Hic

His .

CORRIGE.

Fra .

lautissimoque. Franciscus Antonius.

FRAGMEN-

FRAGMENTUM ANECDOTUM ORATIONIS LIBANII SOPHISTAB DE SERVITUTE

E CODICE MS. BIBLIOTHECAE
MEDICEO - LAURENTIANAE ERUTUM
ET E GRAECO IN LATINUM SERMONEM
CONVERSUM

A IOHANNE CHRISTOPHORO AMADUTIO
GRAECARUM LITTERARUM PROFESSORE
In Archigymnasio Romanae Sapientiae.

Tom.11.

A

IOHANNIS CHRISTOPHORI AMADUTII AD CL. VIRUM

AUGUSTINUM ANTONIUM GEORGIUM

PROCURATOREM GENERALEM

AUGUSTINIANAE FAMILIAE

PRAEFATIO.

I INAS, GEORGI Vir Clarissime, inscribi a me nunc tibi Fragmentum hoc anecdotum Orationis Libanii Sophistae mpi suziae de Servitute, quod tecum iam communicaveram, ut diqua ratione tentarem, an quod mihi a Graeco in Latinum sermonem converti impossibile, aut difficillimum. salsem videbatur, per tuam eruditionem, peritiamque sane inanimitation aut clarius evadere, aut facilius fieri consingeret. Codicis corruptionem, & Amanuensis peccata sunc simul culpavimus, idque unanimi sententia flatuimus, ut si his medicam manum quis unquam alhibere pro necessitate voluisset, is quident Augiae Stabulum sibi sere repuigandum assumpsisset. Graeci textus sensum satis patere fimul perspeximus, ac revera non alius est, quam ut exemplis ab Herenie, a Marte, a Theseo, ab Asridis, a Tyrannis, atque ab Heris omnibus petitis evincatur, neminem liberum esse posse, atque eos quinetiam, quibus servis esse contigit, aliqua interdum frui libertate, quam corum domini saepe desiderent. Simile quid etiam sapientissimus ille. RomeRomanae eloquentiae Pater Marcus Tullius sibi probandum aggressus olim suit Paradoxo v., atque etiam buc redit santissimi Ecclesiae Patris Ambrosii Dissprtatio, sive Epistola ad Simplicianum de vera Libertate, ac Servitute. Idem praeterea aliqua ratione adstruunt Philemonis versus in Thebanis, quos resert Stobaeus (a), quique ita se habent:

Δούλοι βασιλέων εἰσιν · ὁ βασιλεύς Эτών ·
Ο' Θεὸς ἀνάγκης · πάντα δ' ἄν σκοτῆς ὅλως
Ετήςων πέφυκεν , ἐπόνων δὲ μείζονα ·
Τούτοις ἀνάγκη ταῦτας δ'ελέυειν ἀεὶ .

Sui sunt famuli regum, rex autem Deorum,

Et Deus necessitas. Denique nihil non, fi perpenderis,

Alterius exsistit, maiora minoribus domi-

Haec illis perpetuo serviant necesse est.

His praelucentibus, aliquid tentari posse videbatur;
spes enim affulgebat, si non ad litteram, ad sensum
saltem haberi aliquam versionem posse, qua Graeci
idiomatis ignaris aliquid etiam de hoc ipso anecdoto
Fragmento constaret. Rem hoc consilio peregi; ast
dubio semper conatu, & ancipiti gressu, cum mihi
anfractus ubique occurrerent, sensus nimirum hiulcus,
vitiata syntaxis, voces corruptae, & innumera,
propemodum, quae sunt ad orthographiam, inconcinna prorsus, & incondita. Sensum ergo aliquem
consectari conatus sum, parum interim laborans,

⁽a) Apophthegm. Serm.IX. pag. 883.

an is fabulae, vel historiae responderet eorum, quae innuebantur. Si enim utrumque assequi voluissem, Inferenda vis fuisset Graeco textui, quod mihi religio in veterum scripta vetabat; nam malui indoctum interpretem videri, quam vel corruptorem, vel adulteratorem audire. Quibus blanda, levisque fieri poterat citra audaciam medicina facta per me est, ut potui; cetera vero, quae pro sensu, quem mihi sinxi, opportuna videbantur, reiectis in ima ora notis, aut, si mavis, emendationibus reformavi. Hac siquidem ratione & sensui, & litterae quinetiam prospectum a me facile censui; sed si neutrum me assecutum esse tandem constaret, veniam, quam a te, amantissime Georgi, pro tua humanitate impetravero, ceteros etiam, si non benevolos, minus forte inclementes in me facturam esse, firma spe nitor. Ceterum si quis buins rei difficultatem experiatur, hoc sane opus facile copulandum censeat Graeco alteri Hippocratis Libro mpi in rounirur de Septimestri Partu, qui adeo inemendatus circumfertur, ut litteralem interpretationem refugiat, & quae peracta est quoquo modo, sensum dumtaxat respiciat. Adsunt & alia Ita incompta, & depravata Amanuensium inscitia, ut tamquam desperatae interpretationis dimissa fuerint; quod factum non ita pridem novimus a Viro eruditissimo Prospero Petronio Alexandrinae Bibliothecae in Archigymnasio nostro Romanae Sapientiae Praefecto, qui sine ulla versione prodire sivit duo Graeca Epigrammata anecdota, quae ex Palatino, nunc Vaticano Anthologiae Codice Ms. ipfe exceperat

perat (2), & cui nunc etiam baec nostra expendenda commissmus, ut ex eius insuper peritia lux aliqua nobis, si potis esset, affulgeret. Verum bis missis, ad Codicem veniamus, ex quo baec in nos manarunt consueto beneficio Viri amicissimi , & a nobis numquam sine laudis, & observantiae. significatione commemorandi Angeli M. Bandinii, qui alteri spectatissimo amico nostro Philippo Angelico Becchettio Praedicatorum Familiae Alumno Fragmentum boc ipsum ex Codice Ms. Bibliothecae Mediceae Laurentianac Florentiae exscribendum libentissime dedit. Recensetur bic Codex ab eruditissimo Bandinio summa diligentia in Catalogo, quem edidit, Codicum Graecorum laudatas Bibliothecae (b), ex quo haec nos nunc potissimum delibamus. Continentur boe ipfo Codice, qui papyraceus est in 4., & saeculo xiv. conscriptus, Libanii Sophistae, ac Luciani Opera varia, inter quae (c) habetur Libanii Oratio resi susias de Servitute, quae edita est a Federico Morellio inter alias Libanii Orationes (d), sed quae tamen sine. destituta est, quem nimirum nos nunc primum eruditis communicamus. Patet ex hoc Fragmento, quo haec Oratio quoquo modo perficitur, Libanium aliane

(a) Notizie Oltramontane per uso de' Letterati d' Italia Tom. Il. Part. II. dal principio di Luglio a tutto Decembre MDCCXLIII. In Roma appresso li fratelli Pagliari-

ni; Artic.XLIV. pag.339. (b) Tom. II. col. 137. Plut. XXXII. Cod. XIII. num.XX.

(c) Num.xx. pag.109.

(d) Tom.II. Oras.xxxI., pag.642., & feqq.

aliam constripsisse Orationem de hoe ipso servitutis argumento, quan nos buc ufque desideramus. Quare einflem exoptandam super ex animo augurabimur Fire Cl. Iob. Iacobe Reiskie, iam pro omnium Libanii Orationum editione adlaboranti, cui & alterius anecdotae Libanii Orationis Sale 'Onvurle pro Olympio, quam habet Codex Bibliothecae Barberiniae (2), quamque eidem parare nititur omnis Litteraturae Volupiae cultor egregius Ioh. Ludovicus Blanconius Saxoniae Electoris a confiliis, & apud Romanam Sedem Orator, editionem libenter reservamus, & a que demum baes nostra corrupta, O hiulca prorsus emendationem, ac formam aliquam sperare possint. Id etiam peculiare ex fragmento hoc ipso nunc deprehenditur, effatum illud: ลีง ซา งิจจึงจะ อเมโละ : คระจ์งาน . Unus est servus domus herus, quod inter breves Graecas sententias ad calcem Lexici Cornelii Schrevelii appositas (b) legitur, nullo Scriptori tributum, Menandro accensendum esse ex side Libanii, qui ex ipsius ore usurpat . Ceterum inter Fragmenta ipsa Menandri a Grotio, & Clerico in unum collecta (c), ipsuminvenire non licuit. Id unum restat modo, George Vir Cl., & amicissime, ut in incondito boc munusculo, tum etiam exiguo prorsus, ac tenui dantis animum spectare dumtaxat velis, quem tibi omnino devinctum, quem gratum, quem benevo-A 4 lum .

(2) Vid. Fabricium Biblioth. Graec. Vol. VII. Thomae Lombrail 1709. pag 411, & 412. in 8.

(b) Cap. F.

lum, quem tuae sapientiae, as meritorum tuorum aestimatorem, & quem tandem tuarum laudum, praeconem non uno ex indicio pro mea quidem imbecillitate, si non pro dignitate tua, quod meae non est opis, perspicere facile potuisti. Maste animo, ac virtute, hoc praesertim tempore, quo sulsere tandem candidi soles (a), Ecclesiae, litteris, tuique similibus auspicatissimi. Vale.

Datis ex Aedibus meis a.d. xv. Kalendas Septembris, die ipso natali meo, qui mihi primus est anni xxxiv., quemque tu mihi faustum, ac selicem precare, anno a Christo nato cisioccixxiiI.

(a) Catull. Hendecasill.VIII.

FRAGMEN-

\$ 9

FRAGMENTUM ANECDOTUM ORATIONIS LIBANII SOPHISTÄE DE SERVITUTE.

Moi d'è done μη ἀυτός
('Aρης) διαφεύγειν σουλείαι (a) · τὸ γὰρ κατὰ φυγην
οί κατασκευάσα διαμτὸν πί- Φον , καὶ δεδιέναι τὸν ἐατι- Ταπόμενον ἀυτὸν , καὶ εἶναι

αυτε δελευόν τος φαυλότες ον δελον έποια τον έν τη τάξα τε κελευόν τος. Ηρακλης δε ήχων (b) ας άδε τον ανεφον (c) τον αυτε δελον όντα των κατω και φαρ προσέτι γε δεσμώτην έλυσε και τες Ατς κοι δας γε οι χιλίαις ναυσε τη Τςοία προσέδαλον πολλα αν ευροιμεν & τη πολεμία τῶ ςρατῷ δεδελευκότας. Νεν δε άχε Μένανδρος ὁ διοπα-

Quid quod ne (Mars) ipfe fervitutem evafisse mihi videtur. Quod enim ipsi post sugam suerit constructus cadus, & in eo ipse collocatus suerit vinculis constructus, id fecit, ut qui antea iu ordine iubentis suerat, servus serviente ipso deterior exsisteret.

Hercules vero accedens ad domum Ditis confobrinum fuum fervum exfiftentem inferorum, & infuper ligatum diffolvit. Atque Atridas, qui mille navibus Troiam aggreffi funt, multum invenimus in bello exercitui inferviifie. Hanc autem opinionem habebat Menander dia vinitus Bur, negy adaire tois dinktuis ales tois aut de-अधिरामा है हिंद है कि स्थार स्थार स्थार के प्राप्त है है। अधिराह οικίας ο Ασπότης (d) · καὶ γαρ ως αληθώς πολύς ό των Φροντίδων έσμος ως οικέπιν έν έθπραζία τες κω) κωκοωραξία. Τῷ μιὰν γὰρ ἀρκικ ωρὸς τὰς टेमलेंग्ड प्रलेश्बद रेजेलेंग , क्ये जैवे वेहर्गुला (e) बेंग्वपूर्म • Kaupor d'à airs a sau day ver Dios de ynr, ver mreuμάτων απεσίαν, και δου καρπορογίαν ίσηκο τέτων έδεν απολογία Φρός δέλον αλλ' εκένφ ye h yn, ned pen peperon peper io Inore (f), ned ยं ποδήματα · ή μεν εξυφαίνεται, τα δε ράπεται Radeudbre . Tauson de soler sporonouvres . αλλ' ή μεν πρόνοια το δεσπότο τοδε द्वार รีคาเต็อง mpoc my surny . 'Adevern d'e olicety μία φερτίς το αβρώς ημα • φαρμάκων δε, κα δατρών, χαὶ ἐπαιδών αλλώ μελήσε · καὶ απο-Synoxor-

vinitus perfusius, qui cum faepissime servis nempe suis iple servisset, sic dixit: quod unus est servus domus dominus; etenim vere muleus est curarum cumulus, quam domesticus bene, at male operatur. Uni quidem enim sa est meins manus intendere, alterum vero percutere necesse est. Adest autem occasio sulpandi & sovisitam, at spirituum absentiam, at quaecumque frusuum genera-

tionem cohibent. Horum excusatio nihil ad servum attinet; quandoquidem illi terra, etsi non
fructus serat, fert tamen vestem,
&t calcenmenta, signidem illa tenitur, haec vero suntur, etiami
ipso dormiente. Nubent vero,
nihil sibi parances, sed eura est
domini, ipsos dare operam liberis
in cubile. Aegrotanti vero domestico una cura est languor ipso:
pharmacorum, medicorum, & im-

अर्थानस्थान प्रहे वं क्विडिव हिंदी केंद्र क्यक्रिंद - क्टिरे न्यक्ट्र γαρ ἀυτὸν έχαι τὸν εδικών (g) μιὰν εξεπότην ὅνία मेरे of शिवक्रकात्य , कार्य गांद सँग इपेंट्ठा गोग है तेरण प्रेयeiar ; Er huir paier d'e oi thearroi ex heas (i) Φήσωση (k) αποοπάλας το έφ' ών ίδρύμεθα, νόμως To ar honmire (1), ir hung art exercor apparer, σίδη εν τι έν αιχμαίς τέτον περιλέμποντα (m), इं005 रह रथारे वीवमध्येक्का • संद असे प्रधंत्रीसर महाταναγχάζοντας πόλας, γαι μα δία φήμι, χά κάλα όρώ τές φαίδρες δρουφόρες οι τυραντέσ मार्थित सार्विकात्र्वतस्त्र का की मार्थ प्राचित क्राप्ति क्राप्ति क्राप्ति Φύλακες, έργφ δε είσι δεσπόται τη μεν γαε कां जीहे अवंत्रकाण व्यक्तिविद्यार (n) το τω) σκευοφόρες, स्थे प्रश्निम्बन्द, रह्मे ज्ञान क्रिक्ट (०) नर्पन्वरण्य . Βυλευσε μίνων δε άλλο τι Φορά της φρυράς لآنيان

entrationem alecticura etit. Mozienti vero nellus eft timor fepulcri; quoad pollinforem enim ipfum habet in speciem quidem deminum, re autem fervum. Si vero fervi sun: ipfi servi, de servi fant etium domini, ubinam quis fancaiat tibertatem > Inter nos diseriat tyranni, numquam dona diceas de arcea, in quibus confidomus, de legos sibiatas, ut nos pro illis dominemur, de forrum

hoc eufpidibus circumfulgens, & hanc turbam facellitum. Insterram inclinare cogentes Civitates, certe per lovem aio, & video valde alacres facellices, qui tyranuluent tyranuos. Et nomen quidem illis est Custodes, reipfa aucem funt domini; fi quidem enim ipfi velint, rapinut & hiras, & opes, & virgines. Et estis tyranni? Postquam aliud quidquam in Senatu cogsistem.

ύμιν ο θάνατος • και με τέτο αλλά τε έκ ολίγα διδάσκα και λυθός δορυφόρος. Κτάνας μιὰν τον δεσπότην, τὰ δὲ ἐκάνε κτησάμενος πήν τε γιωαίκα, καὶ την αρχήν · ὑμῖν δὲ ἐδὲ ύπνος ήθὺς, άλλ' όν τοῖς όνεί ≥ασιν, άνατρέ• yer te of Be Blad mirol spos Ta me Times (p), 10) Φροσβάλλεσι τοῖς βασιλάοις, κά) τρέπεσι τές δπικέρες · καὶ ἐπιδὰ ἐγγὺς ἦ τὸ ζίφος αναπηδα (q) τε κεκραρότες · χρόνε δεόμενοι φρός τδ μαθών δε του τα κίη • μη (τ) εν μάλισα ανθεώπων αναμίζαντις (1) δισποτέια δελέιαι, ημή δία δελάας επάνην λαβόντες, ημή κεκτημείνοι καθαρεύειν (t) οἴεσθε τε χείρονος; 'Αλλ' ο δέλος άλλοτι άλλε γίνεται και έπ περοπς τε σώματος · καὶ τί ; ταύτη γε ἐκάνος άθλιώπερς καργύριον ό μεν έλαβεν, ό δε έδωκεν . i yap

fuerit, ab excubiis vobis more imminet. Et me hoc, tum & non pauca docet etiam Lydius Satelles. Sane cum interfecisset dominum, eius bona consecutus est, & uxorem, & principatum. Vobis autem neque somnus suavisesti, sed dum inter somnia versamini illi vim factuat conseendentes in summas arces, & prorumpunt in regias, & subvertunt speculatores. Ek cum prope est ensis, profiliunt

clamantes, tempus orantes, quoàniam sciunt, quod ultra haec non eilet. Verumtamen quum maxima ex parte homines miscuerint dominationi servitutem, & hane per servitutem adepti, faci sint domini, purum eile (servim) deterioris conditionis esse putatis? Sed servus diversa etiam ratione alterius sit, & est venditio corporis Quid inde? Per hanc (venditionem) ille sit miserior, si argentum him qui-

ε γαρ δε τὸ σῶ μα γε ἀυτος τετο ἐπηροσενο εδος αι τὰν (u) ψυχὰν διερθιερενο εδος κὶ τὰς ἄν τὰς τὰς ἀντὰς τες ἀντὰς τὰς κολλάκις τε ἀντὰς τύχης ἀνκάνονος οἶνον ἀκ (x) πειες έρε ο Ερχεται δε καὶ ἐφ' ὅλας τὰς πόλεις τρόπον τίνα τὸ ઉιετονο κεῖνται γὰρ αὐται πολλάκις βασπλεῦσιν ἀθλα, καὶ ὁ κτήσαδαι βελόμενος ενκεται ταύτας ὅπλοις, καὶ μάχαις εκαὶ μάλλον γὲ μετὰ σωμάτων, καὶ χεημάτωνο καὶ γερόναο τῶν δὲ γε νῦν ὅντων ὡς ὅππλεῖς ον εἰημεν ἀντὸν δὲ γε νῦν ὄντων ὡς ὅππλεῖς ον εἰημεν ἀντὸν δὲ γε νῦν ὄντων ὡς ὅππλεῖς ον εἰημεν ἀντὸς τις φιλοσοφεί, σκεψώμεθα, ιδ ἀνδρες, ὰν ἐτερος περὶ τεδε συλλύγω.

quidem accepit, ille autem dedit. Non enim corpus ipsi hoc abstulit, neque ipsiam animamacorrupit. Neque si quis in (venditionis) tractatione suerit, hanc (animam) dimisit; saepe ipsi fortunae melioris est domus paupegioris. Invasit autem hic mos universas civitates: lacent enim ipsae saepe regibus velus praemia cersaminis, & possidere volens comparat has armis, & praeliis, magis quam per corpora, & pecunias. Et nos facti fumus non pancorum iam dominorum in breva tempore; corum certe, qui nune funt, ut plurimum essemus ipsi etiam filii. Nemo igitur liber est. Si autem aliquis philosophari velit, inspiciemus, o Viri, in altera de hac re Concione.

EDITO-

EDITORIS ADNOTATIONES.

(2) Heic desinit Morelliana editio ; quamquam paulle aliter haec ibidem (e habeant, (cilicet: Ous' auros ipai dona Kpovidus Auxies Zugar igiquyor. Quare ex Codice eadem regerere placuis. Si edito inhaereas, Iovem Saturni filium beic indicatum babes; sed si Cedicem sequaris, ad Heronlem ipfum "qui fupra ännuitur , baec pertinent . Verumtamen inter Fabulas nībil invenius , gasd alterutri conveniat corum, quae haic designari videntur . Nota. Herculis servitas Omphali praestica , quam immit Libanius ipse in Declamatione IX. To.1. pag.348. Nota & ciufdem servitus praestita Eurystbee, de qua Libanius quinetiam in Declamatione XVII. ibid. pag.478. Quare Martem potins heic indicare crederem , Homeri bus suffragantibus Iliad. E. ver/. 385:

The per "Apre, are pur" are, xeareper + 'Equantie Tangle 'Adenie que me ne tebe es, पृश्व कि कि Xantin d' in mechan dellero reservablence punter.

Pertulit quidem Mars, quando eum Otus, fortisque Ephialtes Filii Aloei ligaverunt duris in vinculis,

Aeseo ausem in vale vinclus est medecim menfes . Eustathius quidem, celebris ille Homeri Commentator, nάλμον κίσεμον aereum vas , five etiam urceum,. #180v appellat, quae vox beic nimirum etiam a Libanio u/urpatur. Sic enim Homeri locum exponit Eustathius : "Ednous A (Otus scilicet, & Ephialtes) τον "Αρην , έν καλχέω με-क्द्रमण में प्रथा देशार्थण हैं। वर , मार्जिण . Tum & Hesychius ipse nieguos

interpretation without. Ceterum; eodem observante Eustathio. alis in despuringly stopp of care cere folido inclusione, ac vinchum dixerunt Martem. Quare Kporidus Saturnius , frue Juppiter, cui baec minime. conveniunt, quemque nobis Morelliana editio exhibet, in Tò Apus convertendus videtur, pro quo etiam in Laurentianum Codicem duros for-

te

te irreplerie, "vel "Apre potius, qui ibidem admellebatur, confueta Librariorum... ofitantia ommissuo fuerit: Niss etiam illud dicere volimus, male beic adsutam susse banc periodum, quae Horcotis superiorem commemorationem in editis, ab inferiore, quae in Codice oft, perpenam seiuncerit, cum pooius subsequi debuisset.

(b) Sic habet Codex, fed mendofe; vel enim legendom Fron veniens, vel d'on firepens. Nos primano leitionem fequati alteram, cui hubet,

permittimus .

- (c) Thefeus, qui cum Pivithoo ad inferos descenderae vapturus Proseptuem, viruus In Ditis posestatem pervenit, & in vincula coniedus tumdiu dis mansit, donce Percules ipsum liberavit. Libanius ud Theseum provocare videtur; sed quomodo Theseus Herculi consobrini agnatione iungeretur, ea Mythologis, qui baud etiam moanimiter banc rem narrant, deprebendere non licuit.
- (d) Confule Praefationem
  Pag. 7.
  - (c) Hesychius in Lexico:

Oppara ... (quad ab ipina)
manatara, i pap primere antisse
min mana exmendie. Plagis fervi obnoxii
erant; fed si pro porrigene
manificarias manus beic velis
interpretari, non repugno.

(f) Lege istime.

(g) Apad Demostbenema etiam si suncivris ana danisi, qui videnoue esse boni, vol in speciem boni. Verum heie ingendum denourque pre demonare, quad habes Coden.

(h) Libanius inter Pro-Dymnasimasa, ubi de visupevatione inopiae To.L. p.115: Change ; mai queis à peorris, ig samplovan dux sünn zin re-REUTHE OF SPORTHOFTER, OF THE mi aprida es supre aparerne Tray . Oudis moroums is down Robert States of this septential padejus, ras res Accerse Provide Tresomeros , is to and र्रेश केर अमेरब रहे की µæ . Excessit e vivis? De sepultura folicitudo est, & parentes illacrimantur non tam morti, quam quod honeste corpus sepelire non possint . Servitus nihil quidquam tale est; at enim servus dormit in utramvis aurem, heri fui cura nutritus, & alia adeptus, quibus corpus eget . Vides Libanium camdem nunc sententiam re-

gerere .

(i) Forte Rea. Siquidem apud Homerum saepe habetur npa piper, quod Eustathius ad Iliad. A. idem censet, ac xáelv , & Smuspian piper, gratiam, vel auxilium ferre, aut etiam χαρίζεσλα gratificari. Hinc apud Hesychium ipa xa-Adv , vel . ut Salmasio , ac cetoris lubet . ipáxanor, vel μρύχαιλον, quo veteres Graeci Herculis opem poscebant .

(k) Legi etiam posset ofegow, ut phrasis Homerica, quae Libanio familiaris, servaretur; tuncque verti posfet : pro donis statuent .

(1) Forte legendum avnpn-

merus . .

(m) Libanius inter Progymnasmata, ubi de Tyrannicida, Tom.I. pag.64. habet aspanora of dreer collucens ferrum.

(n) Forte aprales.

(ο) Forte legendum isi τύcarroi; forma interrogandi.

(p) Libanius inter Progymnasmara, ubi de Tyrannicida, Tom.I. pag.62. habet: केंद्र मधे मार्थिक मुद्रान्य त्रविकेष, qui cum edita loca occupasset.

(q) Forte avanides.

- (r) Lege, quaeso, mir. (() Melius legas arapızar-Tas, do Labortes, de MINTHmires, ut aliqua ratione stet syntaxis . Sed mbilominus Aethiopem lavamus.
- (t) Dicitur (ervus xadapsúny purus elle. ut ab. eo, qui mixtam servit servitutem, distinguatur, Sic etiam ab Homero nádapos Indvatos pura mors dicitur.

(u) Lege vel avrn, vel

etiam auns.

(x) Forte legendum ofkos de

INCER-

INCERTI GRAECI POETAE I A M B I IN SERMONES SANCTORUM PATRUM

SEV

DE SCRIPTORIBUS ASCETICIS

Ex Cod. Ms. Bibliothecae Nanianae Venetiis saec. xv

NUNC PRIMUM EDITI.

Tom. 11.

B

IOHANNIS CHRISTOPHORI AMADUTII AD VIRUM CL.

IOHANNEM ALOYSIUM MINGARELLIUM

ABBATEM ET PROCURATOREM GENERALEM

Canonicorum Regularium Congregationis Rhenanae S. Salvatoris

PRAEFATIO.

RAECI Poetae anonymi Iambos per tes ex Codice Ms. Bibliothecae Nanianae accurate exscriptes, tum e Graeca in Latinam linguam conversos, ac pluribus insuper insignitos adnotatiunculis, atque iis quidem doctis, eruditisque, libuit tibi ad me pro tua humanitate nunc mittere, ut dein & per meipsum inter Anecdota nostra insererentur, & quae placeret, Praefatio simul iisdem apponeretur. Accipio munusculum quam libentissime, ac de eodem multum te amo. Cur enim Graeca non probet, qui & Graecis litteris tradendis publicam operam navet, & cui uno tempore Athenis, & Romae quodammodo commorari videatur? Verumtamen ut aquas videmus a mare profectas ad mare rursus etiam reduces, fic etiam decet, MINGARELLI wantefrere, Opusculum hoc, quod a te mihi anecdotum tam libenti munere traditum est , nunc autem typis cura mea excusum, quasi arriduer, ad te reverti.

Ceterum tute vides, parum mihi reliquum fuisse? quod facerem, ut lambos istos publica luce dignos consticuerem. Anonymus Auctor nihil de se coniiciendum przebet, ut & tempus, quo ipse Vixerit, ne divinandum quidem nobis relinquat; nisi illud dicerc velimus, quod a te in adnotatione. monitum est ad Callisti nomen, qui si ille esset Xinthopulus cognomine, & Patriarcha Constantinopolitanus, qui saeculo xiv. scripsit, parum sane antiquitatis his versibus tribuendum foret. Asceta. tamen Poeta hic fuit, qui praecipuos Ascetas Scriptores carminibus recensendos sumpserit. De Ascetis nihil est, quod dicam, cum hanc Spartam egregie ornaverit Vir Cl., & Eminentissimus Nicolaus Antonellius S. R. E. Card. & Managirus in Dissertatione de Ascetis, quae ab eodem inserta est in editione, quam anno civioccivi. typis Propagandae Fidei peregit, Sermonum Armenorum S. Iacobi Episcopi Nisibeni (a), ut Ascetarum mentionem, quae in Sermone vi. habetur, omni eruditionis genere illustraret, & Ascetas ipsos non Diocletiani Augusti aevo dumtaxat, cuius ultima persecutionis tempora, ac restitutae a M. Constantino Ecclesiae pacis Armenum Patrem attigisse patet, sed etiam primo Ecclesiae saeculo exstitisse contendat, ac digitum ideireo intendat ad Flavium Clementem (b) Domitiani Imp. patruelem, a Svetonio (c) memoratum, 9**88**

(b) Ibid. S.5. pag. 112.

⁽a) Post Sermon. v. (c) In Vita Domitian. pag 107., & seqq. cap.15.

qui ex Consulatu ad Martyrium pro Christi side. processit, & cuius tumulum longe praestantissimum boc ipso saeculo feliciter detectum, qui Romae in Veteri S. Clementis Papae, & Martyris Ecclesia religiose nunc colitur, illustrarunt Eduardus Vitryus, & Franciscus Antonius Zaccherius (a). Sinas Vero, MINGARELLI eruditissime, nonnullas alias a me quoque adnotatiunculas tuis sane solidioribus copulari, ut & Auctores illi, quos forte tamquam. notissimos intactos reliquisti, iis, qui eosdem parum noverint, aeque ac ceteri, quos tu illustrasti, innotescant. Verum cum hoc raptim, prelo me urgente, peregerim, non aliud usurpare ad id licuit, quam Catalogum Ms. Codd. Graecorum Bibliothecae Mediceae Laurentianae Florentiac a Cl. Bandinio no-Stro summa eruditione, ac diligentia elaboratum, ex quo tamen pro re mea satis notionum hausisse mihi videor. Tu qui tanta Anecdota & Latina, & Graeca Litterato Orbi communicasti, quique & tanta per te naviter exscripta adhuc in forulis servas, ne patiare nos diutius iisdem carere, atque haec nostra Anecdotorum editio tibi stimulos addat, quibus & ipsa in eo proficiat, ut iisdem a te collectis Anecdotis in posterum ditescat, eaque primum eruditis exhibuisse glorietur. Illud tibi nunc persuadeas velim, MINGARELLI Cl., nemini me corum concedere, qui te colunt, & observant;

⁽²⁾ Raccolta d'Opuscoli scientisset, e silologici Tom.xxxIII. pag.251.

Immo & gratum, & memorem quinetiam liberalitatis huius tuae me perpetuo exstiturum polliceor. Vale.

Datis ex Aedibus meis Kalendis Offobris
anno CIDICCLXXIII.

BIE TOTE ACTORS

ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ.

Ε Ρηπὶς ἀείς η τΕ μοναςικε βίε
Οἱ τοῦν γερόντον τοῦν σοφῶν ἀπλοὶ λόγος
Δηλεντες ἀιπών πρέξιν ἐν Θεωρίφ.
Οἱ καὶ καταρχὰς ἐις ἀνάγνωσιν δ'εον
"Αποίνας ἡμῶς λαμβάνειν καθ' ἡμέραν.
'Ως ἔξ Ἐδὶμ γὰς ἔξ ἐκένων βλυςάνει
'Ελλάμ ψεων πηγή τις ἐις σωτηρίαν

INCERTI GRAECI POETAE I.A. M. B. I. IN SERMONES SANCTORUM PATRUM.

Ptimum vitae monasticae fundamentum
Sunt sapientum Senum (a) simplices sermones,
Quibus eorum prants, ac theoria manifestatur,
Quique iuxta litterarum ordinem sunt in hoc li5. Hos in primis legere debemus (bro.
Cuncti, & quotidie in manus sumere:
Ex ipsis enim, tamquam ex Eden, scaturit
Fons quidam illustrationum mentis saluberrimus,

B 4 Qua-

(a) Libros illos respicit, num, & Patrum apophthegqui a Graecis Gerontica. & mata contineans.

Paterica vocantur, eo quod Se-

'Αςχών μιευσμόν πιθιάςουν διδιαγμίνη ΙΟ. Έν τη ωιχίση των άρεπων πετρακτύι, Έξ ής καθαίρεται το και φωτίζεται Απας μονασής τη Θευ συνέρχια. Μεθ' ές μέτελθε συγγεαφήν Παλλαδίε. Kaj d'à met' authy thy lockyre mally Ι 5 . Πεδς τον μαθητών Σωφεόνιον ηςαφάσαι (2) .

Quatuor principiorum partitionem ostendens 10. In maximo virtutum quaternario, Quo & purgatur, & illuminatur Quilibet monachus Dei auxilio. Postquam hos legeris, transi ad opus Palladii (b), Tum rursus ab hoc ad librum (c) Iohannis, 15. Quem is discipulo suo Sophronio scripsit,

Qui-

(a) Versus claudicat: neque vero credibile est, Anonymum nostrum tam turpiter peccasse: metricas enim leges probe calluit . Legendum igitur perpanulana pro reconocar. Sed indoctus forsitan librarius cum versum videret pluribus, quam ceteros, syllabis confantem, pro γιγεαμμίνην scripsit yean Hour.

(b) Forte hic est Palladius Galata, Episcopus Helenopolitanus, discipulus, & familiaris S. Ioh. Chrysostomi, qui

scripsit Dialogum de Vita-Praeceptoris fui , editum ab Emerico Bigotio Rotomagenfe Lutet. Paris. anno 1680. Vid. Catalogum Cod. Mss. Graec. Bibl. Medic. Laurent. Florentiae, auctore Viro Cl. Angelo M. Bandinio, Tom.I. col.411. 9.15. Amadutius .

(c) Iohannis Moschi liber notissimus est, qui inscribi folet λαμών, aut réos zapá-Serses, b. e. Pratum, aut novus Paradifus .

Λαμώνα δε κληθάσαν ευοσμον νέον •
Καὶ τάλλα τυγχάνοντα ποιετότερπα •
Καὶ σαντιώτε Δανιλλ τὰ πρακτέα
Δόξης καταφεόνησην εμποιεντά σοι •
20. Κάλλισον Ατ άκεσμα Καλλίσε πατεός
Θυμε μαραίνον την παρακτικήν ζεσιν •
Καὶ Δωρρθέε θαα των δωρημάτων ,

Quique Pratum nevum bene olens vocatus est.

Et alios eiusdem generis libros lege.

Ac Danielis (a) Scetiotae practica documenta,
Quae te inanis gloriae contemptorem facient.

20. Deinde optima (b) Callisti patris praecepta lege,
Quae animi tui perturbationes compescent:

Et Dorothei (c) divina dona, ac scripta,

(a) Daniel bicce Monachus Scetiota videtur esse. Danie-Jem illum Abbatem, & eius snarrationem de puero Hebraeo per ludum a pueris Christianis baptizato memorat ex Lambecio Fabricius Bibl. Gr. Tom.X. pag.501. Operis vero ab Anonymo nostro indicati Fabricius ipse nusquam meminit.

(b) Paronomasia in Graeco est, sed latine exprimi nequit: nempe Callistus graece valet cptimus. Quis autemast iste Callistus, non ausim

nunc definire. Si est Callistus Xanthopulus, cuius opus centum capitibus constans inscribitur: Mixeds, ù Karàr Tis à myūs, ù Teatra parasinis, ut videtur; Anonymus noster valde antiquus non euit. Xanthopulus enim ille Patriarcha Constantinopolitanus saeculo xiv. storuit.

(c) His quoque paronomafia est in Graeco: nam Dorothei nomen derivatur ex vocibus donum, as Deum denotantions. Fuit autem Dorotheus Εν «ξε λομσμών τες πολυχιδάς τεόπες Της λεπτίτη ως τη διακείσα γεώφα:

25. Μακωρίκ τε τε φερωνύμε λόγες Έξ ών φροσευχής όκμαθών θεωρίας Ευχήν δρώζεις καὶ φροσευχήν έρχάση καὶ Καὶ Καιοσίανε τε πνέον ος καισίαν.

In quibus cogitationum multos, variosque modos

Subtiliter discernens describit:

25. Et Macarii, cui recte hoc nomen (a) impositum est, sermones,

Ex quibus precandi theoriam cum didiceris, In orationem incumbes, ac preces Deo fundes:

Et librum Cassiani (b) cassiam spirantis.

Quo-

theus iste Archimandrita septimo Christi succulo clarus. Exstat illius liber inscriptus: Audurania sharepot rede iauri punduras, i. e. Institutiones Variae ad suos discipulos.

(a) Nempe Macarius graece valet Beatus. Videtur vero Auctor noster ex Asceticis
septem Sancti Macarii Aegyptii opusculis tertium potissimum respicere. quod nes
resouncis. i.e. de Ocatione
inscribitur.

(b) Forte Iob. Cassianus, Eremita, Patria Romanus, qui anno Christi CCCXLIV. obiit, quique scripsit Librum de octo vitiosis cogitationibus, alterum ad Leontium. de Patribus Sceriotis, & alterum demum ad Castorem. Episc. de Institutione, & Disciplina Coenobiorum Aegypti, & Orientis. Consules Bandinium cit. Tom. I. variis in locis. Amadutius.

Πως δε παιρόσω την Ισαιακ το Σύρε,
30. Ησαίε τε την Θεόπνευςον βίβλον;
"Ων ή μεν είδεν ήσύχτη καταςτέσει
Τον νείν περώσαι φρός προσευχάς έμπορες.
"Ησαίε γραφή δε τρός κοινωνίας
Μετ' εύςαθείας ήδικατάτης άγειν,
25. Ην ποσεκτικώς δάννυση έδωθευς.

35. Ήν φρακτικώς δάκνυσιν έρρυθμισμένην ο Διέλθε μοι καὶ δέλτον Έφραλμ τὰ Σύρα ᾿Ασκητικών ἀ (a) γνώσεως πλάτα γέμα. Ἦπατ' ἐκάνην ήτις ἐκλήθη Κλίμαζ

Quomodo autem praeterire potero Isaci Syri(b), 30. Et Isaiae Abbatis divinos libros? Quorum ille quidem novit quieto e statu Mentem in altum tollere ad fervidas preces sun-Isaiae vero scripta ad vitae societatem (dendas; Stabilem, ac bene moratam alliciunt,

35. Quam practice oftendunt recte informatam.

Percurre etiam, quaeso, Ephraimi Syri librum(c)

Ascetis documentis refertum, ac locupletem:

Deinde librum, qui vocatus est Scala

Αđ

(a) Poeta noster Dorice, musquam loquitur. Quid ergo bic facit Dorica ditiuncula à pro û, i. e. quae?

(b) S. Isaacus Asceta, & Anachoreta Syrus, qui saeculo vi. Spoletum venit, ubi mortem obiit, scripsitque Sermonem de contemptu Mundi, & Monaftica Disciplina. Confule Fabricium Bibl. Graec. Tom.X. pag.171., & Bandinium loc.cit. col.504.9.13. Amadutius.

(c) Vel Testamentum.

Είς έρανον πέμπεσα τές βεδηκότας.

40. Σοφε το Μάρκο πρακτικωτώτες λόγες •
Καὶ τὴν Διαδόχε γνωσικὴν ἐνωζοντάδα •
Καὶ τὴν διαλὸν μάλισα το Καρπαθίο •
Καὶ τὸ γλυκους τοτραπλην Θαλασείε •
Νάλε το χρυσὰ ῥάθια τῶν διδαγμάτων •
45. Καὶ δήτα ταῦτα πάντα συγκεκλεκότα

Ad caelum ducens eos, qui per ipsam ascendunt: 40. Et sapientis Marci (a) maxime practicos sermones:

Et Diadochi (b) gnosticam Centuriam:

Et duas potissimum Carpathii (c) Centurias:

Et quatuor dulcissimi Thalassii (d):

Et praeceptorum Nili (e) aurea fluenta:

45. Et ea, quibus haec omnia inclusa sunt,

Scri-

(a) Hic est Marcus Monachus, quem citatum innuit Bandinius in pluribus Graecis Operibus. Vid. Indicem laudati Tom.I. Amadutius.

(b) · Diadochus Photices Episcopus Capita Centum Asce-

tica conferipsit.

(c) Iohannis Carpathii capita CCXVII. memorat Fabricius Vol.IX. Bibl.Gr. pag. 446; fed auttor nofter ducenta dumtaxas innuit. (d) Thalassi Abbatis exfant quatuor Centuriae Sententiarum.

(e) Non alius certe intelligendus venit, quam S. Nilus discipulus S. Ioh. Chrysoftomi, the ex Praesetto Urbis Constantinopolitanae Monachus, the Abbas, qui circa ann. Christi ccccxi. obiit. Notissima sunt eius Opera. Amadutius.

Τὰ τὰ πυρίπνε, καὶ μορίς ε Μαζίμε.
Τί δὲ λέγας σῦ (a) · τὰν Βασιλάε βίδλον
Τὰ πανσόφε τε, καὶ μόνε διδασαλλε
᾿Ασκάσεως γραφέσαν ἀκριβάς τόπες;
50. Οὐ μὰ ματέλθης; καὶ μάλις α σῦν ποθω
Τέτων ὁρὸ πάντων, κὶ πάλιν, κὶ πολλάκις.
Πλὰν ἐ ματάλθης ἐκ καλῆς ἀπληςίας
Καὶ τὰ ταπανῦ τράς βίδλες Ἐυαγρίε,

Scripta nempe ignem spirantis, & vere maximi (b) Maximi.

Sed cur omitto librum Basilii (c)

Sapientissimi, & solius magistri,

Asceticae vitae formam accurate describentem?

50. An non eum leges? imo maxima cum aviditate
Prae aliis omnibus eum leges, & iterum, & saepius.

Verum si prae laudabili insatiabilitate legeris Tres etiam libros humilis viri Euagrii,

Nul-

(a) Versus hic sine dubio corruptus est a librario: quomodo autem emendandus sit, sgnoro. Ita eum verti, quasi scripsisset Auttor: Ti d' u sesu sou.

(b) Paronomasias superius
Latine reddere nos minime potuimus: beic vicissim Poeta.
gracce non potuit: sed nos

vocem maximi iterare coe-

(c) Nota funt plurima.

Asceticorum eapita a S. Basslio Magno conscripta, que Caesarene in Cappadocia Archiepiscopus creatus est anno CCCLXIX., & Kalendis Iamarii anno CCCLXXVIII. obiis.

Amadutius.

Οὐδὲν βλαδήση, μάλλον ἀφέλαὰ σοι 55. Γενήσεται, καὶ γιώσεως ὅψη βάθος Ἐκ πράξεως ὑψεν σε πρὸς θεωρίαν. Εἰ δὲ βλέπας πὰ σῖτον ὁι ζιζανίοις. Αλλ' ἔν ἄρισος ὡς γεωργὸς ἐκτρέπε Ἐκάνα, σῖτον συλλέγων ἀδημόνως.

60. Ένες γας και πράστον όκ των χαρόνων. Θέλας δε βίθλον αντί πολλών μίαν; Την Αντιόχε τρός Εὐςτίδιον κτησαι πόθφ

Nullo afficieris damno, sed utilitatem potius 55. Percipies, & profundam acquirens scientiam videbis

Te e prazi ad theoriam (a) extolli. Quod si triticum alicubi lolio mixtum videris, Tu istud instar optimi agricolae reiice, Scite frumentum colligens;

60. Nam exmalisquoque libris bona excerpi possunt.

Sed numquid librum vis, qui instar multorum sit?

Antiochi opus ad Eustathium avide tibi compara, Quod

(a) Nempe ex Evagrit libris primus est repl regurtusic, s. e. de vita practica: alser repl ror narectubirror ruberus, i. e. de iis, qui scientiam consequi meruerunt. Origenismi accusatus suit bia Scriptor, & damnatus a Quinta Synodo, quod nemo ignovat; ut proinde luc respiciat etiam Poetae nostri monitum, quo lettori indicitur, ut ex Evagrii libris bonum a malo secernat, en vatione, qua algricola triticum a luño separat. Κλήσιν λαχέσαν σεάγμασιν πις εμένην.
Σοφῶς γὰρ αιὖτη τοῦ συνοπτικῷ λόγορ
65. "Απασαν ἀφέλααν ἐκ πάσης βίξλε
Γεαθής τε χεήσας συλλαβεσα σροσφόρες
Τὰ πάνπα πεντήκοντα ελπλά, κοῦ πάλιν
"Απλοῖς ἀειθμοῖς ἀς τριάκοντα γεάφα.
Λόγοις δὲ τέτοις πῶσιν ὑψηλὸν βίον
70. Αντωνίε μοι σρόσθες ὡς κορφνίδα.

Quod merito Pandecten vocatur ex his, quae continet:

Nam compendiario sermone egregie
65. Quidquid utile sit, ex quovis libro,
Et e Scriptura sententias, & dicta utilia depro-

mens,

Omnia in capitibus (a) bis quinquaginta, & infuper Simplicibus numeris in triginta scribit. Omnibus vero hisce libris sublimem, quaeso.

70. Antonii Vitam (b), quali coronidem adiunge.

(a) Antiochi opus instriptum Pardintus tiis asiac seaqiis, i.e. Pandectes Sacrae.
Scripturae, in capita centum,
to triginta divisum est: non
vero in Homilias, ut male eas
vocat Latinus Interpres. Id
patet ex Procemio ad Eustathium Abbatem; ibi enim.
Antiochus opus suum se par-

titum esse ait es ingrès rednorm moddaga, i.e. in capita centum triginta.

(b) Celebrior est, quam quae beic referatur S. Antonië Abbacis Vita a S. Athanasio Magno Archiepiscopo Alexandriae conscripta. Occurrit nempe inter Athanasii Opeta editionis Parisensis an-

ni MDCXCVIII. Tom.I. p.793.
In Codice Ms. Bibliothecae
Mediceae Laurentianae Plorentiae Plut.ix. n.xyii., ubi
continentur Martyria diversorum Martyrum, frue Orationes Encomiasticae diversorum
Patrum, & Martyria varia.

Sanctorum, pag. 121, n.xvII. habetur haec ipfa Vita Athanasiana S. Antonii, quae tamen in fine diversa est abeditis, ut nos monet Claris. Bandinius cit. Tom. I. p. 417. Amadutius.

EPISTOLA SANCTI MEROPII PAULLINI EPISCOPI NOLANI AD ALETHIUM

EX CODICE MS. MEMBRANACEO SAECULI XV BIBLIOTHECAE MEDICEO-LAURENTIANAE FLORENTIAE

Quam maxima ex parte anecdotam

NUNC PRIMUM PROFERT

PHILIPPUS ANGELICUS BECCHETTIUS

BONONIENSIS

ORDINIS PRAEDICATORUM.

Tom.II.

Digitized by Google

FR. PHILIPPI ANGELICI BECCHETTII AD CL. PRAESULEM STEPHANUM BORGIAM

A, SECRETIS
SACRAE CONGREG. DE PROPAGANDA FIDE
PRAEFATIO.

UM Vir cl. Iohannes Christophorus Amadu tius, suius dollrinam eximiam, fummamque scribendi facilitatem mirari saepe soleo, cam mihi demandasset provinciam, ut Opuscula... aliquot, quae & nondum edita forent, & publica luce digna viderentur, oi suppediturem, quo nova amestru, collectio, quae ab co parabatur, ditari posset; rem summa animi alacrisate aggressie sum, non solum us amico, cui plurimum debeo, morem gererem, verum estam ut occasionem natius tuae, Bonois Praesul doctissime, tam insigni in me benevolentiae ea tandem, qua possem, ratione inciperem respondere. Multa equidem de doctrina, E sapientia tua, multa de comitate, & benevo lentia, multa denique de alifs animi, ingenifque sui dotibus eximiis praedicari audiveram ; sed com & ea scripta auro, cedroque diena, quibus vet aliquam Civilis, Ecclefiasticaeque Historide partem, vel Romanae Ecclesiae iura illustrare, asque tueri omni cruditionis genere, omnique rationum pondere niveburis , parlegissem , & , quod musimum est , tc-

temetipsum summa animi voluptate de iisdem rebus disserentem audivissem, etsi multa satis liberaliter de te dicerentur, maiora tamen abs te praes stari intellexi. Sed ne incidere videar in eum fermonem, qui in ore omnium est (quotus enim. quisque est, qui vel tua scripta, vel ea antiquitatis monumenta, quae abs te comparata, & illustrata sunt, ignoret?) mitto ea omnia, quae ad banc non minimam sane tuarum laudum partem spectant; tuam vero illam humanitatem, qua litteratos praesertim homines excipis, & benevolenvia completteris singulari, tacere noc possum, nec debea. Cum omnium doctrinarum genere instructus cognosceres, planeque sentires indignum liberali homine esse, non id efficere, ut ceteris praesidio esses, quo plurimae commodorum partes suis studiis in humanam promanare societatem possent, in id maxime incumbendum tibi esse existimasti, ut hominum Budia assiduis conatibus excitares. Quapropter cum plurimum sive auctoritate, sive dignitate valeres, quotquet vel divinis, vel humanieribus litteris operam dant, te unum veluti Maecenatem amplifsimum merito suspiciunt, & magnopere celebrant, quod eximiam diversarum verum notionem, scientiamque cum admirabili quadam animi sucuitate, modestiaque ita coniunxeris, ut omnibus te facilem præbendo, multis prodesse, obesse vero nemini velles. Hinc iure factum noscunt, ut post varios Magistratus egregie abs te administratos CLE-MENS XIV., quem ad multorum felicitatem D. O. M. din servatum velit, nova dignitatum acceffio=

sessione, cum Sacrae Congregationi de Propaganda. Fide te a Secretis scienter, prudenterque dederit, te cumulatum voluerit. Sed plura ad virtutes, laudesque tuas commemorandas congerere opus non est, cum te summo omnium gaudio, & plausu intelligo tantis animi dotibus, prudentia, scientia, eruditione, aequitate, ac bonitate, & tot demum in Rempublicam meritis dignum ese, qui amplissimam quamque dignitatem consequare. Quae cum ita sint, inhumanus plane, ac difficilis fuissem, si, cum multis auctus, cumulatusque beneficiis abs te suerim, nullam ipse grati adversum te animi significationem reciperes: cum vero quae a me perscribuntur, non ea sint, quae tibi pro eximia scientia, atque eruditione, qua abundas, & praestas, offerri possint, hanc, quam ex Codice xx. Plutei xxIII. Bibliothecae Mediceo-Laurentianae, largiente cl. Viro Angelo M. Bandinio eiusdem Bibliothecae Praesecto amplissimo , atque amico nostro spettatissimo , exstripsi, s. Paullini Epistolam in grati, obsequentisque animi mei argumentum interim tibi offerre decrevi, quo saltem tanti Viri nomine, quae mihi desunt, apud te supplerentur. Primae huiusce Epistolae, quae apud cl. Muraeorium est xxvIII., reploxai iam editae fucrunt , sed cum cetera desiderarentur , operae pretium me facturum existimavi, si ea publica luce, tuoque nomini inscripta donarem. De scriptis huiusce S. P. multa dicerem, si effet bic differendi locus, sed cum multa apud laudatum Auctorem, & alibi legi possint, tu interim mecum boc munusculo fruere; quod si eo animo acceperis, quo tibi est oblaoblatum, & illud, quod vebementer expetebam, me confecutum arbitrabor, & tuis auspiciis, quae sam ineoepi, ad exitum facilius perducam, ut hoc modo etiam intelligas, me tua heneficia, tua confilia, tuique memoriam, quae saue mihi utpote Patronorum meorum aptimi iucundissima est, in oculis, ac sinu continuo serre. Vale interim, Praesul dostissime, & me, ut facis, ama: ego enimo hoc tibi, quantum in me est, continuis studiis persuadere conabor, me nihil, quod mei muneris, gratique hominis sit, umquam praetermissum, ut te videar, si non omnino, aliqua saltem ratione demeruisse.

Daham Bononiae 11L Id. Septembris anno

a Christo nato MDCCLXXIII.

FPISTOLA SANCTI PAULLINI EPISCOPI NOLANI.

Beato, & merito Ven., ac dilectissimo fratri Alethio Meropius Paullinus salutem (2).

EO gratias, qui odorem gratiae in te suae per eloquia litterarum tuarum manisestavit mihi. Per fratrem enim ca-

rissimum in Deo Victorem meum hoc munere militantem Deo, ut fraternae serviat caritati, hisque nobis per longinqua terrarum intervalla discretis impigrum annuis discursibus tabellarium se praebeat, & religiosissimis ossiciis mutuo visitantium corporalem laborem spiritali impendat assectu: per hunc ergo fratrem, & conservum in Domino & communis unanimus; nam & vobis ea, si qua nobis insita est, acceptissimum gratia gloriatur. Per hunc, inquam, mihi, sancte, vene-

(a) In Codice Ms. Bibliothecae Medices-Laurentianae haec Epistola cenfetur numero 28.

venerabilis o frater, tam dulce, quamo insperatum mihi munus accepi epistolam tuam, in qua nobis bonus cordis tui thesaurus apparuit, ut merito percepti officii tui benedictione gauderem, cum faciem interioris tui castissimo speculatus eloquio, quantum in te mihi a Domino adiutorium conferam, agnoscerem. Sed in his, quae mihi iniungenda dives inopiae aestimator putasti, sanctam quidem purissimae caritatis fiduciam demonstrasti: fama tamen, quantum intelligo, dominici operis persuadente, inductus es, ut secundum opus Domini, quo nobis curam redemptionis nostrae inspirare dignatus es, ingenii quoque, & oris opes suppetere nobis arbitraris: sed bonam concupiscentiam magna fide vacuis opinionibus spes illusa decepit. Unde enim mihi tantum aquae, quantum sitis, aut tale poculum, quod digne bibas, unde tantos panes, quantos postulas ? Sed ipse tibi auctor iniuriae tuae eris diutius esurire, qui evangelicos lucis, & vitae cibos in alta huius saécu-

li nocte desiderans, somnolenti, & pauperis amici egenam penum pulsas, qui flumina aquae vivae siriens, arentem venulam scalpes, & humorem de pumice conaris exprimere. Aut enim nullus mihi de inspirantiae siccitate, aut amarus de malitiae felle fons intus est, quem utinam orationes, & litterae tuae saepius impensae mihi exundarent, dulcescere faciant fidei tuae ligno, & eloquii suavitate, ut & verbo Dei, quod bonus minister pio ore deprompseris, quasi virga Prophetae percusso corde (a) mortem operatur, quod licet auctore diverso, tamen uno utrumque Sanctorum Dei spiritu, & verbo Scriptura concinit: mors enim vera virtutis operatio est, nam si virtus Dei, & vita nostra Christus est, vere dictum vides mortem festinare hoc moerore, quo virtus operiatur, & homo totus, quasi quadam inferni voragine, graviore tristitia, ut Apostolus ait, absorbeatur. Sed Deo gratias;

⁽a) Heic definit in editis Codicibus ; quare cetera defiderabantur.

tias, quod huius vitae laboris, & timoris mihi compendium facit conscientia virtutis, & prudentiae tuae, cuius largius tibi lumen est, quam ut tristitiae tenebris possit operici, quin porius tua virtus tristitiam tegir, mortemque iplam, & vim noxii mocroris absorbet: non id verbis meis tibi largior, neque coniccura virtutis tuae loquor, opera tua hoc de te contestantur, & me compertum loqui cogunt. Veniam enim iam ad praedicationem operum tuorum, & pios actus de lacrimarum fanctitate tranfibo, sua enim cuique parti debita persolvisti, lacrimas corpori fundens, elecunosynam animae infundens, vere confeius veritatis, & filius lucis, ubi mortem sciebas este, slevisti, ubi vitam credis, operatus es, waceis inania, vivis viva dependens. Itaque patronos animarum nostrarum pauperes, qui tota Roma stipem meritant, multitudinem in aula Apostoli congregasti, pulchrum quidem tanti operis tui spectaculum pastor (a), yide.

⁽a) Legendum forte: praebens.

videre mihi videor tota illa religiosa venerandae plebis examina, illos divinae pietatis alumnos tantis influere penitus agminibus in amplifimam gloriofi Petri Basilicam, per illam venerabilem regiam, czerulez eminus fronte ridentem, ut tota intra Basilicam, & pro ianuis atrii, & pro gradibus campi spatia coarctentur; video congregatos ita distincte per accubitus ordinari, & profluis (a) omnes saturari cibis, & ante oculos evangelicae benedictionis ubertas, corumque populorum imago versatur, quos quinque panibus, & duobus piscibus panis iste verus, & aquae vivae piscis Christus explevit, non usitato more creatura cibis hominum, sed novo munere iam paratos hominibus cibos gignens, cum operta manus divino suggestu visibiles epulas ministraret, & in alimenta corporea spiritali secundirate proflueret, ineffabilibus panis, & carnis fontibus in spem ieiunarum adhuc gentium. esurientes sidem populos carnaliter satians, & spi+

(b) Lege: profluentibus.

& spiritaliter irrigans, inde prehensis actibus comesta supplens, edenda suppeditans, & ad morsus edentium fragmina subcissiva depromens, ut inter manus, vel in ore sumentium crescentibus cibis sentirent potius escarum suarum copiam, quam viderent morfibus redeunte consumpto, & dentibus subeunte sumendo. Ipsius enim Domini exemplum in opere eius gerens praecepisti turbam residere in terra, sic enim iussit, ut legimus, in terra recumbere, nam in te & ipse Dominus erat sicut est, quia nemo Christi opera sine Christo agit, cuius munere, & benedictione copiosos tibi panes, ut accepisti in nomine eius, sicut discipuli benedictos acceperant dividendos per innumera pauperum ora, demensus es, & manducaverunt, & saturati sunt, & quod abundavit de panibus, tulerunt omnes, unusquisque sportas suas plenas. Sed tu omnem redundantiam fragmentorum spiritualium collegisti, de duodecim cophinis Apostolicam sidem, de septem sportis gratiam spiritalem,

non

non minus mirabiliter operante in tuis panibus Christo, in tuo isto convivio panem tuum carnalem in caelestes cibos transtulit, & in aeternam tibi saturitatem paravir. Recumbens enim iure cum patribus Abraham, Isaac, & Iacob convivio Christi, veste praeditus nuptiali, quia tecum ista in pauperibus suis Christus recumbit, & habet in te filius hominis, ubi reclinet caput suum. Iuvat etiam nunc in spectaculo, & praedicatione tanti operis immorari: non enimhominis, sed divina per hominum operalaudamus; quam laetum Deo, & Sanctis Angelis eius, de hac tua, ut dici solet, plena spectaculum sacer editor exhibebas; quanto iplum Apoltolum attollebas gaudio, cum tam eius Basslicam densis inopum caetibus stipavisses, vel qua sub alto sui culminis mediis ampla laquearibus longum patet, & Apostolico eminus solio coruscans ingredientium lumina stringit, & corda laetisscat, vel qua sub eadem mole tectorum geminis utrimque porticibus latera diffundit, quave

quave praetento nitens atrium fulo veltibulo est, ubi cancharum ministrat manibus, & oribus nostris fluenta ructamem fastigiatus solido aëre tholus ordinat, & inumbrat, non fine mystica specie quaruor columnis salientes aquas ambiens. Decet enim ingressum Ecclesiae talis ornatus, ut quod intus mysterio salutari geritur, speciali foris opere fignerur, nam & nostri corpotis templum quadriiugo stabilimento una evangelii fides sustinet, & cum ex eo gratja, qua renascimur, fluat, & in eo, quo vivimus, Christus revelatur, profecto nobis in quatuor vitae limina illuc aquae salientis in vitam acternam fons nascitur, nos quoque ab interno rigat, & fervet in nobis, si tamen possumus diceres, vel sentire mereamur habere nos cor ardens in via, quod Christo nobiscum inambulante slammatur. Quam lactum ergo tunc Deo, & Angelis pacis, & cunctis Sanctorum Spiritibus pacis spectaculum praebuisti, primo de Apostoli veneratione, cuius sidem, ac memoriam

riam tam multiplicata opulentiae devotione celebrasti, sacras primum hostias, casta libamina cum iplius acceptiffima; commemorarione Deo offerens, deinde munificentia consequenti teipsum in corde mundo, & spiritu humiliaro acceptissimum sacrisicium offerens Christo, in cuius tabernaculis verae iubilationis hostias immolasti, reficiens, & pascens cos, qui benedictione numerola laudis hostias sacrificarent Deo. Quam bono tune urbs noftra rumultu fremebat, cum tu misericordiae viscera resiciendis, & operiendis pauperibus effundens pallida chrientium corpora reformares, aridas sitientium fauces rigares, tremula algentium membra vestires, omnium consona in Dei benedictione ora referares, sed egena corpora fovens, redeuntibus in meliorem sui partem operibus suis, retributione divina tuum potius spiritum saginasti, & benedictae coniugis animam refecisti, in illa transfudente Christi manu, quae tua pauperibus crogabatur, cum in icht oculi permutata

mutata in caelestes cibos carnalis esca transiret, & quantum pecuniae gravi dextera geminatis excipientium palmis hilaris dator, & infaticabilis distributor infuderas; tantum illico Angelis intervolantibus gremio Domini gaudentis invectum in tricess mos tibi fructus, ac redirus numerandum reponebatur. Neque divitiae tantum, sed & gratiae benedictionum addebantur pracmiis veltris, vobis enim ad iultikiam deputabatur conclamatio illa, & conprecatio pauperum, qua per vestra munera benedicebatur Domino; facili enim via ad aurem Dei voces inopum diriguntur, quia orario pauperis, sieut scriptum est, nubes penetrat. Poteras, Roma, illas intentatas tibi in Apocalypsi minas non timere, si talia semper éderent munera Senatores tui. Vere tune nobilis esset illa nobilitas, quam sacri Patres Abraham, Isaac, & Iacob paternis sinibus exciperent, quam Prophetae, Apo-Roli, Martyres, ideft Caeli Senatus agnofeeret, quam post rogam nullo immundo langui-

sanguine funestam regali promissae lucis stola Christus indueret, & in libro albo, hoc est libro vitae perennis adscriberet. Vere illae divitiae divites forent, quibus non draconis antiqui cruenta saevitia, sed Dei Salvatoris immensa bonitas pasceretur. Si quid bestiis, aut gladiatoribus comparandis male profligatur, & alendis id proprie donaretur, & saluti carnis, melius nobis esset vivere, quam perire, sed & avaritia, & liberalitate perversa Deo pro nobis egentes, Diabolo contra nos prodigi sumus, damnum in lucro, & in damno lucrum ducimus, vitamque nostram nec egentem redimere curamus, qui pro vita mortem emimus sumptuose. Beata esset nostra conditio, si aeque Deo, ut hominibus displicere timeremus, vel curaremus placere, si tantum praecepta Christi, quantum populi sibila vereremur, & si tanto laus, quae ex Deo est, quantum iste de vulgo plausus emeretur. Beatus, qui non abisti in tale consilium, nec in cathedra pesti-. . Tom.II. len-

lentiae, sed in Apostoli sede, & in Ecclesiae coetu, idest Christi theatro, non seditiosis, sed benedicentibus cuneis, Deo ipso spectatore, laudaris, Ecclesiae numerarius, non arenae, nec inanis gloriae, sed aeternae laudis ambitor, non gladiatores, nec beluas emis, sed quibus veros gladiatores, hoc est harum tenebrarum principes perimas, agis, & quibus veras bestias, hoc est omnem Diaboli virtutem superes, & presso impune vestigio conculces leonem, & draconem. Beatus es, in quo benedicetur nomen Domini, & qui habes semen in Sion, & domesticos in Hierusalem, qui te vicissim in aeterna tabernacula suscipiant; Non enim timebis illius divitis locum, qui in tartaro, hoc est in inferno inferiore, & exterioribus tenebris merito igne circumdatus, vel extremo contempti in hac vita pauperis digito rogabat aspergi, cui Pater Abraham vere respondit: memento, fili, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus mala, nunc vero hic confolatur, tu cruciaris.

ris. Ob hoc illi, censeo, divites hanc vel poenarum, vel deliciarum vicissitudinem perhorrescant, qui istis sibi tantum, & vitiis assluentes, aut opibus abstrusis incubant, nec partem posuere pauperibus, aut male prodigis. Egent merito, & aeterna egestate plectendi, qui tam viles sibi suerint caritate luxuriae, ut in his pretiosior fuisse arguatur unius diei mensa, quam totius sui temporis vita. Hi ergo non communicabunt in aeternum caelestia bona pauperum, quoniam ista pauperes bona terrena nescierint. Et horum gravius lingua totrebitur, qui debilitates modo pauperum vel horrent, vel irrident, fattidiosi lethaliter, & faceti, qui praetereum, & canibus lambenda dimittunt ulcera proximorum, quia omnis natura homini homo proximus. Nonne, quaeso te, isti verius dicendi canes, qui ne canes quidem in curandis, atque mulcendis hominibus imitati sunt, & de micis faltem a menfa sua cadentibus fatiari cupiemes fratres, hoc est natura ma-

2. ti

tre germanos, non solum obseratis foribus excludi, sed etiam saevis verberibus expelli ipbent; unde credo illum in Evangelio divitem tartari, cum totus, ut clamat miser, cruciaretur in illa ignei gurgitis slamma, solius tamen linguae refrigerium postulasse, qua sine dubio ideo vehementius cremabatur, quia in Lazarum ante ianuam suam. stratum, & canibus relictum saepius superbo avarus ore peccaverat. Ob hoc & alibi praemonemur ponere ori nostro custodiam, docente Sapientia per Salomonem, quia in manu linguae vita, & mors, & alibi: verbis tuis, inquit, iustificaberis, aut verbis tuis condemnaberis. Tibi igitur, Frater in Christo unanime, cui sub hac poena metus, & cum illa sede communitas, cuius os benedictione plenum est, cuius divitiae ubera pauperum sunt, cuius domus Christi est, qui non iacere mendicum ante tuam, epulante te, sustines, sed contra tectis tuis laetus inducis, aut tecum epulaturum, aut etiam ieiunante, saturandum. Tibi felix a pec-

a peccatis egestas, & beatae virtutes in opibus sunt. Tu & inter illos pauperes iure numeraberis, quorum est regnum Caelorum, & inter illos divites, quorum possessio civitas firma est: quia spiritu Dei dives es, & tuo pauper, tales enim divites cum pauperibus suis diligit Deus, & sacris litteris celebrat, paginarumque perennium auctoritate nobilitat. Hoc enim ipsum considerare te volo, corum divitum, quorum vel crimina, vel supplicia in Scripturis signata sunt, nomina significata non esse, quia sine' dubio indigni erant, ut sermone divino nominarentur, quos aut vitae oblitteravit impietas, aut avaritia delevit, ideo praedixerat Dominus in Propheta de ipsis : nec memor ero nominum eorum per labiamea, hoc est per immortalium duo testamenta verborum, quae oris divini labia bene dicuntur, quia & cohaerent sibi, & uno Dei verbo aperiuntur, & per ipsa nos Deus osculatur ab osculo oris sui. Haec ergo labia pollui noluit nominibus impiorum

divina iustitia, & idcirco neque illius divitis nomen exstat, cuius vanitas, & avaritia fignatur, cui, consumpta iam vita de vitae apparatibus cogitante, dictum est: stulte, hac nocte expoltulatur anima tua, quae parasti, cuius erunt? Neque huius e tartaro divitis nomen inligne est, quod non casu praetermissum, edito pauperis nomine, intelligimus. Illius quoque divitis, qui gloriatus in lege completa conditionem adipiscendae perfectionis divitiarum suarum amore aversatus est, coecitatem legimus, vocabulum non habemus. Erat enim, inquit, multas habens possessiones, & ideirco secuta est illa sententia, quae regnum Caelorum omni diviti pene clauserat, nisi Deus, ut solus bonus, omnipotentia sua excepisset hoc donum, ut divites pauperum voluntate ditaret. Hi ergo divites invisi Deo, & oblitterati memoria, qui terrenis caduca praeverterint, quique maluerint terrae, quam Deo credere, escam tineis, praedam furibus congerentes, ut feriprum est, cui thesaurizant ignorantes, quia

ΠO+

nolunt intelligere, cui debeant thesauros suos, digni, qui nesciant, quo successore dimittant, quia nesciunt, quo largitore possideant. Quid enim habes, o homo, quod non acceperis, & quod accepisti quid gloriaris, quasi non acceperis, & de suis Deo donis superbis? Talium, mi Frater, divitum nomina in Evangelio non scribuntur, quia nec in libro vitae habentur. Denique ut scias, non divitias, sed homines pro earum usibus esse culpabiles, vel acceptos Deo, lege, Sanctos Patres Abraham, & Iob Deo de opibus suis amicos factos; nam in Evangelio, quo ille tartareus contemptor Lazari dives praetermissus est, illum ab Arimathea Ioseph divitemo nominari videmus; beatus enim est, qui specialiter intellexit super egenum, & pauperem pio Christi corporis obsequio muneratus, nec iudicem pro iniuria Dominici corporis interpellare veritus, & pio sumptu pretiofi velaminis, & sepulcri novi dives in Domini sepultura. His te pagina sancta nominibus adscribet, & in talium divitum D 4 for-

sorte numeraberis, quorum opes aequabant animo; non enim sibi habentes habebant, sed nemo quidquam dicebat suum, & humani nihil a se alienum putabant, ut illa quondam princeps fidei multitudo, cui unum cor . & una anima, & omnia communia erant. Et vide rationem; facile iudicabis parricidiali crimine contemni pauperes nostro arbitrio, quos nullo videmus a nobis Dei opere discretos. Quomodo enim excludimus a nostris modicis habitationibus, quos Deus una nobiscum istius mundiconclusit domo? Quomodo dedignamur terrenae possessionis ulu facere participes, quos & inviti divinae originis unitate consortes habemus? Hoc tenens Abraham amicus Deo factus, hoc observans Loth evasit a Sodomis, hoc sectatus Iob de Diabolo triumpha-. vit. Aperiamus & nos domicilia nostrafratribus, vel timentes periculum supradictorum exemplo Patrum, ne forte quasi hominem excludentes, & Angelum repellamus, vel sperantes mereri & Angelos hospi-

tes,

tes, dum omnis advenae transitum prompta humanitate suscipimus. Pater enim Abraham, dum peregrinos suscipit, excepit Dominum cum Angelis Christum, & in hospitali tabernaculo illum, quem in Evangelio coram in semetipso salvato exhibet, & idem vidit. Sodomitas hospitum damnavit iniuria, & Loth eo potissimum liberari meruit assectu, quo hospites praetulit filiabus. Non ille impius, sed perfecte pius, non enim filias viles habebat, qui inde mercedem meruit, quod pietati domesticae praetulerit iustitiam caritatis, hoc est timorem Dei, cuius ubique praecepto, & spiritui recipiendis hospitibus serviebat, ac perinde iam tunc persectum fidei mens illa complevit, quo dicitur nobis: omnis, qui reliquerit fratres, & sorores, aut matrem, aut filios, vel filias propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam aeternam possidebit. Huius mentis perfectio, vel istius perfectionis mens iam ab origine saeculi iustum Loth ab illo pentapolitano incendio liberavit, meruit que

que per hospitalem domum totam in domum urbem munere Dei sortitus accipere, quia & ille, qui incesta, & impia civitate solus, & pius fuerat, & pudicus, ipsam superans sanctitate pietatem, non dubitavit, quantum in ipso fuir, pudicitia filiarum redimere hospitum castitatem. Iob vero ille, igne exinanitum argentum, se semper oculum caecorum, & pedem claudorum fuisse , testatur, horumque operum in ipso tentationis suae certamine mercedem reposcit, spoliatur opibus patrimonii, non animi, sed invulnerabilis corde nec labiis peccar, nudatus ambitione substantiae, sed armatus virtute patientiae, orbatus prole, non cordis lumine filios mentis suae, hoc est iustitiae opera complectitur clamans: nudus exivi de utero matris meae, nudus oportet in terram revertar, nihil intulimus in hunc mundum, verum nec auferre possumus. Sed quia spiritales opes non amiserat, temporales quoque divitias pro patientiae triumpho recepit, & ditatus est triplo, quia

quia probatus, & purgatus erat septuplo; Labores enim, ut scriptum est, fructuum suorum manducaverat in operibus piis elaborando. Idcirco fructus laborum suorum manduçavit in hoc etiam faeculo praemia laborum recipiendo. Cum his divitibus tibi sors est, qui eumdem Deum divitiarum tuarum caussam esse meministi, liber avaritiae, quia servus iustitiae iniquo mamona iuste uteris, nec captivus, sed vere dominus es pecuniae tuae, quia possideris a Christo, cui captiva est ipsa captivitas. Gloriare igitur in Domino, quia non caro, & sanguis tibi, sed ipse, qui lumen est verum, & sapientia Dei Christus, prudentiam huius providentiae revelavit, quia intelligis in omni egeno, & paupere Christum cibari, potari, & contegi, visitari secundum illos Patres, quos ob hoc meritum, quod supra dictum est, in die mala liberabit Dominus. Ipse te Dominus conservet, & vivincet, & beatum faciat, & ferat opem nunc tibi supra lectum doloris tui;

tui: Convertat planctum tuum in gaudium sanctum tibi, conscindat saccum tristitiae tuae, & reddat tibi laetitiam salutaris tui, confirmante spiritu principali, sirmet in orationibus, & eleemosynis, ut arcum aereum, brachia tua, perficiat pedes tuos, tamquam cervi, ut ad fugiendum Diabolum, & consequendum velox sis, & fixis gemino utriusque testamenti ungue vestigiis in via Domini firmiter sistas, ereptis manu Domini pedibus tuis a lapsu, & oculis a fletu, ut cum benedicta coniuge in aeternum tua placeas Domino in regione vivorum. Fier enim tibi secundum sidem tuam, quia fidelis Dominus in verbis suis, memor erit in aeternum huius sacrificii tui, & holocaustum tuum pingue fiet, teque ipsum vivam sibi hostiam in odorem suavitatis accipiet remunerator vestri foenoris in illa die, qua locupletior creditoribus debitum suum cuique depositum multiplicata reddet usura; nec longe retribuendi dies, albentibus iam propinqua est regionibus. InteInterim recipiendas opes festina tibi meditatione, promittens multo uberius animum tuum venturi fide, quam meo, vel cuiusquam sermone solaveris; non enim modiça animis credentium voluptas est promissa fidelibus bona dulci cogitatione praesumere, & in Paradiso iam animis deambulare. Si agricolam iuvat spem messis in segete mirari, dum a messe fructum laboris exspectat, faciliusque feret moram temporum, avaritia votorum si pascat oculos, dum sperat eventus, quanto maiorem nos capere possumus voluptatem, licet peccatores, attamen fideles servuli, quibus sparsi seminis non apud dubiam terrae fidem, sed apud incommutabilem veritatem ratio mandata est, quia hoc speramus, quod veritas ipsa promisit. Non enim ab humanis opinionibus, nec a fabulosis Poetarum somniis, aut Philosephorum phantalmatibus post hominem futura colligimus, sed ab ipso fonte veritatis haurimus fidem rerum. Quis autem potuit divina

vina magis, quam Deus ipse operum, & statutorum suorum conscius noscere? Non traduces in corpora aliena animas, ut fint monstra post hominem, neque omnino fine corpore permansuras, aur in corpore metiemur occiduas. Blandiantur sibi mendaciis Poetarum, qui non habent veritatis Prophetas. Censeantur opinionibus erraticis Philosophorum, qui non illuminantut testimoniis Apostolorum, & se desperatione solentur, qui spem non habent; dicentes umbrae: transitus est tempus nostrum, & non est reversio finis nostri, quoniam confignatus est, & nemo revertetur; qui excaecati nequitia, & infidelitate suanon possunt dicere: credo videre bona Domini in terra viventium. Nos vero tam egenis remediis non indigemus, quibus ipsa veritas Dei Verbum Deus resurrectionem carnis in vitam aeternam & spopondit, & probavit resurgens; ipse enim Dei Filius, per quem omnia, & ex quo nihil, ipse testatus est: Ego sum resurrectio, qui credit in me, etsi mortuus fuerit, vivet, & omnis, qui vivit, & credit in me, non morietur in aeternum, quod ne verbo solum assereret, sanxir exemplo, suumque ipsum, in quo omnis susceptio, hominem resuscitatum a mortuis ostendit discipulis, in semetipso fidem carnis assignans, cum dixit Thomae; infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & infer manum tuam huc, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis, quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me habentem videtis. Haec igitur testimonia, haec documenta, hanc lucem fidei habentes, qua occasione poterimus de resurrectione dubitare, quam & de Verbo Dei audivimus, & Apostolorum oculis vidimus, manibufque palpavimus, quique ita per Christum Deo iuncti, & instri sumus, ut Dei arrhabonem teneamus in terra nostra Spiritum Sanctum, quem dedit nobis, & nostri pignus habeamus in Deo carnem Christi, quia intervallum istud immensum, quo a di-

a divinis mortalia disparantur, medio, & inter utraque communi interventu suo, velut quodam, ut sic dixerim, ponte continuat, ut eius tramite terrena caelestibus conserantur, cum hoc corruptibile nostrum incorruptio superna perfuderit, & mortale nostrum, ut scriptum est, immortalitas hauserit, mortemque devictam victrix in Christo, & a Christo nobis vita sorbuerit; quod ut assequamur, non de veritate tanti boni, sed de nostri captu meriti dubitare possumus: sed agamus, quae Christus iussit, ut adipiscamur, quae Christus spopondit. Veritas illius nobis adest, illi fides nostra non desit, omnibus vita, omnibus via, omnibus ianua est, nemini clausit sua regna; quibus & vim permittit inferri. Perge quo curris, & apprehendas, in quo apprehensus es : enitere per angustam viam, ut pervenias in amplam possessionem hereditatis aeternae. Habes iam in Christò magnum tui pignus, & ambitiolum suffragium coniugem, quae tantum tibi gratiae

in caelestibus parat, quantum tu illi a terris opulentiae suggeris, non illam, ut dixi luctibus cassis honorans, sed vivis muneribus accumulans, quibus illa nunc gaudet, iamque illi huius operis tui usus in fructu est, cuius adhuc tibi munus in semine est. Iam honoratur tuis illa meritis, iam pascitur tuis panibus, & assuit tuis opibus in vestitu deaurato, circumamicta varietate, pretioso lumine, non eget alienae manus digito refrigerari, propriis ipsa digitorum suorum roribus, idest dexterae tuae operibus infusa, non aeque ampla dote nubentem locupletaveras, ut nunc ditificas quiescentem. Quantam enim tunc partem tuorum munerum cepit, cum eo solo, quod poterat induere, frueretur, nunc quantumcumque contuleris, totum simul hominum sensu voluptate dives animo possidebit. Beata, cui tam numerosa apud Christum suffragia sunt, & cuius caput tam multiplex ambit illustrium corona gemmarum, nec alienis intexta floribus, sed Tom. II. E domedomesticis corusca luminibus. Vere illa pretiosa Domino anima, quae de tribus pretium margaritis capit, est enim coniux sidei, soror virginitatis, filia persectionis, cui Paulla mater, soror Eustochia, tu maritus. Opto te valere.

HOMI-

HOMILIAE III VEN. BEDAE PRESBYTERI EX COD. MS. SAECULI XIII Bibliothecae Congregationis Casinensis Florentiae

NUNC PRIMUM ERUTAE

A D. PETRO ALOYSIO GALLETTIO ROMANO

ABBATE FONTIS VIVI

IN AGRO PARMENSI.

ALEXANDRO. MATTHAEIO

HIERONYMI . DVCIS . IOVII

ET . LAVRAE . CATHARINAE . ALTERIÄE . F CANONICO . BASILICAE . PRINCIPIS . APOSTOLORVM GRATIARVM . IVSTITIAEQUE . REFERENDARIO

VIRO

AVITAE . PIETATIS . AEMVLATORI
PROBORYM . DOCTORYMQVE . CVLTORI
CVI

NOBILISSIMI . ROMANI . GENERIS . SPLENDOR COMITAS . CVM . GRAVITATE . CONIVNCTA

MORVM . INNOCENTIA
VTRIVSQVE . IVRIS . PERITIA

SACRARVM . DISCIPLINARVM . STVDIVM

BENEVOLENTIAM . OMNIVM . ORDINVM

MIRIFICE . CONCILIARYNT

D. PETRYS. ALOYSIVS. GALLETTIYS
ROMANYS

ORD. S. BENEDICTI. CONG. CASINENSIS
ABBAS. FONTIS. VIVI

BEDAE . VENERABILIS PRESBYTERI

PIISSIMAS . LVCVBRATIONES
E . TENEBRIS . PRIMVM . ERVTAS

PRAESVLI . CLARISSIMO

ET - AMICO - SVAVISSIMO

D. D. D

E 3

\$ 71 \$

EDITORIS MONITUM IN TRES BEDAE HOMILIAS.

🛪 X Codice XIII. Abbatiae Florentinae tres prodeunt Homiliae , quas Venerabilis Bedae. Presbyteri , ac Monachi Anglofaxonis , cuius nomen praeferunt, genuinum fetum esse haud ininria quis suspicabitur. Dictio certe tota huius San-Eti Patris est nec omnino inelegans, nec adfectatae eloquentiae curiosa, sed temperata, & media; sententiarum, quas alias ipse tradit, aequabilitas, imo voces eaedem, eaedemque periodi ubique obviae funt, quod unicuique eius tum Commentaria in. Evangelia, tum ceteras in eadem argumenta Homilias vel leviter intuenti nullo negotio adparebit. Ipsum vero in sermonibus componendis saepissime eadem prorsus verba adhibuisse, quibus in Evangeliis exponendis usus suerat, luculentissime unusquisque agnoverit, qui praedicta eius in Evangelistas Commentaria cum Homiliis contulerit.

Verum enim vero quum de Bedae lucubrationibus agitur, parum profecto haec omnia viros gravissimos movent, quin eas ad spuria facile reiiciant. In Epitome aiunt Historiae Ecclesiasticae Gentis Anglorum indicem ipse Operum suorum exhibuit, ubi Homiliarum Evangelii libros duos se scripsisse fatetur. At in Bibliotheca nunc Colbertina, olim Thuanea, duo, teste Mabillonio in Bedae Elogio, adservantur pervetusti Codices eius completten-

plectentes Homilias, in quorum primo ante annos dece. exarato triginta novem tantum continua serie reperiuntur, in altero vero, qui aetatem annorum Dc. praesert, in duos libros distinguuntur, praemissis ad utrumque Capitulationibus. Ea. libri I. capitulatio vigintiquinque enumerat Homilias, altera vero libri posterioris vigintiquatuor, unde clarissimus Mabillonius concludit praeter hasce quadraginta novem, reliquas, quae iuxta editiones ad cx1. usque excreverunt, aut subditicias esse, aut dubias, aut certe ex sinceris in Marcum, & Lucam Commentariis expressas fuisse. Hisce unice adductus Casimirus Oudinius in Sanctorum Patrum editores acerbius, & contumeliosius invehitur, quasi fumma impudentia ab annis circiter ducentis absque fundamento, & ratione, ut suis omnia darent vel coniecturis, vel adfectibus, vel phantasiis, scripta veterum Patrum innumeris extraneis non amplificaverint, sed corruperint magno Ecclesiae probro Paulloque post veluti rem prorsus certam statuit omnes Bedae Homilias, exceptis iis xLIX., quae in duobus praedictis Colbertinis Codicibus reperiuntur, spurias esse, & a recentioribus interpolatoribus confictas, qui vix cccc. aetatis annos excedant.

Haec itaque si ita se habent, actum est prorsus de iis, quae quum Bedae adscribantur, eo in indiculo non memorantur, deque tot, tantisquesermonibus, qui sub eius nomine in optimis leguntur editionibus, ac e tenebris erui possunt in dies.

Ego

Ego vero etsi nullus umquam diffitebor plura Bedae Opera subposita in eius Operum editiones irrepsisse, ea tamen, quae ex Mabillonio, & Oudinio adduxi, tanti mihi non videntur, ut inde certa quaedam regula deduci queat, qua earum sive falsitas, sive genuinitas adseratur. Enimvero Indiculus ille Bedae Operum, qui ad calcem Epitomes Ecclesiasticae Historiae Gentis Anglorum legitur num ipsum Bedam parentem agnoseat, in dubium 4 plerisque merito vertitur. Plura etenim Epitomae illi a recentiori manu adiuncta fuisse, ex eo luculentissime adparet, quod etsi a severioribus Criticis existimetur recte Simeonem Dunelmensem, srve Turgotum in libro secundo de Dunelmensi Ecclesia cap. 14. adfirmasse Bedam ad annum usque DCCXXXV. vitam perduxisse suam, multis tamen tum impressis, tum manuscriptis Codicibus Epitome illa ad annum usque DCCLXVI. excurrat. Profetto quum Hi-Storiam ipsam Gentis Anglorum ad annum DCCXXXI. Beda deduxerit, & Epitomes initio ita exordiatur: Verum ea, quae temporum distinctione latius digesta sunt, ob memoriam consecrandam breviter recapitulari placuit, manifestum est Epitomen quoque annum DCCXXXI. excedere non debere. Quare haud improbabile videtur omnia, quae exinde leguntur, a recentiori quodam adiun-Eta fuisse. Hinc in editis plerisque, manuque exaratis Codicibus optimae quidem notae, ut noster est LXIV., saeculo XIII. conscriptus, ultra annum DCCXXXI. non excurrit. Bedae genuina putaverim in ea desinere verba, quae in fine Epitomes leguntur:

Haec de Historia Ecclesiastica Brittaniorum, & maxime Gentis Anglorum, prout vel ex litteris antiquorum, vel ex traditione maiorum, vel ex mea cognitione scire potui, Domino adiuvante, digessi. Reliqua vero, quae sequuntur, Beda famulus Christi, & presbyter &c. cum eius Operum indiculo omnia prorsus subditicia esse existimaverim.

Nonnulla beic adnotari queunt, quae ab bumili, modestissimoque viro, qualem Bedam novimus, abhorrere videntur. Certe iastantiam quamdam sapiunt ea verba: Cunctumque ex eo tempus vitae in eiusdem Monasterii habitatione peragens omnem meditandis Scripturis operam dedi, atque inter observantiam disciplinae regularis, & quotidianam cantandi in Ecclesia curam semper aut discere, aut docere, aut scribere dulce habui. Praeterea in. buius ad Indiculum praefationis fine profitetur Beda ea se adnotaturum, quae in Sacram Scripturam conscripserat, & tamen Indiculus omnes enumerat sive sacri, sive profani argumenti libros, &, ut uno verbo dicam, aut nihil prorsus praesatio haec ad Indiculum pertinet, aut incautum impostorem habet auctorem. Quare prudenter mihi egisse videntur clarissimi Colonienses Bedae Operum editores, qui praefationem hanc characteribus oblongis, ac si dubia esset, post Epitomen ediderunt, Indiculum in generalem iniecerunt praefationem, ibique non veluti Bedae, sed cuiusdam anonymi fetum dederunt. Quod si quis obsirmato animo contendere

pergeret Indiculum illum a Beda conscriptum suisse, adeoque duos tantum Homiliarum libros ibidem recensitos edidisse, annon reponere possem, quid vetat Bedam ex Homiliarum suarum acervo quadraginta novem selegisse, in duosque libros distinxisse, aut post compositum indiculum alios concinnasse sermones, aliaque Opera conscripsisse? Haec innui non prosecto, ut trium Homiliarum, quas heic prosero, genuinitatem omnino certam adsererem, sed potius, ut probarem haud sirmo, tutissimoque Mabillonium, & Oudinum argumento niti, quum praeter illas xiix., ceteras, quae Bedae nomen praeserunt, Homilias illi abiudicant, Indicemque illum ita sincerum Bedae Opus existimant, ut eo uti possint ad vera a falsis eins scriptis secernenda.

Beda vero natione Anglus natus est anno DCLXXII. In agro Dunelmensi. A puero Monachus evasit, annoque DCCI. a Sergio Papa Romam evocatus an iter susception non constat, quin potius Monasteris sui limitibus numquam exiisse videtur. De anno eius emortuali variant auctores. Rectius tradunt, qui eum anno DCCXXXV. obiisse dicunt. Sepultus est in Monasterio suo Girvicensi, eiusque ossa Dunelmum deinde sunt translata, & in eadem theca reposita, qua S. Cuthberti, qui Bedae morti intersuit, recondita sunt.

LECTIO

→ 77

LECTIO SANCTI EVANGELII SECUNDUM LUCAM.

N illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam habuit duos filios, & dixit adolescentior

ex illis patri, da mihi portionem substantiae, quae me contingit, & divisit illis substantiam, & cetera.

Homilia I. Beati Bedae Presbyteri.

Vangelica lectione, Fratres Carissimi, audistis duorum siliorum parabolam; sed homo iste, qui duos silios habuisse dicitur, Deus Pater intelligitur, duorum videlicet genitor populorum, atque creator. Maior enim silius eos, qui in unius Dei cultura permanent, significat, minor eos, qui in cultura Idolorum Dominum deseruere. Et dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantiae, quae me

me contingit, & divisit illis substantiam, quam substantiam hic Evangelicus Pater dividit filio spirituali, nisi prudentiam, & intellectum, vel etiam libertatem arbitrii, quae verae, & perpetuae sunt opes bene utenti ea? Dividit enim Deus Pater hanc filiis substantiam, quia in prima nativitate aequaliter cunctis ratio nascentibus datur, sed in subsequenti conversatione unusquisque plus, aut minus hanc habere substantiam invenitur, dum hanc in semetipsis per malam voluntatem negligentes deserunt, diligentes autem custodiunt naturale rationis bonum. Alius enim memor, & intelligens Domini Creatoris esse ea, quae ab eo sumplerat, ita ut sunt, Dei Patris esse credens, quasi paterna custodit. Alius autem a semetiplo haec esse, & sua existimans, sicut propriae possessionis licentia dispensandis abutitur, & cito profligata facultate privatur, unde sequitur : Et non post multos dies congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam,

quam, & ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. Qui addit longe non locum mutando, sed adversionem mentis expressit, quia quanto plus quisque in pravo opere deliquit, tanto a Dei gratia longius recedit. Et ita, qui obliviscitur Deum Creatorem suum, hic vere peregrinari a Deo dicitur, quia mala conversatio in saeculari desiderio non solum peregrinum, sed & alienum Deo hominem facit, sicut & hi, qui peregrinos se faciunt, non cum concupiscentiis carnis, & desideriis huius mundi a caelesti regno exsulantur. Hac ergo peregrinatione per magnam ignorantiam peregrinos nos fuisse sciens Beatus Apostolus dicit: Vos, qui longe aliquando fuistis a Deo per incredulitatem, & malam conversationem westram, nunc facti estis prope in sanguine Christi ab aeternae mortis erepti interitu. Nolite vos iterum terrenis inhaerendo desideriis elongari a Domino, cum adhuc estis prope verae fidei confessionem, perseverate in bonorum operum exhortatione, in voluntate

tate adhaerentes ei omni tempore, quiaiple portionem hereditatis suae, idest gaudia vitae aeternae daturus est omnibus invocantibus eum in veritate, idest, qui in voluntate eius se custodire contendunt. Sequitur: Et postquam omnia dissipavit, facta est fames valida in regione illa, & ipse coepit egere. Et abiit, & adhaesit uni civium regionis illius, & mist illum in villam suam, ut pasceret porcos, & cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant, & nemo illi dabat. Postquam ergo quis pro peccatis suis obliviscitur domini sui praeceptis, & eius voluntati non famulatur, spiritualibus destituitur opibus, idest prudentia, & intellectu omnes ornatus animae confumit. Porcos pascere dicitur, hoc est sordidas, & immundas in anima sua enutrire cogitationes, escas inutiles desiderare, quae nihil corpori proficiunt, idest carnales concupiscentias adimplere, quod est seductio, & corruptio vitae, quae virtutem animae nullam praestant, sed totis

totis penitus animam bonis privant, eamque perimunt, quibus daemonia semper animas fidelium decipere, atque seducere festinant. Talis igitur merito egere dicitur, quia omnium bonorum operum fructu, & meritis est destitutus, de quo subditur: In se autem reversus dixit, surgam, & ibo ad-patrem meum, & dicam ei, Pater, peccavi in caelum, & coram te, iam. non sum dignus vocari filius tuus, fac me, sicut unum de mercenariis tuis. Quis ergo iste filius, qui in longinquam regionem peccando a Deo elongatus, tandem poenitentia motus, redit confitendo ad patrem, nisi Christianus, qui se libidine, ac luxuria perdiderat, & elongavit a Deo, probrosis se actibus, ac tota foeditate pollucrat, & porcos pavit, idest daemoniorum se mancipavit servitio, qui cum se instinctu, & misericordia Dei recognoscit omni bono destitutum, & undique inopia boni operis obsessum, revertitur ad indulgentiam patris, & se coram Angelis Dei in caelo, & San-. Tom.11. Ctis

ctis Dei peccasse, & se reum esse confitetur, imploratur misericordiam, & indulgentiam recipiet peccatorum? Nos ergo, fratres carissimi, convertamur ad Dominum Deum nostrum, & agamus praeteritorum poenitentiam peccatorum. Nulla enim debemus desperatione deterreri, cum specialiter hanc parabolam in persona poenitentis videamus aptari. Ipso Domino manifestius declarante, & dicente: Dico vobis, sic erit gaudium in caelis coram Angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente. Dedit ergo Dominus poenitentibus viam egreffionis, & eos, qui a malis suis se ad pristina bona convertunt, destinavit in sorte iustorum. Igitur, carissimi, si quis inter nos gravium scelerum cogitatione maculatus sit, si quis sordidarum voluntatum sit peste pollutus, expandat misericordi Deo suae iniquitatis arcanum, aperiat internae praevaricationis opericulum. Nota quidem sunt Deo cuncta, quae gerimus, quae etsi non dixerit lingua, non potest celare conscientia:

tia: Patet quippe ei, omne, quod clausum est, & oculis eius apertum est, quicquid in cogitationibus nostris obstrusum videtur. Ergo cum omnia noverit, non quaerit pro ignorantia confessionem, sed pro misericordia desiderat confireri, & non invenire. Haec igitur agnoscentes, dilectissimi, unufquisque serenum per officia confessionis instituat, caussamque suam semetipso accusante componat, dictet in se sub brevitate sententiam, ut Christi iudicis possit vitare iracund am; quisquis enim illum cupit habere misericordem, exerceat in se ipse censuram. Totum autem, quod timemus, fiat veniabile, si in vobis inventa fuerit haec plenitudo iustitiae. Ecce Dominus confessionis nostrae munus exspectar, & cum sie nota divinis oculis hominum conscientia, vult poenitenti ea, in qua est, lacrimis sacrificium confessionis offerre. Poenitentia, inquam, est, quae sub uno actu officia diversa complectitur. Hinc enim publicat confitentem, hinc reatum non denegar, unde crimen exculat.

cusat. Hinc obiicit propria peccata peccanti, inde indulgentiam exhibet consitenti.
O magnificum bonitatis divinae thesaurum!
O singulare clementissimi Iudicis institutum!
Cum apud saeculi Iudicem confessus statim
dirigitur ad poenam, apud Dominum consitens mox pergit ad veniam, cui honor,
& gloria in saecula saeculorum. Amen.

LECTIO SANCTI EVANGELII. SECUNDUM MATTHAEUM.

I N illo tempore: Prope erat Pascha Iudaeorum, & ascendit Hierosolymam Iesus, & invenit in templum vendentes oves, & boves, & columbas, & nummularios sedentes, & cum secisse quasi stagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, & reliqua.

Homilia II. Beati Bedae Presbyteri.

Palcha

Raesentem Sancti Evangelii lectionem,
Fratres carissimi, sollicita intentione
oportet considerare; quia appropinquante.
Pascha

Pascha Iudaeorum, Dominus ascendit Hierosolymam, nobis profecto dat exemplum, quanta animi vigilantia Dominicis debeamus subiici imperiis, cum ipse Dei Filius eadem, quae ex divinitatis auctoritate statuit, decreta custodivit. Ne enim putarent homines absque crebris orationum, bonorumque actuum sacrificiis vel supplicia evadere, vel ad gaudia aeterna posse pertingere, ipse ad orandum, ad adorandum in Hierusalem, ad imolandumque Dei Filius ascendit, qui veniens Hierosolymam, quid ibi gesserit, audiamus: Et invenit in templo vendentes boves, & oves, & columbas, & nummularios sedentes, & cum fecisset quasi stagellum de funiculis, omnes ejecit de templo. Inter omnia signa, quae fecit Iesus, hoc videtur esse maximum, quod unus homo, & ipse in illo tempore contemptibilis, & in tantum vilis apud Iudaeos, ut postea crucifigerent, principibus eorum cernentibus, lucra sua destrui audiebat, potuitque un us flagelli verbere tantam eiicere multitudinem,

nem, & talia facere, quae infinitus non potuisset facere exercitus. Igneus enim fulgor radiabat ex oculis eius, & divinitatis eius maiestas lucebat in facie, & ideo manum ei non audebant iniicere principes. Videbantur enim licite vendi in templo, quae ad hoc emebantur, ut in eodem templo offerrerentur Domino; sed nolens ipse Dominus aliquid in domo sua terrenae negotiationis sieri, eiecit omnia, ipsosque sactores repulir. Quid ergo putamus, fratres mei, facere Dominum, si rixantes, si otiosis fabulis vacantes, vel aliquolibet scelere reperiret occupatos, qui hostias, quae sibi immolabantur, ementes in templo vidit, & eliminare festinavit? Haec omnia propter illos dicta, & facta funt, qui ingredientur Ecclesiam non solum intentione orandi negligenter, verum etiam ea, pro quibus orare debuerunt, augent, cum vitiis, odiis, detractionibusque alios insecuntur, addentes videlicet peccata peccatis, nec timentes ex eo districti indicis examinatione damnadamnari. Unde multum tremenda sunt haec, dilectissimi, digno expavescenda timore, sedulaque praecavendum industria, ne veniens Dominus, quando minime cogitamus, perversum quid in nobis, unde merito flagellari, ac de Ecclesia eiici debeamus, inveniat; & maxime in Ecclesia, quae specialiter domus est orationis, timendum satis est, ne nos aliud in ea, quam ipse diligit, agentes inveniat, & ipse se nobis, qualem non volumus, districtus redditor ostendat, ne nos in templo suo nummularios, idest terrenis rebus, & concupilcentiis huius mundi servientes, & desideriis irretitos inveniat, ne inter Sanctos positos aliquid ibidemo propter vanam mundi gloriam operari, ne ficte bona, & mala aperte facientes reperiens damnet, ne vendentes boves, idest verbum praedicationis, quod impendimus, non divino amore, sed aeterni quaestus intuitu audientibus impertire, ne vendentes oves, ut supra diximus, humanae laudis appetitu opera exercere, de quibus alibi Dominus dicit,

Digitized by Google

dicit. quia receperunt mercedem suam, ne nos vendentes columbas inveniens damnet, idest acceptam Spiritus Sancti gratiam non propter gratis, ut praeceptum est, sed propter pretium, impositionem quoque manuum, vel ordinationem cuiusquam, qua Spiritus Sanctus accipitur, etsi non ad quaestum pecuniae, ad vulgi tamen savorem tribuere. Notandum est autem, quia non soli venditores sunt columbarum, & domum Dei domum negotiationis facientes, qui sacros ordines largiendo pretium inquirunt, verum etiam hi, qui gradum, vel gratiam in Ecclesia spiritalem, quam Domino largiente percipiunt, non simplici intentione, sed cuiuslibet caussa humanae retributionis exercent. Quicumque ergo tales sunt, si nolunt, veniente Domino, de Ecclesia auferri, auferant ista de suis actibus, ne faciant domum Dei domum negotiationis, unde iustam in futuro sentient vindictam. Sequitur: Recordati sunt vero discipuli eius, quia scriptum est: Zelus domus tuae comedit me. Zelo

Zelo domus Patris Salvator eiecit impios de templo. Zelemus & nos, Fratres carissimi, domum Dei, & quantum possumus, ne quid in ea pravum geratur, resistamus. Si viderimus fratrem, qui ad domum Dei pertinet, superbia tumidum, si detractionibus adsuetum, si ebrietati servientem, si luxuria supplantatum, si iracundia turbidum, si alicuiquam vitio substratum, studeamus, inquantum facultas suppetit, castigare polluta, ac perversa corrigere, & si quid de talibus emendare nequimus, non sine acerrimo mentis sustinere dolore, & maxime in Ipsa domo orationis, ubi Corpus Domini consecratur, ubi Angelorum sanctorum praesentia semper adesse non dubitatur, ne quid ineptum fiat, nequid, quod nostram fraternamye orationem impediat, totis viribus abigamus. Sequitur: Responderunt ergo Judaei, & dixerunt ei: quod signum ostendis nobis, quia boc facis? Respondit Jesus, & dixit eis, solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. De quo templo dice.

diceret Evangelista, post aperuit, videlicer de templo Corporis sui, quod illi destruebant in morte, cum eum crucifigebant, sed ipse die tertio a mortuis excitavit. Quia ergo fignum quaerebant a Domino, quare solita commercia proiiceret de templo, respondit, ideo secretissime impios exterminari de templo, quia ipsum templum significaverit templum Corporis sui, in quo nulla suerit macula peccati, neque immerito lapideum purgavit sceleribus templum, qui templum Corporis sui, quod verum Dei suerat templum, ab hominibus morte folutum, Divina suac Maiestatis potentia excitare posset a morte. Quia ergo iam prope est tempus, quo solutionem eiusdem templi venerabilis, quae facta est a perfidis Iudaeis, & excitationem, quam ipse tertia die, sicut promisit, mirabiliter exhibuit, annua solemnitate celebrare desideramus, mundemus templa corporum, & cordium nostrorum, ur Spiritus Dei habitare dignetur in cordibus nostris. Et iuxta quod Apostolus ammonet, abieabiectis operibus tenebrarum, induamus nos arma lucis, sicur in die honeste ambulemus, non in commessarionibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitiis, non in contentione, & aemulatione, sed induimini Dominum nostrum Iesum Christum, qui cum Patre, & Spiritu Sancto vivit, & regnar Deus ante omnia saecula saeculorum. Amen.

LECTIO SANCTI EVANGELII SECUNDUM LUCAM.

I N illo tempore erat lesus eiiciens daemonium, locutus est mutus, & admiratae sunt turbae, & cetera.

Homilia III. Beati Bedae Presbyteri.

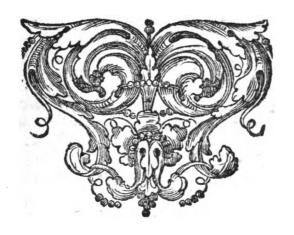
Virtutes quidem Domini nostri Icsa Christi sactas esse in plebe Iudaeorum audivimus, & credimus, sed miracula, quae nunc legebantur, requiramus. Erat, inquit Evangelista, Iesus eiiciens daemonium,

nium, & illud erat mutum, & cum eiecifset daemonium, locutus est mutus, & admiratae sunt turbae. Homo iste mutus, & coecus incredulos significat, omnesque malivolos, qui mandata Domini, nec operibus facta, nolunt ad imitandum videre, nec aure cordis ad intelligendum audire, qui vinculo infidelitatis, & invidiae in lingua ligati, ut ipsa audita Dei mandata aliis invident dicere, & adnuntiare contemnunt, sive qui idola muta, & surda colunt, coeci, & muti sunt, dicente Psalmista: Similes illis fiant, qui faciunt ea, & omnes, qui confidunt in eis. Tria igitur figna fimul in uno homine isto facta sunt, coecus inluminatur, & mutus loquitur, & possessus a daemone liberatur, quod & tunc quidem carnaliter factum est, sed & quotidie in sancta Ecclesia geritur, cum per sanctos praedicatores quis ab infidelitate convertitur ad fidem, ut expulso, & abrenuntiato diabolo, cui ante servivit, ad fidei lumen redit, & ad agnitionem superni Creatoris venit, ac deinde laulaudem Dei iugiter ex seipso proferre non desinit, & aliis verbum veritatis, quantum valer, atque aeternae salutis gaudia annuntiare contendit. Quidam autem dixerunt, in Beelzebub principe daemoniorum eiicit daemones. Pharisaei, & omnes simul increduli, & perversi opera Dei calumniabantur. Quibus ipse Dominus alibi ait: Vae vobis, qui clauditis regnum caelorum, nec ipsi intratis, nec alios per invidiam introire permittitis. Sequitur: Et alii temptantes signum de caelo quaerebant. Ipse autem, ut vidit cogitationes corum, dixit: Omne regnum in se ipso divisum desolabitur, & domus supra domum cadit. Cogitationes bominum nemo novit, nist solus Deus. Ideo ergo, quia Iudaei credere noluerunt in Dominum Iesum, nos ergo eum ex side diligamus, & timeamus, quia per ipsum facta sunt emnia, & iple cogitationes, & corda omnium novit, & ipse reddet unicuique secundum opera sua. Ideoque non ad dicta Iudaeorum, sed cogitationibus eorum respondit.

dit, ut vel sic compellerentur potentia eius, quia dixerunt intra se, eum in Beelzebub, idest in potestate principis daemoniorum, non in potestate Dei eiicere daemonia. Ostendit enim regnum suum individuum esse, qui ubique regnat, cuius regni non erit finis. Et ideo se in hunc mundum venisse, ut diaboli regnum destrueret. & portas regni caelestis omnibus credentis bus, & per opera institiae intrare volentibus aperiret, & his, qui in eo spem suam figerent, aeternae salutis gaudia patesaceret. Eos autem, qui in diabolo spem potius, quam in eius misericordia ponerent, divisos esse a Beatorum consortio, & ab acternae vitae gaudio expulsos innotuit. Grave igitur scelus est opera Dei diabolicas crede re virtures. Ideoque, dilectifimi, nolite diabolo acquiescere seductori, sed potius Dei inhaerentes voluntati ponice in eo spem vestram, & ipse vos diriget in omni bono. In omnibus igitur angustiis, & tribulationibus vestris, in omnibus pressuris, quaequaecumque evenerint in hoc mundo, a Domino Deo omnipotente quaerite misericordiam, & indulgentiam. Quaerite eius misericordiam fide recta, caritate sincera eum diligite, credentes, quicquid tribulationis acciderit, vel angustiae, hoc pro peccatis nostris maxime accidisse. Confitemini peccata vestra Deo, & Sacerdotibus eius, & sanctis viris in Ecclesia, & agite poenitentiam de omnibus, quae egistis, illicitis, eleemosynis abluite a vobis fordes animarum vestrarum, vociferate ad Dominum puro corde, fide fincera, & caritate perfecta, ponite spem vestram semper in misericordia eius, credentes, quia, quicquid ab eo fide recta, & fincera petitis, accipietis. Ipse statim paratus est sua misericordia in mensa omnibus se invocantibus, in veritate indulgentiam, & refrigerium praestare sempiternum. Nolite vanis daemoniorum seduci erroribus, toto corde diaboli machinamenta despicite. Si enim semel, aut bis, aut sorte ter, quaterve nequitias, quas diabolus in VOS

vos temptando conatur immittere, toto animo, & tota fide contemnitis, & in eadem cautela semper vigilare contenditis, ita ipsum diabolum Deus a vestra infestatione dignabitur repellere, ut numquam vos possit sua calliditate decipere. Nolite ergo seduci, fratres, nolite alibi auxilium quaerere, nisi ad Christum Dominum nostrum. Nolite ab eo recedere, & a vanis, & inutilibus praecantatoribus, & a diabolicis auguriis quaerere remedia; quia quando aliqua necessitate, vel angustia, aut etiam tribulatione, vel infirmitate corporis a Domino flagellamur, ad requiem, & ad remedium sempiternum vocamus. Et quomodo ad illum pervenire volumus, si ab illo sagella patienter, atque humiliter non sustinemus? Quapropter sufferamus patienter eruditionem Patris caelestis, ut ad patriam pervenire mereamur regni aeterni. Haec, dilectissimi, ideo dicimus, ut ne quis ex vobis cum aegrotatur, vel alia quacumque pressura, vel tribulatione patitur, aliunde, تانم

nisi a Domino, auxilia quaerat, vel desideret remedia, quia ipse solus, & verus est medicus animarum nostrarum. Ideo ad illius toto corde, & tota mente tendamus misericordiam, de illius semper in quibuslibet angustiis adiutorio praesumamus. Quia percutit, & medetur ipse vulneribus; inficit, & ipse sanitatem insert sempiternam, cui est honor, & gloria per immortalia saecula saeculorum. Amen.

Tom. 11.

G

FUNE-

FUNERARIA DE OBITU DIVI ALTI DE COMITE PER BENEDICTUM ANAGNINUM

QUAE

NUNC PRIMUM PRODEUNT

EX COD. MS. CHARTACEO SAEC. XV

n de la companya de l

IOHANNIS CHRISTOPHORI AMADUTII AD SPECTATISSIMOS ACADEMIAE LITTERARIAE VOLSCORUM

VELITRIS INSTITUTAR

SOCIOS

PRAEFATIO.

ST ingenui hominis gratum se praebere... erga eos, quos sibi benevolos senserit, quibusque se obstrinctum esse iure, ac mevito oporteat. Scilicet vobis iam libait, Socia Spectatissimi, in Coetum vestrum Litterarium Velitris institutum, cui Volscorum nomen, ad bonorisicas conditiones, quibus vetustissima Civitas vestra excelluerat, veluti redivivo appellationis iure instaurandas, indidiftis, me inglorium hominem, Distatore Clemente Herminio Borgia, cuius Virtutes, ac merita nobis iam fata inviderunt, cooptare, vobisque in Litterarum, & Societatis ipsius commodum me adlaborantem adsciscere (a). Quare ne me ingratum, & inoperosum prorsus haberetis, Statui inter ea, quae otii caussa interdum molior, aliquid vobiscum conferre, quo me beneficii vestri memorem, tum & exempli sellatorem quodammodo praeberem. Est nunc ad manus Laudatio anecdota Alti de Comite, quam si ex Codice Chartaceo saeculi xv. Tuderti apud ingenuum Adolescentem Eutychium

(2) Diploma datum est postridie Nonas Februarias ann. CIDIDCCLXIX.

tychium Sharram, adservato nunc primum in lucem proferens vobis exhiberem, atque dicarem, nihil me facturum esse intelligebam, quod non vobis alique nomine conveniret. Altus de Comitibus siquidem Praeses suit Velitrarum, ac Velitornos foedere coniunctos secum habuit, cum in Christophorum. Caietanium Regni Siciliae Protonotarium, & Fundi Dominum arma movit. Patet id ex luculentissima Civitatis vestrae Historia (a), quam Popularis voster lange doctissimus, & eximium Sacerdotii exemplar Alexander Borgia primum Nucerinus Episcopus, mox Archiepiscopus, & Princeps Firmanus summo studio, & ingenio elaboravit; tum docet etiam Concordia, quam Archivium vestrum adservat, quaeque peralta est anno cioccccxxv. inter Velitrarum Urbem, & Christophorum Caietanium, aliosque ex eadem familia de praedis, excursibus, & captivis, quos eiusdem belli tempore secerant Veliternenses in Caietaniorum ditionibus. & ob id D. ducatus, ut aiebant, Caietaniis perfolverunt. Quis autem Altus fuerit, praeter baec, quae nunc delibavi, docebit ipsa Laudatio, quam vobis exhibeo, adnotationesque quinetiam, quas in ima ora subieci. Addam vero nunc summatim cetera, quae Vir Cl. Felix Contelorius (b), & Marcus Dionysius (c) attu+

(a) Istoria della Chiefa, e Città di Velletri Lib IV. fec.xv.n.49.pag 367.

١.

(b) Genealogia Familiae Comisum Romanorum &c. Romae ex Typogr. R. C. A. 1650. in 4.

(c) Genealogia di Cafa Conti brevemente descritta &c. In Parma per gli Eredi di Erasmo Viotti 1663, in 4.

jattulerunt. Altus noster filius suit Ildebrandini, qui & Aldebrandinus dictus est, quique fuit Dominus Castri Vallis Montonis, seve, ut alii malunt, Vallis Montanae, quam vetus Labicum Scriprores nonnulli, & Contelorius ipse (a) censuerunt; quamquam Franciscus Ficoronius Vir apud Antiquarios satis celebris in Castro Lugnani, quod Patriam habuit, quodque a Valle Montana M. passibus distat, olim exstitisse contendat (b). Ildebrandinus quapropter Altum natum suum emancipavit a. d. ix. Kal. Decembris ann.ciocccevii., eique iure proprio, & in perpetuum Castrum Vallis Montonis, Lugnani, Sacci cum Molendino, & territorio citra flumen. versus eamdem Vallem Montonis concessit (c). Fratres habuit Altus Lucidum S. Mariae in Cosmedin Diaconum Card., Gratum, & Sagacem olim Abbatem Sublacensem, & dein Episcopum Carpentora-Etensem (d). Duas insuper Sorores babuit, quarum una Angela Francisca matrimonio coniuncta fuit Francisco de Comite Montissortini Domino, altera Lucretia Ursi Ursinii coniux fuit (e). Fuit Altus Sacri Hospitii Apostolici Magister, aliaque munia, & bonores obtinuit, de quibus adnotationes, quas Laudationi eius apposuimus, ne actum agamus, confuli poterunt. Cetera penes Contelorium, & Diony-G 4 lium

(a) Loc. cit. pag. 20.

(b) Le Memorie ritrovate nel Territorio della prima, e seconda Città di Labico, ed i loro giusti sticre. In Roma 1745, in 4 (c) Contelor. pag.21.

(d) Contelor. pag. ead., & Dioness. pag 142.

(e) Dionysius pag. 142.

sium habentur, quibus addam, quae ex Ascanio Landio Borgia vester supra laudatus (a) exhibuit, anno scilicet cioccccxxi. Altum nostrum una cum Laurentio de Comitibus Cardinale Eugenii IV. partibus contra Veliternos adhaesisse, dum tumultus, & bella vigerent, quae Columnenses, Sabellii, Caietanii, aliique excitaverant. Infaustas illas temporum vices nemo certe invideat. Volupe tandem vobis erit , Socii Spectatissimi , exhiberi a me nunc vobis in ima ora potiores nonnullarum chartarum partes, quibus caret Contelorii Genealogia, quisque ipse, dum Caesis essem Octobre mense anni civioccixix. una cum altero Populari, & Socio vestro longe Cl. Stephano Borgia a Secretis Congreg, de Propaganda Fide, Alexandri fratris filio, & Clementis Herminii fratre, ex schedis ipsius Contelorii, quae cum pulvere, & blattis colluctantur, exscribendas curavi, & in quibus duorum nobilium Veliternensium Civium, & Oppidorum, quae vel in Agro vestro sunt, vel contermina habentur, mentio occurrit. Earum vero autographum membranaceum exstabat penes Finiam Gentem Montisfortini, ex quo exceptum exemplar, quod servabat Stephanus Serangelus eiusdem Oppidi Civis, a que & alterum Contelorius obtinuit (b). Sed praestat modo

(a) Istoria di Velletri lib.IV. (ec. XV. n.30. p.355.

(b) Die 12. Septembris 1366. Indictione IV. Pontificatus Urbani Papae V. anno quarto Magnificus Ciccus de Comite filius q. Magnifici Viri D. Nicolai de Comite, fua bona, libera, & placabili volunmodo ad Laudationis Authorem gradum facere. Fuie is Benedictus Anagninus, qui camdem paullo ante ipsius

voluntate, sponte &c. fecit, constituit &c. suum verum,& legitimum Procuratorem &c. Nobilem Virum Luccium Pylei de Velletro, licet absen. tem &c. ad eumdem, & se repraesentandum coram Magnifico, & Potenti Viro Cicco de Ceccano filio q. Magnifici Viri Guillelmi de Ceccano&c., & generaliter, & gene. ralissime compromittendum omnes, & singulas controversias &c., quas dictus Constituens habet &c. aliqua occasione &c. cum Magnifico. Viro Nicolao de Comite fratre germano dicti Constituentis, & specialiter praetextu, & occasione fuccessionis bonorum, & haereditatis q. communis eorum Parentis, nec non successionis, & hereditatis q.Magnificorum Virorum D. Innocentii, & D. Riccardi de Comite

filiorum q. Magnifici Viri D. Nicolai de Comite, ac:fratrum germanorum respective ipsius Constituentis. Asserens dictus Constituens vidisse, & scire omnem dispositionem ultimae, & inter vivos, quae facta apparent per dictos eidem. Constituenti communes Parentes, & per praedidos fratres eidem germanos &c., & praetextu, & occasione Terrarum. & Castrorum Montisfortini, Collisdeferro, Roccemaximi, Turriculae, & partis Castri Asturae, videlicet medietatem dicti Castri, & bonorum, & rerum aliorum Territoriorum . & Vassallorum dictorum Castrorum, & occasione Castri Pruni, Casalis Sexani, & Territoriorum eotumdem, ac bonorum a. dictorum eidem Parentum politorum in Civitate Romana

spfius Alti obitum concinnavit, & amico suo Evangelistae de Valle Montonis Iurisconsulto dicavit.

De

in Contrada de Cavallu. & bonorum politorum in Territorio Core, & in Cora, quae bona remanferunt in bonis, & hereditate praedicti D. Nicolai de Comite Patrisiplius Constituentis, & generaliter quacumque alia occasione faciente haberet dictus Constituens cum Nicolao fratre suo praedicto &c.Actum in Cattro Montisfortini, videlicet in Roccatum dici Castri praesentibus Nobilibus, & discretis Viris &c.

Nicolaus Burellus
de Castro S. Laureatii Notarius.
Die 20. Septembris
1366. Indictione, & Pontificatu, ut in retroscripto &c. Magnificus Vir
Nicolaus de Comite filius
q. Magnifici Viri Nicolai
de Comite, fecit &c. Procuratorem &c. Nobilem
Virum Petrum Cotum
de Velletro ad se reprae-

sentandum coram Magnifico, & Potente Viro Cicco de Ceccano filio q. Magnifici Viri Guillelmi de Ceccano &c. compromittendum &c. ut in alio antecedente &c. Actum in Castro Collisferri Communitatis, videlicet in Domibus Roccae dicti Castri. praclentibus his Tellibus Nobilibus Viris Boetio Pilei de Velletro, Iohanne Riccardi de Montefortino, Notario Antonio Iohannis Rubei, Nicolao Boniannis de Colleferro. & Nofo de Acuto Testibus &c.

Tutius Magistri Petri de Ceccano Notarius.

Die 20. Decembris
1460. Indictione 8. Pontificatus ... II- idest secundi . Magnifici DD.
Stephanus , & Alexander de Comite Domini
Montissortini per sese,
& corum propriis nominibus,

De eo nihil habet Alexander Magistrius in Historia Anagnina (a), etsi nonnullos armis, litteris, & dignitatibus insignes Cives recensendos sibi sumpserit (b). Neque etiam quidquam in Archivo Cathedralis Anagniae, quod exasto nuper mense una cum laudato Cl. Praesule Stephano Bougia scrutatus sum, quid-

nibus, quam per fuos heredes, & successores. quam vice, & nomine Magnifici Prosperi de Comite ...., & filii Magnifici D. Antonii de Co. mite germani fratris di-Aorum DD. Stephani, & Alexandri , pro quo . . . cum consensu, & voluntate Magnificarum Dominarum Pernae Gaytanae Matris dictorum. DD...., & Dominae Antonellae de Sangro Matris eiusdem D. Prosperi. & Curatricum, seu Tutricum eius, sponte &c. donarunt &c. Nobilibus Viris Benigno, Honorato, & Pellegrino filiis q. Nobilis Viri Petri Fini de Cora, & ad praesens subditis dictorum DD., & habitatoribus Castri Montisfortini, & Iuliano Vici etiam fratri ex latere materno dictorum Benigni, Honorati, & Pellegrini, corumque&c. infrascriptam domum, vineas, praedia, possesfiones, & ilabilia exfidentia in Territorio, & Diffrictu Montisfortini &c. Actum in Castro Montisfortini, in Domibus Dominorum, praesentibus &c. providis Viris Iohanne Scattotio, Tutio Petri Giarelli, Luca Andreae, & Petro Valanello, omnibus de dicto Castro.

> Autonius q. Lucae Notarius rogatus, de d. Castro &c.

(a) Istoria della Città, e S. Bafilica Cattedrale. d'Anagni &c. descritta da Alessandro de Magistris. In Roma 1749. in 4.

(b) Cap.VIII.pag.36.

quidquam de eo offendere mihi contigit. Ceterum exstat ad eum Leonardi Brunii Arretini Epistola (a), qua eum monet inter cetera, se eius commendationem in litteras, quas dederat ad Hispaniarum Regem Alphonsum V., iniecisse, & in quibus (b) sic de Benedicto nostro, quem aliquando in Hispaniis ex boc degisse constat, verba facit: Vale, & Benedictum Ananiensem doctum hominem . & bene litteratum, qui in obsequio tuae Praecellentiae degit, rogo suscipias recommissum. Eiusdem meminit Leonardus ipse in Epistola altera ad Cardinalem de Columna (c), qui Prosper suisse videtur, atque in ea sic habet : Rescribo ad virum docum, & suavem Benedictum de Anania, quae quidem rescriptio erit etiam responsum ad litteras Reverendissimae P. V. Si igitur non aderit Benedictus, poterit R. P. V. litteras aperire, & perlegere. Haec sunt, quae vobiscum avere nunc mihi libuit, Socii Spettatissimi; Vos vero hoc, quidquid est, officii bonas in partes accipite, & Collegam vestrum, qui de vobis bene mereri conatur, gratia vestra fovere pergite.

Datis Velitris in Aedibus Borgianis a. d. 111. Non. Novembris otio Autumnali anni civioccixxiii,

FUNE-

(a) Leonardi Bruni Ar- in 8. Part. II. lib. VII. retini Epifiolarum lib. VIII. epifi. X pag. 99.

&c., recenfente Lauren- (b) Loc. cit. epifi. II. tio Mebus, qui lib IX., pag. 77., & feqq. ac X in lucem protule (c) Loc. citat. lib. X. lit. &c. Florentiae 1741. epifi. XV. pag. 185.

🎭 109 🐝

FUNERARIA DE OBITU

DIVI ALTI DE COMITE PER BENEDICTUM ANAGNINUM.

OMINE Evangelista, dixi. Si dignum lectione putabis, aliis quoque copiam facies, videtur, quousque conditio obve-

niat, ne copiam facias. Sed dixeris, quare huiusmodi conditionem fecisti? Ut si forte Virum praestantissimum, & de me optime meritum in morte anteirem, meis monumentis exornetur, & debitus honos suarum virtutum a me tribuatur. Vale iterum felix.

Benedictus de Anagnia S. P. D. Clarissimo Iurisconsulto Domino Evangelistae de Vallismontone suo amantissimo.

Uoniam pro tua humanitate mea scripta semper multisecisti : propterea cum cum his Națalitiis Domini nostri Iesu Christi nil agerem, aliquid facere volui, & tibi Viro praestantissimo dicare, ut censor, & iudex retum mearum, si dignum sectione purabis, aliis quoque copiam sacies; si mir nus, aliquo abde modo, & vale.

FUNERARIA DE OBITU DIVI ALTI DE COMITE PER BENEDICTUM DE ANAGNIA

TSI vereor, Evangelista amantistime, tam praestantissimum sumerarium mus. Divi Alti de Comite pridie vita desundi ab optimis, & egregiis amicis ad medelatum graviter, ornateque, un par est, minime posse absolvere, tamen quia illius viri vitam, mores, & rerum gestarum praossinstituto esse putavi litteris mandare, ut certeri de his rebus scribentibus facilior notio habeatur, & ipse vestementer cupio pro dignitate tanti Viri ab omnibus superari.

Dabo igitur operam ab initio pauca ex multis

: . . . .

tis exordiens, & ad extremum perducens, novissimaque conferens primis, quam brevius potero, rem ipsam obire, moremo calculatorum, qui aere breviori ingemes summas exprimunt, imitatus, & ea tantum, quae digniora nota verissime videbuntur, quoniam singula illius Viri pracclarissima facinora recensere longum esser, & multorum dierum opus. Itaque Altus noster in lucem editus, quum primum per aetatem verba formare potuit, ad ludum litterarium se contulit; Quo exacto, ad studia humanitatis, & historiarum se addidit, quae Principibus, & rerum Dominis vel maxime conveniunt; in quibus quantum excellucrit, nemo ignorat. Actate etenim provectiori his non contentus ad cognitionem sacrarum litterarum ire perrexit, existimans non vere Christicolam posse censeri, qui sit harum cognitione, & notitia exípers. Profecto eum libero iudicio posteritas ipla loqui concesserit, quae nec bonos laudare, nec malos detestari vetuit; dicam, quod

quod sentio, & quod more meo, largiter. Non arroganter dixerim, plerosque Principes, dum aliquando iuvenis orbem magna ex parte vilere contenderem, summa virtute, & litteris praestantes nosse, sed profecto hoc praestantiorem, de Dominis, & Principibus loquor, vidi neminem. Verumo cum pridie Signiae Virum integerrimum offendissem, interrogassemque, si litteris sacris aliquando vacaret, & Bibliae, Epispolisque Hieronymi maxime, subridens ait: Irem Bibliam ; & Epistolas Hieronymi memoriter ad verbum iamdiu novi. Quodquod mirabilius dictu est, cum iam octogesimum 3 & ultra annum agentem senium omnem memoriam penitus excutere debuisset. Rursus tabellas hinc inde allatas. fine cunctatione, rejectis ocularibus, & quoscumque libros contrectatione manuum oblitteratos, vel aliter interlitos lectitat, ut non legere, sed reminisci omnia videatur. O incredibilem, & admirabilem hominis memoriam sempiternam, quae necvarie.

yarietate rerum confundi, quae nec multitudine obrui poterat, ut nemo in rebus magnis sublimius, vel perfectius reminisci potuerit! Fuit profecto Altus noster in terris, veluti quode deleste oraculum, & insigne vitae moralium exemplar, traditus nobis. Multae fance, eximiaeque fuerunt Viri praestantissimi dotes, sed inter alia fumma ingenti celebritas, & memoria maximarum rema pene divina, ut nec Lucius Lucullus, ant Horrensius in hoc genere eum excelluerint. Accedit, quod Vir sapientissimus quoscumque ad ipsum divertentes sua hospitalitate, & liberalitate condonabat, ut nec Alexander ille Macedonum, vel quivis alius in hoc liberalitatis genere anteiret. Magna insuper consuetudine, & omni officio humanitatis undique commigrantes Vir optimus observabat, ut non minus quam Lysander Antilochum, aut Athenodorum Cato, aut Lucullus Antiochum fuerit prosequutus. Florente etenim aetate, cum primum illa studia evasisset, ut aliquem Tom.II. fru-H

fructum ex suo ocio quaereret, in militiam prosectus est, Alexandrum, Caesarem, Octaviumque sequutus, qui in utroque laudis genere praestiterunt. Perseverasset que diutius in armis, ni eum gubernacula suae dominationis revocassent; maxime cum magnanimi silii Iohannes (a), & Stephanus (b) apud Venetiam seliciter militarent, ut his soris, illo domi laborantibus, omnis salus tuta soret. Enimyero cum Provincia Campaniae aliquando in summa dissicultate, & angustia laboraret, quantus suit ipsius

(a) Felix Contelorius in Genealogia Familiae Comitum Romanorum p.41. innuit, ex Summario Processus in caussa Romana Castrorum de Comitibus erui, Altum babuisse filium legitimum, & naturalem nomine Iohannem, ex quo alii filii plures. Hunc Marcus Dionysius in altera, eiusdem Familiae Genealogia apud Venetos castris meruisse prodit pag.142., tum a Iohanne XXII., ac

Pio II. Vicarium Signinae Civitatis una cum Brunone eius fratre, cum onere perfolvendi libram argenti singulis annis, constitutum asserit pag. 146., & seq: Uxorem duxit Catharinam Farnessam, ex qua, ut diximus, plures silios suscepit, quos recenset Dionysius pag. 151.

(b) De Stephano nibil apud Contelorium, & Dio-

nysium.

Alti in negociis labor, quae fortitudo in periculis, quae industria in agendo, quae celeritas in perficiendo, quod consilium in providendo, quae eloquentia in dicendo, nemo ignorat. Sic enim in illis sluctibus Provinciae versatus est, ut cum saepe alias hostes ad ipsum opprimendum coniurassent, non vi, & armis magis, quam sapientia, comitate, & assabilitate facillime repulerit; ut iam vere sibi usurpaverit, Principum Romanorum decus, & ornamentum esse. Quanti insuper Pontisex Maximus Martinus (a), Eugenius (b), & ceteri sui posteri H 2 ipsum

(2) Martinus V. Altum de Comite ad stipendia Romanae Ecclesiae recepit anno 1421. Vid. Contelorium pag. 21., & Dionysium pag. 143.

(b) Eugenius IV. post Sagacis Episcopi Carpentoractensis obitum donat Alto fratri portionem, quam Ecclesia Carpentoractensis babere contendebat ex bonis ipsius Sagacis, persolutis fcutis mille, anno 1439. Vid. Contelorium pag. 23. Tum Altus iure litterarum Eugenii IV. anno 1441. immisus fuit in posessionem bonorum bereditariorum Ildebrandini patris post litem, quae inter ipsum, & Sagacem, ac Gratum ipsus fratres exstiterat, quamque etiam pro Alto definiverat Iobannes SS. Nerei, & Achillei Card. Tarenti-

ipsum fecerint, tota Romana Curia testis est. Talis enim fuit, dum in humanis agebat Vir praestantissimus, ut certe ex uno utero iple, & Cato natus esse videretur, ut cuiusdam magni Viri verbis utar; huiusmodique ex eo liberos exstare, qui in omni paterna gloria, velut in peculiari quadam hereditate parentare videantur. In primis magnanimum, quem nuncupavi, Iohannem in litteris eruditissimum, & in armis diu, lateque cognitum, qui, sicur innumeris rebus feliciter gestis, semper clarissimus fuit, sic, sane permultis probe, & sapienter dictis insignis est ab omnibus habitus. Testis est ipsa Venetia diuturnitate libertatis, & opportunitate situs quadam mirabili, & copia omnium rerum in hominum usum abundans, quae ipsum in bellis geren-

renținus Legatus în Regno Siciliae. Vid. Contelorium pag. 11., & Dionysium pag. 143. Praeceperat tamen idem Pontifex Alto, & Grato anno 1438., ut

gerendis plures annos tenuit, ubi sic se gessit,-sic est habitus, ut palmarium, pro fua singulari in illam Rempublicam virtute, iudicio omnium sit consecutus. Et Ferdinandus Siciliae Rex nullo modo ipsum regnum sibi vendicare posse arbitrabatur, nisi & ipsum habuisset, & collocasset in primis, cuius laudes cum notae sint, malo filentio praeterire, quam nimius in dicendo censeri. Stephanus enim eo tempore admodum iuvenis ab ipso Iohanne proximus specimen summae laudis praeseserebat, & multa laude digna perfecit; sed ipsum immatura mors e medio in ipsa militia eripuit, cui Veneti ipsi tantum tribuerunt, ut vix illius aetatis cuiquam. Accedit & Franciscus Episcopus Capaccii (a), Iurisconsultus, qui & litteris, & optimis moribus egregie praeditus omnem paternam, & avitam gloriam magnifice imitatur', quem,

(a) De Francisco Episco- nossum. Consule Ugbellium po Caputaquensi, sive Ca- in Italia Sacra num. 23. paccii in Lucania nibil Tom.VII. pag. 474. epud Contelorium, & Dio. Deo duce, & fortuna comite, ad summum fastigium evasurum non ambigo. Illustris Bruno Iurisconsultus (a) hos, quos dixi, summo studio aemulatur, qui, ut a plerisque accepi, in rebus magni consilii, ut est videre, plurimum valet, & laudatur eximie. Sequuntur & hos pleraeque nobiles Sorores primariis Romanae Provinciae Principibus in matrimonium collocatae, ut sane Altus ipse Metelli gloriam vendicare possit. Quare, Dive Alte, ut vere arbitror, in Concilium Deorum relatus mirum in modum gloriari potes tot egregios liberos huic nostrae posteritati reliquisse. Struetur enim tibi ara praeclarissimarum virtutum tuarum in memoriam sempiternam. Num-

(a) Ex laudato superius Summario Processus in caussa Romana Castrorum de Comstibus, quod recenfetur a Contelorio pag. 41., deprebenditur, Altum nostrum filium quoque babuise, cui nomen Bruno. Vid. superius adnot. (a) ad pag. 114., ex qua patet Bru-

nonem fuisse Vicarium Signinae Civitatis una cum Iohanne eius fratre, largiente id Iohanne XXII., & Pio II. Uxorem babuit feminam ex Ursinia gente, ex qua plures fil os progenuit, quos memorat Dionysius pag. 153. quam enim silebitur tua admirabilis, & pene divina cunctis in rebus sapientia, qui in tam amplissimae dignitatis gradum per omnes honores in sublime sine aliqua offensione vitae es evectus. Ite igitur, pueri, puellaeque, linguis, animisque faventes, serta ipsis delubris imponite. Iam sequar, thuraque Iovi ipse dabo, & omnes violae iactabo colores, Deos, Deasque precatus, quo Divum Altum vestrum in Concilium benigne admittatis.

H 4

THO

THOMAE PHAEDRI INGHIRAMI VOLATERRANI

IN LAUDEM FERDINANDI HISPANIARUM REGIS CATHOLICA

OB BUGIAE REGNUM IN AFRICA CAPTUM

ORATIO
DICTA IULIO IL PONT. MAX

Et ex Cod. Ms. saeculi xvi. Bibliothecae Cl. Praesulis Marii Guarnaccii

NUNC PRIMUM PROLATA

A D. PETRO ALOYSIO GALLETTIO ROMANO
ABBATE FONTIS VIVI
CONGREGATIONIS CASINENSIS.

FRANCISCO . XAVERIO . DE . ZELADA

AVITA . PATRICIAQ ORIGINE

MVRCIENSI

ROMAE - EGREGIIS - PARENTIBVS - ORTO
VIRO

A. PVERITIA. ADMIRABILIS. INGENII IN. ARDVIS. SOLERTISSIMO

AD. MAGNA. ET. DIFFICILLIMA. NEGOTIA

A. SVMMIS . PONTIFICIBVS

ADHIBITO

CVIVS. VIRTVS. ET. OMNIS. VITA PRO. SANCTA. ROMANA. ECCLESIA SEMPER. IN. ACTIONE. FVIT

QVIQVE

VETERVM . CVIVSQ. GENERIS . MONVMENTORVM

AESTIMATOR . ERVDITISSIMYS

EXQVISITA . BIBLIOTHECA . INSTRUCTA

INSIGNI . CIMELIARCHIO . ANTIQVIS . OPERIBVS

NVMMIS . GEMMISQ. RARISSIMIS

ORNATO . AVCTO
STVDIOSORVM

QVOS

SIBI . VOLVIT . SEMPER . HABERE . FAMILIARES

PVBLICO . BONO . PATERE . DECREVIT

A. SSMO. D. N. CLEMENTE. XIIII. P. O. M

OB. SPECTATAM . SACRAR. LITTERAR. COGNITIONEM
VTRIVSQ. IVRIS . PERITIAM
TOT . TANTAQ. MYNERA

INCOR-

INCORRVPTE . ADMINISTRATA
SACRO . PLAVDENTE . SENATV
. AVLA . LAETANTE . ROMANA
HISPANIARVM . GESTIENTIBVS . REGNIS
IN . AMPLISS. CARDINALIVM . ORDINEM
ADSCITVS

IN . DIES . ET . FORIS . ET . DOMI
INLVSTREM . PRO . SEDE . APOSTOLICA
NAVANDO . OPERAM
RVMANITATE . FIDE . INTEGRITATE
ANIMIQUE . MAGNITUDINE
TANTI . PONTIFICIS . IVDICIUM
COMPROBAT

MAIORQVE . ASSVRGIT
PETRVS . ALOYSIVS . GALLETTI . ROM
ORD. S. BENEDICTI . CONG. CASIN
'ABBAS . S. MARIAE . DE . FONTE . VIVO
THOMAE . PHAEDRI . INGHIRAMII
VOLATERRANI
LATERANENSIS

AC. DEIN. VATICANAE. BASILICAN. CANONICI
OPVSCVLVM

PRAESULIS. CLARIES
IN . LUCEM . NUNC . PRIMUM . PROLATUM
CARDINALI
MUSARUM . PATRONO
D. D. D

EDITO.

EDITORIS PRAEFATIO.

🥆 I ullum umquam Principem de Christi Fidesi propagata optime meritum Ecclesia Romana habuit, is certe fuit Ferdinandus Iohannis Aragonum Regis filius, postea Hispaniarum, Africae, totiusque Siciliae, ac novi Orbis Rex, cognomento Catholicus, qui omni conatu, studio, & diligentia, nullis laboribus, nullis impensis, nullisque parcendo periculis, etiam proprium sanguinem effundendo Granatense regnum expugnavit, Americae, Africaeque populos -ad Christum adduxit, barbaros contudit, Bugiae regnum, atque Oranum subegit, sacrae censurae constituit ubique tribunalia, tantoque religionis adserendae studio aestua-Vit, ut ingentibus adeo cumulis auri annui, quod a Iudaeis exigebat, privari maluerit, quam persidam nationem in suis regnis, quae impietate foedabant, retinere. Bis in hac Romana Urbe solemnes gratiae a Pontifice, & Cardinalibus omnipotenti Deo actae sunt pro partis a Ferdinando de infidelibus victoriis. Innocentius siquidem VIII. Dominica prima Ianuarii anni Mccccxc. in Ecclesia S. Mariae de Populo grates de Mauris inclinante superiore anno perdomitis persolvit, habitaque. etiam est coram eodem, ac Patribus sacri Senatus Oratio panegyrica, quae typis cusa est, ex qua Raynaldius nonnulla ad rem suam excerpsit, & in annalibus iterum protulit. Perlato ad Urbem post annos fere decem nuncio de expugnata a Ferdinando

Bugia, olim Thabraca in Numidiae littore sita, non procul a Mauritaniae Caesariensis finibus, Barbarorum regia sede olim pugnaci, ac feroci, Iulius II. ob tantam a Ferdinando ipso non sine immortali laude relatam victoriam, qua mirum in modum Christianum Imperium amplificatum est, gratias Divino Numini agendas decrevit eo solemni ritu, quem Paris de Grassis Caeremoniarum Praesectus ita describit: In die S. Petri in Cathedra, de mandato Papae fuit habita folemnis actio gratiarum ad Deum pro victoria habita per Catholicum Regem Hispaniarum contra infideles, & Regem Bugiae, sive, ut Latini volunt, Buxeae in Africa: & quidem folemnitas fuit in omnibus, sicut in die Omnium Sanctorum anno MDV. ut supra scripsi illa die; sed in hoc plus fecimus, quia sermonem habuit Reverendus Pater Dominus Thomas de Vulterris cognomento Fedra, luculentissimum, & elegantissimum post Missam: Missam autem cantavit in Basilica apud Altare S. Petri Cardinalis Arborensis (a) de sesto Cathedrae cum tribus orationibus, videlicet de S. Petro, & secunda de S. Paullo, & tértia contra Paganos, cum Praefatione de Apostolis. In fine Missae data eſŧ

(a) Iacobus Serra Catalanus Archiepiscopus Arborensis ab Alexandro VI. renunciatus Cardinalis die XXVIII. Septembris MD., Pontificis in Orbe Vicarius.

Oblit Episcopus Praenestinus anno MDXVII., sepultusque est in Ecclesia S. Iacobi Hispanorum in Sacello, quod vivens erexerat. est Benedictio per Papam. Tum oraturus, qui supra venit, & absque petitione Benedictionis petiit Indulgentias, & Papa prima facie voluit dare annorum septem, ut in ordinario, sed a me intelligens de more in talibus esse, quod esset Plenaria, dedit Plenariam. Et instra: Papa cantavit Te Deum laudamus. De Inghiramio vero consule, quae superiori Volumine, ubi alteram ipsius Orationem habes, tradidimus.

THO-

THOMAE PHAEDRI INGHIRAMI VOLATERRANI

IN LAUDEM FERDINANDI HISPANIARUM REGIS CATHOLICI

OB BUGIAE REGNUM IN AFRICA CAPTUM

IULIO II. PONT. MAX. DICTA ORATIO.

TSI certum habeo, Orbemo Christianum, quacumque rei gestae fama percrebuit, magna in laetitia, gratulatione,

fupplicationibusque esse, patere delubra, aras sacrificiis sumare, honore, donis, precibus cumulari, quibusque aliis multitudo solet laetitiam immodicam significare, prope ad immortalitatem, & religionem, & memoriam consecrari (quid enim Christiano nomini contingere potuit aut nobilius ad gloriam, aut certius ad salutem, quam Ferdinandi Regis Aragonum virtute, matom. II.

gnitudine animi, felicitate, nunc primum longo intervallo in possessione Africae pedem nos ponere, firmissimis eam praesidiis, ac maximis classibus munire, gentemque efferam, & multum nostro nomini infestam, sub nostrum ius, dicionem, imperiumque subigere?) sed tamen te potissimum, Pater Beatissime, oporter omnes Christianos tantum exsultatione superare, quantum dignitate, auctoritateque inter illos antecedis. Atque hoc facit multiplex gaudium, cumulatioremque gratiam, quod ceteris de Mahumerano hoste victoriis abolitum magis dedecus, quam quicquam laudis partum est, propterea quod in repulsando magis bello, quam propagando imperio antea occupati eramus. At hic mare transiit, transmarinos hostes quaesivit, ad eorum urbes, sedesque penetravit, magnam spem, ingens decus, immortale facinus ostendit, ut nihil adiici ad gloriae magnitudinem posse videatur. Facis itaque, ut te aequum est facere, praeclare, ac sapienter, qui ob exunexundantis laetitiae magnitudinem diem festum instituis, supplicationes Ferdinandi Regis nomine decernis, convocatisque Patribus Amplissimis, Deo immortali gratias agis
cumulatissimas, qui cum bonorum omnium,
victoriarum, felicitatum dator, largitorque
semper fuerit, hac tamen in victoria ita
larga manu Ferdinando Regi, quique illius
auspiciis militant, praesens adfuit, ut non
favisse, opemve tulisse, sed ipse rem gessise, & quasi in aciem descendisse iudicetur.
Quod ipsum dum tuo iussu paucis ostendo,
quaeso, obtestorque te, ut me benigne,
attenteque audias.

Africam, Pater Beatissime, qui Orbem terrarum diligenti indagatione sunt perscrutati, tertiam eius partem esse voluerunt, non viribus quidem, neque magnitudine ceteris parem, quippe quae magna etiam ex parte deserta credatur, quantum autem incolitur eximiae fertilitatis homines progenerar, laboribus haud cedentes, mirae pernicitatis, & quos ni ius ferri adimat, ple-

rosque omnes senectus dissolvat, ita morbos nec patiuntur, nec sentiunt. Quae gentes eam initio tenuerint, incertum est admodum; quorum prima mentio apud vetustarum rerum Scriptores fit, Getuli sunt, Lybiesque, Persae, Armeni, Medi, qui de Herculis exercitu superfuerunt, in eam concessere, ac per connubia incolis mixti, cum omnem fere regionem longe, lateque serpendo in dicionem suam redegissent, Numidae, Maurique sunt appellati. Phoenices, deductis co-Ioniis, Carthagineque excitata, eam partem, quae ad orientem Solem spectat, occupaverunt, ausique cum Romanis congredi, cum diu ancipiti Marte pugnaverint, propiusque periculo fuerint, qui vicerunt mari, terraque, tandem victi subcubuerunt. Christianam Fidem sero adceperunt, & licet Tertullianum, Cyprianum, Arnobium, Victorinum, Augustinum, bone Deus, quales viros! habuerit, ducentorum, & quatuordecim Pontificum contra Pelagianos Concilium celebraverint, semper tamen falsis opinioni-

nionibus iactati sunt, neque umquam universi in Catholica fide consenserunt. Irrumpentibus deinde Vandalis, qui ex Hispania traiecerant, ita omnis vastata, eversaque est, ut Africa in Africa quaereretur. Sed & his per Belisarium adtritis, rursusque sub Romana dicione redacta Provincia, Sarraceni (Arabes hi sunt Scenithae) qui ad delendum nostrum imperium, affligendam fidem, extinguenda omnia iura, atque instituta maiorum, nimia fortunae indulgentia dispersis velis ferebantur, in universam inundarunt; neque solum nulla inde vi expelli potuerunt, sed ab illo tempore supra octingentesimum annum Provinciae dominantur tanta immanitate, saevitiaque, ut illos ipsos verustos Afros crudelitate vicisse credantur, tanto in Christianos odio, ut Romanorum, Carthaginensiumque inimicitiae nullae prae his fuisse videantur. In quo cum multa essent indigna, tum nihil minus erat ferendum, quam quod mare, quasi obices indignati transmiserunt, atque ita certaverunt,

Digitized by Google

ut arcem in Europa Granatae regnum, Bethicae partem validissimam, in ore, oculique nostris, munitam tot annos ad haec usque tempora tenuerint.

Non commemorabo hoc loco, quemadmodum Ferdinandus rex incredibili, ac divina quadam mente, atque virtute, tunc cum maxime bello civili Orbis Christianus arderet, nec ullis posset subsidiis inrigari, non sperantibus, nec opinantibus, nec cogitantibus quidem nobis, quia fieri posse non videbatur, regnum illud validum, munitum, invicto veteranorum genere inclitum, firmatum ceperit, vicerit, expugnaverit; possunt enim multis saepe occasionibus diversorum temporum praedicari. Ad Africam, quae me iamdudum vocat, & quodammodo observat orationem meam, contento studio, cursuque veniamus; quam Ferdinandus ipse inexplebilis virtutis, veraeque laudis spe, ac magnitudine animi concipere, hoc volutare animo, hoc palam fremere, inde decus sibi, inde nomen, inde

inde confummatam gloriam sperare. Verum dum, quo id sibi facilius facere liceret, in praemoliendis rebus, reconciliandisque Regum, gentiumque animis occupatur, incredibile dictu est, quamdiu materia gloriae suae sir erepta, quoties expeditionem disferre : quoties decretam iam, & pene susceptam relinquere sit coactus. Excitato praesemim bello illo Parthenopeo duro, atroci, difficili, miseraque illi, & gravi necessitate imposita, ut armis, & caede crassari cogeretur contra eos, quos cum communi iure, tum affinitatis vinculo coniunctos haberet, quibus tamen, cum victor esset, pacem non abnuit, ut scirent omnes; se & invitum cum eiusmodi hoste bella suscipere, & percupidum finire. Amissa mox coniuge (a) fortiffima, felicissima, san-Etissima, atque omnium consiliorum, laborum, expeditionum non modo conscia,

(a) Elisabeth Castellae anno MOIIII. Mulier in Regina, quae e vita deces- suenda, augendaque reste ad VI. Kal. Decembris Christiana nulli secunda. sed & participe, comite, adiutrice, quo casu, veluti solet terra ventis, aut aquis subterimmissis intervulsa sui soliditate nutare, ita cuncta Hispania, subducta repente, qua sustentabatur, dextera illius, tota contremuit, ac pene consedit. Sed & hac quoque stabilita, ut pacis, libertatisque bonis persrueretur, ac egregie staru suo gauderet, satis consisus consensu Hispaniae, side sociorum Regum, suo praesidio omnibus iam instructis, adportatisque, & re iam ultra cunctationem non patiente, Deo bene iuvante, classis in Africam transmittitur.

Longum esset, nec huius proprium diei recensere, ut Melilla (a) capta, caementaque

X

(a) Melillae mentio, Oppiduli nempe muniti in Africa in Gareta Provincia sub dominio Hispano rum ab an MCCCCXCYII, eicatricem, si iam forte obduci coeperat, refricat. Melillae enim, in ciusquo arcis. Panechiali Ecclesia conditi sunt cine.

res Lucae Gallettii fratris mei unanimis, viri in militaribus rebus egregiae virtutis. Natus est Romae unno MDCCXXVI. die IX. Iulii, & a puero Mathematicis disciplinis studiosa sedulitate operam navavit. Anno MDCCXLIV. profedus in Hispaniam die XV.

ex Hispania, quo oppidum muniretur, invecta, ut magnus portus, magnum momentum affectanti res Africae, occupatus, ut Oran urbs opulentissima Sarraceni nominis non operibus, sed vi expugnata, ut Gomera intercepta; quae omnia in Tingitana Provincia sita valido sunt Christianorum, praesidio communita. Est in ipsa Mauritania inter Tretum promontorium, & Caesaream haud longe a sinu Numidico, ubi Possidonius vetusissimus Graecorum Scriptor

Iulii inter nobiles Italos a custodia corporis Philippi V. Regis Carbolici cooptatus, anno MDCCLXI. die zif. Septembris ob merita Dux peditum in Neapolitana Legione creatus est. Multis deinde longorum itinerum exantlatis laboribus dum tandem alae ducentorum militum ad Melillae praesidium praeesset, d in maximam spem asfurgeret, immatura morte beu nimium! raptus est die XIV. Septembris anno

MDCCLXXI.,omnibus aeque properum eius obitum querentibus . Homo fuit Lucas flatura iusta , forma laudata, membris crassoribus. colore rubicundo, naso ad aquilinum vergente, fronte lata, oculo vivido, capillo nigro, boneftis, piisque moribus, animo constanti candido, modesto, & qui erga omnes se reverenter baberet . Fratti carisimo quietem, & beatt luminis claritatem precaminisamici, quotquot effis.

ptor ingentem simiarum multitudinem se vidisse testatur, Bugia oppidum, quondam dum illic res Christiana incolumis erat. Sedes Pontificia, nunc Sarracenorum omnium, qui Mauritaniam Caesariensem incolunt, emporium, caputque longe ditissimum, atque opulentissimum armis, virisque. Reges eadem prosapia sunt, quae omni fere Africae, Tuneti, Hipponae, Leptique magnae dominatur. Urbs ipla maritimis, terrestribusque fructibus, multitudinis incremento ampla, ingens, amoena, arduo in colle sita, cui tamen ad meridiem plurimus mons imminear, portum habet ad Orientem, qua parte planities aequa extenditur. Oppidani fortissimi, bellicosissimique Sarracenorum omnium pedibus in bellum eunt, equorum apud eos modicus usus. Hanc Urbem, quia regia esset, magnamque secum capta dicionem allatura foret, ac propter egregium pertum, & aliam opportunitatem maritimam, terrestremque contra cetera regna percommodam expeditionem praeberet, Hispa-

Hispani id unum dignum tanto apparațu confiliorum, & certaminum, quod ingens, exsudandumque esset praemium tope fati, primo quoque tempore improvisam, incautamque universo simul essuso terrore opprimere decernunt. Solvitur e Pitula (a) classis, secundaque navigatione usi, de industria morati cursum navium, ut ante lucem accederent Busiam, luce prima ante ipsam urbem inconspecti consistunt. Ibi haudquaquam spei eventus respondit. Ventis, qui a terra flabant, quominus rectus in portum cursus teneri potuerit impedientibus, nostri, quia rem fore haud cum imparatis cernunt, quod unum erat in re insperata consilium, anchoras iaciunt, armamenta demunt, instruunt se, ut ubi venti ponant; signumque detur, in terram evadant, ac contra fauces portus, instructa in fronte navium acie, consistunt. Magnus apud Oppidanos

(a) Iobannes Mariana narrat, Kalendis Ianuarii principio anni MDX. Hispanos ex Ebuso solventes quinque diebus littus Africae tenuisse, copias eo die in terram exponere adversos flatus vetuisse.

danos pavor, & tumultus in re improvifa fuit, consultius tamen, quam quis facturos crederet, in tam subito periculo ad arma. conclamant, per tumultum, ac trepidationem raptim tormenta expediunt, portas claudunt, armatos in muris, vigiliasque, & stationes disponunt. Et quia obsidionem rebantur fore, dum licet, dum tempus est, inermem omnem multitudinem emittunt. Ipsi vero rationem pugnae sic instituunt, ut pars omni genere telorum -instructa tuendae urbi relinquatur. Rex ipse cum maiori parte copiarum (erant autem supra x. millia peditum, & aliquot equites) collem Urbi imminentem occupet, co confilio, ut si nostri expugnationem adorirentur, in iplo certamine impressionem faceret, oppugnationique nostros intentos a tergo invaderet. Interim vero tormentis per muros dispositis, non terra modo adeuntes aditu arcerent, sed & navium quoque stationem infestam hosti facerent. Nec mora, ingens vis omnis generis telorum e mu-

e muris volabat : sagittis, glandibus, iaculis, faxis, veluti nimbum creberrimae grandinis ingerebant, unoque tempore tormenta bellica in confertissimos milites ducenta excutiunt. O rem miram, & nullam apud posteros fidem habituram, nisi felix successus favisset! nemo e tanto militum, classiariorumque numero non modo caesus, sed ne laesus quidem, ut si quis totidem tritici grana plena manu coniiciat, fieri non possit, quin pleraque omnia suos ictus sortiantur. Iam venti posuerant, iam perculsa ex alto vela in portum classem inferebant, iam. terram capi posse gubernatores exclamabant, cum nostri, adactis de repente navigiis, summotis vi tormentorum ingenti hostibus, qui toto praetenti littore sic de colledescenderant, ut facilem receptum haberent, qua cuique proximum est, in terram evadunt, cognitoque hostium consilio quadrifariam divisis copiis (erant autem ele-&issimorum militum quatuor millia) urbis oppugnatione omissa, inter se cohortati . in in adversum montem, iniquo sane loco; omnium immemores difficultatum, contra ipsum Regem, instructumque eius exercitum erigunt agmen, vix dum fortissimo, praesentissimoque animo sub iactum venerant telorum, cum hostes obstupefacti tanta audacia, ne telo quidem ullo emisso, ingenti clamore, ac terrore terga extemplo dant, praecipitique fuga in oppidum sese omnes essundunt. Insequentur iisdem itineribus nostri, tantaque celeritas fuit, ut cum intentis omnibus ad fugam nulla armatorum statio, nulla custodia opposita esset, uno tempore, & per patentem portam feroces victores cum victis irruperint, & muri, turres, propugnacula superata, capta, expugnataque, & arx loco alto, & praecipiti sita occupata sit (a), simulque coepta res, & patrata, ut sermo hic prolixior multo sit, quam

(a) Gomesius in libro de rebus gestis Ximenii Cardinalis lib. Iv. scribit, ipsis nonis Januaril anni MDX. die ob Magorum adoratio- clarissimo captam fuise.

nem religiosissimo, Bugiam urbem celeberrimam a Petro Navarro Crucefignatorum Duce bellica virtute

quam res illa fuerit. Rex veritus, ne porta maritima navales copiae occurrerent, in medioque iple caperetur, porta, quam primum viderat, ulus, cum conglobato praesidio essule fugiens in mediterranea, montesque proximos se recepit. Praedae plus pene, quam ex reliquis antea captis locis egestum, ea omnis militi concessa. C. Marium septies Consulem, in quo spes, atque opes Populi Romani ea tempestate sitae erant, gloriari solitum accepimus, quod oppidum Capsam in Numidia uno die, uno impetu, uno cursu cepisset. Praeclara sane laus, & quae yel sola illum poterat immortalitati consecrare. Sed tamen si rem velimus curiosus inspicere, Capsenses consternati animo de improviso sunt oppressi. At Bugienses sese confirmandi, arma sumendi, in munitionibus consistendi, aciemque contra instruendi spacium habuerum. Illorum pars potissima in agris reperta, qua Oppidani maxime sunt perterriti, in dicione hostium erat. Hi imbellem omnem multitudinem ableablegaverant. Illorum portas' equitatus omnis Romanus, velocissimique pedites, ne quis exire, introireve posset, obsederat. Hi decem armatorum millia pro portis stantia habebant. Illi denique, nec quid facerent, nec ubi consisterent, nec quid fidi respicerent habentes, deditionem secerunt. Hi fusi, fugatique internecione sua aditum hosti patesecerunt, urbemque omnem scelerato sanguine sparso expiarunt. Nec mirum, st Marii decora Hispanorum virtutibus sunt inferiora. Non enim humano confilio res illa perfecta est. Non illic tunc solae vires agebant Hesperiae. Non Hispana roborapugnabant, non instructa tantum acies Ibera certabat. Ipse ille Iesus Deus Omnipotens, cui bellum contra impias, nefariasque nationes geritur, iple, inquam, Ielus pugnabat, iple impellebat, iple fugabat. Quis enim fecit, ne tormenta in tam confertam multitudinem excussa nocerent? Iesus. Quis illis tantam iniecit amentiam, ut trepidi, & post terga respicientes, & in modum amentium attoattoniti, nondum vulnere ullo adverso corpore excepto, properarent ad Urbem, quam consulto exceperant, non explicarent aciem, non copias instruerent? Iesus. Denique quis muros illos praealtos, turres, propugnacula pervia fecit, facilemque per illa transitum dedit, & ut nostrorum opera excederent humanarum virium modum, praestitit? Iesus. An aliter sperandum erat, quin divina illa vis valeret, quam illi omni scelerum genere polluerant, ac meritas tandem aliquando poenas exigeret ? Dura mihi, medius fidius, videbatur, Pontifex Maxime, vis illa caelestis, Numenque divinum, quod saepe incredibiles Christianae Reipublicae felicitates, atque opes adtulit, magnas pernicies extinxit, ingentes clades avertit, hos pari tot annos suae fidei inludere, insurgere, insultare. Etenim dici non potest, quantum omni Europae, sed miserae praesertim Italiae damni intulerint hae efferae nationes, quot funerum, quantarum cladium caussa fuerint. Recursat animo incredibilis illa; Tom.II. K

illa, & immanis audacia, & indigna feliciras, cum immanes illi homines, atque efferati, incerti, quo furor, velut tempestas, cos populantes inferret, correptis navibus a Gaditano usque in Siculum fretum, Hispanias, Gallias populati, in Italiam demum inruperunt, ipsam navalibus victoriis nobilem Genuam ceperunt, omnialuctu, fanguine, ac terrore compleverunt; sed tamen ex omnibus terris potissima haec Urbs, Sedes Imperii nostri, Arx populorum, Lumen gentium, Senatus Orbis terrarum, haec, inquam, Urbs praesidium, & spes ultima Christiani nominis furentium excepit impetum belluarum. Haec saevitiam illorum innocentium sanguine satiavit : Haec sacram auri famem sacrilegapraeda explevit. Itaque quod omnis ora Etrusca, quae ad mare vergit, cultoribus deserta est, quod eversas Centumcellas (a) specta-

⁽a) Centumcellae urbs non muris vallata, neque ad mare posta XXIIII. mil-ulla parte munita, frequenlia passuum a Roma distans tibus Sarracenorum adgrefssoni-

spectamus, quod Pyrgos (a) veteres desideramus, quod Inui Castrum (b) non agnoscimus, quod totus squalet Romanus ager, haec sunt immanium monumenta Sarracenorum.

K 2

Sed

sionibus, & direptionibus obnoxia per quadraginta annos tacebat diruta, & incolis deserta. S. Leo IV., qui obdormivit in Domino XVII. Iulii an.DCCCLV., ut incolis per valles, & montes misere vagantibus confuleret, novam urbem XII. a Centumcellis milliario aedificavit, quam Leopolim vocari iusit. Superiori saeculo Urbanus VIII Centumcellas egregie communivit, & portum, additis operibus, ad tutiorem triremium Pontificiarum stationem restituit.

(a) Castrum S. Severae Provinciae Patrimonii in ora maris Tyrrhent quibusdam Pyrgi Oppidum est, at tuxta illud ne vestigium quidem portus inest. Diis

Castrum est S. Marinellas in eadem Provincia cum portu XXXIII. ab Urben milliaribus in occasum distans, & in eius excelsa turri legitur NEOPYRGON, iuris gentis Barberiniae, for-San extructum ex Pryi ruderibus. At Castrum novum Purganum verosimi. ttus fuisse videtur, ubi etiamnum visuntur antiqui Pyrgi rudera, & in vicino colle Ecclefia S. Mariae de territorio Purgano baben tur .

(b) Castrum Inui Oppidulum fuit Rutulorum in Latio, in ora littorali maris Tyrrbent. Situm eras inter Antium ad ortum, & Apbrodifium ad occapum, teste Cluverio, & eius meminit Virgilus.

Sed quid vagor longius? Cur haec Urbs Leonina (a) muris cincta est ? Cur hoc Templum vetusto, novicioque opere, ut non una aedificatio adpareat, constructum? Illi, inquam, illi his parietibus, his tectis, his columnis, ac postibus horrificum quoddam, & nefarium omni imbutum odio bellum intulerunt, coementis, ac testis horum tectorum se famem suam expleturos putaverunt, aram praesentissimae religionis violarunt, foedarunt, demoliti sunt, sacraria inflammarunt, exciderunt, profanarunt, antiquum, fanctum, religiofum Templum omni nefario stupro, & scelere macularunt. Et quae nulla unquam in barbaria fecissent, illi in Sanctorum Reliquias, in defunctorum Pontificum sepulcra, in illas ipsas imagines, quibus omne

Tem-

(a) Civitas Leoniana, a Leone III. incoepta, a Leone IV. absolvitur. Secundo Praesulatus sui anno, nempe DCCCXLVIII. Sumpsii exerdium, & in VZ.

confecrationis fuae anno undique confummata est die XXVII. Iunii, pridie ante, Beatissimorum Apostolorum. Petri, & Paulli vigilias.

Templum condecoratum erat, quasi illos viventes peterent, exercuerunt. Gaudete vos, o Sanctorum tumuli, & tot passim Beatorum iacentes Reliquiae. Exsultate, Pontificum ossa veneranda, vosque ex hoc vestro edito monte, Petre, Paulleque, lares, penatesque nostri, qui huic Urbi, arque huic imperio praesidetis, hanc animis laetitiam capite, hoc vero gaudio perfruimini, hac solida, novaque gloria memoriam veteris flagitii abolete, quod tandem exortus est vindex Ferdinandus, qui hanc imperii nostri maculam delevit, sceleratissimorum impunitatem non est passus diutius propagari, seras, ac iustas poenas, tantoque dignas scelere pendere coegit. Gravioraque illos pati perdocuit, quam intulerant, non praedonum, non latrocinantium more, ut illi faciebant, nec ut rapinam, spoliumque insperatae felicitatis dividat, atque discerpat; sed ut incensionem urbibus, internecionem civibus, vastitatem provinciae, interitum imperio perniciosissimo afferat. Neque enim rem ma-K 3

gnam esse duco instructa classe invadere littora, militem exponere, agros vastare, oppida diripere; larronum est iste mos, & piratarum, qui rei plus afferat, quam honoris. Verum in hostilem terram descendere, hostes contrastantes pro patria, penatibus, ac liberis percellere, paratos invadere, urbes vi, operibusque expugnare, praesidiis communire, fines imperii, dicionisque propagare; Haec ego, qui faciat, non modo omni laude dignum, sed divinis honoribus prosequendum existimo. An vero, qui cum paullo ante urgeremur quotidie in ore, oculisque nostris, praeter antiquas iniurias, praedae averterentur, triremes etiam praetoriae interciperentur, infulae, portus, littora, terrae, maria illorum amentiam non caperent, nunc in suas Attegias, tamquam in ergastula compulerit, pedem porta efferre prohibuerit, septem iam portus in Africa importuosissima ceperit, supra septingenta passuum millia in littore occupaverit: provinciam illam iam octingente-

gentesimum annum nostris hominibus inaccessam, inhospitalem, implacabilem aperuerit, Christianam religionem profugam illinc diu, & eiectam, frustraque a nobis tot annos opem, auxiliumque implorantem non solum reduxerit, sed regnum illi, suumque in Afros imperium restituerit; Hunc ego non modo Regum omnium maximum, sed & totius memoriae Principem, Deique nostri benevolentia, & beneficio nostra tempestate, tamquam unicum fessis rebus praesidium datum non existimem? Nimis, fateor, aut duri sumus huius saeculi homines, aut fastidiosi, aut maligni. Prisca aetas, si quis. aut quomodo arandus esset ager, aut putanda vineta, aut stringendae oleae docuisset, nihil laudibus, nihil titulis, nihil honori parcebat. Nos pro tot sumptis de infestissimo hoste poenis, pro hac gloria nostri nominis amplificata, pro nostro hoc mare perpetuis his piratis, praedonibusque liberato, pro tam ampla Provincia nostro imperio adiuncta, & vindicata, non quae posfumus, K 4

sumus, quaeque scimus, ornamenta, decora, trophaeaque congeremus? Navis una propter aurei velleris futtum, & virginis raptum in caelum usque sublata sideribus est consecrata, certatimque tam Graecis, quam Latinis Poetis decantata. Haec classis, qua non sunt convinctae Hellesponti angustiae, ut temporarius fieret transitus multitudini, sed ipsa Africa Europae quodam quasi ponte copulata est, ut eamus illuc iam intrepidi, navigemus securi, negociemur tuti, non laudatur, non celebratur, non decantatur. Memini, quondam me puero, cum clarissima, ac munitissima insula Rhodos ex omni impetu barbarico, & totius belli ore a faucibus erepta, atque servata nostrorum hominum virtute, assiduitate, confilio summis obsidionis periculis liberata esset, nullum modum laetitiae, nullum gaudii terminum, nullum gratulationum finem esse habitum, multos dies per omnia Oppida supplicationibus, ludis, epulis publicis triumphi speciem quamdam exhibitam,

bitam, neque immerito; est enim illa insula ocellus Christianae reipublicae, propugnaculum nostri imperii, specula, atque arx in mediis hostibus erecta. Sed tamen quid habet illa hostium propulsatio simile huic victoriae ? aut cur si tantum sieri tunc meminimus, non longe nunc maiora prae laetitia exhibemus? Quid hoc esse dicam caussae? nam omnia malo alia investigare, quam nostram aetatem in tanta praesertim caussa ingrati animi accusare. An ita est natura comparatum, ut altius iniuriae, quam merita descendant, & ibi maior laetitia sit, ubi gravior metus praecesserit, ac propterea segnius irritent animos, quae in hostem inferantur, quam quae a nobis pericula propulsent? An verum est illud, ut magis turpe est, cuique sua amittere, quam gloriosum aliena acquirere, sic maiori laetitia gestimus in victoria, quae nostra defenderit, quam quae externa everterit? vel potius cum in solo Ferdinando omnis spes, fiduciaque nostra reposita sit, ut

aut ab hoc uno, aut a nemine praeterea speremus posse nobis antiquum decus, atque imperium restitui? Haec tua victoria, Ferdinande Rex felicissime, quemadmodum in quovis altero admirationis, & gloriae haberet plurimum, sic in te tantum abest a perfectione summae laudis, ut fundamentum, iniciumque maximorum operum, non res ipla maxima iudicetur. Quid enim est, per Deum immortalem, quod de te iam non animo conceperimus, cum ea, quae hactenus per te gesta sunt, non modo spem, sed & cogitationem nostram superaverint? Tu enim Hilpanias priorum temporum iniuriis efferaras, in sexcentas partes divisas, in omne libidinum genus prolapías ad obsequium reddidisti, ad bene sentiendi voluneatem induxisti, ad rectam vivendi normam exegisti. Tu exsultantes, relegatasque virtutes quodam quasi postliminio reduxisti. Tu religionem paullo ante suspectam, accusatam, & ream purgasti, liberasti, omni crimine absolvisti. Tu Regum primus noftra

stra memoria Mahumetanos, cum anteas omnium ore in caelo essent, qui illis resistere potuissent, influentesque repressissent, virtute tua contrivisti, domuisti, imperio Christianorum parere assuesecisti. Tu ultra terminos rerum, metasque naturae Occidentis regna extendisti, & post columnas Herculeas, quibus ille terminos Orbis terrarum statuisse se crediderat, tantum processisti, quantum ille sibi post terga reliquerat, & ad quas regiones, qualque gentes Christi nomen non penetraverat, tu Christianum imperium protulisti. Caius Iulius Caesar maximum sibi partum decus existimabat, atque hoc in primis suis laudibus reponebat, quod primus Romanorum ducum in Britanniam duobus commeatibus transfretasset, ac propterea alium se terrarum Orbem Romanis peperisse gloriari solebat. Ille tamen insulam haud procul ab Hispaniae, Galliaeque littoribus sitam, & non modo cognitam, sed qualis, quantaque esset, litteris celebratam, & crebro mercatorum commeatu exploratam,

tam, Ferdinandus vero noster sexcentas Insulas, partemque continentis, ad quam non modo adiit nemo umquam aditurus, sed ne esse quidem ob nimium rigorem putabatur. Invenit ille uno, alteroque praelio lacessitos reliquit; hic multos populos tributarios fecit, multas gentes in dicionem redegit, multas nationes, quo nos utimur vivendi iure, coniunxit. Ille denique illine Romana signa in patriam convertit, Urbemque Romam perculsam, ac prostratam servitute obpressit; hic Christianas Provincias, atque hanc praesertim pulcherrimam Urbem, domicilium Christiani Imperii, communem omnium gentium, nationumque nostrarum patriam, non modo hac miseria, turpitudineque liberavit, sed etiam magnam, ac multo maximam partem utilitatis, dignitatis, imperii restituit. Et dubitamus, quin hoc duce in Asiam, Syriam, Aegyptum, inque omnes ad Orientem versas nationes, impetus belli sit navigaturus? ut hic Africanus triumphus, non quies laborum,

borum, finisque certaminum, sed inicium, omenque futurarum victoriarum sit existimandus. Nos vero, Pontificum maxime, haec quieti audimus, haec ociosi spectamus, haec aliud agentes intuemur, neque nos tanti Regis imitatio excitat, hortatio impellit, invitatio permovet? Quin tandem aliquando per Deum immortalem expergiscimur? Quin Christianum animum, virtutemque capimus? Cur non aut fortitudinem Christiano nomini propriam recuperamus, aut mortem huic dedecori, in quo tot iam annos versamur, anteponimus? Ceterarum nationum multa sunt propria, aliarum divitiae, aliarum potentia, vis, dominatus; Christiani generis proprium est fortitudo. Hac maiores nostri Judaeis, Graecis, Romanis, cum in eos tormentis, igne, ferro saeviretur, restiterunt. Hac veterum Deorum templa everterunt. Hac facrilegum cultum extinxerunt. Hac potentissimos Imperatores, remotissimas gentes, barbaras etiam nationes in suam ditionem traxerunt. Hanc nobis propriam genti-

gentilitiam hereditatem, quasi per manus tradiderunt. Nos vero somnum illi, desidiam, inertiamque praeponemus? Romani pro Heduis, qui se consanguineos dicebant, cum paullum tributorum exactiones a Germanis premerentur, in Gallias penetrarunt, terras, mariaque miscuerunt, ne illi ulla iniuria afficerentur. Nos, qui principes omnium hominum esse gloriamur, qui Caelo imperium nostrum terminamus, qui hanc tantam porestatems Dei, Dominique nostri Iesu Christi numine natam, auctam, retentam referimus, patriam nostram, fontem salutis nostrae, matrem nostrae libertatis Ierosolymas servire patimur nationibus natis servituti. O imperii nostri calamiratem non ferendam! o dedecus Christiani nominis fingulare:! Quod minus ferendum est, quia tantorum hostium opprimendorum, Deus immortalis incredibilem nobis potestatem; -& fortunam ostendit, sexcenta signa dat, dum nostra voluntas non desit, suum numen

men non defuturum. Si enim prodigiis, arque portentis futura nobis praediceres consuevit, num potuit apertius denunciare, quam fulminibus, ac motibus terrae muros diruendo, aditus patefaciendo, templa profana evertendo? Quid exspectamus? Cur non duce Deo immortali invitati accedimus? Cur vocati non audimus, cur occasionem oblatam non arripimus? Nimium diu distulimus, nimis iam procrastinati sumus; nulla iam est exspectatio, nulla vel minima temporis dilatio, nisi forte exspectamus, ut aliquis inter illos exsurgat, qui face, ferroque nos exsuscitet. An obliti sumus, cum immanis illa bellua vivebat. quae ni periisset, nos interieramus, quid timuerimus, quid cogitaverimus cum foedissimam mortem omnes, aut miserabilem fugam meditaremur ? Exsurget, credo, si cunctamur, & spero, quoniam per occasiones adduci ad decus, gloriamque non possumus, necessitate ingratis pertrahemur. Tibi quidem, IULI Pont. Max.,

gratia referri tanta non potest, quanta debetur, habetur autem, quantam maximam animi nostri capere possunt: quod totus in hoc negocium incumbis, nihil aliud in ore habes, nunciis, litteris, precibus Christianos Reges excitare, vigilare, adesse, providere Reipublicae non dessstis. Sed si illi male sentiunt, aut aliud agunt, vel parum in suscepta caussa permanent, ne paveas, ne rerreare, ne desistas. Nihil agit, qui omnia in iniciis parata exspectat, & composita. Ubi res coepta est, sequitur, ut aiunt, fortuna; multos pudor, multos aemulatio, multos gloria, multos felicitas, cum coeptam rem vident, permovet. Alexander Macedo, cum -Graecia omnis nutaret, Macedonia suspicione haud vacaret, Scythae finitimi ad res novas spectarent., Peloponnesus Persico auro corrupta diversa sentiret, paterque Philippus non modo thesauros nullos, sed ducenta ctiam talenta aeris alieni reliquisset, adolescens, qui paullo ante ex ephebis excesfisset, cum peditum xxx., equitum quatuor milli-

millibus viaticum in triginta tantum dies habens, Orbis terrarum imperium animo concepit, & successerant illi cogitata, nisi victoriarum curlum immatura mors praevertisser. Urbanus II. Pont. Max. cum mutuis bellis Christiani fere omnes arderent, & Henricus Romanorum Rex, qui expeditionis auctor esse debuerat, nunc Robertum Flandriae Comitem praelio lacessendo, nunc ceteros deterrendo expeditionem solvere non desisteret, tantum tamen hortando, monendo, agendoque valuit, ut exercitum. in Asiam miserit, spectatissimumque ob receptas Ierosolymas triumphum duxerit. Tibi vero ne dubita, aderit idem Deus incipienti. An, obsecro, qui vota tua, quod iusta, quod bona, quod plena religionis essent, hactenus omnia audiverit, huic operi tam sancto, tam pio, tam necessario desuturum suspicaberis? Quapropter ego te, Christe Iesu Deus optime maxime, nostri auctor, fundatorque imperii, supplex quaeso, obtestorque, da IULIO Vicario ipsi Tom.11.

tuo Reges in suam sententiam trahere, optimo animo, singulari concordia, summo amore coniungere; da illis ducibus, atque auctoribus, te bene iuvante, barbaras nationes tuo nomini multum insestas collas submittere; da illum diem videre, quo tibi, quemadmodum hodie Ferdinandi Regis virtute, consilio, selicitate ob captam Africae partem supplicationes celebramus, sic de omni Asia recepta, liberatisque Ierosolymis ingentes tibi, & nullo umquam tempore perituras gratias habeamus. Dixi.

BLO-

BLOSII PALLADII ROMANI O RATIO DE PRAESTATIONE OBEDIENTIAE RHODIORUM LEONI X. PONTIFICI MAXIMO ET SENATUI APOSTOLICO DICTA LUAM

EX COD. MS. OTTOBONIANO VATICANO SAEC. XVI

NUNC PRIMUM IN LUCEM PROFERT

STEPHANUS BORGIA

A SECRETIS

SACRAE CONGR. DE PROPAGANDA FIDE.

IOHANNI. BAPTISTAE. REZZONICO

CLEMENTIS . XIII. ALMIFICI . PONTIFICIS

EX. FRATRE. NEPOTI

S. MARIAE . IN . AVENTINO

MAGNO ORDINIS IEROSOLYMARI

PRIORI

ET . OB . SVMMOS . MAGISTRATVS

PRABSERTIM . PALATII . APOSTOLICI . PRABPECTVRAM
' IMPIGRE . ADMINISTRATAM

A. SSMO. D. N. CLEMENTE. XIIII. P.O. M

AD . AMPLISSIMVM . CARDINALIVM . ORDINEM TITVLO . S. NICOLAI . IN . CARCERE . EVECTO VIRO

INGENII . ACYMINE . VBERTATE . CONSILII
ADMIRABILI

QVI

MCCLESIASTICAE. LIBERTATIS. EGREGIVS. ADSERTOR MAIORA. STVDET. MERERI. QVAM. ADIPISCI STEPHANVS. BORGIA

SACRAE . CONGREGATIONIS . PROPAGANDAB . FIDEL

A . SECRETIS

BLOSI . PALLADI

SERMONEM . NVNC . PRIMVM . EDITVM

PRINCIPI . MVSARVM . CVLTORI

D. D. D

L 3

ERUDITO LECTORI STEPHANUS BORGIA.

RATIO, quam nunc publici iuris facimus; e Codice prodit Ottoboniano mmccccxIII. celeberrimae Bibliothecae Vaticanae. Eam triplici nomine putamus neque lectu iniucundam, neque minimo in pretio apud aequos rerum aestimatores futuram. Primo namque ea splendet argumenti dignitate, quam ipsi conciliat, atque affatim. praebet inclitus Ordo Militaris Ierosolymitanus, cuius decora, ac laudes completitur; deinde auttorem babet Blossium, srve Blossium Palladium, qui stili elegantia, ac nitore inter praecipuos claruit saeculi xvr. Scriptores; postremo lucem, atque ornamentum. ex eo sumit, quod in publico Consistorio dicta fuerit coram Leone X. P. M., cuius amor summus, ac prope singularis erga litteras, virosque litteris cultioribus instructos nemini plane est ignotus. Pauca sunt, quae de Palladii Vita, eiusque moribus ad nostram pervenerunt memoriam, cum eruditi bomines, qui suis in scriptis aliquam ipsius mentionem fecerunt, parce nimis, ac stricte eiusdem tum studia, tum ingenii dotes, & qualitates attigerint. Quaedam tamen ex pluribus venis varie distractis, ac sparsis in unum quasi rivum collegimus benevolo Lettori offerenda, quem speramus ita facilem, atque humanum fore, ut nostrae sedulitati faveat, & lucubratiunculam hanc subseciziv

vis horis partam, seu potius esfusam aequi, bonique accipiat.

Blasius igitur Pallaius (hoc enim initio nomen habuit, ast paullo concinnius, ut moris tunc erat Romanae Academiae, de qua infra, postea mutatum) Romae natalia adeptus est. Eum tamen. constat e Sabina originem duxisse. Primis adolescentiae temporibus adeo fervidam litteris operam dedit, tantoque successu oratoriam, & in primis Poeticen excoluit, ut illum extemplo viri omnes eloquentia, vel scientia insignes in suum cupide sinum, atque amicitiam receperint. In his chorum ducit Iacobus Sadoletus Episcopus Carpentorattensis, qui quantum Blosii doctrinae, atque ingenio tribueret, in Epistola ad Angelum Coloccium data. an.MDXXIX. satis superque ostendit, ac declaravit (a). Ibi Praesul ille studiorum fama, & scribendi facultates percelebris suos commemorans antiquos Romae sodales, & vitam lepide cum illis, ac suaviter actam, sic inquit : Ac mihi recordanti spatium praeteriti temporis, & vetera animo reperenti, cum & plures convenire soliti eramus una, & erat aetas nostra ad omnem alacritatem, animique hilaritatem longe aptior : quoties venire in mentem putas eorum coetuum, conviviorumque, quae inter nos crebro habere solebamus: cum aut in hortis tuis suburbanis, aut immeis Quirinalibus, aut in Circo Maximo, aut in Tiberis ripa ad Herculis,

(a) Par.I.Epist Famil. Sadoleti ep.CVI. p.311. edit.Rom.
MDCCLX.curante erud.viroVincentio.Alexand.Constantio.

alias autem aliis in urbis locis conventus habebantur doctiffimorum hominum : quorum unumquemque, & propria ipsius virtus, & communis cunctorum praedicatio commendabat. Ubi post familiares epulas, non tam cupedia multa conditas, quam multis salibus, aut Poemata recitabantur, aut Orationes pronunciabantur, cum maxima omnium nostrum, qui audiebamus, voluptate: quod & summorum ingeniorum in illis laus apparebat, & erant illa tamen, quae proferebantur, plena festivitatis, ac venustatis. Quo in genere recordor pressum, & acutum Casanovam, Capellum latum, & sonantem, magniloquum Vidam, & cuius proxime ad antiquam laudem carmen accederet : castigatum, & prudentem Beroaldum: uberes, & suaveis Pierium, Granam, Mathalenum, Blosium, quosque complures nostra perspexit aetas, partim carmine, partim soluta oratione eximios: cuiusmodi Nigrum Tulliana in dicendo gravitate &c. Ex hac Epistola quid tum egerit Blosius, quibusve adhuc uteretur amicis, liquido apparet; unus enim fuit e sociis Romanae Academiae, quam Angelus Coloccius in suis hortis miro amore, atque humanitate tunc temporis fovebat (a). Quod illam Blosius ingenii

(a) Hate Academia ortum babuit tempore Paulli II.P.M., curante PomponioLatto, quo e vivis sublato an.MCCCCXCVII., apud Angelum Coloccium mansit, nomenque obtinuit Romanac Academiae . Illius imagenii sui fructibus , & maxime poeticis illustrare contenderit , indicio sunt versus , quibus Augustini Chisi

imaginem expressife videtur, quae Neapoli per An. tonium Beccadellium Panormitanum, Antonium___ Panormitam nuncupatum, instituta, mox penes IovianumPontanum magno cum litterarum plausu, atque incremento celebrari confuevit. Nominis mutatio inventum Pomponii fuit, isque mos viguit inter socios utriusque Academiae Romanae, ac Neapolitanae. Ac primo quidem Academici Pomponiani banc unam ob caussam Paullo II. valde suspedifuere. Clare id colligitur e Sabellici Epistola ad M. Antonium Moroknum Venetum Senatorem, ac virum doctrina illustrem, in qua Sabellicus praeceptoris sui Pomponii vitam, ac mores describens ita inquit : Incidit inde (Pomponius) in maximum discrimen, quod cum Callimacho, Platina, & aliis quibuldam non yulgari

eruditione viris, in Paullum Pont. Max. coniurasse putabatur; estque iam peregre profectus ea de caussa sub custodia Romam deportatus: sed in quaestione datum est illi noxae, quod fibi, & permultis adolescentibus, qui postratium litterarum studia assectarentur, nomen immutasset. Platina vero in vita Paulli II. sic scribit : Trabitur ad urbem Pomponius Venetiis captus, per totam Italiam tamquam alter Iugurtha, ducitur in iudicium Pomponius vir fimplicis ingenii, neque conjurationis, neque alicuius sceleris conscius. Rogatus, cur nomina... adolescentibus immutaret, ut homo liber erat, quid ad vos, inquit, & Paullum, si mihi Forniculi nomen indo? Amore namque vetustatis antiquorum praeclara nomina

Chisii suburbanam tunc domum magnifice extrustam, o nobilibus ornatam picturis celebravit. Ea domus

mina repetebat, quasi quaedam calcaria, quae iuventutem_, -nostram semulatiorem ad virtutem incitarent. Paullus etiam Iovius in elogio eiufdem Pomponii (inter Elogia doctorum Virorum XL.) bac de re sermonem babet : Eum mox Paulli II. iniuria percelebrem fecit, quum litteratos dam, & in his Platinam, atqueCallimachum, tamquam impios, atque maleficos tormentis excruciasset. Nam e Venetiis Romam pertractus ad dicendam caussam, perpetuz vitae innocentia tutus nihil terreri potuit, ut integro, constantique animo indigna fateretur. Veterum enim ingeniorum illustria nomina sibi ipsis indiderant, quum in coetu sodalium laureati Musas colerent. Ea nominum novitate Pontifex elegantiae littera-

rum imperitus, suspiciosusque vehementer offendebatur, quasi id esset conjurantium teffera ad obeundum infigne facinus. Et Federicus Ubaldinus in Angeli Coloccii vita Romae edita an. 1672. pag. 47. de Pomponio baec narrat: Primus omniuma 'qui Academiae nomen... ·pridem sepultum excitsverit, fuit Pomponius Laetus. Is cum in monte Quirinali praeclaros hortos possideret, una... cum idoneis aedibus (in quarum fronte insculpta erat Inscriptio POMPO-NI . LAETI . ET . SODALI-TATIS . ESCVILINALIS .) quas viri docti frequentabant, eidem loco tribuit illud nominis, quo celebris fuit secessus Platonis &c. Porro huiusmodi litterati coetus exhilarabantur conviviis. & recitationibus scriptionum, quae in dies ab •Oau

mus postquam in gentem Farnesiam transivit Villae Farnesianae nomen accepit, & conspicua etiam, nunc est ob illud praesertim egregium opus Raphaelis Urbinatis, quo Deorum convivium elegantissime pinxit. Blosii liber titulum hunc praetulit: Suburbanum Augustini Chisii per Blosium Paladium, suitque Romae impressus per sacobum Mazorchium Romanae Academiae Bibliopolam anno moxis. die xxvii. Ianuarii. Huic libro, quem primam novimus Palladii operum, complures tum viri dosti, quo-

unoquoque conficieban-.tur : cum, nihil opportunius litteris accidat, quam mutuum commercium. Vitile igitur est babere, quos imitari primum, mox vincere velis, ait Quintilianus. Sic ingenia magis, magisque excolebantur, & zemulatione interpofita quisque tum scribendo, tum recitando reliquis excellere studebat. Nec, extincto Pomponio Laeto, Academia locum alium certum habuit,quo se reciperet, quam domi cilium Colotii. Nonnulla bic liceat exempla adscribere doctorum bominum e Romana, vel Neapolita-

na Academia, quos novum sibi nomen adscivisse comperimus. Philippus, igitur e S. Geminiano Gallimachus vocatus fuit; Iobannes e Ponte Umbriae oppir do Iovianus Pontanus; Sannazarius Actius Sincerus: Lucas Grasso Lucius Crassus; Iobannes Eliseo Elisius Calentius; Iulius Sanseverino Calaber Iulius Pomponius Laetus, Iobannes Franciscus Betti Codrus, Iobannes Petrus Bolzano Io. Pierius Valerianus; Petrus Zanchi Lucius Petreius Zanchius; Iobannes Parisio Parrhasius ; Antonius della Paglia Aonius Paleaquorum Carmina in fronte leguntur, & praesertim Ioh. Baptista Casalius, Philippus Beroaldus iunior, Faustus Capiserrus, Marcus Antonius Casanova, & c. laudes eximias, plaususque dederunt.

Praeclarum aliud hic iungimus de Palladio, eiusque dostrinae praestantia documentum desumptum ex Archivo secreto Capitolino (a). Scriptum hoc suit anno MDXVI., nostrasque in manus devenit benesicio eruditissimi, & amici viri Abbatis Petri Aloysii Gallettii Monachi Cassinensis, cuius praecellens industria

rius &c. Hanc nominis in- perstitiosam levitatem mevertendi, & ad indolem rito irridet Areostus in Salatinitatis resormandi su- tyra VI. sic inquiens:

Il nome, che d'Appossolo ti denno,
O d'alcun minor Santo i padri, quando
Crissian d'acqua, non d'altro ti senno;
In Cosmico, in Pomponio vai mutando;
Altri Pietro in Pierio, altri Giovanni
In Iano, e in Iovian và riconciando,
Quasi, che 'l nome i buon giudici inganni;
E che quel meglio t'abbia a far Poeta,
Che non farà lo studio di molt'anni.

Gretserus quin etiam I. Rer. Var. pag. 93. graviter declamat in illos, qui Christianum Iohannis nomen in ethnicum Iani mutant. Hac de re scripsit quoque M. Fridericus Balduinus Hossmannus in Commentatiuncula Epistolica, edita Vitenbergae Saxonum an. MDCCXXVII, cui titulus de mutatione nominis Baptismalis Christiano non libera, quamvis nonnulla bac occasione, adiecerit Ecclesiae Catholicae calumniosa.

(2) Tom. XLIX. pag. 84.

Stria in veteribus monumentis eruendis, & summa Historiae cognitio, praesertim aevi sequioris, magno apud omnes in pretio est, atque honore. Tantos quidem in hoc studio progressus secit, tantumque congessit rerum antiquarum thesaurum, ut herculeus hic labor munisico litterarum, artiumque omnium patrono CLEMENTI XIV. P. M. oblatus & meritas ab eo laudes retulerit, & dignum locum in Palatio Vaticano obtinuerit. Sed haec satis; en ipsum, de quo sermo est, documentum:

MARIUS DE PERUSCHIS FRANCISCUS DE NOVELLIS HIERONYMUS DE RUFINIS

CAMERAE ALMAE URBIS CONSERVATORES

Nobili Viro Blosio Palladio Scutisero Apostolico, & Archivii Romanae Curiae Scriptori Concivi nostro salutem.

A Ccepimus, quod licet tu ex origine, & domicilio Romanus Civis verus, & non fictus sis, talisque reputeris, ac aliquando in Reformatorem Gymnasii Romani publice electus sueris, quod officium nemini, nisi Romano Civi, conceditur, & ab hinc annis serme x. tu, tuusque Genitor Romae habitaveritis; tamen eo sorte praetextu, quod maiores tui ex Sabinis oriundi suere, nonnulli ex nostris parum animadvertentes, Sabini nominis ignominiam

niam ad nos quoque recidere, tamquam ipsi ex optimatibus sint, aut Sabinum esse pudendum sit, te Sabinum per contumeliam interdum appellant, ridentibus nostratibus viris, qui & illos, & te probe norunt. Nos, inquam, provide confiderantes maiorum tuorum ex Sabinis originem tibi non modo non obesse, sed & prodesse debere, quum ex nulla magis gente Civitas nostra olim aucta fuerit, & a Romulo uno nomine Romani, & Sabini Quirites appellati fuerint, Reges quoque, & Principes Sabinos Romae habuerimus, infinitamque ex co genere nobilitatem, tum vero tuis innumeris virtutibus permoti, cum & Orator, & Poeta insignis habcaris, gratia polleas, retum experientia censearis, publice, privatimque utilis sis, aeque Urbi, & Civibus, aeque Curiae, & aulicis carus, omnes officio, fide, benevolentia complectaris, unde Romanum nomen non origine modo, & domicilio, quaeque natura, & lege sunt, sed virtute, atque animi dotibus, quae ex cultu quoque sunt, impleveris. Nobis nos de tali Cive merito gratulantes ad calumniantium ora obstruenda, motu, & scientia nostris, ac de consilii nostri publici. sententia te verum, & non fictum Romanum Civem fuisse, & ese, ac futurum esse, itaquod tu, tuique posteri omnibus privilegiis, immunitatibus, & honoribus verorum Romanorum Civium gaudere posse, & debere censeamini, ac gaudeatis, tenore praesentium. atteattestamur, & declaramus, & quatenus opus sit concedimus, & indulgemus.

In quorum &c. Datum &c. die xIII. De-

cembris MDXVI.

Hieronymus de Vallatis Secretarius.

Hinc distincte magis, & clare unusquisque intelligit tum Blosii origo quae suerit, tum quae ad annum MDXVI. geserit munera, quantique eum fecerint sui temporis homines ob eam, quam sibi peperit, poeseos famam, atque eloquentiae. Diserte igitur e Sabina oriundus dicitur; sed iure, ac merito inter Cives Romanos censetur, eo quod revera issus pater, agro Sabinorum (a) relicto, ab annis qua-

(a) Quod Palladius origine Sabinus fuerit, nullus est dubitandi locus, cum diferte id afferat Romani Senatus Diploma . Quod autem fuerit ex eo signanter Oppido, quod Collis Vetus in Sabina dicitur, nulla, funt vetera documenta, quae liquido id probent. Tantum Ferdinandus Ogbellius Tom. I. Ital. Sacrae edit. Venet. MDCCXVII. col.712. refert, Paullum III. Fulginatis Ecclefiae Infulas tribuisse BLASIO deinde PALLADIO Sabino e Colle Veteri: Quibus verbis, ut Ugbellius non satis rede nomen exposuit, ita fieri potest, ut veram ignoraverit loci originem. Ab Ugbellio Cl. Bonamicius de claris Pontific. Epistol. Scriptor. pag. 223. in boc tantum dissentit, ut Palladium e Castro Veteri,quod Oppidum nusquam est in Sabinis, oriundum dicat. Sed neque ipse, neque cruditus Job. Franciscus Lancellottius, qui Collem. Veterem designat in notis ad Carmina Latina, & Ita-

quadraginta in urbem migrasset. Quoad munera, quae gessit, in propatulo iam cst, eum non modo Scutiferum Apostolicum, & Scriptorem suisse in Archivo Romanae Curiae, sed locum etiam tenuisse aliquendo inter ceteros Gymnasii Romani Resormatores, quod munus, ut communem de sua doctrina opinionem ostendit, sic idipsum consirmant ea verba honorifica , quibus illum Senatus Romanus hoc in Diplomate Oratorem, ac Poetam insignem appellat . Ac talis quidem Palladius fuit , etsi Vir Clarissimus, & eruditissimus Philippus Bonamicius ab Epistolis Latinis CLEMENTIS XIV. in eo Syntagmate, quod typis vulgavit de claris Pontisiciarum Epistolarum Scriptoribus (a), eum censeat haud aeque facultate oratoria, quam poetica ingenii ubertate floruisse: Habemus etiam (en ipsius verba) Fabium Vigilem Spoletinum, & Blosium Palladium Sabinum, elegantes auctores ita duntaxat, quum carmina scriberent, quae pauca legimus, verum suavissima, atque optima. Nam soluta eorum oratio carminum gloriae, atque elegantiae non responder. Nobis certe Blosius in utroque stilo excellens videtur, Tom.II. idque M

& Italica Angeli Coloccii per eum edita Aesii an. MDCCLXXII. pag. 123. aliquid proferunt, quo baec assertio constabiliri possit. Blosius certe quamvis oriundum se sciret e Sabinis, tamen se Romanum appel-

lavit in Corycianis, de quibus infra agemus, idque ob eas caussas, quae in Diplomate babentur Senatus Romani.

(a) Pag. 86, edit. Rom.

idque arbitramur evinci posse hac ipsa Oratione, quam edimus, quaeque in tenebris tamdiu delituit nulli hactenus cognita, qui de illo sermonem fecerunt. Hanc Orationem, ut supra innuimus, coram Leone X. recitavit anno MDXXI. auctoritate, ac precibus motus Iuliani Rodulphi Equitis Ierofolymitani, & Capuae Prioris, qui Romam tunc Venerat tamquam Legatus Philippi Villerii Lileadanii in Magnum Ordinis Hospitalarium, ac supremum Militiae Magistrum recens assumpti. Orationis autem' thema praecipuum, & scopus hic fuit, ut idem Legatus sui Principis nomine debitum sidei, ac reverentiae honorem Pontifici redderet, utque illum ad sacros Milites iam summo in discrimine positos omni ope tutandos accenderet. Erat namque Turcarum Tyrannus Insulae Rhodo, ubi ab an. Mcccx. Ordo degebat, ac dominabatur, longe quam antea formidabilior, clareque apparebat, eum sibi nihil aptius, aut gloriosius ducere, quam ut ipsam armis, belloque subigeret. Ac Selimus quidem, qui superioribus annis post Caliphas eversos Aegypti regnum cum tota Syria, ac Palaestina occuparat, animum quoque ad Rhodum quam cito expugnandam adiecerat (a), sed barbarus Princeps morte praeventus voti sui compos esse non potuit, & atrox procella, quae populo Christiano impendebat, paullisper evanuit. Verum quae Selimus praestare non potuit, eius

(a) Vid. Litteras Leonis X. an MOXIII directas Guidoni Migno Migistro, & Conventui Rhodio inter Epistolas a Petro Bembo compositas nomine dicti Pontificis lib.I. epist.XII. edit: Venet. MDLII.

eius filius, atque successor Solimanus paterna ferocia plenus confecit; siquidem post Albam Graecam, quae regni Hungarici propugnaculum erat, anno MDXXI. devictam, innumeras in Rhodum copias transvexit, utque urbem terra, marique validissima obsidione conclusit. Periclitantem Rhodi fortunam, summasque emergendi difficultates, si Turcica vis ee tenderet, atque Insulam bostiliter invaderet, Palladius facunde multum, ac ornate descripsit. Sed tanta eo tempore flagrabat inter Christianos Principes animorum divisio, ut nec Pontificis curae, nec Equitum Virtus imperterrita quidquam proficere, aut excidium potuerint iam paratum. avertere. Solimanus igitur anno infequenti MDXXII. cruentissima victoria potitus Insulam cepit, & Equites Ierofolymitanos extorres abire coegit, donec, curante eodem Magistro Philippo Villerio Lileadanio, Insulae Melitae per Carolum V. Caesarem possessione anno moxxx. donati, Ordinis sedem in ea collocarunt, & munitissimis arcibus excitatis, eam prope inexpugnabilem Christiani nominis hostibus reddiderunt. De celebri bac Rhodi expugnatione. multa quidem illius aevi Scriptores retulerunt; sed nemo melius, atque accuratius, quam doctissimus Sebastianus Paulius Presbyter Congregationis Clericorum Regularium Matris Dei in suo Codice Diplomatico sacri Militaris Ordinis Ierosolymitani (2).

- Redeamus nunc ad Palladium, eiusque in poeticis studiis praestantiam, ac laudem. Aliud huius M 2 gene-

⁽²⁾ Tom.II. num.XLIV., in Lucca MDCCXXXVII.

generis monumentum habemus in Libro CORYCIANA inscripto non aliam ob caussam, quam quod in eo pia liberalitas celebretur Iani Corycii Lucumburgensis, ut recle adnotat Petrus Antonius Serafsius (a) multiplici eruditione, atque editis Operibus clarus. Extruxerat Romae bic Ianus circa annum MDXIV. in Templo S. Augustini aram cum Sacello in honorem Christi Servatoris, Beatae Virginis, & S. Annae Matris dicato, in eoque pi-Eturas longe inclitas addiderat, & imagines e Lunensi marmore poni curaverat, plurima industria, atque artificio elaboratas. Hanc Germani hominis pietatem omnes tunc temporis urbani Poetae certatim carminibus extulerunt Ea carmina collegit Blossius Palladius Romanus, & suis additis Hendecasyllabis, atque Epigrammatibus opus in tres libros tributum elegantissima epistola IANO CORYCIO LVCVMBVRGEN. A LIBELLIS IVST. V. C. addixit, illudque impressit Romae apud Ludovicum Vicentinum, & Lautitium Perusinum mense Iulio MDXXIIII. . Neque bos tantum fuisse putandum est oratoriae, ac poeticae virtutis proventus, quibus notum se Blosius Orbi litterario fecit; plura enim alia ipsius carmina legi possunt in Collectione, quam sub titulo Deliciae Poetarum Italorum (b) typis mandavit Ranuccius Gherius Florentinus, cui debemus praeclaram veterum Inscriptionum Syllogen, quae sub Iani Gruteri nomine in lucem prodiit.

⁽a) Tom II delle Lettere va MDCCLXXI, del Conte Baldessar Cassiglione pag. 344, , in Pado-

Nonnulli etiam Palladii versus adhuc in Codicibus latent (a), & in eo, unde Orationem hanc extraximus, aliqui habentur optimae notae versus Paulli Iovii in Palladium nostrum, quorum argumenta hic tantum proferre libet:

Argumentum Criminis:

Deprehensus est a Iovio Blossius Phasianam ingentem solus vorans. Nunc Blossium timore adductum non sponte, aut dapsili animo exhibere convivium; verum trepidantem, conterritum, ac voti reum, instante quadrata acie Phalaeciorum.

Ad Convivas.

Convivae, eximii, caterva Vatum, Mensas commeriti aureas Deorum &c.

Iniuriarum libellus.

Iovius Blossio diem dicit, & diras, quod avem Phasianam solus comederit:

Quaenam te mala mens, miselle Blossi,

Immane ad scelus impulit? &c.

Facile ex distis patet, quare illum M. Antonius
Flaminius in suis Carminibus Poetam doctum, cul-

M 3 tum,

(a) Eruditus Lancellottius in libro Carminum Angeli Coloccii p.122. affirmat, apud Card. Paffioneum exfittiffe Codicem chartaceum in 4. ita inscriptum: Paulli Nomentani Sylvicolae Felici Ruerae litteratissimae, in quo nonnulla Cara

mina Palladii nostri continebantur, quibus credere par est, eum Felicis Roboreae, quae Hieronymo Ursino familiae suae Principi nupste, non minus corporis formam insignem, quam singulares animi, atques ingenii doses celebrasse. tum, amabilissimum appellaverit (a); Francifcus Floridus Sabinus inter praecipuos Latinac linguae cultores adnumeraverit (b); & Ludovicus Areostus inter

(a) Lib.I. Carmine LXV. -pag. 61. edit. Patavinae MDCCXLIII. In altis Carminibus in eodem libro contentis num. LVI. LVIT. LVIII. LIX. LX. LXI. LXII. LxIII., & LXIV. Flaminius multa eleganter scribit de Turunda, deque lepore versum in eam ipsius Blosii. Apud antiquos Turunda erat massa, seu bucella. qua farciuntur, sive saginantur altilia. Varro lib. 3. de Re rust. cap.89. ait: Gallinas farciunt, tutundis hordeaceis. Verum quidnam fuerit Blosti Turunda, nibil certi elici potest ex Carminibus Flaminil; suspicor tamen pultis genus fuisse ex Indico frumento confectae, quod nunc vulgo Polenta appellatur. De Polenta videatur elegantissimum Bernardini Baldti Urbinatts Italicum Carmen, cui titulus Coleo. e Orto, in quo modus conficiendi Polentam vivis coloribus describitur. Cezerum alia babentur Carmina Flaminit ad nostrum Blosium lib.v. n. XXXVI. , & XLII., ex quibus discimus, Blossum Carmina Catulliano fiilo per iocum, atque lusum scripfisse ad Iovium, forsan, ut vicem rependeret eius Carminibus de ave Phasiana a se vorata. Discimus quin etiam tanta voluptate Blokum captum fuisse elegantia versuum Flaminii, ut de tis in lucem edendis Flaminium ipsum enixe rogaverit.

(b) In Apologia adverfus Latinae linguae calumniatores, in qua de
Blosio ità scribit: Sed nimis patentem campum
ingredior, si singulos ornate recensere posse considam. Franciscum tamen Molsam, M. Ant.
Flaminium, BLOSIUM
PALLADIUM, Romu-

lum

inter viros eximios, ac venustiora sui temporis ingenia recensuerit (a), ita canens:

Dimmi, che al Bembo, al Sadoleto, al dotto Iovio, al Cavallo, a Blosso, al Molza, al Vida Potrò ogni giorno, e al Tebaldeo far motto. Amoeniora haec studia, quibus Palladius praecipuam sibi laudem, & nominis celebritatem comperavit, band fine pracmio, atque ornamento dintius fuere; etenim Clemens VII. eum, quoad vixit, non modo plurimi fecit, sed suos inter familiares allectum munere scribendi Pontificias Epistolas decoravit. Huius rei testem habenus Iacobum Sadosetum in Epistola Carpentoracti data v. Idus Mart. MDXXXIII. (b), in qua Palladium Pontificis Secretarium appellans, ab eo petit, ut omni studio, atque ope contendat, ne Iohannes Franciscus Ripa, qui Ius Civile magna cum fama doctrinae, atque integritatis Avenione docebat, Mediolanum transferre se debeat . Quanto Sadoletus amore erga Palladium foret, haec ipsa Epistola docet in ea praesertim parte, ubi se fratrem amicissimum substribit. Ex alia Sadoleti epistola (c) hoc codem anno viii. Kal. Decembris ad Blosium scripta, intelligimus eum tunc M 4

dum Amasaeum, Alexandrum Manzolum, Sebastianum Delium, Achillem Bocchium, P. Cursium, Hieronympm Fundulum, Bassianum Landum, Laurentium Palicium, Gallos autem Vatablum, Germanumque Brixium non praeteriero.

(a) Satyr VII.

( ) Tom I. Miscell. Coll. Rom. pag. 579 edit. Rom. MDCCLIV.

(c) Part.II. epift.CXCV. p.191. edit.Rom.MDCCLX. Massiliae in Galliis suisse. Imo ex Blasio Martinello, & Ioh.Francisco Firmano (a) illud etiam constat, ipsum paullo ante Bononiam accessisse occasione colloquii, quod inter Pontiscem, & Carolum V. Imp. ea in urbe habitum suit; narrant enim Clementem Bononiae IV. Kal. Februarii an. MDXXXIII. Consistorium habuisse, & in eo a Francisco Alvarez Presbytero Lustano Oratore Davidis Aethiopum Regis litteras excepisse, quibus ipse Rex, seu Presbyter Iohannes, uti vulgo putahatur, seipsum, & Christianos omnes Imperio suo subditos Romanae Sedi conciliari petebat; adduntque Blosium illas coram omnibus legisse (b), atque responsim

(a) Part.II. Diar. Caeremonial de Itineribus Romanor. Pont f. a Sixto IV. ad Bened XIV pag. 166.

(b) Hae litterae scriptae fuerunt an MDXXIV. Praestat earum titulum recitare ex libro Damiani a Goes Equitis Lusitani de Fide, Religione, moribusque Jestiopum ad Paullum III. P. M. edit. Paris. MDXLI. Pag 45. Ego Rex, cuius nomen leones venerantur, & Dei gratia Atani Tinghil, id est, Thus virginis vocor, quod nomen est a baptismate, nunc vero in ipso suscepti re-

gni initio assumpsi nomen David, dilectus 2 Deo, columna fidei, cognatus stirpis Iuda, filius David, filius Salomonis, filius columnae Syon, filius seminis Iacob, filius de manu Mariae, filius Nau per carnem, Imperator magnae, & altae Aethiopiae, magnorum regnorum, & ditionum, & terrarum, Rex de Xoa, de Caffate, de Fatigar, de Angote, de Baru, de Baaliganze, de Adea, de Vangue, de Goiame, ubi Nilus oritur, de Damaraa, de Vagemedri,

sum Pontificio nomine recitasse. Post haec reversus Pontifex Romam, neque multum ibi moratus Massiliam versus iter arripuit mense Septembri MDXXXIII., ut cum Francisco I. Galliarum Rege negotia quaedam magni momenti explicaret. Hac etiam vice Pontifex, ut habet Sadoletus in mox citata epistola, & Martinellus (a), Blosium in comitatu suo habuit, eiusque opera usus est in Consistorio Missiliae celebrato die XII. Octobris, ut Episcopo Parisiensi honorifice responderet, qui eum, adstante ipso Rege Francisco, regiis verbis convenerat, gratiasque egerat tum pro mirifica vo-·luntatis oftensione erga Regem, tum pro laboribus, & viae in commodis adeo prompte, ac benevole susceptis. Redeamus nunc ad Sadoleti amorem erga Palladium: Oberiora signa huiusce amoris, & mutuae caritatis collucent alia in Epistola (b), quam Sadoletus idem ad Paullum nepotem, qui Romae tunc erat , direxit v. Kal. Ianuar. MDXXXV.; Ibi namque sic scribit : Tu semper de Blosii Palladii nostri humanitate, comitate, benevolentia erga nos aliquid ad me scribis; tibi autem quid ego rescribam? nisi illud, quod solenne, & fixum est, eum a me scilicet incredibiliter amari. Quod cum summe faciam,

de Ambeaa, de Vagne, de Tigri Mahon, de Sabaym, unde fuit Regina Saba, de Bernagaes, & Dominus usque ad Nobiam, finem Aegypti. Hae Provincia edit. Rom. MDCCLX.

omnes in mea potestate funt &c.

(2) Part.1I. Diar. Caeremonial. pag.172.

(b) Part. II. Epist. Fdmil. epift.CCXXIX.pag. 236. non tamen tantum mihi videor posse sacere, quantum illius erga nos officia postulant. Vellem scripsisses ad me, ecquid habeat gratum, quod ego illum in meo Hortensio intexui (a): & certe habere debet &c.

Clementi VII. Paulus III. in Pontificatu ann. MDXXXIV. successit, qui Palladii virtutem iamdiu perspectiam, atque exploratam habens, & illum benevole in eodem scribendi latinas Epistolas ministerio retinuit, & mox die xiv. mensis Novembris an. MDXL. ad Fulginatem Episcopatum promovit, ut videre est apud Ughellium (b). Idem tradit, Palladium sante, integreque Ecclesiam illam administrasse, pluraque de sua doctrina, prudentia, ac largitate monumenta reliquisse, praesertim erga Fratres Minores Capuccinos, quos e Conventu S. Valentini humili nimis, atque angusto in alterum S. sosephi de Vignola, a se

(a) Intelligit bic Sadoletus librum alterum de laudibus Philosophiae, in quo
laudatio ipsius Philosophiae
babetur, sicut in priori libro, qui Phaedrus inscribitur, vituperatio continetur eiusdem Philosophiae.
In fine igitur butus libri
secundi sic de Bloso scribit:
At ego, inquit Citrarius,
habeo statim, queis cum
communicem, familiareis hos nostros, quorum
quotidianis coetibus de-

mus tua, Galle, celebrabatur, Camillum Porcium, & Blosium Palladium: quorum ingeniis, spectabilique morum, & sermonis elegantia soliti sumus omnes apprimedelectari: & quamquam uterque utramque, tamen alter eorum oratoriammagis laudem, alter poeticam est prosecutus.

(b) Tom. L. Ital. Sacr. col.712.

a se commode magis, atque honeste praeparatum transulit. Paullo ante haes tempora, seu verius post initia Pontificatus Paulli III. scriptam fuisse puto Episiolam Rieronymi Nigri Canonici Patavini (1), qua Matthaeum Pèzamanum invenem Peneta nobilitate, & litterarum studio conspicuum Palladio commendat. Epifiola hunc titulum praesefert: Blosio Palladio Pontificis Maximi ab Epistolis Romam ; sed anno caret , & diem tantum , ac mensem exhibet, quo illam Hieronymus obsignarat Patavii pridie Kal. Novembris. Ex iis autem. quae Niger idem subiungit, nempe quod iam Pizamanus iuffu Pontificis in domum, & contubernium Cardinalis Farnesii receptus fuisset, argui videtur posse, bunc Cardinalem non alium fuisse, quam Alexandrum Paulti III. nepotem, qui primo adodescentiae flore ad sacram purpuram an. MDXXXIV. evettus fuit. Sub Epistolae sinem baec verba leguntur, quae nobis indicant Palladium Romae non folum hortum, seu villulam habuisse, de qua cleganter scripsit M. Ant. Flaminius (b); verum etiam multum voluptatis ex agriculturae studio capere. solitum suisse: Dedi Pizamano munusculum ad te, Avellanas Vincentinas, quas in Blosiano isto tuo inseri curabis. Hae si pervenerint ad frugem, non ingratae erunt rosoribus Savoinis (c). Serendi tempus, modumque minime

(a) Append. Epist. Iac.
Sadolet. edit. Romanae
MDCCLXVII. pag.45.

(b) Lib.I. Carmine LV.
(c) Savoia, unus em

(c) Savoia, ums exfocits Academiae Romanime opus est, ut te doceam, qui in agricolatione, cultuque hortorum iam cum Catone iplo certare potes.

Anno rursus MDXLII., cum Romae Palladius esset, Sadoletus ad eum scripsit amice postulans, ut Bullae expeditionem acceleraret pro Ecclesia Care pentoractensi, qua se abdicaverat in gratiam nepotis sui Paulli. Aperte id evincunt litterae eiusdem Sadoleti ad Carolum Gualterutium datae XIII. Kal. Aprilis MDXIII., in quibus sic ait (a): Per la Lettera, che io scrivo al Rmo Signor nostro Polo, ed a Monsignor Blosio, vedrete, come io sono risoluto di spogliarmi del tutto dell'amministrazione, e cura di questo Vescovato &c. Simili curarum pondere, quas Pastorale ossicium exposcit, affectus Palladius paucos post annos ipseetiam Fulginatem Ecclesiam resignavit; ut primo suo muneri scribendarum Epistolarum animo magis tranquillo, ac soluto vacaret. Ughellius eum refert hanc fecisse dimissionem Ecclesiae in manibus Paul-

nae, de quo Sadolerus in epist. ad Hieronymum NigrumPart.II.ep.CCXLVIII. p.407. Nec quicquam est omnium rerum, quod libentius faciam, quamúsurpare- crebro memo riam eorum, quos carissime semper, constantissimeque dilexi, Aesini Colotii, Petrasanciae, Thaebaldei Blossi no-

firi, etiam SAVOIAE mirifici hominis, quem. audio magnis de Republica occupationibus impeditum quotidie se minus vobis fruendum. praebere posse.

(a) Part.III. Epift. Familiar. epiftol. CCCXCI. pag. 304. edit. Romanae MDCCLXIV.

Paulli III. Pontif. vi. Kal. Februarii an. MDXIVII. eique statim suffectum fuisse Isidorum Clarium (a). At nisi Oghellius in hac anni designatione erravit, arbitrari oportet, vel Palladium Episcopi Fulginatis titulum aliquamdiu retinuisse, vel potius ssidorum Clarium tunc habuisse cum futura successione Coadiutorem. In Actis enim Consistorialibus a Sfortia Pallavicino adductis (b) sub die x. Kal. Februarii anni MDXLVIII. Palladius tamquam Papae Secretarius, & Episcopus Fulginas Didaco Mendozzae Caesaris Oratori indicit, ut in proximo futuro Consistorio se sistat responsum habiturus protestationi per eum factae Caesareo nomine, ac verbis, quod accidit Kalendis Februarii eiusdem anni MDXLVIII., in quibus idem Blosius dictae protestationi uberrime `fatisfecit. Post haec nihil ultra invenimus de Blosio Palladio, nisi quod vitae multa cum gloria, summisque honoribus actae finem habuit Idibus Augusti anni MDL., sedente Iulio III. (alii perperam scribunt anni MDLVIII.) ut aperte significat Hannibal Carus in aliquot litteris nomine Cardinalis Alexandri Farnesii datis Idibus mensis, & anni praedicti (c). Condi-

(2) Loc. cit.

(b) Istor del Concilio di Trento lib X. cap. XIII. pag. 149. ediz. Romana MDCLXIV.

(c) Tres litterae in Vol.I. delle Lettere del Commendat. Annibal Caro scritte a nome del Card. Alessandro Farnese; in Padova MDCCLXv. babentur, in quibus Farnessus loquitur de gravi instrmitate, & de sequuta Blost morte, quaeque omnes datae sunt di Gradoli alli Xv. di Agosto MDL., ubi tunc Cardinalis degebat,

Condito testamento heredes scripsit in rebus suis Orphanotrophium Urbis, & Nosocomium Incurabilium, ut Inscriptionem legentibus patet, quae cum ipsius protome visitur in pariete Ecclesiae S. Mariae in Aquiro: D. O. M

BLOSIO . PALLADIO . SABINO

PRAESVLI . FYLGINAT. CLEMENTIS . VII

PAVLI . III. IVLII . III. PONT. A

SECRETIS . VIRO . IN . OMNI . VITA

PROBATISSIMO . INCVRABILIVM

ORPHANORVMQ. SOCII . HEREDES

POSVERE. M. D. L

Haec sunt, erudite Lellor, quae tecum de re. bus a Pulladio praeclare gestis conferre volui, E nostris studiis favere perge.

BLO-

In Oppido scilicet Castri Ducatus. In priori p.261. bis verbis scribit Pontifici: Pater Sancte. Intendendo, che Monfignor Blofio sta gravemente malato, desidero prima la vita... fua, come di perfona degnissima di vivere, benemerita della Sede Appostolica, e mio carissimo amico. Di poi, quando a Dio piacesse di tirarlo a fe, propongo alla Santità Vostra in suo luoco Messer Romolo Amaseo &c. In altera Cardina-

li Maffeo directa pag. 262. ait: Ritornando Annibale m'ha detto aver lasciato Monsignor Blosio in pericolo di morire; il che piaccia a Dio, che non sia. Ma &c In postrema tandem a Messer Curzio Frangipane, ita pag. 270. loquitur de morte iam sequuta: Per la morte di Monfignor Blofio 🔌 vacato a Monteruosolo l'emolumento delle Po-Re, e certo terreno, ch'iq li concessi. Vorrei &c. :

🦫 191 🔖

BLOSII PALLADII ROMANI ORATIO

IN PRAESTATIONE OBEDIENTIAE RHODIORUM

LEONIX. PONT. MAX ET SENATUI APOSTOLICO DICTA.

UM hoc in verusto sit more positum, Pater Beatissime, ut novi semper Principes, qui Christiani sunt nominis, Apo-

stolicam Sedem, quique ei praesident, Summos Pontifices per Legatos, & Nuncios venerentur, eique obedientiam praestent, nunc devotissimus S. V., ac S. R. E. silius Fr. Philippus de Villers Lyleadan Rhodiorum novus Princeps, totiusque Hierosolymitanae Militiae Magnus Magister, eum morem cum S. V. eo exsequitur libentius, quo verissime, ac sine iactantia sateri potest, nullum in Orbe Christiano populum, aut militiam (absit verbo invidia) acrius, aut

aut crebrius, quam Rhodios, pro Christi side contra Turcas, & Mahumetanos decertare. Itaque eius Principis proprium est Sedem Apostolicam per Nuncios venerari, qui per Milites, & suum sanguinem noctu, dieque Sedi Apostolicae, ac Religioni Christianae operam impendit; quare ille a Rhodo absens, atque in Gallia degens creatus, Princepsque, ac Magister electus omni huic curae re posthabita, hunc genere, moribus, religione nobilem, Iulianum Rodulphum Equitem Hierosolymitanum, Capuaeque Priorem Sanctitati Tuae fidum, & carum, suum Oratorem, & Nuncium delegit, ut quod ille maluisset praesens, ac coram facere, pedes S. V. beatissimos per hunc osculetur, venereturque, ac benedictione V.S. accepta in Asiam, atque Orientem naviget Christo militaturus. Arque utinam illi non tam propere agere licuisset, & in suum Magistratum non tam festine evocaretur, fecisser libens, atque ex animi sui sententia, ut per Italiam ipsam Romam prius

prius pertenderet, ubi ossa Martyrum, sepulcra Sanctorum, facrofanctas Basilicas, ipsam Sanctitatem Tuam, atque hoc Augustissimum toto Orbe Collegium inviseret, adoraretque, putaretque se ad Deum ipsum: proxime accedere, quum Dei Vicarium, Sanctitatem Tuam in terris coram cerne-. ret, ac veneraretur. Nunc quoniam suorum Equitum Rhodi agentium litteris, & quoque Sanctitati Tuae in custodiam Christiani gregis invigilantis monitis, & adhortationibus propere Rhodum accitur, quod Turcarum Tyranno classem, qua in Syriam naviget, solito maiorem parantem, Rhodumque, & Rhodiae ditionis insulas transituro, haudquaquam tutum arbitrantur sine suo Principe Rhodios esse, paretmonitis, cedit necessitati, atque uno tempore hinc Sanctitatem Tuam per Nuncium veneratur, inde eidem Tuae Sanctitati, ut debet, obtemperat; se, classem, navales socios, ad iter expedit, ac Rhodum mari. pertendit, ut eam religionem, quam diu Tom.II. iuve-

iuvenis, validusque annis defendit, non deserat senex, atque eidem Christo, cui vixit, moriatur: De cuius sane nostri Principis plurimis, maximisque virtutibus, summaque in Gallia nobilitate multa possem dicere, nisi Tuae Sanctitati ea nota essent, cui nihil est ignotum, nive adeo hoc Rhodiorum iudicium facile comprobaret, fortissimum, sapientissimum, & pietatis studiosissimum elle, quem absentem, & in Gallia sepositum Principem legerint, qui, ut vix per aetatem licebat, Ordinem Ierosolymitanum ingressus quadraginta iam annos Rhodianam militiam, & in ea infinitos labores, ac pericula, summosque magistratus, & munia sustinuit, Galliarum Prior, priusquam per leges liceret, factus est, diu Insulam Rhodum Senescalchus (qui summus a Principe magistratus est) custodiit, neque fub illo, quamquam multa interea, & gravia a Turcis proximis pericula ingruerint, detrimentum, aut damnum ullum acceptum, quod huius prudentiae, ac fortitudini dini maxima ex parte tribuendum est. Acer enim est in acie, gravis in Senatu, manu strenuus, confilio prudens, suis carus, hostibus formidolosus, nec folum fortis, ac fagax, sed felix etiam Imperator. Sultani classem semel in Cilicia, Turcarum saepe in Aegeo, atque Ionio, validam sane, ac multo numerosiorem parva semper manu, & paucissimis navibus devicit, propulit, diffipavit. Sed haec, & praeterea, quae dici possent plurima, is de se commemorari minime cupit, humanam gloriam, ut est pius, ac vere Christianus, contemnit. Itaque, quod folum nos agere voluit, eius nomine Sanctitatem Tuam, ut verum Christi Vicarium, Petri successorem, Summum in terris Pontificem, & Principem, omni cordis assectu, humilitateque veneramur, eique solitam, ac debitam obedientiam, cum omnimoda subiectione praestamus, Rhodum, Rhodiorumque omnia, quamquam iam pridem Tuae Sanctitatis sunt, dedimus, offerimus, ac pro fide Christi devovemus. Tum N 2 vero

vero Ordinem Ierosolymitanum de Religione Christiana optime semper meritum, In-. sulamque illam hostibus Turcis circumseptam Sanctitati Tuae, ut Christianorum Capiti, atque huic Sacratissimo Collegio commendamus. Quod sane facimus multo maiore animorum, quam verborum affectu. Pulcherrima enim Rhodos, clara, & fortis Rhodos, semper libera Rhodos, Europae colonia, sedes militiae, Christi columna, flosculus Urbium, lilium Insularum, hinc ab Asia quam proxime, inde ab Africa non longe, hinc etiam ab Europa, hinc mari, hinc terra ab hostibus potentissimis, numerosissimisque tot iam saecula premitur, ut quotquot Rhodii sunt, fueruntque, tot sibi-Sampsones, tot Davidas esse oportuerit; pugnarunt enim singuli, si numerus hostium perpendatur, contra decem millia. Quid decem millia dico? non mentiar, si dixero centum millia. Cogitate universam Asiam, & in ea tot validas Provincias Pontum, Colchidem, Propontidem, Phrygiam, Bythiniam,

niam, Galatiam, Cappadociam, Lyciam; Ciliciam, Lydiam, Cariam, Pamphiliam, cogitate bonam Europae portionem, quam Turcae possident, Misias, Daciam, Dardanos, Thraciam, Macedoniam, Epyrum, Graeciam, Insulasque in his maribus permultas. Iam additis, o lugenda respublica! ipsis Aegypto, ac Syria, quot populos, quae exercituum examina, quot millia nedum hominum, sed Civitatum hae Provinciae effundunt? His omnibus tot, ac tam validis populis, & regionibus, tantula Insula, ac pauxillula Civitas Rhodos premitur in dies, atque oppugnatur. Procul Italia, procul omnibus Christianorum auxiliis seposita, ac deserta, quasi virguncula inter basiliscos, & dracones, nullum pacis, nullum induciarum tempus novit. Qui in ea Insula nascuntur, hi in bello, atque ad bellum nascuntur, in armis omnem aetatem exigunt, nec minus caniciem galea premunt, quam adolescentiam, ac virilitatem, continue ad bellum armati, atque instructi invigilant; N 3

gilant; Nam Cariae ipfi tam proximi sunt, ut pene voces ex Caria exaudiantur, Halicarnassi vero promontoriis, quasi laterum obiectu, clauduntur, ut undique hostes in frome, in lateribus, a tergo fint, periculumque in proximo sir, longe, ac de procul sit auxilium. Annus iam octingentesimus est. Parer Beatissime, ex quo Turcae de suis nivibus, & montibus in Asiam cum saevissima procella descenderunt, diripuerunt, in servitutem habuerunt: quo fit, ut Rhodiorum calamitates, periculaque a Turcis proximis, quae maxima, & acerbissima semper fuerunt, fuerint etiam quam diutissima per hoc omne tempus. Maiores nostri cum his bellarunt, bellum, quasi hereditatem pofteris suis per manus tradiderunt, quamquam ab hoste numerosissimo, truci, proximo superfuimus, non nostri meriti, sed Dei misericordiae est. Urget siquidem hostis, tumet, irascitur, infrendit, quod in eius oculis, ac tanto circum suo imperio parvam Insulam paullo plus centum m. pass. in ambitu bitu continentem a paucis militibus tot iam faecula videt desensam, ac propugnatam, atque quamquam ille interdum plures, ac maximos exercitus compararit, maria claffibus constraverit, omnibus tormentorum, ac telorum generibus, apparatuque omni bellico oppugnaverit; stat tamen Rhodos inconcussa, victrix tot hostium, servatrix tot animarum, & quum Ierofolymae Christo ceciderint, Rhodii adhuc nomen, ac militiam suam tuentur. Itaque non iam ego huius Insulae priscas, & priscis memoratas laudes repetam, quod triquetra in Siciliae formam, tribus olim, mox quatuor urbibus distincta, ac munita fuerit, ut pluribus circa se Insulis imperaverit, ut mari diu dominata sit, Piratas sustulerit, aurum in ea pluerit, ferrum, & aes prima operata fuerit, amica Romanis, parens Philosophorum, Oratorum, Poetarum, & omnis generis ingeniorum; non hic tabulas Protogenis, non aliorum quamplurium statuas, & picturas; non illum ex aere colossum LXX. cubitorum, inter Orbis miracula N 4

racula numeratum, cuius sane tanta moles, ac magnitudo fuit, ut eum confractum noningenti haud minus Cameli avexerint. Haec, & complura eius Insulae vetera haud magnifaciam: novam, & Christianam Rhodum expendam, nec tam quod Soli olim facra, vel per nubilos dies Solem semper viderit, quamquam nigris, ac turbidis tot circa se regionibus, & Mahumetano errore foedatis, verum Solem Christum agnoverit, coluerit, & a circumstantibus venenis illaesa, vitam, quae Christus est, servaverit. Nam posteaquam nostrorum maiorum peccatis, segnitieque natale Christi solum, ac sepulcrum Urbani Secundi Pont. Max. cura Bolionum praecipue fratrum vi, ac virtute receptum rursus perdidimus, illam militiam, & reliquias Ierosolymitani praesidii ex Syria eiectas, ac dispersas Rhodus recepit, recepras fovit, florentesque, ac pollentes terra, marique ad Christi gloriam in dies tuetur; ut si non omnino Deum nostris culpis avertimus, sperandum aliquando sit, has parvas reli-

reliquias in Christi trophaeum, & Mahometi excidium consurrecturas, quod, te Principe, & optamus fieri, & futurum confidimus; & si gloriari oportet in Christo, multo interea laudabilior haec Rhodiorum professio, optabiliusque periculum, quam armis inter se confici, ferrum in nos iplos verti, pati excursiones piraticas, ludibria hostium, caedes, rapinas, tot Christianarum Provinciarum miserrimam servitutem, a nostris ne pauculam quidem iniuriam inultam finere, de gleba interdum; & possessiuncula decertare. Contra Rhodos, ut & Christianam decet Insulam, nihil nisi pium cogitat, ferrum contra Christianos ei hebes est, bellum ei omne impium est, nisi quod contra Turcas, & pro Christo suscipitur; qua quidem pietate, & Dei misericordia promeruit, ut non timeat leones circa se rugientes, & super aspides ambuler, draconesque conculcet, non intacta solum a morsibus, sed victrix eriam, & triumphatrix. Scilicet Deus pro illa pugnat, quia pure diligit Deum,

Deum, nec timet minas Pharaonis, aut quid faciat ei homo. Hac etiam sacrosan Sa Sede non folum orante Deum pro falute Rhodiorum, sed auxilia quoque, & classem interdum transmittente, ceterorumque Christianorum opem advocante, Rhodii facile agnoverunt, se suam salutem, ac victorias omnes Deo, Deique Vicariis Romanis Pontificibus debere referre acceptas. Et quamquamo nihil interea malorum fuerit, quod non passi fint, ut ad ultimum sidem Christo praestarent, ea tamen Sedis Apostolicae in eos merita fuerunt, ut cladium eos suarum non poeniteat, quin potius ob id iucundissima recte, ac pie factorum memoria recreentur. Tu iple, Pater Beatissime, ut reliquos ante te Pontifices taceam, quid pro Rhodiorum salute, utilitate, gloria non egisti? Primum omnium, vix ad Pontificatum evectus, omnia eis privilegia per omnes ante te Pontifices, Imperatores, Reges, Respublicas concessa, non confirmasti solum, sed auxisti, curam eius Insulae, ac totius Ierosolymitanae Militiae

litiae peculiarem suscepisti, Equites Rhodios antea in suis Sacerdotiis diutius morari solitos Rhodum frequentes coegisti. Iam eum, qui summa auctoritate apud te, & Principes Christianos esser, quique ex Ordine Ierosolymitano antea fuisset, clarissimum virum, ac Praesulem fratrem patruelem tuum, par triae suae columen, huius Senatus splendorem, Rhodiis petentibus, patronum tribuisti, ut per eum ad te omnia Rhodiorum referrentur, atque a te impetrarentur. Postea vero in illis Asiae, Syriae, atque Aegypti motibus, Sulvanoque hinc, inde Turcarum Tyranno validissimis inter se exercitibus concurrentibus, ac Sultano devicto, Syriaque, & Aegypto in Turcarum potestatem redactis, tu tuae Rhodo timens, omnibus curis posthabitis, classem quantam, & quam validam potuisti, Rhodum missiti, neque te aut occultae nostrorum discordiae, aut suspecta multorum ingenia ab ea cura retraxerunt, quin ageres, quod te decebat, & Christianorum caput membris tuis succurreres. Mox vero

vero idem tu, aliud Rhodiis, haud scio an minus, beneficium praestitisti, dum Turcarum successibus auditis, tuaeque plebi meruens, Christianos Principes inter se odiis diffidentes, & in apertum bellum, ut apparebat, erupturos, tu tua auctoritate, ac monitis ad inducias quinquennales compulisti, atque ad sanctissimam contra Turcas expeditionem litteris, nunciis, precibus etiam invitasti; quae sane Principum concordia per te conciliata novit Rhodos, atque Oriens, quantum non modo nostris metum dempserit, sed hostibus etiam intulerit; non enim illi tam suis viribus, quam nostris discordiis confidebant. Sed neque praeteritis beneficiis contentus, maiora adhuc meditaris: Assiduc enim, quod scimus, animo volvis, quo pacto, compositis Christianorum. rebus, ad bellum pium, fanctum, dignumque & Apostolico nomine, tuas, tuorumque vires traducas, & quod sub Urbano II. incoeptum, sub Paschali II. confectum, sub Clemente III. repetitum, & a reliquis Pontıficibus

tificibus saepe tentatum, nunquam absolutum, tu repetas, conficias, atque absolvas, ut Rhodii, ac Christiani illius Orbis ceteria caedium, rapinarum, cruciatuum, miserrimaeque servitutis continuo, proximoque metu liberentur. Quare magnitudo beneficierum nos cogit, ut Sanctitati Tuae gratias agamus, magnitudo periculorum, ut preces obtendamus, potentia, ac saevitia hostium, ut timeamus, tua prudentia, ac pietas, ut speremus. Supplex igitur, atque omni cordis affectu, humilitateque hic legatus nomine sui Principis, ac totius Ordinis Ierosolymitani tum agit gratias Sanctitati Tuae de beneficiis eius maximis, quam potest maximas, tum eam enixe per Christi nomen, ac numen precatur, ut hanc piissimam curam curare non definat, & quod iamdiu animo concepit, parturiat, expleat, atque ad optatum finem perducat. Sed neque rogandus es, qui ad id pronissimus es, neque monendus es, qui sapientissimus es, neque confovendus, qui es constantissimus. Solum

Solum itaque Iesum Christum Servatorem nostrum, Praecursoremque eius Iohannem Baptistam Rhodiorum proprium, ac tutelare numen rogabimus, supplicesque, & prostrati obsecrabimus, ut Deus suam plebem miseratus, tuam mentem ceteris Christianis Principibus immittat, ut velint iidem plurimum, qui plurimum possunt, debentques pro hac caussa velle permultum, quo tu, Deo auspice, omnium Christianorum animos, sicut a discordiis ad inducias traxisti, ita ab induciis ad pacem, a pace ad sanctum, piumque bellum traducas, atque hoc tandem videamus, historiaeque testentur, ut quod tam diu concupivimus, Patresque nostri speraverunt, LEONIS X. Pont. Opt. Max. temporibus, atque auspiciis vincat Leo de Tribu Iuda, Rhodii a perpetuo Turcarum metu liberentur, fiatque, quod promisit Dominus, tandem unum Ovile, & unus Pastor.

FRAN-

FRANCISCI ALIGERI DANTIS III. FILII DIALOGUS ALTER DE ANTIQUITATIBUS VALENTINIS EX COD. MS. MEMBRANACEO SAEC. KVI NUNC PRIMUM IN LUCEM EDITUS.

IOHANNIS CHRISTOPHORI AMADUTII AD SPECTATISSIMUM PRAESULEM

PHILIPPUM VALENTIUM

SIGNATURAE JUSTITIAE VOTANTEM ET CANONICUM BASILICAE VATICANAE PRAEFATIO.

LALOGUM alterum anecdotum de Antiquitatibus Valentinis, quod Franciscus Aliger Benedicto Valentio Gentili tuo iampridem. Inscripserat, nunc ego ex Codice Ms., qui Trebiae in tuis avitis Aedibus adservatur, in lucem prolaturus non alteri, quam tibi inscribendum, dicandumque intelligo. Cum enim tua sint omnia, quae nunc a nobis tractantur, eadem ad te idcirco plenissimo iure etiam spectare, nemo unus inficietur. Autographum siquidem in Gentis tuae potestate exstat, apographum tui benesicio ipse obtinui, atque Aedium tuarum aulam pleraque nunc ornant marmora, quae hoc Opere illustrantur, quaeque ego èpse ab anno usque civioccixix. a te humanissimo, laudatissimoque exceptus hospitio una cum Cl. Praesule Stephano Borgia tui amicissimo oculis meis saepe, ac libenter perlustravi. His si addas, me tibi omnino devinctum ob quamplurima iam a multis annis in me conlata pro tua humanitate officia, ac studia plane singularia, facile intelliges id sua sponte fluere, ut etiam, me tacente, non alio Tom.II.

sane, quam in tui sinum baec ipsa nunc advolet scriptiuncula. Non ignoras, VALENTI Praesul Spe-Elatissime, iam ab anno civioccixvi. editam fuisse Epistolam meam ad Cl. Virum Iohannem Lamium in ipsius Ephemeridibus Litterariis Florentinis (a), at dein in aliis etiam Venetis recufam fuisse (b), de Opere sane varissimo, quod Antiquitates Valentinae inscribitur, quod Romae editum iam suerat anno MDXXXVII. per Antonium Bladum Asculanum, quodque Benedicto Valentio Trebiati Clementis VII. primo, ac dein Paulli III. Romanorum Pontificum Tribuno Acrarii, five potius Advocato Fisci Austor nuncupaverat. Neque nunc te pigeat rursus commemorari a me nonnulla, quae ibidem attigi, tum & addi quinetiam alia, quae me tunc praeterierunt. Innuit hoc Opus Vir Cl. Marchio Scipio Maffeius non uno in loco (c), qui tamen Antiquitates illas non Valentinas, sed Veronenses appellandas comministitur, utpote qui Libri, quem numquam manibus tractiverat, ignarus facile suspicari posse censuerit, Aligerum potius patrias antiquitates, quam Valentinas, ut perperam sibi sinxerat, in Hispaniis, ad quas numquam processerat, illustraffe. In huiusmodi errorem quinetiam prolapsus est Vir alter aeque Cl. Comes Iob. M. Mazzuchellius (d), qui

(a) Novelle Letterarie di Firenze 1766. num.9. col.135., & seqq.

(b) Corriere Letterario di Venezia 1766. col.334.

(c) Osservazioni Lette-

rarie Vol VI. pag.314. , & Verona illustrata ; De Scrittori Veronest lib.II. col.53. ,

Ø 54.

(d) Scrittort d'Italia...
Vol.I. Part.I. pag.493.

confidenter sane nimis existimat, id ab Amanuense peccatum, ut quaedam antiquae, quemadmodum prius ab Auctore scriptum fuerit, dein Valentinac Antiquitates prodierint. Opus hoc tamen contre-Elasse apparet Ioban. Baptistam Donium, neque illud quidem Ms., ut censuit Mazzuchellius (2), sed typis editum, ut ex Operum impressorum, quibus Poniana Inscriptionum Collectio coaluit, Elencho, quem dedit Cl. Gorius ad calcem einsdem iam Florentiae excusae anno ciococxxxi., manisestissime coniicere licet; quamquam & ipse saepe ad Valentiam, & ad Valentinum perperam provocet. Nonquoque Inscriptiones vel laudato Aligera Opere contentas, vel ex eo selectas ediderunt, praeter Donium (b), Gruterius (c), Reinesius (d), Fabrettius (e), Malvasia (f), Bonada (g), Cannegieterius (h), Dona-

(a) Scrittori d'Italia.
Vol. I. Par. I. p. 493 not. (4).

(b) Class. W. num. 124. pag. 193., & num. 204. pag. 211., Class. VIII. n. 141. pag. 301., Class. X. num. 89. pag. 374., & Class. XII. n. 20. pag. 396. Vid. eiusdem Appendicem omissorum p. 555. n.6., qui Veronae designat ex Antig. Valentinis Francisci Bigert Inscriptionem sacram DIVAI. VENEREI, quae tamen in eius Opere desideratur.

(c) Pag.991. n.6., ex

Iacobonio apud Valentes in Trebio oppido.

(d) Class.xv.1. n 65.

(e) Cap.I. n.170. p.34. ex Gruterio.

(f) Marmora Felfinea.

pag 361.

(g) Carmina ex Antiquis Lapidibus Vol 1.Clas. 18, n.13. pag. 193. Vid. Disfert. 11L pag. 218., ubi Aligeri meminit.

(h) Episiola ad Dorvilium col. 331. Tom.I. Supplem. ad Nov.Thef.Inscript. Murator., Sepayt. Donati. Donatius (a), ac tandem, me suggerente, popularis meus longe eruditissimus Paschalis Amatius (b), ut nunc praeteream laudatum Maffeium, qui in Arte Critica Lapidaria (c) unam ex his Inscriptionibus inter spurias, aut saltem suspectas amandandam putavit. Tandem Vir inter Antiquarios longe notissimus Rodulphinus Venutius Cortonensis in Opere, quod de Clitumno amne exarávit (d), & cui in adnotationibus nonnullae adsutae sunt Iacobi Comitis, Germani fratris tui në Manapire ad Venutium ipsim epistolae, memorat adservatam in aedibus tuis iacentis Fluminis, forte Clitumni statuam, quam etiam aere caelatam exhibuit (e), quamque ab Aligero nostro in Antiquitatibus Valentinis descriptam innuit : quemadmodum & superius aliud signum, etsi primaevo destitutum capite, retulerat (f), tamquam in iisdem aedibus tuis prostans, quod vel Iovis Clitumni, vel homonymi Fluminis vulgo censetur. In Bibliotheca vero Divi Marci, quae Florentiae a Praedicatoribus Dominicanis obtinetur, exflut Ms. Codex (g) continens inscriptiones quaf-

(a) Cit. Supplem. Tom. I.

2. pag 153.

(b) Collectio Pisauren.
omnium Poematum To.IV.
Antholog. Class III. Epig.
CCVI. pag. 463., & Clas.VI.
Epig.×Ix. pag. 475.

(c) LIII.c IV col 374. To no. I. laudati Supplementi.

(d) Offervazioni sopra

in oggi le Vene, fituato trà Spoleto, e Fuligno, del suo culto, e antichissimo Tempio, e dello stato suo presente & c. Roma MDCCLIII.

(e) Tab III pag. 37. (f) Tab. II. adnot. 2.

pag.3 2.

(g) Olim Armar. IL num.142.

quasdam antiquas cnm adnotationibus Francisci Aligeri Dantis Tertii filii, teste Mazzuchellio supra laudato; quem sane eumdem censeo, ac illum, quem laudat Cl. Antonius Franciscus Zaccherius (a), tamquam chartaceum in 4., & saeculo xvi. exaratum, in quo multa esse dicit partim collecta, partim descripta a Ioh. Bapt. Bracceschio Ordinis Praedicatorum; tum & Inscriptiones quasdam Spoleti, Mevaniae, Ravennae, & Fulgineae repertas; ac tandem Inscriptiones quasdam in marmoribus, & urnis sepulcrorum cum adnotationibus Francisci Aligeri Dantis III, filii. Alter Codex Ms. Francisci Aligeri de Veterum Inscriptionibus adservabatur a Cl. Viro Marco Foscarinio Senatore Veneto amplissimo, teste altero erudito Viro Sebastiano Donatio Lucense in Monito ad Masseii Artem Criticam Lapidariam (b), in cuius nempe Libro III. de Aligeriano hoc Opere, & de ceteris similibus Maffeius, si operi fuisset imposita manus, pertractasset . Quis fuerit Franciscus Aliger, docebit Cl. Maffeius, ubi de Scriptoribus Veronenfibus (c); siquidem scribit, Franciscum Aligerum. Dantis III. filium fuisse, ac duos habuisse fratres se ipso maiores Petrum, & Ludovicum. Veronae in Ecclesia S. Fermi Maioris Franciscus Sacellum ex-Struxit ad lacvam Arae maioris, & fratribus Petro, & Eudovico monumentum posuit, quod Maffeius (d) refert, nempe: Petro Aligero Dantis III. O 3

⁽a) Iter per Italiam. (c) Cit. Veron. Illustr.
Part.I. cap. II. n. 14. p. 72. lib. 11 col. 33., & \$4.

(b) Pag. XVI. cit. Tom. I. (d) Loc. cit.
laudati Supplementi.

filio, Gracce, & Latine docto, & Theodorae telus conjugi incomparabili; Et alind: Ludovico Aligero Iuris utriulque Confelto, omnibus virturibus ornatissimo, Fratribus amantissimis, & sibi Franciscus Aliger steri curavit. Franciscus tamen doctior inter fratres ex Latino in Italicum idioma Vitruvium vertit, & illustravit, teste Nugarola in Epistola ad Barbarum. Gentis Aligerae postremus fuit Franciscus, ut proinde Comites Saregii (quoniam Iunipera Petri Aligeri, quem supra laudavimus, filia Marco Antonio Saregio nupferat) hereditatem, & nomen Aligerorum obtinuerint, atque Aedes quinctiam Saregiorum pluribus in locis stemma Aligerorum praeseferant, quod ala auri in fundo caeruleo exprimitur. Cum vero Franciscus noster amicitia coniunctus esset, dum Romae degeret, Benedicio Valentio Viro egregio, & Veterum Monumentorum Conservatori eximio, Monumenta ipfa, quae pro ornamento Aedium suarum Trebide comparaverat, commentariis, & dialogis, instituto inter se, & Xantham Pontium sermone, illustrate Fludebat. Dialogus primus tamen, quem habos In Antiquitatum Valentinarum Libro (a) olim Fam edito, interlocutores habet Benedictum Valentium , Franciscum Aligerum , & Xanthum Pontium , ut proinde alter hic, qui adhuc anecdotus fuerat, edendus fure videatur. Nunc restat, ut de Benedicto Valentio Gentis tuae antiquissimae, & nobilissimae ornamento aliqua attingamus. Fuit is Clementi VII., & Paullo III. Romanis Pontificibus

(a) Pag. 84.

earus quammaxime, qui ab ipsis Advocati Fisti, sive, ut Aligero appellare placet, Tribuni Aeraris munus obtinuerit, ipsique lanto bespitio Trebiae excipere, ut ex Diariis Caeremonialibus patet. non dubitaverit. Filios babuit longe praestantiffmos Montem Valentium Romandiolae nostrae Pacfidem (a), & Praefectum Urbis Romae, quem Gubernatorem vocans, & Romulum Conversani Episcopum, qui unus ex Tridentini Concilii Patribus effe promeruit. Dies me deficeret, Praesul humanissime, si veteres Gentiles tuos, quos & tot, & tantos censes, & quorum magnifica Mausolea Trebiae in Templo Deiparae Lacrimarum sacro Gentis tuae claritatem, & amplitudinem in aevum testatura videntur, commemorare esset animus; cum praesertim tanta Iuris prudentia, tanta amplissmi officii in Romana Aula dignitate, tanta morum, & vitae integritate, tantaque in omnes humanitate, ac liberalitate ipse excellas, ut veterum imagines praeteriens ex tuis dumtaxat virtutibus & laudem. & decus quammaximum petere tute possis. Haec sunt, VALENTI Spectatissime, quae mihi ex agro, & ex itinere recenti ad te etiam Romam ex Narniensi rusticatione reducem, quasi salutationem, gratulationemque aliquam mittere placuit. Festinanter scripta, tum & inconcinna haec ne, quaeso, crimineris; saepe enim usuvenit, ut in summa. temporis angustia mea me & exarare, & in pu-

(a) Vide, quae de eo Hieronmus Rubeus Histor. bonorissicentissima protulit Ravennat. lib. Z., & ZI. Vir sua aetate clarissimus blicum submittere cogar. Erunt haec tamen testimonium grati in te animi mei, tum & singularis observantiae monumentum, quod quidem, aut
quodcumque aliud numquam vel tuis meritis, vel
debito meo respondens suturum considam. Ceterum
tu haec bono animo excipias, meque inter tuos,
quos tibi devinstiores habeas, recenseas velim.
Vale.

Datis Roma ex Aedibus meis Postridie Nonas Novembris anni c1010cc1xx111.

MAGNI-

MAGNIFICO ATQUE EXCELLENTI DOMING SUO
OBSERVANDISSIMO

D. BENEDICTO VALENTI S. PONTIFICII AERARII TRIBUNO DIGNISSIMO

FRANCISCUS ALIGER
DANTIS TERTII FILIUS

UM in tota rerum antiquarum investigatione multa inveniuntur, quae nequaquam fatis adhuc comperta sint, tum.

perdifficilis, Benedicte amplissime, & perobscura imaginum est agnitio, de qua quum
priori libello satis disputatum videatur, actum
non agam; Tantum dicam nihil esse mea
sententia eorum temeritate serocius, aut
quod vecordiae propius accedat, quam quod
non satis explorate perceptum sit, primo
assere, deinde sine ulla dubitatione desendere: unde Academicis quondam summa dabatur laus inter Philosophos, qui assensionem a rebus perspectis, & cognitis
etiam

etiam cohiberent, neque vellent quidpiam pro certo affirmare, tantum in omnibus haefirarent. Nulla igitur laus nostra esse potest, imo erubescere omnino debemus, cum marmora ne priscis quidem fortasse cognita', satis audacter certo nomine donamus. Nam tametsi de variis antiquarum figurarum rationibus, locis, & sedibus, orna uque earumdem multa ab Auctoribus passim dicantur, quibus facile sieri coniectura possit difficillimum tamen est de aliorum sensu praesertim a nobis tam remoto indicare: nec is sum, qui putem nihil omnino, quod in iis sit verum, coniici posse, sed audacia peccare nos praedico, qui disiectum, & rude quodammodo marmor, cum naribus, tum ceteris membris comminutum caput velimus, non dico, diiudicare, sed ne suspicari quidem, cuiusnam fuerit. Inde nos verecunde mehercule tibi obtemperantes, cui nihil denegare prorfus datur, eamdem rem non haesitabundi tractabimus, quam superius temporis brevitate oppugnati non **fatis**

facis perfecta reliqueramus, ut com semel tua caussa verecundiae sines transiverimus, bene, & naviter impudentes, te nunc esta grame, denuo simus. Id autem commode, quod iubes, videmus praestare posse, cum nuper institutum sermonem cum eodem Xambo Pomio in suo pago perseccimus, ne sermo hie scilicet cum superioribus discrepet. Tu interea, Benedicte mi, dum haec agimus inter nos, Romanis spretis destriis, animum tuum transferas in Vicuma Pontium, ut una esse possuus, & incum tissima consuctudine srui.

SECUNDUS DIALOGUS PONTII HABITUS
Interlocutores iidem, qui supra, Franciscus,
& Xanthus.

UM summa me sarieras repiser Urbis, sarisser sacescero dum ii in Columnenses Pontiscii morus conticescerent, transferendi me in Vicum Pontium summa cupiditas incessir; nam & ibi summa salubritas aeris praedicabatur, & Kanthum

thum meum me conventurum sperabam; cui tamen non mediocriter succensebam, quia pollicitus coram saepius, & per litteras Romam protinus se collaturum, & mecum per hiemem totam futurum, frustratus erat exfpectationem meam: eo igitur cum protinus accessissem, apud te quum divertissem, praeter spem non adesse Xanthum comperi, sed percunctatus fratrem de eo inveni appropinquare adventum suum. Biduo iam ibi fueram, cum eum adesse cognovi, quare nolui officio deesse, verum statim hominem conveni; ille ubi me insperato videt, ut est omnium humanissimus, statim me amplectitur, rogatque: satin salve? quod ea tempestate praeter institutum meum in solitudines concesseram. Enimyero cum didicisset omnia, gavisusque plurimum suisset, de co non vulgariter conquerenti, quod ad constitutam diem Romae non affuisset, tenuissimam valetudinem suam caussarus est. Vix exculationem suam acceperam, cum de te percunctatus pluribus verbis audività quae

quae sibi maxime voluptati fuerunt, de rebus tuis; nec multo post subject haec verba Xanthus. Heri post meridiem, Trebii dum essem, erraremque, ut soleo, cum me studiorum coepit satietas, occurrit mihi mulio D. Benedicti nostri, qui mutua data, acceptaque salute, dixit mihi habere se ab urbe Roma sex capita marmorea mirae pulchritudinis, & vetustatis. Rogavi, ut eorum mihi faceret copiam; ille haud gravatus stare mulum iubet, diducit gausape, quo tegebantur clitellae, educit Iani caput sane examussim marmore Pario deductum; in quo novum quodpiam offendi, quod haud remere alias offendi, anteriorem scilicet faciem iuvenilem figuram praeseferentem, posteriorem vero provectiori aetate hominis. Id quamobrem usurparint praeter omnium consuetudinem marmorarii, non facile dispicio, nisi celeritatem remporis, cui pracest. Ianus, fortasse voluerint iis ambagibus innuere; sive quod mihi fit verisimilius, nos oportere in iuventute plurimum sapere, ut dum

dum aetas viget, senectuti viribus desectae viaticum mature praeparemus, ne ludibrio simus, & despectui, nec minus oneri tribulibus, & confanguineis nostris ad senium redacti. Nec tertium gravabor addere, quod meo iudicio haud quaquam ratione caret, fuisse scilicet lanum iam tunc aetate integrum, cum hospicio Saturnum regno profugum comiter acceperit, qui postea nimia concordia in unum coaluerint. Tu de hac tota quaestione quid dicas, exspecto. Franciscus. Ego amplius de ea re deliberandum censeo, quippe maior est multo, quam fronte promittat; sed tu perge, obsecro, & nobis enarra, quae praeterea fuerint capita, nihil enim in praesentia facere gratius potes. Xantbus. Ita faciam. Deposito Iano, extulit aliud caput nempe mulieris, quod nescio, utrum Iolae Euryti filiae Oechaliae regis, an Omphalae reginae Lydiae tribuam, certe Lydiae potius fuisse dixerim, quippe nihil Graecum sapit, sed utramque pellem leoninam induisse, clavam gessifgessisse, relictis sus, & pala Herculi, vel pueri norunt. Quo satis contemplato capite, tertium sustulir ex opere albario Marsiae Satyri sigillum geminas tibias una inflans, quarum auctor fuit . F. Vide, quid dicas, plerique enim sunt, eidemque Auctores optimi, qui contendant, Pallada primam tibias hasce mortalibus monstrasse, quas cum inflasset in stagno tumidiores buccas contemplata, tale propterea commentum detestata abiecerit eas, quas postea Satyrus inventas asciverit sibi, & se auctorem professus non dubitaverit in certamen modulandi Apollinem provocare, nec detrectasse Phoebum huiusmodi cerramen. Musis igitur praesentibus, eisdem iudicibus Deum vicisse, Satyrum suae temeritatis excoriatione poenas dedisse, qui postea in fontem sui nominis conversus fuerit. X. Huius rei non eram nescius, sed dicentem praeoccupasti : fuit etiam Romae Marsiae statuae insignis species, nempe, ut opinor, in Clivo Capirolino, ubi rei vadimonia sistebant, nec cedit dit specie eiusdem Satyri signum, & fortasse idem est, quod nuper vidimus in Aedibus Camilli Capranicae Civis Romani: diceres Marsiam alte sublatum ligatis manibus, & pedibus deglubentem in saxo sentire. F. Et nos vidimus: quamobrem alterum saxum expedi nobis. X. Mos tibi geratur; ubi satis Marsiam sumus contemplati, reddidimus; at ille Olympiadis caput Alexandri Magni matris obtulit, cuius pulchritudinem obstupuimus, nec fabulas esse opinati fuimus, quibus antiquitas, Austores tradunt, eam cum Iove clam consuesse solitam, ex quo Alexandrum pepererit; certe tradunt, filium ad eam familiariter scribentem se Iovis filium subscripsisse, cui refragata rescripserit mater, ne se amplius in invidiam Iunonis deducat, cum eius pellicem se faciat hoc commento. Nec me praeterit, Philippum Macedonem Alexandri patrem ad Olympiada ventitantem, modo si scribentibus haec credimus, invenisse serpentem saepius ea, ur videbatur, imprudente coniugis lectum observanfervantem, propterea non aulum regem propius accedere, deincepsque post natum filium minus regina ulum suisse, quae verita pellicatum Amyntam subornaverit, ac veluti in regem armaverit, non inscio, ut ferunt, Aristotele Philosophorum tunc temporis partes sibi vindicante. Sane haec Olympias ex Cacidarum nobilissima gente orta fratrem habuit Pyrrhum Epirotarum regemo fummum Imperatorem, qui cum Romanis diutius bellum gessit, postremo dum Argos Graeciae urbem-oppugnat, saxo caput ictus occubuit, Obiit autem filio superstes, iam natu grandior, quae omnia quamvis te optime memoria tenere compertum haberem, volui tamen dixisse, tentans, num excidissent mihi. Proinde tu, si quid imprudens praetermisi, suggeras. F. Garris modo, nihil enim, quod sciam, nisi fortasse desuerit, suspicionem suisse, Amyntam istum propter corporis pulchritudinem Olympiadi prius conciliatum fuisse, quam tantum facinus aggrederetur. X. Sit sane, sed per-Tom.II. gam.

gam. Ubi mulio caput Olympiadis composuit, extulit Agrippinam eius, quae Germanici uxor C. Caesarem Caligulam faecem totius humani generis dictum genuit, soror alterius Agrippinae, quae C. Domitium Netonem monstrum hominis peperit; filia autem fuit Marci Agrippae ter Consulis ex Iulia Augusti filia, sed maritum Germanicum Caesarem unice dilexit, quem numquam sine se, post mortem etiam passa est esse ad omnes expeditiones, quas marito capessere necesse erat, cum eo profecta, mulier omni laude digna, castitate in primis, quam Livia Drusilla semper suspectam habuit, utpote privigna nata. Sed vereor, ne tibi tam molestior sim, & putidiusculus videar, qui harum rerum veterano talia reponam. F. Nihil minus, perge qua coepisti. X Dimissa Agrippina, Praesicam sustulit, cuius omen averlatus statim recondi iusis; postea caput pulcherrimum nobis mulieris apposuit, quod ex ornatus genere vetulto Corneliae matris Tib., & C. Gracchorum, T. SemT. Sempronii Gracchi uxoris fuille, in suspicionem venimus, quae quidem Cornelia. adeo, ut optime nosti, a marito dilecta fuit, ut cius vitam fuae praetulerit; quonam pacto id comprobatum fuerit, dicerem, ni te scite arbitrarer. F. Novi, nempe de serpentibus illis masculo. & somina dicis. X. Rem tenes: cererum Plinius lib.vu Nat. Hist. hanc ortam concreto genitali testatur, praesagium naturae Reipublicae opiulantis, nam Tribuni Plebis ex ea nati pene Rempublicam everterunt. Gurata igitur a Medicis, a P.Scipione Africano patre, Graccho, cum quo prius gravifimas inimicitias exercuerat, nuprum datur, ex quo cum plures filios suscepisset, marito, ac veluti parente orbata, vidua, quoad vixit, permansit erudiens silios; sapientissima quippe semper ab omnibus habita fuit, eleganti specie, & mira morum suavitate; periit autem natu iam grandis paullo ante mortem Tib. Gracchi filii . F. Quibus amnibus saris perspectis, illi plutimas gratias egi, qui me tanti spectacu-

li participem fecerat. X Sed tenui te fortasse diurius iis nugis, quam par erat. F. Immo, ut scias, quomodo res se se habeat, prius noster ostenderat herus mihi, dum Romae eram, sed dissimulavi, ut te pluribus dicentem tenerem, quod quoniam praestitisti exacte, tibi plurimum debemus; sed nunc spaciatum eam, si libet, & alias res agamus. X Fiat, quamvis coenandi iam tempus immineat. F. Sane quidem, propterea ne longius abeamus: sed ne sir huiusmodi deambulatio oneri potius, quam voluptati, indicabo tibi malitiam meam. Quae capita non minus memoriter, quam belle recensuisti mihi, Romae per otium videram, sed proprerea eam rem tibi celavi, ut esset prolixior oratio tua. Dispeream quippe, ni te cum disserentem audio, omnes mihi Curios, Hortensios, Caesares, aut si quid emunctius est, Varrones, & Tullios audire videar: nec me hercule immerito, nihil enim tuae meo iudicio addi potest, aut demi orationi, ita verbis perfecta, numeris ablo-

absoluta ad aures meas devolvitur; sed vereor pluribus te laudare, ne tibi assentandi gratia videar id agere, quod magis a me alienum volo, quam quod maxime. De iis igitur hactenus; nunc ut reponam, quod attulisti mihi, nisi memoria desecerit, addam, quae denuo capita noster herus ex amicorum munificentia nactus fuerit, in quibus, si quid desecerit, succenturiatus ut sis, rogo; nam video noctuas in praesentia me Athenas. X. En, tu ne hic eras, mi Francisce? Ergo inter bonos sic agitur? Sic a te capimur? Ut quae maxime contemplatus fueris, neges te vidisse, qui me garrientemo diutius audias? Sine modo, ego enim, qua poena plectendus sit ob admissum tale, postea videro; nam quod orationem meam satis iciune prolatam tantopere laudas, amice tu quidem facis, sed huiusmodi nonagnosco esse eam, nec probo; quo sit, ut ni te, tuumque amorem in me alias perspectum haberem, mihi verba dari per te crederem; sed quaenam sint haec tandem maiorum

iorum fragmenta, vicissim pluribus explica: alio enim pacto multum depreeari non potes. F. Ne sim in culpa apud te diutius, expediam, quod quaeris, quamlibet multis. Primum omnium Cariatidis columellae fragmentum ex non sincero porphyrite vidimus oculis captum, simis naribus, capite depresso, ut facile in eo servitutem agnoscas: huiusmodi autem columnarum unde processerit origo, nemo, quod sciam, priscorum apud Latinos auctor praeter unum Vitruvium declarat, quem quoniam prae manibus habere te semper scio, in hoc argumento haud latius evagabitur oratio mea. X Immo perge, quaeso, & hanc mihi Cariatidum fabulam pluribus explica, nec enim C. Vitruvium manibus, ut tu reris, usque adeo contrivi, ut memoria, quae in eo sunt, omnia examussim teneam. F. Nihil mihi facilius, modo si labor is meus tibi non iniucundus fuerit, nec verecundabor aliqua de meo addere, quo sit magis auribus tuis ac--cepta nugatoria nunc oratio mea. X. Perge modo.

modo, ac mitte has ineptias. F. Caria igitur Peloponnesi quondam civitas non dubitavit, ingruentibus in Graeciam Xerles Duce, & Rege, Perfis adhaerescere; sed cum primum Leonida Spartanorum Rege, postea Themistocle Duce, pugna navali Medorum res adeo concilae, & attritae forent, ut Rex ille, qui potuit Abydo ponte Sesto coniungere, Neptunoque compedes minitaretur, scapha vix hostes aufugere, Graeci bellum Cariatibus intulerunt, quorum civitate post secundum praelium vi in potestatem redacta, virorum internecione, tectorum incendio, totius Urbis eversione suas iniurias ulti sunt; nec hoc satis, matronas, & puellas inimicorum in servitutem abegerunt, & ludibrio habentes matronales habitus deponere has inter serviendum non funt passi, quae postea quum fato sunctae fuissent, ut memoria mhilominus Cariatium perfidiae, Graecorum victoriae perduraret, servili facie, caecutientibus oculis ex marmore vultus earum duxerunt, &columna-P 4

lumnarum instar in aedificiis publicis eas collocarunt. Habes Cariatium perfidiam non minori coniunctam poenae: nunc accipe pauca de Fortunae Fortis signo, seu capite porius: ea est faciés autem, ut hominem referat, an potius feminam, non facile intuentibus iudicare sit in promptu, cuius superficies amiculi nova specie caelati haud dissimili tegitur, incompta coma in dextrum humerum reiecta, hirta, incomptaque iacet. Sed Stoici, qui fato omnia regi contendunt, nullam dant fortunam, cum quibus summa est Epicureorum digladiario, omnia fortuito fieri assernium. Postremo nosti adagium illud : sapientem sibi fortunam parare; sed nunc cum populo crassa, ut aiunt, Minerva agamus. Antii, quod nunc Neptuni Castellum scimus esse, nec minus Praeneste Fortunae numen praesens habebat, unde & Praenestinae sortes; & nos ibidem reliquias templi magnifice aedificati, eidem dedicati, tum simulacra duo Fortunae, trunça ramenta quaedam

ex auro adhuc servantia, quo illita fuerant, non fine maximo stupore consideravimus. Ceterum Romae quoque religiosissime colebatur non solum apud Portam Collinam, ubi trina erant templa eiusdem, lacusque is ad tres Fortunas appellabatur, sed Fortis quoque Fortunae aedes erant trans Tiberimi cuius diem festum celebrabant, qui sine aliqua arte, aut industria de die in diem vivebant; Eamdem de amne Mesim (Graeci ut aiunt) Persae dicebant. Sed ut ad alias transeamus, vidimus etiam Terentiam. M. T. Ciceronis uxorem naevo circa frontem insignem: dicerem profecto eam ad centesimum supra vigesimum annum aetatis suae pervenisse, ni te ex Plinio nostro didicisse scirem; adderem etiam post Aciem Pharsalicam male secum Cicerone profugo tamdiu gessisse, nisi cognoscerem liquido ligna me in filvam ferre. Quod vero habuerit Fabiam virginem Vestalem, cum qua L. Sergius Catilina clanculum rem habuerit, sororem, eamque accusatam incessus,

patrono Cicerone, absolutam dicit C. Sallu-Rins, M. etiam Cicero ad Atticum scribens innuir. Nam ridiculum mihi videtur tibi redigere in memoriam nonsolum, quod Tulliolam, & M. Ciceronem Tullio genuerit, verum etiam quod repudiata a Cicerone Sallustio nupserit, post quem M. Messalae nihilominus matrimonio, quamvis decrepita, fe coniunxerit. Aderat etiam Hercules, quem ex Iove, & Alemena deluía ortum ferunt, cuius xII. feruntur expeditiones memorandae. Sed Cicero, Diodorus etiamo Siculus plures fuisse Hercules asserunt, quorum egregia facinora in unum Boeotium Graeci gloriae iciuni contulerint. Nunc folus relinquitur Britannicus, quem ex Statilia Mesalina, & C. Claudio Caesare orrum ferunt, optimae indolis iuvenem, quem prima iuventa veneno sublatum serunt, ut tamen generosi prius nomen optimis moribus usurpaverit. Unde Iuvenalis:

Ostendit que tuum, generose Britannice, ventrem.

Sed

Sed nos, quod piaculo proximum fuilfet, pene taciti statuam praetermisimus, quam specie, & sua novitate ceteris pulchrioribus praetulimus, ea est Domitiani Flavii pacificatoria, sedens in hemicyclo, dextra manu protenía ab aure, toga praetexta a dextro latere in finistrum genu rejecta, ceterum sinistrum est latus totum cadem toga ab humero ad imos pedes velatum, ut omne tamen pectus, & dextrum brachium cum scapula fit omnino ab omnibus vestibus liberum. Quaeris fortasse, un nunc tibi pluribus cam laudem, sed non est mehercule huits otii; nam dies citius me desecerit, quam vel minimam eius pulchritudinis, & venustatis partem explicaverim. Quamobrem. breviter in praesentia tecum agam, & in pauca colligam, quae dici possum: marmor est Parium, Mentor artisex, quem marmorariis hae actatis nullis prorfus cessisse; fatis constans scriptorum sama est; species, cui in eo genere nihil addi posse videatur; unde non immerito nunc herns noster, ne eam '

eam in integrum restituat (ut est ad id diligentissimus) aliquam impensam facit; quippe desunt pedes, totumque dextrum brachium cum naso. Illud est autem, quod summopere mirati sumus; artifex ille, ne videre. * tur cum suo magno malo calvitiem Domitiani statuae, ut erat, calvum fingendo exprobrasse, noller tamen a veritate discedere, capillum finxit ad cutem adeo, ut vix tactu deprehendi possir oculis conspicuis. Unde statuarius quidam, qui primas in arte sua sibi vendicat, nobis risus fecit, cum voluit asserere capillamentum huiusmodi sibi non placere, nec esse antiquum, sed de eo hactenus. In sinistrae manus digito minimo est annulus ille sibi carissimus, quo libellos oblignare consueverat, &, omnia ne attingere coner, sceptrum eadem inclinatum retinet manu, vetustatis, seu barbarorum incuria truncatum. X Mira narras, mi Francisce: statuam quam mihi ante oculos pene constituisti! sed quod sit Mentoris manu facta, vetat ratio temporis, quippe is ante calvum

tuum Augustum per multa saecula floruit. F Ita est, ut dicis, mi Xanthe, sed cum dixi Myronis (ah volui Mentorem dicere, nam ille faber aerarius, cuius bucula praedicatur) esse, iuxta eius artem volui dicere conformatum signum, ferme igitur novo modo loquentem. Quid quod magnitudinem statuae pene oblitus sum dicere? X. Illud, sive utrumque potius parum retulit, sed dic magnitudinem, quando instituisti. F Ea est, ut stans ad sexrum pedem possit pervenire. X. Tu vero quid affers de nostro Domitiano? Nam ego (ut tute scis) Graecis totum otium terens auctoribus, eisdemque sacris omnia, quae de eo tradantur, prorsus sum oblitus. F. Videbis, posteaquam pauca praesatus suero: statua haec igitur ex Villa Flaviorum effossa ab octavo sub terram pede a quodam Sellulario Romano Germani Ambrosii opera eius, qui hero nostro plurimum debet, duodecim nummis aureis in potestatem Benedicti nostri pervenit eo nomine, atque fama, ut paucis diebus post Flamen quidam <u>no-</u>

noster sex millia nummum pro ea se daturum pollicitus fuerit; sed nosti Benedictum; profecto fi, ut arbitror centies HS. protulisset, numquam potuisset impetrare, nec iniuria. Sed vereor, ne si pluribus laudavero, videar mentiri; quamobrem hanc toram extimationem, ad te cum allata fuerit, libens reiiciam. Sed heus ru, quid areiner plura de Domitiano nunc garrire, cum faperius de eo satis multa videamur dixisse? X. Tu vero caput tantum ornasti verbis, nunc cum additum fuerit pene totum corpus, nonne erit facinus admissum flagitiosum, si reticueris? Quamobrem censeo, ut pro portione de eo mecum agas, idest, ut quanto totum corpus est capite maius, tanto magis quod pridem in capite fecerat, nunc exuberer oratio tua. F. Vah iniqua postulas. X. Quid ita ? F. Quia trivialia a me repeti postulas, & Sol in vesperum iam est inclinatior; sed ne perpetua sit haec oratio usque in noctem, simul ne sibi morem geram, uti deelse non polium, operam dabo. Flavius igi-

igitur Domitianus inopia rapax, metu saevus. in fratrem, & patrem impius Romae ad Malum Punicum IX Cal. Novembris patre Col. designato, & Domicilla liberta natus est in ea domo, quam postea gentis Flaviae Genio consecravit: infamis adolescens fuit, & contaminatis moribus, Vitelliano bello relarus in Capitolium, post eius expugnationem, & incendium, Sacerdotis Isidis habitu velatus vix mortem evalit. Superfluas omnes expediriones iuvenis affectavit; Princeps declaratus quotidie per horam secretum perebar. ubi nihil alind ageret, quam stilo muscas caperet, aut conficeret. Uxorem Domitiam duxit, quam repudiatam propter amorem Paridis Histrionis paullo post dissidii impatiens, quafi cogeret Senatus, reduxit, ex qua suscepit filium non diu duraturum. In spectaculis magnificus suit, ut virorum non folum pugnas, sed & feminarum in Amphitheatro inflituerit. De Dacis, Cattis, & Sarmatis ter triumphavit. L. Antonium molientem bella Civilia mira felicitate oppreffit;

pressit; castrari mares vetuit, spadonum pretia apud mangones moderatus est; ius diligenter, & industrie dixit, nummarios Iudices notavit; scripta famosa abolevit cum summa auctorum ignominia; probrosis feminis usum lecticae, adeundaeque hereditatis ius ademit; Virgines Vestales incesti damnatas more maiorum coercuit. Principatus initio ab omni caede abhorruit, ut edicere, ne deinceps boves immolarent, destinaverit; nec aliud suos admonebat, quam ne quid impie, aut fordide facerent. Hereditates ab iis, quibus erant liberi superstites, non accepit; Fiscales calumnias magna calumniantium poena repressit, una vox eius: Princeps, qui delatores non castigat, irritat. Sed brevi post cruentior omni belua fuit, ut omnes cuiuscumque gradus ulla minima suspicione cunctatos vel minimo verbo mori coegerit. Philosophos Italia expulit, aliquos immisso per obscoena igne interfecit, plures cruci affixit minima, aut nulla caussa; nam quemque animadvertebat,

bat, quin hac praefatione verborum non uteretur in Senatu: Permittite, P. C., a pietate vestra impetrari, ut damnatis liberum. mortis arbitrium indulgeatis, nam & parcetis oculis vestris, & intelligent me omnes Senatui interfuisse. Exhaustus tandem edendis spectaculis, & operibus publicis, quocumque delicto damnatorum bona Fisco addixit, omnes hereditates subvectis falsis testamentis sibi vindicavit, vel minimo viventis dicto, & quidem falso prolato morientis bona usurpavit. Iudaeos maxime expilavit; & urbe demum, sublatis omnibus eorum bonis, sub gravi edicto expulit. Superbissimus, idemque arrogantissimus semper suit, ut dictando epistolas semper sic inciperet: Dominus, ac Deus noster sic fieri iuber. Statuas sibi in Capitolio non nisi aureas, & argenteas, & ponderis certi poni permisit; Septembrem mensem, & Octobrem Germanicum, Domitianum iustit appellari, quod altero sumpsisser imperium, altero natus suisset. Inde terribilis, & odiosus cunctis: tan-Tom.11. dem

dem intimorum, & uxoris conspiratione, posteaquam Iuliam neptem ex obitu patrui Domitiani periisse compertum habuie, oppressus est eodem die, hora, genere mortis, quae semper, ut permiciem certam fibi afferencia, suspecta habuit. Adolescemulo Chaidaei cuncta praedixerant; pater quoque a fungis tamquam lethalibus adolescentem pertinacissime abstinentem iis verbis increpuerat: Quid tu fungos tantopere tamquam noxios, & le:hum tamquam afferentes averfaris? Ne fati ignarus es tu ? ferrum enim tibi, ferrum, inquam, non fungi, lethum afferet. Appropinquante autem hora mortis folicitior in dies inter alias fungite lapide parietes, porticus, in qua deambulare plerumque consueverat, vestivit, & nisi secreto tenens catenas manibus suis eustodias numquam audierit, Epaphroditumque a libellis, quod Neronem in adipiscenda morto adiuverit, capitali poena multavit, patrueles suos interemit nulla pene suspicione, quae omnia sibi mortem maturarunt; sed eo anno, quo extin-

extinctus est, continuis octo mensibus tot fulgura facta funt, ur iple exclamarit: Iuppiter iam feriat, quem volet. Tacum de. caelo Capitolium, Flaviae gentis templum, Domus Palatina, cubiculum ipsus, e bast statuae suae tirulus erasus a procella; Arbor, quae privato adbuc Vespasiano eversa sucrexerat, rurlus repente corruit; Praenestinae fortes fatum imminens praedixerum; Minerva etiam in somniis illi negavit solitum practidium eo, quod eller a love exarmata; Alcherarionis autem responsum maxime Domitianum afflixit, qui pullis ambagibus fatum imminere sibi przedixit: cumque imminerer hora peragendi facinoris, quamquam semper expaverat, interroganti, quota hora? sexta de industria pro quinta nuntiata est; ille vero quasi periculo functus non amplius animum fatis adiecit, quae fuisse eiusmodi, compertum habemus. Dum esset in cubiculo, Seephanus Domicillae Procurator interceptae pecuniae reus, professus insidiarum indicium, consessim admitticur, admillus Q^{2}

missus tradit coniurationis libellum, legenti ferro identidem haurit inguina; repugnantém adorti Clodianus Cornicularius, & Maximus Parthenii Libertus, Saturius Decurio Cubiculariorum, & gladiator vulneribus septem trucidarunt xIIII. Kal. Octobris anno aetatis xLv., imperii xv. Cadaver tamquam ex infima plebe per vespilliones elatum Phylio nutrix in suburbano suo, unde hanc habuimus, via Latina tumulavit, postea reliquias clam templo Flaviae gentis intulit, & cineribus Iuliae neptis, quam vivens in delitiis habuerat, immiscuit. Ceterum statura fuit procera, vultu modesto, rubore suffuso, grandibus, & hebetioribus oculis, maiore tamen naso, praeterea decens in iuventa, pleno ore, digitis pedum restrictioribus, cetero corpore pulcherrimo; vergente in senium aetate, calvitio laboravit, graciliora habuit crura, ventrem obesum, laboris impatiens, armorum nullo, sagittandi summo studio tenebatur, ut protensam manum pro scopulo per intervalla digitorum citra -

citra noxam pluribus sagittis transmiserit. Liberalia studia initio principatus attigit, paullo post abiecit, quamvis Bibliothecas incendio confumptas maximo studio reparavit. Maximi fuit cibi, alea tenebatur, portentosae libidinis in feminas dumtaxat, quam lectulariam colluctationem graece solebat dicere. Eius interitum miles aegerrime tulit, ut non prius destiterit, quam mortis auctores ferme omnes fuerint interfecti. Voluit etiam monstrum hominis Diis adscribere. perfecisset que, ni Senatus coeptis obstitisset, qui contra adeo morte laetatus est Domitiani, ut statuas eius deiecerit, titulos abraserit, maledictis omnibus incesserit mortuum, parumque abfuerit, quin unco cadaver in Tiberim per carnifices trahi iusserit, acta eius omnia resciderit, & leges antiquarit. Nec mehercule immerito, fuit enim semper omnium bipedum nequissimus, quamvis in iuventute vitia sapientissime dissimularit; Nam quid de eo dicas, qui Iunium Cerealem in Germania Imperatorem succintum pluripluribus legionibus per litteras, & occultos internuncios incitare conatus fuerie in patrem, fratremque rerum dominos? Titum postea fratrem non semel, acque iterum insidiis appetiverit, animam agentem ab omnibus deltitui eumdem inferit, mortuos variis iocolis dictis, acerbishmis tamen in commellacionibus propalam perstrinacric, omnia iura humana, divinaque nihil fecerir, omnes omnium fortunas, & uxores, aut filias concupierir, & per facinus tandem adeptus fuerit? Paridis Histrionis cum uxore adulterium aequo animo tulerit, feminae mancipium se professus, ne se nequissima femina privaret, quam ardentissime dilexit. Haec sunt, quae de vita nequissima impuri hominis strictes colligenda deximus.

ALDI

ALDI MANUTII PAULLI FILII ALDI NEPOTIS TRACTATUS DE STATUIS DEQUE EARUM ANTIQUITATE ET USU

Ex Schedis Ms. nunc primum in lucem editus.

IOHANNIS CHRISTOPHORI AMADUTII AD SPECTATISSIMUM PRAESULEM IOHANNEM M. RIMINALDIUM PRO PATRIA FERRARIENSI CIVITATE IN ROTA ROMANA STLITIBUS IUDICANDIS XII. VIRUM PRAEFATIO.

ITTERARIAS res iis potissimum inscribi decet, RIMINALDI Praesul praestantissime, qui vel eas pro dignitate aestimare noverint, vel quibus eaedem quoquo modo convenientes Editoris animum & obstrictum, & gratum, & observantem testaturae ex officio videantur. Hac igitur de caussa id mibi nunc pro tua in me humanitate, ac benevolentia integrum esse censui, nec te dedignaturum quinetiam putavi, hanc Aldi Manutii Iunioris Trasfatiunculam de Statuis, deque earum antiquitate, & usu nomini two inscriptam in eruditorum lucem nunc primum emittere. Res siquidem est, uti vides, quae antiqua monumenta, Statuas nimirum, illustret, quibut omnibus colligendis, comparandisque operam tanto laudabiliorem, ac magnificentiorem ipfe navas, quanto maiori eruditionis, & lieteraturae commodo, ac emolumento ratio, qua id peragis, conducit. Tu enim parum laborans de domestico luxu. cui plerique, multum ceteroquin commendandi, aestin

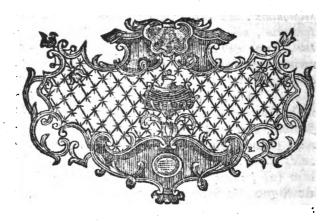
aestimandique, litterariae cuinscumque supellestilis acervos infervire quodammodo & satagunt, & glorianter, vetera omnia monumenta vel quae Romae parasti, vel quae in Patria profishant dispersi, in unum colligenda curasti , ac laudando in aevum consilio id tuis impensis perfectum tandem est, ut Perrariensis Academiae, quae tuis pene immensis, atque etiam incredibilibus diligentiis, ac follicitudinibus suffragantibus a CLEMENTE XIV. P.O. M. pro suo in litteras amore, ac studio ad novumdecus, & amplitudinem erecta est, vestibulum, & porticus que inscriptionibus, que Anaglyphis, que Signis , cecerifque buiusmodi antiquitatis cimeliis ornatue tum covium, tum advenarum oculos eruditione, & oblectamento illectos in se converterent. Cur & non memorem internum Museum, quod & a Vincentio Bellinio populari tue fanc diligenti, ac evudito iam conditum, & Academiae adscitum tu meneis Signis potissimum, aliisque locapletandum carafti ? Our taceam Libros quamornatissimos, & sumptuosos, tum ad haec studia, tum ad cetera omnia filentiarum, & artium instituta, quae in Academia traduntur, pertinentes, quibus Bibliothecam ipfam quotidie ditandam eniteris? Perumtamen his omnibus etiam accedit, quod hand praeterire nune decet, te novam insuper decac Templo Orbis tuae primario, materneque additif se, inlatis in ipsium SS. XII. Apostolorum Prosomic ab Alphonfo Lombardio egregio sone Sculptore affabre elaboratis; quod & tnam in Patriam pietatemes omni commendatione digniffmam, & sum in benas

mas urtes studium vere mirificam, O fingulare, ut & eesera ulia, quae iam raptim innui, abunde cestantur. Quare rette me feciffe videor, qui celeberrimi Scriptoris Opusculum de Statuis erudite edifserens tibi nuncupaverim. Aft & gratus animus T officium quinetiam ad id me urgebant. Versabantur enim mihi ante oculos fingularis comitas tua, ac humanitas, tum etiam insignis tuorum in me meritorum cumulus, quibus me saepe devinxisti, quaeque me saepe monebant, aliquod a me etiam in te promendum vicissitudinis officiorum te-Stimonium. Sed quae exhibeat bomo tenuioris litteraturae, nist quae sunt ex penu suo? Habe igitur, RIMINALDI Praesul spectatissime, boc litterarium munufculum, atque ex Manutiano nomine, quod praesert, aliquid aestimare ipsum ne te nunc pigeat. Nosti, qui sit Aldus Innior, tum & nonnulla superiori Anecdotorum Volumine a nobis dista fuerunt, quae quidem nobis eadem repetendi otium nunc faciant. Illud tamen monebo, in Libro altero Aldi Innioris, qui est de Quaesiris per Epistolam (a), unam legi ad Iob. Michelium Equitem de Signo, & Statua, in qua nimirum differentia, quae inter baec fere synonyma interest, bre-Viter statuitur. Accepi non ita pridem, in Bibliotheca Fratrum Minoritarum Conventualium Bononiae haberi Ms. Orationem Aldi nostri de Laudibus Sixti V., quae & a Tempestio in Vita. eiusdem Pontificis memoretur. Certe cura omnis adhibebitur, qua aliquod ex subsequentibus hisce 110-

(1) Venetiis 1576. lib.IL num.v. pag.67.

nostris Voluminibus ipsam litterato Orbi communicet. Id unum restat modo, RIMINALDI praestantissime, ut Amadutium tuum, qui te colit, & observat quammaxime, gratia tua soverepergas. Vale.

Datis ex Aedibus meis a. d. III. Idus Novembris anni civioccixxiiI.

ALDI

253 of

ALDI MANUTII IUNIORIS TRACTATUS DE STATUIS.

TATUARUM usus haud est dubitandum, ut in omni terra habitabili cognitus suit, ita-& antiquissimum suisse, &

aequalem temporibus Deorum falsorum Gentilium, & antiquiorem forsan, quam iis, quorum nomina in Graecis, & Latinis litteris celebrantur. Namque Osiris, & Isis in Aegypto, ubi per multa saecula tamquam Dei venerati sunt, Statuas secere Iovi, & Iunoni, & templa, quorum inventores esse volunt Aethiopes, & ab ipsis Aegyptios didicisse usum Statuarum, & litterarum, & quomodo coli debeant Dii. Alii originem Statuarum tribuerunt servo ex progenie Iapheti. Hic voluit eos, qui in vita suerint praestantes viri, post mortem consequi divinos honores cum Statuis, vel imaginibus,

tam-

tamquam humano generi optime consuluerint, & venerari, tamquam viverent adhuc, fingulisque annis corum memorias magnaadhibita solemnitate celebrari, credereque homines hos esse Deos benefactores. Inde nata est Idololatria, id est adoratio Statuarum, quae duravit usque ad Tharan patrem Abrahami, qui fabricatus est Statuas, & docuit earum adorationem populos. Verum influs filius videns honorem, qui vivo Deo dari debebat, yerti ad cuhum murarum, & margrialium Scaumrum, ruptis paternis operibus, in Palachinam transit, ubi credens divinae voci principium dedia populo a Deo electo. Statuarum notio non prius fuir in Graecia, quam ab Orpheo ab Aegypto reverso allata fuerit; quamvis ex quorumdam sententia ante eum Cadmus auctor Civitatis Thebanae ex eadem regione in Italiam profectus primus dicatur in templis dicasse Statuas. Opinantur áliqui, Telchinos Rhodi primos Statuas formasse, alii populos Erruriae voluerum esse primos auctores.

res. Et certe quarco serius alicubi hic culrus acceptus fuit, eo maiore in observatione, & reverentia fuir, & ideo Aethiopes minus dediti Idololarriae fuere, quam Aegyptii, hi a Graecis victi fuere, apud quos mira legumur de hac superstitione, veluti in Delo, ubi fuir Scarua Apollinis eo babitu ut dextera manu sustineret instexum arcum, altera tres Gratias, quarum quaeliber habebat molicum instrumentum, cuius fabricatores fuere eodem tempore, quo famoins Hercules. Haceque mula fuit, fi spectemus eas, quae temporibus preximis subsecutae sunt. Materies prima Statuarum in Graccia fuir ex ligno, & ideo Apollinis Statua in Delo ab Eryfichthone dicata fuit lignea. Pariter illa Palladis, quae per multos annos fuit apud Arhenienses, itemque illa Innonis in Infula Samo, ut scribit Callimachus. Apud Romanos potentes, quamvis spatio centum, & septuagiota annorum non effent Statuae Deorum ex quorumdam opinione, primae ex terra fabricatae fuerunt,

runt, vel ex ligno. Inde tam apud Graecos, quam apud Romanos, crescente cum superstitione cultu, factae fuerunt ex marmore, ebore, & aliis metallis, ita ut, sicuti ipsi fuere postremi in hoc cultu, ita omnibus aliis nationibus fuerint superiores. M. Varro scribit, antiquos formasse simulacra Deorum, & insignia, & ornamenta. illorum, qui videntes eos oculo animae, qui intellexissent mysteria doctrinae, possent animo aspicere animam mundi, & suas partes, id est veros Deos, quorum simulacra, qui humana specie figurabant, hoc videntur elicere, animum mortalium, qui est in corpore humano, immortalem reddi, ut si suissent posita vasa, ut significarent Deos; & in templo Bacchi collocata lagena, ut denotarent vinum, & ita ob Statuam, quae haberet formam humanam, intelligeretur anima rationis compos. Variis modis a veteribus fabricatae fuerunt Statuae, & ex affectibus, quos ex iis derivare homines videbant, cum in iis operarentur etiam daemones, homines,

nes, vel sapientes temporum illorum, & in rerum usu admodum versati, non modo vulgus, ad errores adducti fuere. Quem non timore replesset Statua Hieronis in Delphis posita, quae per se cecidit eo ipso die, quo iple Syraculis obiit ? Pariterque Statua Hieronis Spartani, cuius oculi cecidere prius, quam ille in pugna Leuctrica occumberet? Er stellae a Lysandro dicatae ob victoriam in pugna navali partam apud flumina Aegadum cum evanuerunt, cui non horribilem admirationem attulissent, veluti, quando a Statua marmorea eiuldem germinavit in capite herba spissa, ita ut ea vultus totus obtegeretur? Statua Dianae Pelleneae, si fuisset loco mota, ita spectatorum oculos praestringebat, ut nemo eam attente spectare potuerit, nec solum erat terrori hominibus, sed etiam in his omnibus regionibus, per quas circumferebatur, adducebat arboribus sterilitatem . Narrat M. Cicero, cum Verres spoliasset insulam Deli multis Statuis, & vellet ex insula solvere, illico natam ter-Tom.II. ribilem Ř

fibilem ventorum pugnam, quae non folum raptorem non sivit pervenire cum praeda ad optata patriae littora, sed etiam ex fluctibus magno imperu navis proftrata fuerit, salvis Deorum imaginibus. Statuas Fortunae Muliebris polita in via Latina a Roma milliaribus quatuor bis locuta est. Cam Carthaginiensis Civitas praedaretur, milesque Statuam Apollinis spoliare vellet aurea velle, manus a brachiis divallas libi reperit. Penates ab Aenea e Troia in Italiam allati, & in Lavinio collocati bis ab Ascanio in Albam translati fuere ab eo aedificatam, & bis per se reversi sunt ad antiquum facrarium. Cum Magnus Alexander transire voluit cum hoste in Asiam, Statua Orphei, quae apud Pierios erat, per longum temporis spatium sudorem sudavit; qua ex re cum alii terrerentur, Anstander dixit, nullam huius rei dabitationem esse debere. quod ea re significaretur maximus labor, quem Scriptores ferre deberent in narrandis magnificis Alexandri gestis. Quod Lucianus inter

inter alios narrat de Statuis politis in Civitate Hierapolis, digna admiratione de Stanna, Apollinis orani humana fide maius est, cum, quando responsum aliquod datura esset, in sedili suo agitareme. Quod cum viderent Sacerdotes statim loco movebant, quodi nisi secissent, sudabat, & maiori agitatione agitabatur i sublata autem supra Sacerdorum humeros, illos movebar in gyrum eos vertens, & ab uno ad alium salrabat. Tandem cum ei Pontifex obviam veniret interrogabat cam de iis rebus, quas volcbat, & cum aliquid laudabat, eos, qui cam ferebant, movebar, cum aliquid fieri nolobat, cos fecit regrodi. Dicit idem auctor. iplo praesente, ferri a Sacerdonibus ex antiquo more, iplamque, relictis iis in terris absone humano auxilio, & ingenio, per acra ferri. Multa his fimilia legumur in Scriptoribus utriusque linguae, quae modo ob brevitatem recentere supersedeo. Hinc magnus Mercurius opinatus oft, Statuas has effe corpora Decrum ab homine fabricatorum . Mara R 2 velu-

veluti Deus fecit Deos aeternos, ut ipse dicebat, ut ipsi similes essent, ita humanitas manens in imitatione divinitatis fecit suos Deos ad similitudinem vultus sui, id est Statuas animatas cum sensu, & spiritu plenas, quae tanta, & talia efficient, praevidentia futura, & praedicentia, de quibus divinatores nullam cognitionem habuissent ; generantes debilitatem, & infirmitatem hominibus, & eam curantes, afferentes gaudium, & tristitiam ex merito cuiusque. Alibique dicit, homines reperisse artem, qua efficerent Deos, cui repertae addiderunt virtutem convenientem ex mundi natura; & eam miscentes, cum non possent animas formare, vocantes eas vel Daemonum, vel Angelorum, inducebant in eorum imaginibus, ex quibus soli Idoli possent habere vires efficiendi bonum, & malum. Attamen his omnibus illusionibus inventi fuerunt homines singulari prudentia, qui cognovere has omnes operationes esse Daemonum fallentium multitudinem, & ab huinsmodi cultu

cultu removebant alios dicentes: non posse rem aliquam efficere aliam se meliorem, hominemque, cum sit melior Statuis, & a meliori origine procreatus, non debere operata ponere in fabricandis Idolis mutis, in quibus nihil aliud est, nisi umbra quaedam. Et quamvis aliquando repertum sit, ob vio-/ latas Statuas, violatorem damnum accepisse, hoc factum esse Daemonum opera, qui in iis habitabant, qui se privari consueto honore sentiebant. Ideoque apud populos Seres dictos, erat lex, quae vetabat neminemo adorare Statuas. Eadem observatur ab Indis dictis Brachmanis, & Bactrianis, & Persis. Dicamus nunc de virtute, quam homines addidere Statuis, ex mundi natura, infundentes in ipsis animas Daemonum. Solebant veteres prudentes fabricari quasdamo imagines, quo tempore planetae ingrediebantur caelum similibus adspectibus, opinantes res inferiores subiici caelestibus formis: & ideo dicebant, tunc cum aliqua utilitate posse formari imaginem Serpentis, cum Luna R 3 ingre

ingreditur caelestem Scorpionem, & haec efficacia universa in has imagines a caelestibus figuris transfundebantur. Erant & alia genera Statuarum, quas Magicas vocabant, quod ab iis essent magia naturali formatae, & ut sciatis, quales essent, conabor brevibus modum narrare. Dicebant in rebus naturalibus esse quamdam similitudinem, & conformitatem, quae a Graecis dicitur sympathia, inter unam, & aliam, & virium manisestarum ad occultas, & tandem rerum supremarum cum infimis, & infimarum cum summis, ideoque in caelo esse res terrenas ex caussa, & modo caelesti, & in terra esse res caelestes, verum modo terrestri. Quare videri eas plantas, quae ab effectu dicuntur heliotropiae, id est vulgari nomine girasile, in gyrum verti moru Solis, & versus Solem, & sileneuropias sequi lunarem cursum, cum omnia precentur, & decantent, tamquam laudes Divis sui ordinis. Verum alias modo intellectuali, alias rationabili, alias naturali, alias sensibili. Ergo planta, quae

quae Solem sequitur, movetur Solem versus, quo modo potest : & si quis posset audire sonum, quem facit, cum in gyrum se vertens aerem percutir, certe cognosceret illam eo modo esse sabricaram erga suum Regem, quae ab ipla proficisci potest. Lotos arbor est, qui, antequam Sol oriatur, folia habet in se collecta, surgente Sole, pedetentim ea explicat, & ita sequitur explicare, donec sit ad medium caelum: postea incipit denuo ea elaudere paullatim, donec in mare Sol proluit. Haec planta non minus videtur Solem colere, claudens, & aperiens folia, quam homines faciunt gestu oculorum, & motu labiorum. Ideoque Aegyptii, qui variis figuris pro litteris exprimebant mentium cogitata, cum ostendere volebant sacris corum litteris Solis ortum, formabant puerum supra Loron ascendencem, qui videbatur quasi a materno alvo ad lucem provenisse. Et non solum potest hoc videri in plantis, quae aliquo argumento vitae partem habent, sed & in saxie similiter quaedam imje tatio, R 4

tatio, & participatio supernorum luminum, veluti in petra dicta Helite, id est Solari, quae radiis aureis imitatur radios Solis, & ea, quae dicitur Caeli oculus, vel Solis oculus, haber pupillam similem pupillae oculi humani, a cuius medio exit radius. Petra-Selenites, id est Lunaris, quae formam Lunae refert quadam sui ipsius mutatione, sequitur lunarem motum. Hoc modo omnia plena sunt divinitatis, terrena caelestibus, caelestia supracaelestibus, & procedit quilibet rerum ordo usque ad extremum. Nam ea, quae supra ordinem, in unum colliguntur, descendentes postea disperguntur, ubi aliae animae aliis Numinibus ordinantur. Sunt etiam multa animalia solaria, veluti Leones, & Galli participes, ex eorum natura, cuiusdam solaris Numinis. Est vero mirandum, quantum res inferiores in eodem ordine cedant superioribus, quamvis & viribus. & magnitudine eas praecedant. Ideoque videmus Gallum a Leone timeri, & quasi venerari, quod nulla alia ex caussa proveprovenit, nisi quod praesentia virtutis solaris magis convenit Gallo, quam Leoni, quod ex eo cognosci potest, quod Gallus quibusdam laudibus, & cantibus fere applaudat surgentem Solem, & invocat, cum ex Antipodibus revertens medium caeli iam transiens hemisphaerium nostrum versus suos equos movet. Aliquandoque quidam solares Angeli, his formis, quamvis informes fint, ostendunt se, aliquandoque Daemones solares leonina fronte apparentes, ostenso illis Gallo, illico evanescebant. Quod eveniebat, ùt iam diximus, quod res interiores in codem ordine superiores referunt. Et ut summatim dicam, aliqua moventur motu Solis, veluti plantae, quas diximus. Aliqua imitantur figuram solarium radiorum, veluti Palma, & Dactylus; alia igneams Solis naturam, veluti Laurus; alia aliam quamdam qualitatem. Quare ex hoc videre possumus virtutes, quae sunt in Sole unitae. qui in ordine primus est, esse tributas separatim in sequentia constituta in ordine solari .

lari, id est Angelos, Daemones, Animas, Animantia, Plantas, & Petras. Hinc auctores veteris sacerdotii ex rebux apparentibus reperere cultus superiorum virium, & mi-Scentes multa in unum, quod viderent fimphices habere aliquam Numinis proprietatem, cum tamen nulla separatim posset trahere Numen illius, huiusmodi compositione trahebant supernos influxus, & quod ex multis rebus formatum erat, referebat id, quod supra multa erat, & ita formabant Statuas multarum materierum, una mistas eiusdem ordinis. In quibus haud difficile erat inducere Daemones solares, si ex solaribus rebus fabricatae essent. & ita Dacmones lunares, ioviales, saturnios, & aliorum planetarum in Statuis ex lunaribus, iovialibus, & saturniis, & ex aliis planetarum rebus formatis. Huiulmodi creduntur suisse Statuae Telchinorum producentes pluvias, tonitrua, ventos, & alios effectus. Pariter Statua Daedali, Promethaei, & Columba Archytae Tarentini, quae scribitur VO-

wolasse. Polemon narrat, in Chio Bacchi Statuam ligaram esse, ut inde non discederet, & ita caput aereum a Magno Alberto factum, quod dicitur loquutum fuisse. Huiusmodi & fuit forfan Statua nigra Memnonis ex faxo Aethiopico facta, quae falutabat surgement Auroram, voce lacritiam offendens ad eius adventum, & discedence die, lugubres notas proiiciebat, dolorem fignificans ob disceffum; reoque loco fita erat, ut Echo eas voces duplicaret. Haec Status Thebis in Aegypto polita fuit a Rege Cambyle, capite ad cinchum usque truncato, reliqua parte sedens, & cum Sol oriebatur, referebat fere sonum ruptae chordae fidis. De hac loquitur Iuvonalis Satyra decima quinta dicens:

Dimidio magicae resonant ubi Memnone chordae.

Praeter has erat quaedam ars, quae vaporibus, nescio quibus, igne subtus accommodatis instatus stellarum faciebat, ut in aere statim viderentur imagines Deorum, Deis fere similium, & habentes aliquam similem vim. vim. Et hoc est, quod memini me apud fide dignos Scriptores legisse de Statuis.

Dicamus aliquid de Daemonibus. Hoc nomen Daemon ab antiquis dignum existimatum fuit, quod Deis attribueretur, & Plato vocabat Daemonem universi opisicem, & Homerus cum dixit Daemones, nihil aliud significat, nisi Deos. Daemonum cognitio primum patefacta fuit a Zoroastro, sive Orpheo, sive a Phrygiis, qui voluerunt tres esse ordines naturarum rationabilium, idest Deos, Daemones, Homines. Hesiodus quatuor fecit addens Heroas, & dicit eos homines, qui fuerunt Saturni tempore in aurea aetate, post mortem ex voluntate Iovis factos Daemones bonos terrenos, custodes hominum circumdatos esse aere undique, & observare opera iusta, & iniusta, donantes divirias mortalibus. Habuere Daemones ex quorumdam sententia substantiam a prima idea vivifica, & inde ceu ex fonte procedentes essentiam animalem, & hanc essentiam magis intellectualem habent ii, qui

qui sunt maioris substantiae, & magis perfecti, minus intellectualem, & magis rationalem illi, qui medium tenent. Tertii, & postremi habent naturam variam, & magis rationabilem, & materialem. Cum sint igitur substantia divisi, sunt ministerio Deorum quoque diverse tributi. Namque alio modo serviunt Deis, qui ante mundum omnibus rebus principium dedere, & eas vident: alio modo Deis mundanis, qui praesident mundi partibus, tributi secundum duodecim Deos supercaelestes, & secundum proprietatem horum Deorum mundanorum tributi sunt Daemones; Quamvis suerint quidam Scriptores, qui voluere Deos supracaelestes esse illos, quos nos vocamus Angelos, ab ipsis dictos filios Dei, praesidentes alicui caeli regioni, & quibusdam stellis, quibus tributa esset maxima vis. Deos mundanos, vel caelestes intelligebant planetas, vel stellas, quas dicebant esse Deos, vel formas Deorum. Iuxta hanc sententiam dixit Ovidius lib.1. Metamorphose

Stel-

♣ 270 **♣**

Stellas tenere caeleste folum, & formas
Decrum.

Sub his funt Daemones non confusi, verum distincti per tot ordines, quot sunt stellae in caelo; quod sub quoliber planera, vel stella est ordo Daemonum, id est sub Saturno Sasurnii Daemones, sub Iove Iovii, sub Luna Lunares, accipientes a suis stellis earum proprietatem, & dantes rebus mortalibus divinos influxus. Legimus prope Mare rubrum fuisse hominem, omnium, quoteumque fuerior umquam, pulcherrimum, ita corpore firmo, ur nullam invaletudinem sensisser, quique semel tantum in mense comederet, cibulque ipsius esser ex nescio qua herba, uteretur variis linguis, & cum loqueretur, tota es regio adimpleretur susvissimo odore, qui ab eius ore spirabat: & habebat scientiarum omnium cognitionem, & omnium historiarum, omnium regionum, & omnium actarum. Is inter alia de Daemonibus loquens, aichat, nos, si Daemones vocamus iis nominibus, qui Deis sunt attri-

attributi, nil mirandum esse, si ipsis rem gratam facimus; nam ab eo Deo, cui quilibet corum coordinatus est, & a quo sumit potentiam, & honorem, ei placet nomen. comparare, veluti ex antiquis aliquis vocabatur Apollonius, alius Italias, alius Palladius, alius Dionyfius. Non multum distantes ab hac distinctione Theologi sacri faciunt differentias inter caeleltes substantias. nam, ut scribit S. Dionysius, eae sunt in tres ordines divise, quorum quiliber in se eres cominet. Ternarius primus est ex san-Aiffimis Thronis, oculatis Cherubinis, & pennatis Seraphinis, qui semper Deo assident, & nihil medium est. Ternarius socundus est Porestatum, Dominationum, & Victurum . Tertius Angelorum , Archangelorum, & Principatuum. Eacque omnes invellectuales numrae ex minilo a Deo creame foere, ut ctiam dicit D. August. de Fide ad Petram, & Damalcenus, qui dicit solum Deum soire, an illae sint aequales secundum Substantiam, an potius differences. Verum omnes omnes Theologi consentiunt, superiores Angelos, & Deo proximiores maiorem divini luminis partem habere, quam inferiores. Sed, ut ad prima redeamus, quidam perfuadere conati sunt Daemones factos ex humanis animis, binsiodi auctoritate, & dicunt, ut videmus corporum mutationes fieri, ita & de animis pariter debere nos opinari. Namque veluti ex terra fit aqua, ex aqua aer, ex aere ignis substantia saliente; eadem ex hominibus in Heroes, ex Heroibus in Daemones meliores animae mutantur, & ex Daemonibus paucae, & longo tempore virtute perfecte redditae purae, fiunt participes divinitatis. Plato in Cratylo vult hominem bonum esse in vita, & post mortem .Daemonem, id est prudentem, & felicem ex vocabuli fignificatione. Sed in Politicis facit humanam animam diversam a Daemone, cum dicit animam tyranni truncari a Daemonibus ultoribus. Hi Daemones, quiqui fint, erant Dii Gentilium, ideoque cum legimus in Homero, & aliis Poetis tot eorum

eorum sacta, cogitare oportet suisse Daemones, & eorum opera facta esse quaecumque leguntur de auguriis, somniis, portentis, monstris, vaticiniis, interpretationibus rerum occultarum, praedictionibus rerum aliquarum futurarum, & de aliis multis huiusmodi, vel his similibus, quae qui omnia narrare vellet, pari modo id efficere posset, ac numerare arenas Libyci maris, tamen ea omnia si tacerem, viderer non prorsus pensum absolvere. Et hac de caussa ex infinitis aliqua, quae mihi obviam fiunt, modo narrare volo. Legimus Hannibalem post excidium nimium fidelis Sagunti, vidisse in somnio Iovems eum in Concilium Deorum vocare, quo cum venisset, a Iove fuit ei praeceptum, ut bellum Italiae inferret, deditque ei ducem unum ex Consistorio, quem videbatur ei sequi cum exercitu proficiscenti, & ab eo ei praecipi, ne aliquo modo retro se volveret. Ille primum timens neque retro, neque in gyrum se movens ducem sequebatur, postea, ut est humani moris, cupidus sciendi, Tom.II. quod

quod vetitum ipsi foret, non potuit oculos cohibere, ecceque magnam, & terribilem feram a serpentibus undique septam, quocumque ille proficiscebatur, illum sequi, arbores proiiciens, & virgulta, & aedificia ruens. Hoc miratus Hannibal, quaesivit ab eo iuvene, quid hoc esset : cui ille respondit, esse id exitium Italiae, quod ab ipso profecturum erat (a). Hoc somnium credendum est, si praedictas opiniones sequi volumus, missum suisse a Daemone Ioviali. Ptolemaeus, qui primus Macedonum Aegypti regnum possedit, cum novae Alexandrinae civitati moenia adderet, templa, & religiones, vidit in somniis pulchrum, & venustum adolescentem, maiorem omni humana Statua, qui ei praecipiebat, ut aliquos ex suis magis fidis amicis in Pontum mitteret, & inde ad se ferendam curaret suam imaginem, fore hoc & laetum, & proficuum

⁽a) Somnium boc paul- ubi de Somniis, inter exlo aliter refertur a Vale- tera exempla. Conferat, rio Maximo lib I. cap. VII., cui vel vacat, vel lubet.

cuum suo regno, eumque locum, qui hanc Statuam exciperer, magnum futurum, & fama perspicuum. Hoc dicto, magno comitatus igne in Caelum ascendit. Rex terribili somno perterritus ad se vocavit Aegyptios Sacerdotes, & iis nocturnum visum patesecit, qui cum nescirent, quid responderent, multis super hoc dictis, ut mos est, tandem unus dictus Sosibius, homo, qui multas regiones vilerat, vel (secundum alios Scriptores) Timotheus Atheniensis, dixit huiusmodi Statuam, qualem aiebat Rex fuisse adolescentis effigiem, inveniri in Ponto in civitare Sinopis dicatam Plutoni. Ptolemaeus, hoc relicto, & ad alia animum adiungens alia cogitabat, cum iterum idem ei fomnium apparuit, multo horribilius, minans exitium ipsi, & regno, nisi explorer, quod ei praeceperat. Tunc Rex misit Sotelem. & Dionysium Oratores ad Regem Scydrotemidem, qui tunc temporis dominabatur in Sinope, a quo variis causs, & multis sictionibus Oratores detenti fuere tribus ipsis annis,

nis, quamvis Rex Ptolemaeus interim eum multis, & pretiosis donis donaret, & rogaret, ut Oratores remitteret una cum Statua optata. Caussa morae fuit, quod populi Sinopenses nolebant permittere Numen eorum alio transferri. Tandem Rex cum statuisset Prolemaei voto satisfacere. Oratoribus dedit simulacrum; quamvis alii dicunt ipsos nocte quadam illud furatos, illudque, cum proximum navi esset, sine ullo auxilio humano illam conscendisse, rem certe dignam admiratione, tribus diebus ex Ponto pervenisse in Alexandriam. Stratonice uxor Seleuci priusquam a viro amanti privigno concederetur, vidit in somniis praecipi sibi a lunone, ut aedificaret sibi templum in civitate Hierapolis, quod nisi faceret, minabatur multa, & magna mala. Primum cum ea .hanc-visionem nihil faceret, a subita, eaque gravi infirmitate correpta fuit, quare conscio mariro facto, & ex eius consensu pollicita Deo parere statim suit aegritudine liberata. Sic ad pristinam valetudinem restituta, & a via viro Hierapolim missa multa pecunia, & honesto comitatu, tum ut fabricaretur templum, tum ut uxor & tuta, & honesta foret, ante eius discessum vocavit ad se unum ex familiaribus adolescentem . & mirae pulchritudinis nomine Combabum, cui' Rex dixit: Cum te, o Combabe, probum virum noverim ex omnibus proceribus, & familiaribus, amo te maxime, teque multum commendo, & ob tuam sapientiam, & observantiam, quam mihi semper praestitisti, nunc occasio fert, ut side tua mihi sit utendum: volo igitur te comitem esse uxori meae, ut opus quoddam expleatur, & sacrificia fiant, teque ducem esse totius familiae; reversus ab hoc munere faciam, ut maximo tibi honori, & emolumento hoc tibi fuisse sentias. His verbis dictis, Combabus admodum moestus Regem togabat suppliciter, ut eum non mitteret, neque sibi maiora se fideret, id est pecuniam, & uxorem, & sacrarum aedium fabricationem. Hoc faciebat iple dubitans, ne Rex in futu-S 3 rum

rum aliquid mali suspicaretur de eo ob Stratonicem, quae soli sibi in custodiam tradita esset. Verum cum videret nulla prece quidquam a se persici, Regem oravit, ut saltem spatium octo dierum sibi concederet, quo quibuldam negotiis prospicere posset, & postea eum mitteret; quod perlibenter a Seleuco illi concessum suit. Domum igitur prosectus, humique prostratus plorans, ita dolebat: Me miserum, quo me in hoc itinere fides mea adduxit, cuius exitum iam video; adolescens sum, & adolescenti mulieri comes esse debeo, maxima haec mihi erit infelicitas, nisi omnem futuri mali caussam praecidere statuam. Est igitur faciendum mihi aliquid summum, ut omni me timore solutum reddam. His dictis, virilia sibi abscidit, amputataque membra in parvo vase mirrha, & melle, & aliis rebus odoriferis collocavit, quod figno suo cum signasset solito, valetudinem curavit; postmodum cum ei visum est, uti posse pedibus tute, ad Regem profectus, multis praesentibus parvum vas ei dedit dicens: Rex, hoc mihi pretiosi thesauri loco erat in domo mea, idque mirifico amore amabam, & cum sim tam longum iter profecturus apud te collocare statui; fac, Rex, ut mihi id cum fide servetur, gemmam multo cariorem aestimo, quam aurum omne, quod in terris sit, ut reverlus possim integrum accipere. Rex, vase suscepto, alio suo figillo signavit, eoque uni ex suis magis sidis dato imperavit, ut qua maxima posset fide custodiret. His peractis, Regina, & universus comitatus Combabo duce iter ingressi, post aliquos dies ad civitatem Hierapolis pervenerunt, ibique summo studio in templi aedificationem incumbebant, in cuius fabricatione antequam expleretur trium annorum spatium consumptum fuit. Interim accidit id, quod Combabus timuerat. Stratonice frequenti consuetudine cum Combabo coepit aliquem amoris stimulum experiri, inde eius amore inflammari, postea ad insaniam usque flagrabat. Cuius rei caussam fuisse dicunt Deam · Iuno-S 4

Iunonem, quae nolebat, cum Combabus esset bene moratus, celari, quod fecisset, ut fidelis erga Regem esser, & Stratonicen hoc modo puniri, quod non subito divino praecepto obsecuta esset. Illa igitur primum modeste occultam retinebat aestuantemo ignem, sed malo silentium superante aperte dolebat, diemque lugebat amoris, atque Combabum vocabat, cum ipsi Combabus pro omnibus esset. Tandem non potens amori amplius resistere, quaerebat quomodo eum honeste ipsi posset parefacere. Namque neque alicui manifestum facere fidebat, & sola Combabo declamare non audebat . Cum igitur varia animo volveret, tandemo hoc statuit, ut cum multum vini bibisset alloqueretur Combabum, vino etenim fermonis libertatem concedi, & repulsam tunc temporis non prorsus non convenire; nam quidquid ex eo procedat ignorantiae tribui solet. Ita igitur faciens, & ad genua eius prostrata, amorem-suum narravit rogans, ut aliquam sui miserationem haberet. Verum

rum ille Reginam loquentem audiens minime libenter monebat, ut desisteret ab hac prava cogitatione, vinum obiiciens. Tandem cum videret eam in proposito manere, minarique, si ille id negaret, fore, ut in semetipsam aliquod magnum malum optaretur, timens, ne id eveniret, narrato quidquid ante discessum fecisset, ut id esse revera crederet fecit, ut ea videret. Stratonice, viso, quod neque cogitasset, neque voluisset umquam, ita furorem cohibuit, (non tamen amoris oblita, verum pristinaeius consuetudine continuo usa est) ut tamen ex amore imperfecto solatium caperet. Qui amor inter Reginam, & Combabum, cum ad Regis aures per multos allatus esset, qui ad Hierapolis civitatem proficiscebantur, ille animo summopere motus Combabum ab imperfecto opere domum revocavit, qui cum revocationis praeceptum accepisset, laetus teversus est, cum domi reliquisset, quod satis esset ad sui defensio-

sensionem. Combabus reversus illico Regis iussu capitur, ligatur, & in carcerem traditur. Inde cum Rex cum multis proceribus, & aulicis esser, qui aderant, cum Rex Combabo Reginam custodiendam, & regendam, eaque omnia, quae ad eam prosectionem pertinebant, dederat, iustit, ut ad se duceretur, eoque increpato, obiiciens factum esse adulterum, & impudicum, sidem datam conquerens, amicitiamque violatam, dicebat tria ab ipso esse peccata, cum factus esser adulter, fidei violator, & impius erga Deum, in cuius ministerio haec perpetrasset facinora. Multi ex iis, qui aderant, testabantur vidisse ambos lascive admodum una esse, tandem ad eam sententiam omnes convenere, ut Combabus supplicio afficeretur veluti homo, qui morte digna commisset. Ille tunc temporis stabat nil dicens, verum cum vidit se duci ad mortem, loqui coepit thesaurum suum petens, dicensque Regem in eum saevire, non quod alialiquid mali a se commissum esser, neque quod iniuriam aliquam ipsi intulisset, sed quod cuperet sua facere, quae apud eum in discessu custodienda reliquerat. Rex, hoc audito, statim ad se eum vocavir, cui Combabi vas dederat, coque ad se allato, Combabo mandavit, ut id aperiret, quod cum ille fecisset, viderunt omnes, quae in co celabantur, ipseque ostendit contra, quod passus esset, dicens: Rex, cum tu mihi iniunxisses, ut ad hoc iter me accingerem, taliaque, qualia evenere, timerem, invitus proficisebar, sed coactus, hoc, quod vides, ut servus domino fidus feci, rem tibi bonam, mihi infelicem, cumque sim, qualis sum, tamquam iniustus, & iniquus homo damnor. Seleucus haec summopere miratus, brachia collo iniecit, & flens dicebat, male ipsum fecisse, quod solus ex omnibus hominibus tam saevus in se fuerit, quae nec illum pati, nec se videre decebat, sed cum ita iniqua sors voluerit, pri-

primum velle iniquos accusatores mortes multari, illumque multis, & pretiofis donis remunerari, auro, & argento multo donatum, Assyriis vestibus, & regiis equis Quotiescumque Combabus vellet ad se venire, neminem illi clausurum ostium, vel si cum uxore iaceret. Haec dixit Rex. & ingenui Combabi fidem omnibus notam fecit. Legitur de Attio Navio, ipsum, cum aetate puerili esset, obscuro loco natum pascere solitum sues, quorum unum amisit, quare votum vovit, si reperisset, donaturum se Deo uvam, quae maior esset in horto: Porcum reperit, versusque ad meridiem in medio horto eum in quatuor partes divisit, quarum cum tres avibus coopertae essent, in quarta, quae in divisione reliqua erat, reperta est uva mirae magnitudinis. Quod cum in iis regionibus palam factum esset, propinqui omnes ad eum concurrebant consilii caussa. Fuit id tanto ei nomini, & gloriae, ut Tarquinius

nius Rex Romanorum eum ad se vocaret, eiusque scienciam experiri volens dixit: Est mihi nescio quid in animo, quod faciam, vide tu proinde tua arte, anpossibile sit per me id sieri. Ipse, consultis avibus, visoque, quid significarent, respondit posse fieri. Cui Rex, vide, dicit, quo în errore verseris hac tua arre; volebam ego excidere saxum novacula, dansque cotem, & novaculam dixit, cape, & fac, quod aves tibi posse fieri nuntiant. Dicunt Scriptores eum utraque re, Rege praesente, accepta, facile novacula saxum abscidisse. Narrat M. Varro in Trallensi civitate, cum quaereretur, quis esset futurus exitus belli, quod per multos annos gessit Magnus Mithridates cum populo Romano, populum repertum esse, qui, Mercurii simulacro in aquis viso, praedixir omnia futura eius belli centum sexaginta versibus. Quid dicam de Caelo pluisse sanguinem, carnem, lac, lanam, in in aere visas turmas ordinatas bella gerere, & alia multa portenta? Certe non est credendum alios, quam Daemones, suisse auctores.

SYLLO-

STLLOGE EPISTOLARUM VARIORUM SCRIPTORUM

NIMIRUM

Francisci Petrarchae, Nicolai Estensis, Basinii Parmensis, Leonardi Arretini, Antonii Augustinii, & Latini Latinii

QUAE EX DIVERSIS MSS. CODD.

NUNC PRIMUM PRODEUNT.

IOH. BAPTISTAE MONTECATINO PATRITIO LUCENSI NOBILISSIMO

I. L. B.

Ist Bottinius Praesul noster amplissimus, Civisque tuus generosissimus certiorems saepe me secisset, te a molesta aegrituline tandem penitus convaluisse, anceps hactenus inter spem, timoremque, Montecatine dulcissime, de tam caro capite fluctuarem. Tanto adhuc tempore me litteris tuis carere inhumaniter voluisti, ut de tua in me benevolentia, ac voluntate quasi dubitassem, nist prius innumerabilibus argumentis spsam consirmasses, omvemque scrupulum ex animo nostro exemisses. Liceat ergo mihi te publice lacessere, & quasi excutere, atque quoniam litterae ad te meae satis non fuerunt, ut diuturnum nimis, molestissimumque silentium abrumperes, alienas, G quidem ab hominibus doctissimis exaratas experiamur. Haec igitur Epistolarum Sylloge tua sit, ac nomine tuo, Apollini Musisque caro, insignita in Anecdotis nostris prodeat, eoque libentius, quod aliquot novas, quae tuam diligentiam effugerunt, Epistolas profert Antonii Augustini Episcopi dollissimi, ad euius opera ornanda, ac typis edenda tanto cum nitore, & elegantia in Republica tua, praeteritis annis adlaborasti . Augustinianas Epistolas una cum duabus Latini Latinii ad Augustinum, quas frustra exquiras etiam in Latinii ipsius Operum Voluminibus duobus, quae Romae edidis ann. cioiociix. Tom.II. Domi-

Dominicus Magrius Melitensis , Viterbiensis Ecclesiae Canonicus Theologus, ex Vaticano Codice excerptas nobis liberaliter communicavit Petrus Franciscus Fogginius Theologus eruditissimus, quem honoris caussa nominamus. Hasce attamen praecedet Epistola Francifci Petrarchae ad Marchionem Nicolaum Estensem, ipfiusque Marchionis responsio, quas utpote nondum editas, aliquot ab hinc annis ex ditissima Lipsiensis mbis Bibliotheca egomet exfcripsi, celeberrimo di-Sante Mascovio. Basinii Parmensis Poetae leges bic etiam Epistolam ad nescio quem Robertum Ariminensem, fortasse ad Robertum Orsium Iurisconsultum, ac Poetam, qua acerrime Porcellium Graecarum litterarum expertem Basinius perstringit, immo pungit, ac mordet. Quae de hac Epistola praefatus est, quasque adnotationes eidem apposuit Hieronymus Fertius Polyhistor celeberrimus, lectionem tuam, suffra-Ziumque merentur . Epistolam Leonardi Arretini Florentinae Reipublicae nomine ad Venetorum Ducems benigne nobis ex suo Ms. Codice excerptam concessit Cortonensis Patricius Reginaldus Sellarius, cuius do-Grinam, eruditionemque fola humanitas superat. Haec desideratur siquidem in postrema Plorentina Leonardi nostri Epistolarum editione, quam anno cidiocexti. peractam nosti. Verum quid plura tibi homini do-Hisfimo, totiusque litterariae historiae peritissimo? Vale igitur, tecumque valeat Nicolaus frater Reipublicae vestrae decus, eiusque uxor Catharina Lucensium Matronarum, ac familiae Montecatinae, Bonvisiaeque singulare ornamentum, & honor.

Dabam Remae XII. Kal. Decembrias cioioccixxiil.

I.

EPISTOLA DOMINI FRANCISCI PETRARCHAE FLORENTINI POETAE

In qua improperat fortunae > propter obitum amicorum .

EU mihi duro, & nimium vivaci! En ego infelix, & sinistro natus sidere in hac misera, ac sugaci vita tamdiu

ideo reservatus sum, ut laetum, ac dulce nihil sentiam. Tristia, & amara eventu perpatior. Ad haec solum vivo, ut quotidie dominorum, quotidie amicorum mortes audiam, utque ait Sathirius, multis in luctibus, atque perpetuo moerore, & nigra veste senescam. Per omnem vitam sendo satigatus nullius hominis deinceps mortem sere decreveram, idque professioni meae debitum, & aetati rebar. Sed nimis ad vivum tangit dolor. Heu, mi Domine, amissmus,

1 2

imo

imo praemilimus, vos fratrem amantissimum, arque optimum, ego dominum mitissimum, qui nullis omnino ex meritis meis, sed sola nobilitate animi me noscere, sic amare dudum coeperat, nec tantum amare, sed colere, ut ego ipse & gauderem vehementissime, ac mirarer non minus, unde illa tanta dilectio, tantaque veneratio in tanta status, atque aetatis imparitate. Solet enim aetas illa hanc fugere, vel horrescere, ille vero, non ita memini, nec umquam obliviscar, nec oblivisci debeo, ut hoc ipso anno dum Romam perens casu illo terribili retardatus apud vos, quo me fors mea in haec faltem pluenta detulerat; qui mei curam, non quasi alienigenae parvi hominis, sed ut magni cuiuspiam viri vestro de sanguine, suscepistis, dura, & gravi, &, ut publice creditum fuit, ultima. aegricudine laborantem. Quibus sermonibus, qua pietate, quo vultu per singulos dies ter, ac quater ad me visendum illafelix, & benedicta anima veniebat, quas mihi

mihi assidue consolationes, quas oblectationes, quae lenimenta doloris afferebat, voce illa humili, ac benigna, ut prae gaudio, & suae admiratione virtutis meum ipsum incommodum vix sentirem. Sileo e longinquo salutationes amicissimas, sileo nuncios cum muneribus, & munus omne vincentibus suavissimis, & honorificentissimis litteris ad me missis, quod est summum, fileo floridum adolescentem moribundo sic astare seniculo. Heu mihi non credebam, nec credibile erat, ipsum ante me mori debere, nec accidere potuisset, si quis esset ordo rerum humanus. Accidit autem, quia hic ordo nullus est, nulla stabilis, ac certa iucunditas, sed confusio, & labor, ac dolor, & gemitus, a quibus nulla altitudo, nulla sublimitas se abscondit. Damnum quidem vestrum, nostrumque omnium, qui vos, illumque dileximus, neque dissimile; nam vobis immineo. Magnumque profecto, rarumque, & eximium vitae decus, ac so-· latium ad tempus amisimus, quod non stere

Digitized by Google

etiam ad tempus, & desiderare non possumus. Sunt tamen & magnis inventa remedia, de quibus agere non brevis epistolae, sed libri materia sit ingentis. Unum hoc pro temporis brevitate sufficiat. Siquidem pro nobis dolemus, occurrit Ciceronianum illud: Suis incommodis graviter angi, non amicum, sed se ipsum amantis est. Si autem propter illum non frustra est, non solum quia irreparabilis est eventus, sed etiam quia faustus utique est. Audebo enim dicere, quod unum credo, quia fratri vestro nihil mali, imo multum boni acciderit. Omnes enim oculi mei illum anxie requirunt, illi tamen procul dubio bene est, cui nobilis animus, cui mitis, & innoceps vita fuit, ut sperari de eo aliud non possit. Nunç ille, qui oculis hominum mori visus est, imo nunc vivere incipit. Haec enim, ut sapientibus placet, quae dicitur vita, mors est. Vivit, inquam, & cum Creatore suo, cumque Angelis, ac Beatis, Sanctorum. omnium spiritibus lactum habet, & tranquillum

quillum eventum, ereptus mundi periculis, & lusibus fortunae, neque si reditus pateret, reverti vellet. Gaudet enim permutasse cum requie laborem, cum securitate formidinem, cum felicitate miseriam. Nam licet tum imbecillis erat, felix videtur, verumtamen hic nemo felix, ut Deo visum est. Felix ergo ille, nos miferi, dum hic sumus. Quocirca moerere boc eins eventn, vercor, ut apud Ciceronem ait Laelius, ne invidi magis, quam amici sit. Et ille quidem nunc, ut mea fert opinio, recordatur vestri, suorumque omnium. In quibus quia ita sibi placuit, ego me numero. Sed in primis talem, tantumque germanum, quem semper vivens dilexit, eo nunc amat ardentius, quo aeterno propinquior est amori. Non sumus enim, Deo gratias, de illorum grege, qui putant animas cum corporibus interire. In nostra igitur, & amicorum morte immortales animae, & resurrectio corporum nos solantur; quarum prima consolatio Philosophis fuir, altera nobis est solis, de quibus si in-T 4 quic-

quierem, atque ardorem animi sequi velim, longus ero, sed non possum, quia vires mihi corporeae nullae sunt. Neque enim postquam a vobis discessi, ullus mihi dies sine morbis, & languoribus actus est; itaque vix hoc scripsi. Confido autem de sapientia, ac magnitudine animi vestri, quod & hunc casum, quo nullus iam nobis acerbior evenire potest, & humana omnia invictamente tolerabitis, & ingentem sensibus tristiriam lenientes insita virtute voluntatem vestram in omnibus divinae conformabitis voluntati, & cogitabitis caelestem providentiam, a qua tam multa, & tam grandia recepistis, vobis hoc nunc, licet amarum gustu, bonum tamen, & consideratis mundi malis, salutiferum forsan, & optabile tribuisse. Hoc vobis manu tremula, humentibusque oculis scripsi, cum hac ipsa hora ad me rumor moestissimus supervenisset, ita ego aeger, tristis desolatus solari alios nitor. Proinde sutandae sunt lacrimae, comprimenda suspiria, calcandus dolor. Hoc excellentiam

tiam vestram decet, quae si vera est, nihil illi arduum videri debet. Positi estis in altum, o Principes, ac terrarum Domini, ut exemplo aliis fitis. Vos oculi omnium intuentur, omnes aures audiunt, omnes linguae de vobis loquuntur, omnes actus vestri, & verba pensantur. Enitendum summo vobis est studio, ut nihil plebeium sentiatis, nihil vulgare loquamini, sed magnifica omnia, & excella. Nec vos ullis impulsibus fortuna deiiciat, nec inclinet quidem, quae in vos, quo maiores estis, eo saepe maiori accingitur apparatu. Frustra hoc inter homines fastigium possidetis, nisi sereniores, & alacriores ceteris hominibus animos habeatis. Laboriosum fateor, sed vera gloria, & magnus honor sine magno labore non acquiritur. Hic loquendi ultimum, & dolendi finem facio, sperans vos, quod poscitur, sponte facturos, utque ita sit, affilus ego, & omnes, qui veltrum nomen diligimus, observamus. Christus omnipotens vos soletur, & conservet in gratia sua.

298

fua. Scripta Arquadae quinto Augusti, mane.

Devotus vester Franciscus Petrarcha cum recommendatione.

II. RESPONSIO

MARCHIONIS NICOLAI ESTENSIS

AD LITTERAS SUPERIORES

Scripta per Antonium Rovenium de Parma eius Cancellarium.

Nxia mens variis emixta doloribus ob casum miserabilem disectissimi fratris nostri litteris vestris est in talibus lenita doloribus, ut difficile existimemus, potuisse sic aliunde solari, quibus vulnus apertum medicamine vestrae benignitatis potissime solidatur. Et quamquam disposita essent paullatim refrigeria auctoritate slebili cordi nostro, praevalebunt saepe fraternae compassionis angustiae, adeoque abdicatis consolationibus quibuscumque, insidias percuatientis

tientis aculei vix valuimus sufferre. Et nimirum, prout distinctio vestra novit, supervenit tandem salutaris epistola, in qua speculamur, & legimus scripta vestra, & assectionem praecipuam, quam ad nostrum fratrem semper habuistis. Inspicimus personae vestrae avidum, & de fama vestri nominis philocaptum. Tandem vestris volentes hortationibus adhaerere, Deo gratias referimus, qui pro libito ausert, quod tribuit, & sic eius acquiescimus voluntari; hic parentes, fratresque praemisit, & nos recipiet, cum placebit. Vestrarum passionum, quas sic continuatas afferitis, in nostris visceribus suscipientes taedium, & gravamen, & quamvis luctu sit animus noster oppressus, non propierea omittere volumus vos hortari, ut dies vestros ex diversitaribus occurrentium minuere non velitis, sed vitam incolumem reservare, incundam toti mundo.

Nicolaus Estensis Marchio.

III.

III.

BASINIUS PARMENSIS

ROBERTO (a) ARIMINENSI

SAL. D. PLURIMAM .

Ratissimae mihi tuae suerunt litterae, quibus a me maiorem in modum petebas, ut quaenam dissensionum inter me, & vesanum illum Poetam sugiendum Porcellium, vel potius porcum causa suisset, tibi significarem. Paucis igitur verbis rem omnem a principio enarrabimus. Porcellius apud

(a) Robertus, ad querras
Epistola, Ursus sine dubio,
Iureconsultus, Poeta, & Historicus, quando de Valturio,
sive Vulturio suspicari nonapossumus, quo in primis agente, Porcellius locum dicitur
apud Sigismundum obtinuisse.
Multa Ursi circumferuntur
carmina tum edita, tum manuscripta, in quibus si non
excellit, naturam satis ido-

neam ad Poesim praesesert. Elegantior in Commentario, quod de obsidione Tiphernatum scripsit, cui non solum intersuit, sed praesuit nomine Praetorio. Exit primum an. MDXXXVIII. Iterum Mannii viri laboriosi, ac eruditi opera, il. in Volumine, quo rerum Italicarum Scriptores supplentur.

apud (a) Regem meum meo, & Valturii (b) favore locum tandem obtinuit, ibique puerilia quaedam, & censura gravi dignissima scriptitavit; quae cum ego bis, & ter emendassem, non divino, nec quo Poetae solent, sed verissimo surore ad maxima exagita-

(a) Eo saeculi xv., & xvi. Scriptores, sive assentationis, seve nimiae Latinorum imitationis causa venere, ut Diwos, non modo Reges, Principes appellaverint sus. Quod primum impietatis aliquid sapit; alterum a veritate absonum , 👉 alienum . Isottaei Libri inscriptionibus eiusmodi pleni; quodque magis mitere., nummi non solum in honorem Malatestii, & Isottae, sed templum ipsum en superstitione conspurcatum. D. MALA-TESTAE pluribus in locis,

D. ISOTTAR SACRYM legimus in tumulo. Ita Ferrariae in Turre marmorea ad Aedis maximae fane pulcherrimae, neaque parem habitura, si ad fassigium dusta: DIVO. HERCY-IR. SECYND. IMPERANTE. Haet, aliaque id genus supersitiosa illuc, unde malum pedem talerant, abiere, cavendumque, ne temporum calamitate umquam referant.

(b) De Valturio satis erit afferre Epigramma, quod in tumulo incisum:

D. O. M. QVE

ROBERTI . VALTYRII . QVI . DE . RE . MILITARI . XII. LIBRIS . AD . SI-GISMYNDYM

PAN, MAL. ACCYRATISSIME. SCRIPSIT. ROBERTO. MAL. FILIO COMITATE. INSIGNI, FACYNDIA. ATQVE. FIDE. CHARVS. EX-TITIT. PANDVLFVS. MAL

ROBERTI . F. SIGIS. NEPOS . ADHYC . IMPYRES . OFFICII . ME-MOR . HOC . MONYMENTO

B. M. OSSA. CONDI. IVSSIT. VIX. AN. IXX. M. VI. D. XVI

gitatus est iurgia; quippe qui graecum me ignorare, & larinum inculcare omnibus in locis praedicaret, cum laniis, cum coquis, cum fartoribus, cum laenonibus, quorum domi maximam habet copiam, de me verba faceret. Non potui ulterius impudentissimam eius perferre audaciam; itaque versus eius malos, incompositos, ac male tornatos incudi esse reddendos publice, & in Sismundea arce ei demonstravi, quos versus paullo post tibi referam : quam rem ille adeo aegre tulir (quoniam magna inter molles concordia) ut Seneçae, sive potius Secae (a) illi sceleratissimo homini strictissimo foedere se se coniungeret; in meque coniuratione confestim facta ad Regem (idque clam me) uterque se contulit, ibique homini latino graecis non opus esse litteris perditissima confidentia praedicabant; idque omne tempus, quod ego in his consumpsissem, me omnino perdidisse clamitabant'. Quae

⁽a) Iocum non intelligo, quam didici. Quid si legamus nec quid Seca sis Latinis, um- Sica?

Quae cum ego accepissem, ambos una conveni: dixi me probaturum linguam latinam. sine graeca persecte sciri non posse: illi se defensuros pollicentur. Scripsi versus non multos, quibus facillime ostendi sine graecis latina perfecte sciri non posse; non ad propositum ullum, sed ut fallaciis, ac dolo, quando doctrina, & virture non poterant, contenderent, linguam latinam graecae anteponere conati sunt; quasi ego graecam, quam larinam, laudassem magis, ac meos versus non vidissent, in quibus hi sunt. Haud equidem invideo nostrae pulcherrima linguae verba, sonosque graves, numerumque, aut tersa latinus nomina, nec graecam cupio praeponere nostrae: sed sine Graecorum auxilio Romana valere non multum semper docui, semperque docebo. Vides igitur, quid de latina dixerim lingua, cui me adversarium esse dixerunt: quasi ego Graecus homo, ac non Romanus essem, idest Parmensis: quam civitatem fidelissimam Romanorum coloniam fuisse, Cicero iple

ipse scribit (a). Scripserunt itaque in me satyras, sed Seneca primo: deinde Porcellius. Senecae errores, quos in satyra secit sua, primum, postea Porcellii quamquam non omnia, sed quaedam errata tibi reseram. Ac primo quidem de Senecae erroribus dicendum videtur: quamquam prosecto, si eius omnes errores perscribere vellem, repetere opus mihi esset totam illam eius stercoream satyram. Primus eius versus malus est hic: Non opus aoniis, non usus Apolline Delpho; en qui se esse primum omnium gloriatur grammaticorum: qui Delpho dixit pro Delphico (b). O dementissimum

(a) Parmensium meminit Cicero in Philipp. IV. C. 111., quos optimos viros, honestissimosque homines maxima cum auttoritate Ordinis Senatorii, Populique Romani dignitate coniunctos ait. Parmam direptam scribit Pollio ad Fam. l. x. ep. xxxIII. Cicero memorat tamquam Reipublicae studiossissimam l. xII, ep. v. Nibil vero de Colonia, quam sci-

mus cum Mutina constitutam Q.Fabio Labeone , M. Claudio MarcelloCoss.an.ab U.C.DIXII. M. Aemilio Lepido , T. Aebutio Caro , L. Quintitio Crispino , III. Viris deducentibus .

(b) Eadem in voce peccatum a Scriptore non indiferte memini me legisse. Sannazarius stat a Camerte, qui Elegia II. l.II. cecinit:

Iamque Panhormitae Iusus.

Nes

Poetam, o litterarum ignorantissimum grammaticum! Haeccine te docuerunt Romani illi, quos fine Graecis latinas litteras intelligere posse putasti ? Alius versus Senecae hic omnino mendolissimus est: aut lucos lustrare alacres, dulcemque Panormi. In hoc aperte ostendir se ignoramissimum graecarum esse litterarum, qui Panormi brevi prima protulerir syllaba, cum omnino ea longa sit. Pan enim ea gratia circumslectitur, quoniam ipsa longa est. Alius locus est in eius satyra, qui nullo tolerari potest pacto. Est aurem hic : our vos pia turba cavete, ne . nimium faciles ad inania vota ruatis. Cur Tom.11. cave-

Net aliter se habent versus relati in vita Guielmi II. silo candido, nitidoque (cripta) ab eruditissimo Antistite Montifregalis Francisco Testa., quem nunc fatis abreptum dolemus, ad pag. 262. in. animadversionibus:

Moenibus ipfa licet fuerim · · · fundata Panormi,

Regalis Montis debita iura Sil. lib. 14. v.262. so colo,

qui versus auctorem censent Antonium Vinitianium; quemadmodum coram significavit Carolus Castellius, Vir & genere, & instituto, & doctrina nobilissimus. Quid plura? Veteres ita usi sunt prima Panormi syllaba ;

Tergemino venit numero fecunda Panormus .

hace interrogative, aut infinite tantum ponitur; quorum neutrum incertum eum fit,
imperativo modo certiffimo iungi poteft;
quod fanaticus, feeleratiffimulque fenex
ignoravit. Sunt alia per multa, quae coram
tibi aliquando exponentur. Nunc ad Porcellii fenis delirantifimi errata devenio;
quae quot fint, quae Polymnia fatis umquam explicare possit? Non mihi si centum
linguae sint, oraque centum: pauca namen
pro tempore tibi referam. Primus Porcellii
malus versus est hic: Bessus (a) hane beresime.

(a) De Basinii praenomine baec fere ad nos Paciaudius, Viz eruditionis summae, Itale usus surmone, qui latino aeque posuislet. Kenik in mentene mirari. Paullum Cortesium, qui aetate non, multum abest a Basinio. nisi sorta aequalam volumus. in Dialogo de bominibus dottis Iohannem appellasse (p,36.). Qui de patriis rebus egerunt. Franciscus Carpesanius, Odeardus Herbius.

Ranutius Pichius, pofique eos quotquot Poetae mentionema fecerume, eo numquam praenamine donarma, fad Bafanium de Bafinius, ne tum barbare laquebanens, dinermus.

Primus, qui accurrat proprie Bafinium nominans, eft Innacentius Baldius Bonovienfis.

Carmelita in Orationa habita.

Parmae Gomitiemm sauffala.

An. MOLXETTI, qui litte-rama ab re duplicaverie, Is

reson iacit, & mala semina primus. Heresom, quod verbum per ae diphthongon scribitur, brevi prima proculir syllaba. Hoc autem propter ignorantiam graecarum secit litterarum. Pessimus praecerea est hic versus: Ne videare igitur Romanae gentis, & artis ignarus, graecis misce (a) latina, V 2

de Parmensibus viris excellentibus agens Baffinlum de Baffiniis appellat . Illad quoques magis mirandum Iofiam Simlerium in Epitome Bibliothecae Gesnerianae tres inepte Basinios fingere. Basinium Poetam, Basiniam Parmensem, Bafilium . Bafilius nonnullis in Codicibus dicitur, sed perperam. Pace viri tanti, qui amice mecum multa alia communicavit de Basinio, quibus utemur, si Deus sinerit, in Astronomicorum libris illustrandis , ego crediderim Basiliant effe vere, quod Bafi. nium nomen praetverit. Si enim seem fuisset, hand Basinim invloum reliquisser, quique Percellium Poetum minime contempendam com male ba-

bet, in ipso praenomine errantem suo hand azquo animo tulisset. Verum alio die, uti aiebant Romani.

(a) Porcellius versus dimensus viderur non ad Latinorum normam, sed ad anrium unum unicum contentum. Quas pt in Orationes solutiore indices probos habeamas, non itu aequas, 👉 re-Has experimer in cormine 🕡 in quo 👉 Poetarum usui , 👉 Grammaticorum legibus multum tribuendum. Quas leges qui tollere memoria nostra volunt, aut mibil vident, aut eo vident soulo, quo Percellius Basintanus, an quem nos. amandabimus , Praestat tamen dicere in libris fuis emendatiorem fuisse. Liberior interfum

probo. Misce, quod omnino longa est ultima, brevi protulit syllaba. Alius praeterea mendosissimus est hic versus: Nil puto divina dignius Aeneide . Aeneide enim , cuius antepenultima longa est, syllaba brevi protulit. Est enim n , & ainnis scribitur, quod Ovidius, & Statius apertissime declarat, quorum alter dicit: Et tamen ille tuae felix Aeneidos auctor: Contulit in tyrios arma, virumque thoros; alter vero: Vive, precor, nec tu divina Aeneida tenta. Alius Porcellii mendosissimus versus: Si quis Heliconios vegio (sic) subduxerit baustus, Iudicio certe fallitur ille meo; Heliconios enim verbum hoc male posuit, ita ut in solo verbo duos faceret barbarismos. Hic praeterea est pessimus: Hyeronime, uberibus dulcis alu-

in producendis; quae brevi terminantur. Aliquot etiam peccat jyllabas pag.22. b:

Utile confilium pro tempore praestes honesto.

Et. pag.67. 2 :

Ilicet accinctus labentem fulcis amicum.

Sed multis sane praeclaris vitia illa satis compensat, aliumque ut habeamus facit, quam Basinius maledice nimis fortasse venditat

alumne meis; Hieronymus enim, quod etiam barbarus homo male scripsit, brevi prima, & secunda est syllaba. Est praeterea hic malus: Et Flacco similis scribis aonio. In verbo hoc aonio duo sunt barbarismi. Item hic mendolus: Fontis Heliconii pectore ducta tuo. Item hic mendolus: Pectore Hyeronimi fint, precor, ista mei. Item hic mendosus: Grammata qui nescit, quo modo rhetoricus? Haec quoque mala e grammatica: Ut duce me extremos sua gesta (a) ferantur ad Indos; nam & sua hoc modo non ponitur, & gesta hoc pacto non dicimus, sed res gestae, bella gesta, & huiulmodi. Possem ego infinitos tibi memorare pessimos boni viri illius versus; sed non est mihi tantum ocii. Mitto compositionem,

rium suum damnasset. In Datame enim C. 1: Obscuriorasunt eius gesta pleraque. Non improprie igitur Porcellina pag.67. a:

Hoc geffis unum, Rex anis, mole, tuis.

⁽a) Si quo Basinius tempore scripserat, excellentium Virorum vitae ab Aemilio Probo, ut tum ferebatur, revera a Cornelio Nepote purissime scriptae, fuisent in manibus, non ita considenter adversa-

tionem, ac versuum sonoritatem (a). Andi tamen hunc, quaeso: Grammaticos, Logicos, Medicos, Iurisque peritos: nonne tibi videtur hic versus esse Alexandri, sed non Macedonis? Haec sunt, quae in me scripserunt levissimi nebulones. Crediderunt fortasse voce sua illa acerbissima, ac raucissima deos omnes, tamquam Typhoeus ille vastissimus, in Aegyptum usque profugare. Vides itaque, mi Roberte (b), quam parum sine

(a) Ursium in Graecis aut parum, aut nibil valuisse, teses illius versus ad Petrum.
Andream Bassum Ferrariensem, qui & ipse Poeta, & Boccatii Theseidem exposuit:
Nil mihi cum Graecis; libros
mihi mitte Latinos:

Sub nostris dulces novimus

effe favos

Retulit in Poetis fuis Lancilottius, qui Bassi etiam meminis in Colotio, opere cruditionis plono pag. 51.

(b) Nollem vox barbaran fomotitatem in barbarum hominem dum invehitur, excidifet Bafinio, quod etiam do-

lendum de certissimo certe quidem minus latine usurpato. de verbo profugare. Ut enim fugare latine dicatur. non puto illud fieri, ut profugare item dicere liceat . Quare Porcellius, si vir fuisset. poterat inimicum armis ipse fuis confodere. Graeca multum iuvant : sed nolim eorum arrogantiam imitentur nonnulli, qui nationis superbissimae fashim secuti praeter Graeciae fines vil nist barbarum putant, berbarosque habent omnes, qui cum iis graecari non didicerint . Malum . fatemus , gracce nejcüre , lonfine graecis latinae valeant litterae; scilicet cos graecarum ignaros, tamquam ignavistmos fucos ad aliena pendemes pabula, vel in minimis oftendi apertissime erravisse. Hoc unum habent refugium, ut credi ipsi volunt, graecae linguae latina anteponunt; & quid dicant nesciunt. Exertes yas spirs καλως, ά μνώσκα. Si quis igitur bene iudicat, quae novit, quid tu, homo audacissime, quae non nosti iudicas? Unum praeterea mihi obiicium, quod videlicer nihil emolumenti, nihil laudis graecae mihi attulerunt litterae : qua in re certe failuntur. Nam & benevolentiam tanti principis, quantus hic meus est, & agrum pulcherrimum, & villam amoenissimam mihi compararane; quibus illi famelici (a) parasiti indigent ; qui vestes militares, tamquam pueri induti senes dementissimi omnibus risum praebent.

V 4

Sed

ge peius graecis tintios litteris latina ignovare : quod Graeculorum scripta non rare declarant .

(2) Famelicum Percellinum

ure dictum exifimo. Certe magna in rerum omnium inopia fentor retxit. Lege fit, quae attulit Zenius fub finem e Porceltii ad Fuscarinium litteris; Sed de moribus tacendum est: peteret enim hoc plus temporis, atque olei plus. Audiquisti igitur dissensionum inter nos novarum, quae caussa suerit, Roberte humanissime; illos autem tanti facio, ut plura ego eorum exemplaria scriptorum, quam ipsimet, qui ea scripserunt, emiserim, atque doctis hominibus patesecerim: itaque librario non indigent. Vale, & Astronomica mea a me nuper edita, quae noster Paullus (a) Saxosterratensis habet, perlege; a te enim, quid de eo opere videatur, scire percupio. Vale iterum. Arimini die Octobris xxvII.

IV.

(a) Quis fuerit iste Paullus, nondum comperi. Dies adscripta Octobris XXVII. non satis latine; annus desideratur. Certe si in Arce si mundea, orta dissensionis caussa post annum MCCCCXIVI., quo tempore Arx constituta, ut ex iis, quae inscripta marmore supra portam interiorem sunt, licet intelligere. Vellem, inquam, annum ad-

fcriptum. Constaret enim de tempore, quo Astronomica edita; poema longe nobile, quodque ut exeat, curabimus, ac tum fusius de Basinio. Interea habe, quae hominis tumulum distinguunt, qui ordine primus in exteriore Templi latere, quod Arimini Sigismundus magniscentissime excitavit:

BASINII . PARMENSIS . POETAB

D. SIGISMVNDI . PANDVLFI . MAL. PANDVLFI . B
TEMPESTATE . VITA . FVNCTI . CONDITA

HIC . SYNT . OSSA

IV.

EPISTOLA

Transmissa ab Illustrissimis DD. Dominis Prioribus Artium Communis Florentiae Duci Venetiarum

PER LEONARDUM ARRETINUM.

Illustrissime, arque Egregie Domine, Amice Carissime.

Uum per essectum operis maniseste deprehenditur, neque inimicis, neque amicis nostris placere, ut Lucana Civitas in potestatem Florentini populi devenirer, decrevimus contra illam amplius non pugnare, sed nos retrahere a certaminibus, & contemptionibus illis, in quibus, uti vere dixerimus, a sociis quidem desertos, ac destitutos, ab hostibus vero totis viribus impugnari cernebamus. Itaque deposito contra Lucenses bello, amicos, & benevolos, quantum in nobis erit, habere illos quaeremus, ne in hac parte satigare socios,

aut eorum subsidia implorare compellamur. Quae omnia talia sunt, ut salva side, & honestate, & reservato iure soederis, quod vobiscum habemus, facere possumus. Haec igitur quantum ad nos. De Comite autem Francisco dolemus, non suisse praestitam sidem iustis, ac rationabilibus suasionibus nostris, toties apud Vestram Celsudinem prosicuo, ac sideli animo iteratis. Dat. &c.

V.

ANTONIUS AUGUSTINUS LATINO LATINIO SAL (a).

Rata mihi suit & commemoratio ossiciorum tuorum, quorum mihi perpetua haereat memoria necesse est, nisi ingratissimus esse velim, & excusatio intermissionis tuarum litterarum, quae me magis ad ossicium meum diligentius exsequendum; adhortatae suissent, ut tanto, talique amico placerem, quam deterrerent, ullum/e impe-

⁽a) Cod. Vatic. 6201. pag. 11.

impedimentum afferrent. Quare si vivit apud te, ut scribis, nostrae benevolentiae recordatio, fac in hoc quoque appareat; ut saepius ad me scribas, vel quidquid in buccam venerit. Nec tibi poterit deesse argumentum litterarum, cum Romae sis orioles, & nolcas, quam sim curiolus earum rerum, quae ad alicuius eruditionis genus attinent. Itaque, si quid novi, vel veterum tituli, vel libri, aut si quid recentes eruditi homines afferunt, aut excogitarunt, gratissimum mihi feceris, si me feceris certiorem. Id quoque erit gratius, si addideris ruum, & Octavii nostri iudicium, quo plurimum valetis: sed haec ita tibi committe, fi modo commodo tuo facere possis. Nos vero valemus, & urbanum defiderium hoc solatio consolamur, quod tu, tuique similes amici nondum me diligere desieritis. Ego id solum praestabo, ur non indignissimus indicer amicitia veltra. Cura, ur valeas. Benavarra iv. Eidus Iun-M. D. LXYI.

VI.

VI. ANTONIUS AUGUSTINUS LATINO LATINIO SAL (2).

UM ad manus meas venissent libri aliuot veteres, quos ex Italia attuleram, in quibus erant Crispi Sallustii Iugurthinum bellum, & pars Catilinae coniurationis, conferre coepi cum satis diligenti Aldina editione, ac delectatus varietate, non inutile esse putavi te huius rei facere certiorem: ut cum omnia amicorum veteri proverbio communia esse oporteat, ne hac quidem parte sive delectationis, sive utilitatis priveris. Dices, tenui quodam, ac levi filo haec munera fuisse contexta: at ea tu quasi sudaria Saetaba ex Hiberis aliquo in prerio habebis. De Grucchiana, & Sigoniana contentione filentium tuum indicat, aquam tibi adhuc haerere. Audio Sirletium Cardinalem nostrum in urbem reversum ; id mihi tua de caussa iucundissimum eft.

⁽a) Cod. Vatic. 6201, pag.3.

est. Si duo praeterea tales Roma tulisser, i non laboraremus. Tu nos ama, & vale « xi. Kal. Quinctil. MDLXVII. Ilerda (a).

VII.

ANTONIUS AUGUSTINUS

LATINO LATINIO SAL (b).

Quae mihi gratissimae suerunt, titulum, cuiusdam monumenti accepi, & testimonia, mipl tis ovrdžios, quae libenter legi. Tietuli quidem permulta exempla habui, sed, hoc mihi quam emendatissimum visum est, & cogitationes meas de veteri ratione scribendi mirisce adiuvit; qua de re libet nonnihil tecum per litteras colloqui, ut, si quod erroris susceperim, possim facile, te, admonitore, resipiscere. Equidem, mi Latine, praeclare nobiscum actum esse existimo, quod his temporibus nati simus, quidente.

⁽a) Latinii responsum ha- quae in Augustinii epistola.

betur inter eius Opera edita desiderabatur, excerpsimus.

Romae Tom.11. pag. 126. (b) Cod. Vatic. 6201.

ex ea anni designationem, pag. 1.

bus omnes artes, & linguarum peritia reviviscant cumque notri maiores maximis tonebris obrucremur, tum in aliis rebus, tum in hac ipsa dicendi, scribendique facultate, non possum non his temporibus gratulari, quibus perspectum est, ac cognitum, non alios recte latina lingua uti, quam eos, qui Ciceronis tempore vixerunt, quique ad Ciceronis imitationem le totas composuerant: quorum hodie licer in re praechara pauciprinciparum obtinent, tamen magna frequentia est corum praesertim, qui hac ranione na bene latina lingua utantur : sed illud unum mihi videnur nondum fuiffe afsecutos, quemadmodum singulae litterae, ac fyllabae proferri, ac feribi debeant: & de pronuntiatione alias; nunc paucis de scribendi ratione attingam. Non dubium ek. quin eildem Tullianis temporibus, quibus lavina lingua effloruir, optime omnia scriberentur: at si ostendero hoc tempore eamdem scribendi rationem observare neminem, facile vincam, quod propohii, certum est. Illius

Illius autem temporis monimenta aliquot exstant, quae aut tabulis legum, aliorumve instrumentorum publicorum, aut privatorum, aut virulis monimentorum, aut pecunia figuata continentur: corum omnium. litterae ab his , quibus utimur , longe differunt. Cumque omnia verba latina quinque litteris, quas vocales appellant, efferantur, in his ipsis monumentis animadverti saepe alia ratione has cassers vocales litteras conscribi , ut in hoc eodem titulo , quem ad me missti, in quo verbum seci non uno in loco cum ei diphthongo scriptum est: sex etiam penteis, omneis, possivei, meillia, eidem , conqueifinei , nedineique , beic . De bac scribendi ratione exstant Lucilii versits apud Quintilianum: Jam puerei venese, e postremum facito, atque i, ut pasrei plures fiam &c. Extlat etiam praeceprusae. P. Nigidii, qui Eultianis temposibus do-. Etissimus habitus est apud Gellium lib xuli Si huine amisi, wet buius magni seribae, unum i facito extremum, sin veno hi magni; gni, hi amici casu multitudinis recto, tum ante i scribendum erit e &c. Hac ratione: scribendi plerisque in locis Verrius Flaccus in Fastis est usus, quem nos imitati sumus. in editione Varronis libri de lingua latina, fecutique sumus in plerisque locis exemplum libri veteris Achillis Maphaei. In nummis quoque ante Augustum Caesarem signatis idem genus scribendi animadvertimus: in quibus est L. Opeimius, & Floralia preimus: fecit, & EID. MART., & alia id genus, ut etiam in Kalendario veteri pro inib. semper: scriptum est Eid. Eadem ratione Plantus: utitur in argumento Comoediae, quae Captivi inscribitur; nam si primas litteras singu-Iorum versuum coniunxeris, efficies non Captivii , sed Captivei , quod etiam Politianus animadvertit. Non ignoro Augusti: rempore coepisse pro hac diphrhongo i litteram maiorem scribi, quae ordinem aliarum litterarum excederet; uti in nummis, & titulis Augusti animadvertimus Augustum DIVI R. appellatum, eique civicam esse don 1.13 natam

natam ob cIvIs servatos. Id ipsum nonnum-, quam sequitur Verrius in Fastis, cum PAPI-. Rlos, & Atleios enumerat, quos Graeci cum ei diphthongo scribunt. Hic usus aliquot annos obtinuit, & mox paullatime desiit. Idem dicendum est de ou diphthongo, namque in titulo, quem ad me mittis, Nouceriam pro Nuceriam scriptum esse video, ut in multis veteribus monumentis Oufentina pro Vfentina tribu, & in nummis Fourius crassipes, & Fouri Phili, & alia; & in tabulis legum IOVDICES, IOV-DICARE, & Iovs. Quae posterioribus temporibus, omissa o littera, usurpata sunt, nonnumquam vero apice apposito supra v littera conscripta, ut in nummis Q. POMPONII Mysae. Vetustius est, ut Latini longas litteras vocales duplicarent, ut multi testantur, exstantque monumenta Tullianis temporibus, vel eis vicinis conscripta, in quibus, AA pro A, & EE pro E, & oo pro o, & vy pro v agnoscimus: sic in nummis nymonivs. YAALA, quem Horatius Valam appellat illo, . Tom.II. carmicarmine : Quae sit biems Veline, quod Caelum, Vala, Salerni, & Faustus FEELIX, & in tabula Genuare Q. MVVC10 00s., & in alia 1778. Ab hac scribendi ratione paullatim descivere, coeperuntque apicibus uti, quod vel Quintiliano fecit negotium, qui mavult, ut apex tantum ambiguitatem tollat. Sunt alia, in quibus a scriptura corumtemporum discessum est, ut cum intellego, epistula, optinet, thensaurus, scripserum. In quibus colligendis non fine laude operam posuit, ut nosti, Aldus Manutius Paulli filius; quamvis is monendus nonnumquam esse videatur, quod non distinxerit temporum rationem. Namque sunt quaedam nimis pervetusta, ut in titulo Columnae Rofiratae C. Duilii in . ALTOD . MARID . CLAseis, & alia fine ullius litterae duplicatione, ut in denario quodam legi Q. PILIPVS, & apud Plautum MEDERGA, & alia sexcenta. Alia sunt posterioribus tantum temporibus usurpata, cum eloquentiae arcem Romani amisere; ut qui GAIVS scribunt, & GM., & EX-

& exconsule, & coss., atque augg. Accedit praeterea punctorum mutatio, de qua video quosdam nimis sibi placere, atque gloriari, cum ea usurpant, quae nullo exemplo funt: mihi quidem fatis est, fi illis opponam Tulliana tempora, quae fe velle imitari iactant. Quod si quis obiiciat nulium extare exemplana vererum librorum Ciceronis, Caelaris, Sallustii, in quo haec scribendi ratio conservata sit, ac ne illa quidem, quae ommes laudant, exempla Terentii, & Vergilii Bembi, & si qua alia. exstant, & in pretio a doctissimis vivis habentur; huic argumento facile respondemus, nulla exstare optimis temporibus scripta volumina, sed aut Iustiniani, aut Theodosii, aut, ut omnia illis concedamus, Constantini Maximi temporibus, quibus linguam latinam concidisse fatentur. Et quamvis in his veteribus libris multa melius scripta sint, quam in iis, qui vulgo circumferuntur; tamen ab optima ratione scribendi longe absunt. Sed haec hactenus. Titu-

Titulum, cuius exemplum ad me misisti, Cicerone vivo conscriptum fuisse indicium est, quod de fugitivis in Sicilia comprehensis adiectum est; nam & Manius Aquillius, & M. Crassus eodem tempore fugitivos comprehenderunt. Quod vero REGIVM recte scriprum sit, non dubito, ut regivm Lepidi, & a Graecis video in nummis signaram pecuniam his litteris PHIINON, nec Strabo. nem audio aliunde, quam a Rege, id nomen ducentem, aut si quem alium Aldus, & ceteri sequantur. Sallustianam emendationem tibi placere gaudeo; si per valetudinem licuisset, reliqua habuisses. Sirletio Cardinali plurimam salutem dices, & valebis. Postridie Kal. Sept. Ilerda.

A. A. Ilerden.

VIII:

≈ 325 ¢

VIII. LATINIUS

ANTONIO AUGUSTINIO EPISCOPO ILERDEN.
SAL. P. D (a).

Itteras tuas longissimas simul, & sua-→ vissimas Postridie Kal. Septemb. Ilerda datas ad vii. Kal. Novemb. accepi: in quibus mirifice me omnia delectarunt, praeterquam quod erat adscriptum in extremo, te, si per valetudinem licuisset, reliquas in Sallustium varias lectiones fuisse missurum. Nam etsi spero, Dei benignitate, iam convaluisse, fuit mihi tamen permolestum, te vel levissima morbi tentatiuncula a necessaria gregis tui curatione, atque a studiorum tuorum cursu honestissimo abduci, aut retardari. Quod autem ad me, quae de recta latine scribendi ratione, multorum annorum diligentissima observatione collecta abs te erant, tam amanter miseris, fuit mihi certe cum eo nomine gratissimum, quod in re tam

(a) Cod. Vatic. 6201. pag. 12.

tam varia semper, & incerta, circumscriptis quibusdam quasi finibus, certam rationem adinveneris, cui assentiri facile quivis possit; tum honoris quoque mei caussa. Cur enim non ingenue fatear, me tam liberali, prolixaque tua erga me humanitate, cum aliqua honestae de me opinionis significatione coniuncta, non permoveri solum, & assici, sed gaudere plane, atque lactari? Sed quod scribis, te, si quid errore susceperis, me monitore relicturum, non fatis adhuc video, quid spectaris. Nam in tuam sententiam ut mihi descendendum omnino satuam, tam mihi aequum in ea re esse videtur, quam ut in iure dicendo ne latum quidem unguem a te quisquam discedat. Verum quando iam multis ante saeculis latinae linguae usum ita amisimus, ut ne litterarum quidem ullum sonum retineamus, in quo certa nobis ratio constare possit, recte ne a nobis, an secus latina verba pronuntientur; atque ea investigatio non multum ad erudiendos animos hominum conferre possit,

consultius sacturos nos iudico, si abiecta. tam anxia, peneque inutili circa litteras, & veterem scribendi consuctudinem cogitatione, & cura, in rerum honestarum, atque ad omnes vitae rationes in primis utilium investigatione operam omnem nostram, industriamque ponamus. Erit id cum nobis ipsis omnino honestius multo, & laudabilius, tum posteris quoque nostris longe utilius. Sed haec hactenus. Affero nunc ad te quaestionem mihi, multisque nuper propositam: quia digna visa est, in quam animi tui vires, ingeniique acumen intenderes. Ea vero est huiusmodi: Plutarchus in libello, cui titulus est σερί τῶν ἀκλελοιστών xpnsneiw, cum finitam daemonum quoque vitam ex Hesiodi versibus ostendisset, eamque ad novem millium septingentorum viginti annorum spatium produxisset, eum numerum ita ortum habere scripsit, & persici, ut fi verbis eius stare omnino volumus, nulla ratio iniri posse videatur, qua nos ad propositam summam pervenire valeamus. Erit igitur X 4

igitur dignus acri ingenio tuo nodus: ad quem explicandum hic ab eruditis viris nihil adhuc allatum est, quod satisfaciat, fereque omnes in ea sententia sunt, ut vel manca Plutarchi verba, vel depravata omnino existiment, cuius rei manifestum argumentum esse volunt, quod cum initio scriptum sit oubéses uèr, nihil postea sequaturs quod veluti necessaria quaedam portio, orationem absolvat. Praeterea, τεσσαράκοντα zap exarepas vivera, verbum exarepus mendi suspicione non vacare putant; & infra ταύτα δέ πεντάκις τεαρωνιδέντα, si verborum communes, receptasque hactenus notiones sequamur, nullo modo tantum annorum numerum perficere posse arbitrantur. Considerabis ergo locum diligenter. Et si erit otium, videbis etiam, quanam ratione defendi possit Lucretius in vi., ubi Thucididis verba pene singula latine reddens the napoliar cor moestum dixit: cum certum sit xapd'av, id esse Hippocrati, & fere omnibus, quod σόμαχος, id est ventriculi os. Hunc Lucretii

cretii laplum nuper viri eruditissimi Petri Victorii censura animadversum legimus; sed non omnes facile assentiuntur Victorio. Ego vero contra sentio, nihil in tota ea parte factum a Poeta venustius, nihil magis proprie, nihil in quo praestantioris eruditionis, quae vere Philosophum virum deceret, expressa vestigia appareant, quam in moesti cordis appellatione. Sed exspecto prius, quid sentias, ne si aliquid occupem prior, exclusum te ab eius possessionis aditu, veluti interdicto praetorio, astute videar submovisse; cum facile fieri possit, ut te eadem via ad idem mecum sentiendum perduxeris. Vale, cum ex me plurimum, tum ex Sirletio Cardinale, qui te peramanter etiam, atque etiam salutat. Roma xvii. Kalend. Septemb. M. D. LXVII.

IX. ANTONIUS AUGUSTINUS LATINO LATINIO SAL (a).

TON possum tibi negare, quod a me tantopere essagitas, ut ad te scribam, quid sentiam de controversia Sigonii nostri com Gruchio de binis Comitiis, & lege Curiata. Est illa quidem ab utroque docte, & eleganter, quodque mihi vehementer placuit, modeste satis tractata: sed in neutrius opinione acquiesco. Verba Ciceronis mendosa esse arbitror, rem ipsam perobscuram. Emendatio Gruchii nimis audax est. & a veteribus libris, ut scribis, aliena. Eius opinio, qua putat Ciceronem sensise binaComitia omnibus magistratibus, exceptis plebeiis, fuisse necessaria, etiam si neque rem militarem attingerent, neque extra urbem proficiscerentur: mihi incerta else videtur, nullisque veterum monumentis probari. Quae de praerogativa attulit ex Asconio

⁽²⁾ Cod. Vatic. 6201. pag.7.

nio Sigonius, ut bina centuriata Consulis indicaret, parum accommodata sunt, & recte a Gruchio reprehenduntur. Quod scribis in multis libris addi cym ante illa verba (Centuriate lex) id libens amplector; sed ita, ut tollam primam syllabam eius verbi Centuriata, quod mihi insolens videtur; T litteram in c muto, & scribo CVM CVRIA-TA pro Centuriata, quae duo verba postea scripta sunt, & nescio, an illic delenda sint, & hoc loco scribenda. Fit enim saepe, ut cum alter Scriptor errorem corrigit, alter postea utrumque scribat non suo loco : Verbum Consulib. placet, neque enim video, qua in re indigeant Cenfores aliis Comitiis, quam quibus creati sunt, & cum lustrum faciunt, non aliquod imperium accipiunt, sed exsequentur ius magistratus sui. Sic igitur sentio scribendum : Maiores de omnibus magistratibus bis vos sententiam ferre vatuerunt . Nam quum Curiata lese Consulibus ferebatur, quum ceteris patrieiis ma-Ristratibus : tum, iterum de iisdem indicaba-

cabatur, ut eset reprehendendi potestas, si populum beneficii sui poeniteret. Sensus horum verborum apertus est, & ad Ciceronis caussam maxime accommodatus. Quod enim lege Servilia flebat, ut Decemviri Curiata lege ornarentur : id ne quis existimaret, exemplo Consulum, & aliorum Patriciorum, hoc est maiorum Magistratuum, sieri, qui etiam eadem Curiata lege ornabantur, cum extra urbem cum imperio proficiscerentur, docer Cicero multum interesse; namque alteri sine ullis comitiis iustis magistratum adepti fuerant, alteri instis comitiis. Iam boc inauditum, inquit, & plane novo more, uti Curiata lege Magistratus detur, sui nullis Comitiis ante sit datus. Caulsam postea affert, cur id institutum sit, & adhuc debeat retineri: Maiores, inquit, des vos de omnibus bis Magistratibus, qui ea lege ornantur, O maiores, atque Patricii dicuntur, sententiam ferre voluerunt. Explicat hoc namque, quum Consulibus, vel aliis Magiftrati-

stratibus lex Curiata ferebatur. (ferebatur, inquit, non fertur, ut elevet usum Curiatae legis sui temporis) olim ideo praeter ea comitia, quibus designabantur, Curiatis Comitiis opus erat, ut extra urbem imperium exercerent praetorium, quale hoc est, quod Servilius optat suis Decemviris; quum ceteris, inquit, patriciis magistratibus (adde lex Curiata ferebatur) ut omnibus Praetoribus in Provincias ituris, quid agebatur? Tum iterum de eisdem iudicabatur, ut esset reprehendendi potestas, & nihil, inquit, aliud tum agebatur, quam iudicare iterum, an illi eodem magistratu digni essent, vel exercitui praeesse, vel Provinciam regere, aut ea potestate uti extra urbem possent. Olim haec hac de caussa fiebant: nunc vero prima illa Comitia, quibus Magistratus dantur, sive ea Centuriata, sive rributa sint, retinetis vos quidem adhuc, & frequentes in eis adestis; at haec Curiata, de quibus locuti sumus; auspiciorum tantum caussa remanserunt, ea vos non initis,

tis, ca per triginta lictores, quod magis oratorie, quam vere else dictum suspicor, habentur. Sed ego nimis ineptus sum, qui tam multis ad te verbis utar, ut te doceam scilicet, quod neque scio, neque didici. Volui tamen in hanc potius partem peccare, ut magis ineptus dicerer, quam minus amicus. In verbis Messallae verbum iustius retineo, ac si mutanduma est, pro eo vervstivs scribendum censeo. Loquitur enim de minoribus Magistratibus, quibus inauditum est dari ius aliquod lege Curiata, praeter ius suae potestatis, quam inito Magistratu consequatur. At olim tam plebeiis, quam Patriciis minoribus Magistratibus Comitia Curiata solemnia suerunt. Quod scribis aliud esse legem Curiatam, aliud Comitia, non dubium est: sed abutitur nonmumquam Cicero his verbis. Primum, inquit, lege Curiata Decemviros ornat, uti Curiata lege Magistratus detur; at postea Curiatis, inquie, eam Comitiis confirmavit. Vides hic, dici Comitiis Curiatis, quod illic lege CuriaCuriata. Tu me amabis, & valebis, tuaeque, & Octavii nostri sententiae de his eisdem rebus facies certiorem. Ilerda 111. Nonas Novemb.

A. A. Ilerden.

X. LATINUS LATINIUS

ANTONIO AUGUSTINO EPISCOPO ILERDEN.
SAL. D (a).

TSI nihil erat, quod hoc tempore ad te scriberem, nolui tamen committere, ut proficiscenti Sanetio nihil litterarum darem; cum praesertim ille me propterea prosectionis suae admonendum putarit, ut aliquid omnino scriberem. Ego vero cum diligenter in hoc officiorum genere omnibus semper satisfacere studui; tum uni tibi omnium maxime id ipsum a me deberi putavi, planeque sum professus. Illud autem, sateor, interdum me a scribendo deterret, quod tibi homini in rerum gravissimarum contemplatione, actioneque assidue occupa-

⁽a) Ced. Vatic. 6201 pag.6.

to importune me facturum arbitror, si vel tantillam moram afferam; dum vel inanes prorsus, vel certe de levissimis rebus scriptas litteras meas legis. Scripsi xvII. Kal. Decembris ad te de Plutarchi loco, vel mendoso, vel mutilo in libello περὶ τῶν ἐκλελοιωότων χρης ηρίων. Exspecto avide, quid tu primum, deinde etiam quid eruditi alii apud vos de tota ea re sentiant. De Lucretii quoque lapíu a viro doctissimo Petro Victorio animadverso, erit mihi gratissimum, si quaenam sententia tua sit, pro tua humanitate ad me, cum satis erit otii, scribendum duxeris. Nos hic valemus utcumque, Octavius item pater. Sed quid de me futurum sit, difficile est praevidere. Urbem colere, atque in hac luce virorum eruditorum, optimorumque suavissima consuetudine frui, quamdiu liceat, tam mihi firmum, certumque est, quam quod certissimum. Itaque extrema omnia ferenda censeo, priusquam urbem desero. Verum haec alias. Tu perge amare nos, & vale. Roma xvii. Kal. Ian. MDLXVII.

XI.

→ 337 **→**

XI. ANTONIUS AUGUSTINUS

LATINO LATINIO SAL (a).

Ercommode accidit, ut ad me litterae tuae xvII.Kal.Decemb. datae, praesente doctissimo quodam viro Petro Ioh. Nunnio Valentino, pervenirent. Ab eodem enim didici Plutarchi locum, de quo me his litteris interpellabas, non minus verbis, quam sententia perobscurum interpretationem hanc recipere, quam his litteris comprehendam, ut potero; easque notas numerorum adscribam, quibus facilius explicare conabor acutissimi viri sententiam. Principio non credo, te desiderare explicationem illam, quae apertissima est, quo pacto ex Hesiodi sententia Nympharum vita novem millia septingentos viginti annos non excedat; cum ex singulorum numerorum multiplicatione ea summa reddatur: homini anno uno, cornici novem, cervo triginta septem, corvo Tom. II. cen-

⁽a) Cod. Vatic. 6201. pag. 17.

centum & octo, phoenici nongentis septuaginta duobus, & natis, ultimisque his decies auctis. Difficultas maxima est, quo pacto utrimque quadraginta, sive quadragena illa fiant; & postea summa eadem siat, si quinquies quadragena multiplicentur. Ab hac difficultate elabimur, si noverimus duplicem numerationis rationem a veteribus ulurpatam . Altera est, quam dad pordos appellabant, qua singuli numeri infra decem, & finguli fingularum decuriarum, five concuriarum tantum colligumur; ut si quis hac ratione enumeret coxxvi. decem esse affirmare cogetur; at eccxLin. item decemcoccentra. decem & octo. Altera ratio numerationis est, cum saepius numeri multiplicantur, non solum ipsi inter se, sed etiam fumma, quae ex iphs conficitur; ut cum dichur merming reizerredirra a Plutarcho, significatur quadragenarium illum numerum quinques elle cum sua summa augendum, ita ut ter singulae summae multiplicontur. Nam si ter quadragena multiplices, ces, efficies CKK., si hace eadem item ter. tunc novies quadragena ad cooks. alcendent, quae si ter augeas, hoc est vivies sepries quadragena, colligitur summa mille octoginta numerorum. Iam fi quarto ter multiplices hanc lummam, fient tria millia ducenta quadraginta, quod fit ex multiplicatione exxxi. numeri quadragenarii. Si denique hanc quoque summam ter multiplices, eam summam essicies, quam Plutarchus fignificat, quae fit ex multiplicatione commi. illius primi numeri quadragenarii. Sic vides, quo pacto, cum quinquies quadragena multiplicaveris triangulari illa ratione, summa conveniat. Sed quo pacto quadragena fiant in porddos, obscurum est; nisi singamus, vel potius meminerimus, cornicem a cervo quater, cervum a corvo ter, corvum a phoenice novies, hunc a nympha decies aucto annorum numero vinci. Hi numeri fingillatim quater augendi funt, quod Plutarchus dixisset, nisi mendoins eius liber esset. Quod si quatuor Y .2

quater augeas, fient sexdecim, si tria item quater, colliges duodecim; si novem eadem ratione multiplices xxxvi. fient, si dena, quadraginta. Horum numerorum utrimque and morddos collige summam; hoc est quatuor, trium, novem, decem, fient xvII. item sexdecim, duodecim xxxvi., & quadraginta, si eadem ratione enumeres, fient xxIII., ita ex utrisque efficiuntur quadraginta, quod Plutarchus, ut cogitamus, dixit. Verba Plutarchi ita scribi possunt : oun Sioa μεν όκ τῶν πεσσάρων ἐφεξῆς, ἀπὸ μονάδος δε πετράκις γενομένων πεσσάρων τῶν πολλαπλαπαζόντων · τεωταράκοντα γαρ εξ έκατέ-इक्षर भूरश्चाया • नक्षांच्य में जन्मार्थमाद महाभूकराक्षीराव्य τον έκκημενον α'ειθμον παρέσχειν (a). Mihi quidem sententia Plutarchi acute satis explicari videtur, verba tamen audaciuscule mutari. Hadrianus Turnebius Latinus interpres fatetur, se meliorem librum desiderare. His tamen verbis utitur. At haec fumma novies mille septingentorum, & viginti.

⁽a) Tom.I. 740. ante med.

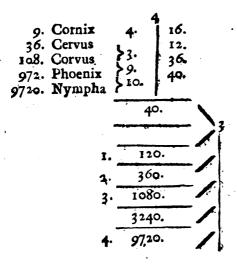
ginti, compositione ex quatuor numeris iam inde usque ab unitate deinceps quater multiplicatis nascitur. Utroque enim modo quadraginta efficiuntur, quae quinquies in triangulos redacta, propositam summam abfolyunt (a). De corde moesto Lucretiano quid Victorius noster scripserit, ignoro, Thucydidis Graecus interpres recte videtur napoliar interpretari, Valla praecordia, Lucretius dedita opera cor moestum, Gallus quidam cor. At cordis morfum, aut morbum solent Graeci καρδιωγμον, κ) καρδιαλγίαν appellare, id Lucretium cor moestum dicere reprehendendum non est. Haec scripseram, cum mihi cor moestum ex litterarum tuarum lectione, quas xI. Kal. Ianuarii dederas, fuit. His enim me certiorem litteris de morte Octavii nostri fecisti, quem uterque nostrum unice amabat. Sed cum illo actum esse praeclare puto, quod eum mors a malis, quam a bonis ad perpetuam illam Beato-Y

(a) Utroque enim modo &c. Deeft, inquam, aliquid a cum modus unus exftet, alter desideretur.

Beatorum animorum sedem transfulit. Nec mors dici pottit repentina, aut improvila, quae aecidit sepruagenario, & quinquennio dimidia parte corporis capto, ae manco. Vita vero fuit beata, cui & animi dotes, & nonnullae corporis eximiae, a Deo Optimo Maximo religione, & sinceritate fidei illustriores effectae summam illam ei gloriam pepererunt, in quo multos annos vixit in isto Orbis terrarum theatro, vel ipsis invitis, qui summam Reipublicae tenuerune. .Titulum sepulcri legi, elegans est, & te, arque illo non indignus. Sed fi res est integra, illis verbis (Sodalit. Servor. observant. Sodali) scriberem (Huius Sodalitii Sodali), & post verbum (probitatis) adderem (ingenii, atque eruditionis) & pro illis verbis (tantique erga omnes officii) scriberem (ita erga omnes officioso). Illa quoque verba auferenda censeo (Sodales amantissimi Sodali suavissimo P.), & pro Cal. (Kal.) scribo. Non video autem, cur non etiam Abbatem, sive Pro Abbate inscribamus; cum id

id quoque nomen patrem significet. Narbonensem inscriptionem tantopere a te laudari miror. Habet enim nonnulla minus exacta; sed amo diligentiam tuam, quod me diligenter de ea admonueris, exemplumque eius miseris pereleganter conscriptum. Vale VIII. Kal. Martias. Ilerda.

A. A. Ilerd.

Y 4

XII.

XII.

ANTONIUS AUGUSTINUS

LATINO LATINIO SAL (a).

Itteras tuas Nunnio meo ostendi, ut I de Plutarchi numeris iterum plenius tibi satisfaceret. Laudavit, quae scripseras, sed non esse adhuc omnem dissicultatem sublatam affirmavit; qua de re postea pluribus, ut opinor, cognosces, & quid ille sentiat, & quid in tuis litteris desideret. Interea, ut peterem abs te enixe hortatus est, ut Diophanti de Arithmetica libros, qui in Vaticana Bibliotheca non uno exemplo servantur, describi, & ad nos mitti cures; aut si graece, vel latine editi sint, eius rei nos facias certiores. Quod quaeris, quid existimem significare in Narbonensi, & Patavino titulo Magmentum protollere: rem tu quidem mihi perobscuram a me enarrari cogis. Magmentum ex Catonis, Varronis, Festi, Nonii, Servii, & Arnobii verbis id esse videtur, quod augendae Religionis caussa sacrificio adderetur, unde etiam mastare di-

(a) Cod. Vatic. 6201. pag. 15.

citur,

citur, & mactum ese. Macte, inquit Servius ix. Aene., magis aucte. Sermo tractus a facris. Quoties enim aut thus, aut vinum super victimam fundebatur, dicebant: mactus est taurus vino, vel thure: hoc est cumulata est hostia, & magis aucta. Id igitur non protolli iubetur in legibus arae Narbonensis, & Illyricae; hoc est non alio duci, sed in eam aram inferri: ita enim interpretor protollere esse porro tollere. Sunt autem quaedam verba duriuscula composita, & in veterem quamdam formulam concepta in utroque titulo, quae obscuritatem augent, quale in his ipsis verbis est: Sive quis hostia sacrum faxit; qui Magmentum nec protollat idcirco tamen: probe factum esto. Nam si scriptum esset, qui tamen Magmensum non tollat, non laboraremus. Nec pro non in duodecim tabulis fuisse nostri testantur; cum de furto nec manifesto agitur. Idcirco significare videtur circa id sacrisicium, yel in eo sacrificio. Quod in Patavina inscriptione est (Quod Magmentum) mendolum

dolum esse suspicor, nisi forte ad verbum sa. crum referre oportet, quod minime probo(a). Habes sentenciam meam, tu me certioris tuae facies certiorem, & cum erit commodum, vel Cardinalem Sirletium, vel Matthaeum Devarium, vel Fulvium Ursinum, vel omnes potius percontabere, si cognoscere possint, cuius sint verba ab Suida relata verbo mardinta, quae alio quoque loco ab codem relata sunt, quidque de codem verbo a Graecis fuerit memoriae traditum, aut quis eo usus fuerit, praeter Tironem Tullium, Plinium, Gellium, Carisium, & Iurisconsultos Ulpianum, ac Modestinum, & Lustinianum, & Iustinianeos interpretes. Verficulos quosdam ad te mitto, si minus verbis, aut numeris, at sementia, ut arbitror, non ingratos. Cura, ut valeas. Nonis luniis . Ilerda . A. A. Ilerden.

LETTE-

(a) Videndus Herodianus lib.v. de Elagabalo scribens, ubi sacrificium eius nominis institutum narrat, excaque victimarum, atque aromata in lancibus aureis capitibus virorum honestissimorum impositis circumiata describit. Id enim videtur solemnes pompae genus quoddam adbibitum ad augendum Deorum honorem.

LETTERE ITALIANE DI ALCUNI ILLUSTRI SCRITTORI

DEL SECOLO XVI

CIOE'

Di Annibale Caro, di Antonio Agostini, di Matteo Bruno, e di Gio: Batista Guarini

CAVATE DAI LORO ORIGINALI.

349

AL REPERENDISSIMO PADRE DON CESAREO POZZI ABATE ULIVETANO

L' EDITORE DI QUESTI OPUSCOLI.

L dono, che a Voi faccio di queste poche Lettere Italiane inserite nel Tomo secondo de' nostri Aneddoti, è un piccolo contrassegno del molto, che vi debbo, e che vi debbo ben volentieri. La cara amicizia, di cui m'onorate, ed il comodo, che generosamente ne' miei letterarii passatempi m' accordate della bella Biblioteca Imperiali confidata alla vostra direzione, sono i motivi di questo mio dolcissimo debito. Capisco quanto poco vi doni, ma la costituzione di questa Raccolta composta di soli Opuscon li è tale, che in essa agli amici non possiamo donare, che piccole cose. Eccovi precisamente il caso dell'anzico proverbio, che i piccoli regali alimentano l'amicizia, ed i grandi colla lor mole l'opprimono. I pochi Autori di queste Lettere sono notissimi a Voi, ed a qualunque cadranno sotto gli occhi; quindi è inutile il parlarvene a lungo. La prima, benche sotto nome di Monsig. Giovanni Guidiccioni Presidente di Romagna, deesi attribuire ad Annibal Caro, che allora gli servia di Segretario. Ma sia... dell'uno, o dell'altro, sono amendue nomi cari alle Muse, e cari a tutti noi. Le tre Lettere d'Antonio Agostini le troverete secondo il solito piene di erudizione, e mancano nella Raccolta di Lucca. Matteo Bruno Giu-

Giureconsulto Ariminese non vi sara men noto per le lodi, che gli danno lo Struvio (2), e il Gottofreido (b), the per l'elenso dell'Opere sue nel Mazzuchelli (c). Di coflui dunque leggete una Lettera, dalla quale vedrete essere lui non meno amante delle belle Lettere, che delle Pandette. In fine le due del Guarino, che da me copiate sull'originale devono, so non per altro, esservi grate, perché saiture da quella medesima fortunata mano, che siriffe tant'altre belle, ed eleganti cosè. Ona di queste servirà ancora alla Storia di si grand' Tomo, perche acconnu la fua Ambafeeria a Penezia, ed una Orazione da lui vovitata in quella congiuntura, e di sui non mi pare d aver sentito menzione. Ma per termore al mio teme regulo, um lo crediate interamente però spo-Aliato d'interesse. Noi verremmo con ciò impegnarvi sempre più a comunicarci le cose, che avete... fra vostri manoscritti, e che possono abbellire la consinuazione di quest' Opera, la quale dalle molte riverche sembra affai grata al pubblico. Non è già, che manchiamo di materiali opportuni, che anzi ce ne piovono da tutte le parti, ma bramiamo di avere il piacere di ottenerne anche da Voi; giacshe i doni diventano più cari per la mano del Donatore. Vale.

LETTE-

(a) Biblioth. Iur. Selett. lib.ty.tit.xx.de Cession.Bonor.
cap:vn. 9.94.
(b) L. 2. Cod. Theodos. Fo.tl. Part.ty. pag:2219.

₹ 35 I · ·

LETTERA I.

Di Annibale Caro a nome di Monsig. Giovanni Guidiccioni Presidente di Romagna al Card. Camerlingo in Roma (a).

ON mi è parso investirne ancora i Rangoni, perchè, Monsig-Rino, questa mi è riuscita una cosa degna di grandissima con-

siderazione, e mi parrebbe far contro cosicienza, se S. S. non la intendesse bene. Io
darò loro il possesso del Castello, ogni volta,
che essi non potranno di manco; ma sia certa V. S. Rína, che tanto è l'odio, che portano a questi Signori, e tanta la ostinazione,
e la paura di tornare loro sotto, che impossibile cosa è, che abbiano se non il toco ruinato, perchè gli uomini sono risoluti di abbandonar il Castello, e venduto, e portato
via quel, che possono, abbruciare, e minare il resto, e tengono questa deliberazio-

ne

⁽a) Cavata dal Libro delle pubbliche Riformanze della Terva di Savignano segnato lettera A in fine.

ne con tanta costanza, che mi fa ricordare dei Lici contra Bruto, e dei Saguntini contr' Annibale; e sono certo, che, se questa cosa và innanzi, Sua Santità fa manifesta perdita di questo Castello, il quale per tutti i rispetti è bene, che lo mantenga, e che stia sotto a questo governo, tanto più, che per redimersi offeriscono di sborsare 5000. scudi, cosa, che mi pare impossibile a un Castelletto, come quello. E quando con tanto fervore desiderano il governo Ecclesiastico, e con la morte, e con ogni generazione di calamità non si possono indurre a servire ad altri, mi par, che si debbano raccorre, ed aver loro compassione, e non ruinare, e mandare a dispersione un popolo, per darlo a chi a ogni modo non lo può tenere, ed a Signori, ai quali non sono mai per servire. Aspetto, che V.S. Rina mi dia avviso della mente di S. Beatitudine sopra questo, ed a V. S. Rína umilmente mi raccomando. Di Forlì alli xx. di Febraro MDXL.

LETTE-

\$ 353

LETTERA II.

Di Antonio Agostini a Fulvio Orsino (a).

Molto magnifico Signor mio.

Vendomi risoluto di stare in Sicilia. tutta questa estate per molte necessarie cause, è forza, che scriva a V. S. alcune cose, che più volentieri riserberei alla: vista vostra; ma in questo mezzo desidero, che per lettere ragioniamo un poco insieme delle Medaglie, ut saepe. In una di argento di quattro dramme in circa, è un Èrcole nudo con una clava nella destra, con la quale alta percuote, e con la sinistra tiene. um toro per il corno destro, con certe lettere fuggite. Ha di rovescio un'altro Erco-. le nudo sacrificante, ovvero turificante, perchè colla destra vuota una patera sopra un'altare, il quale altare è circondato da un' serpe. Colla sinistra Ercole tiene la clava, appoggiata in terra, e dietro lui è una grue, ovvero altro uccello. Le lettere sono guaste,

Tom.II. This , Zed by then one may

(4) Cod. Vatic. 4104. pag.327.

ma simili a queste HTYIAZ. Desidero sapere, se V.S. ha visto altra simile, e con quali lettere, ed interpretazione. Ho in bronzo un'altra Medaglia, della quale penso aver trovato una bella interpretazione, benchè essa non è bella, ma brutta, e mal conservata. Da un camo è la testa di una donna più onesta, che bella. Dall'altro canto portano due giovani due persone sopra gli omeri. Io credo, che sia moneta di Catania, e la testa della Pietà, e li due giovani quelli due fratelli, che portarono suoi padre, e madre fuora della verra in un'incendio; de' quali fa menzione Pausania lib.x., e Virgilio, ovvero altro antore nell'Aesna alla fine: Namque optima proles Ampbion, fraterque pari sub munere fortes &c. Credo, nelli nomi fosse varietà fra gli Storici. V.S. mi farà grazia di chiarirfi e con Medaglie, e con Libri, se sono suor di strada, ovvero in essa. Fra le Medaglie dei Siracusani, ho alcune con una tolta, come di Giove, ma molto più bella, che le ordinarie,

con quelte lettere ZETS . EAET@EPIOS . dell'altra parte è un fulmine. Penso, che si ritrova in Aristotele lib. v. Politicorum, che morto Gerone li Siracufani fecero una statua d'oro a questo Giove, per essergli tolta la servitù delli delatori del tiranno. Così interpreto un'altra con queste lettere nella testa AIOX. EAET GEPIOT, e dietro un' Aquila con un fulmine ZIPAKOZION . Ed un'altra colla testa di Diana ENTEIPA, e con un fulmine di rovescio, volendo dire, che Diana, e Giove gli avesse liberati; e che Diana fosse Nume tutelare de Siraculani. Credo, che lo dica Diodoro Siculo libro va., dove dice delli pesci della fontana di Arctusa sacri a Diana, e dell'Isola Ortigia, la quale era una parte della Città di Siracula appresso Cicerone, Virgilio, Livio, ed altri. Questi pesci credo, che siano quell'istessi, che si vedono nelle belle Medaglie Siraculane di argento attorno di una testa di donna colla quadriga a rovescio. Silio Italico liberty, y. 5 2. Hie Arethusa luum

Juum piscoso sonte receptat Alpheon sacrae portantem signa coronae. E perchè ho una Medaglia, e torse più (per parlar più a gusto di V. S.) dove è una testa di una bella donna coronata di foglie di canna, con un torodi rovescio con due pesci ETPAKOSION, avendo letto, che li fiumi si facevano come tori nella favola di Acheloo, ed Ercole, ed altrove, sono in pensiero, che sia la telta di Aretusa, ed il toro, Alseo piscoso. Non voglio tacere un'altra fantasìa di altre Medaglie pur Siraculane con un Pegalo di rovescio, le quali in argento, e rame si trovano molte in Roma, e quà, ed io seguendo Giulio Polluce, quelle, che non avevano lettere, l' interpretaya Medaglie di Corinto. Ora vedo, che Bellorofonte, ed altri Corinti vennero con Archia, e fondarono Siracufa, come trovo scritto da uno Storico moderno. il quale-cita Tucidide libro vi., Strabone lib.viii., Dionis. Alicar. libro I., e l'interprete di Teocrito, ma non dice dove si V.S. mi faccia grazia di vederlo, dove parla TeocriTeocrito di Bellorosonte. Questo Archiadicono, che sosse delli descendenti di Alceo sigliuolo di Ercole; e per questo penso, che in alcune Medaglie di Siracusa si trova una testa di un giovane con l'exuvie d'Ercole, la qual testa io credeva, che sosse di Alessandro. Non sò, se ho ragionato a gusto di V.S., pure avrò dato occasione, che mi risponda, e che mi faccia sepere, se il Sig. Annibale Caro si trova in Roma, al quale dia li miei saluti strettissimamente, e prosit l'assinità con Sua Santità, e Camerino. Addio. Da Palermo alli 3. di Giugno del M.D. LX.

Di V.S.

A. A.

LETTERA III.

Del medesimo ad Onosrio Panvinio (a).

Reverendo Padre singolarissimo.

A vostra delli 1 o.di Decembre mi trova
fuor di Lerida nella Visita, dove non ho
Medaglie, nè Libri per satisfar al desiderio
Z 2

(a) Cod. Vatic. 6412. pag. 2464

di tante cose, come ad un tempo volete. Il peggio è, che non ho ivi designatore, se non certi, che depingono nel muro per eccellenza una battaglia di vrili (*), e gatti, e qualche scimiotto, o papagallo. Pure con parole cercherò di satisfarvi, benchè siate il Mastro di tutto quello, che vi potrò dire, ed in Roma ci è ogni cosa, e il microcosmo, come dice non sò chi Greco. Delli Libri di Medaglie ho smarrito il Libro delli xit. Cesari del Vico, ho bene il Cesare Dittatore, e le Auguste. Ho ancora l'Erice, ed il Francese Choul, il Golzio non ho visto, ma intendo, che finisce nelli percussori di Cesare, e che non è assai copioso delli superiori. Quelli, che ho visto, mi pare si gabbino in molte Medaglie sinte, che essi pigliano per vere, ed alcune vere dichiarano male, ed altre difegnano etiam male, in alcune cose comuni si stendono, le dissicili tralasciano, come molti interpreti di Libri; e qualche volta nelle comuni vanno a capi-

(') Cost stà nel Ms.

a capitolo, come fa l'Erice in provare, che le Medaglie non furono mai monete, con argomenti, che provano appunto, che furono. Pure alli principianti giovano tali Libri, ed a chi non ha modo di aver le Medaglie istesse. Desidero, che l'Istoria vostra Ecclesiastica vada innanzi, la quale vi può immortalare più, che queste altre ciance, benchè siate atto per cicalare di ogni cosa bene. Questa estate messi in ordine certe famiglie Romane, e nelli vostri Fasti trovai alcune cose, che potrebbono mutarsi, e vorrei mandarvele. Come ritorno dalla Visita, che sarà fra un mese, ve li manderò como queste altre baie, che volete, se avrò un poco di ozio. Ma se il vostro Padrone ha i Libri del Pirro nostro, lì trovarete ogni cosa a tutto patto, ed a merenda, e colazione. Interim vale, mi Panvinie, (pane, & vino dulcior). Dat. in Tamarid alli x. di Febraro del M. D. LEVII.

Di Vostra Magnificenza A. A. Ilerd.

Z 4 LETTE-

360 **\$**

LETTERA IV.

Del medesimo a Fulvio Orsino (a).

Sig. Fulvio mio singolarissimo. O differito di rispondere a una di V.S. data alla fine di Settembre, ricevuta in Barcellona dal mese di Ottobre, pensando in breve ritornare al mio nido: Tandem aliquando buc pervenimus tre di sono, ed eccovi la risposta non cumulatiore cumulo, Esiodicamente, ma come posso. Dite, che avete perso gli Antiquari Onofrio, Egio morti, e Pirro, e Manuzio assenti; mi con-· doglio con esso voi, sed quousque? Così s si vive morendo, il tempo vola, e tutti corremo pigliando per un piacere cento fastidi. Promettete di scrivermi spesso, e sete non più, che li Parti, e Peni verace. Della Tavola Greca, e Latina mi rallegro, ma che aspettate a pubblicarla ? Il Consolato di Catulo, e Lepido fu principio dell' Istorie di Sallustio, come si vede nelle parole relate da

⁽a) God. Vatic. 4105. pag.70.

da Prisciano, e Rusino, come credo de numeris. L. Cornelio Sisenna scrisse la guerra Italica, ed il Civile sotto Silla non satis libero ore, come nota esso Sallustio nel Iugur-`tino. E' lodato magramente da Cicerone in più luoghi. Ho raccolto gli Autori da me notati in un' altra carta, che fanno menzione di Sisenna. In Medaglie trovo in argento CN. CORNEL. L. F. SISENA, ed in bronzo dal tempo di Augusto apronivs. MESSALA . III. VIR., SISENNA . GALYS . A. A. A. F. F., ed in altro SISENNA . MESSALA . APRONIUS . GALLUS . III. VIR. A. A. A. F. F. ; ed in altro sisiina. pr. cos. L. sai. ... Ho visto questa scrittura II pro E in alcune iscrizioni, ed ho giudicato esser nota di n per distinguere le vocali lunghe dalle brevi, ma in Plutarco Sisenna si scrive per ¿. s x 1.... interpreto Statili. La Pretura di Sisenna in quel Consolato mi fa ricordare, che non sò, come possa accordare le parole di Cicerone con quelle di Paterculo. Fa Cicerone menzione dell'Istorie di Sisenna in bocca di Antonia

tonio molti anni avanti della guerra Civile di Silla; e Paterculo dice, che scrisse le Istotie molti anni dopo essendo vecchio. Que-Ro scriveva fidatomi della memoria, e pensando la soluzione di questo argomento, vidi, che pigliavo errore, che Antonio non fa menzione di Sisenna, se non di Celio Antipater. Ma nell'Orazione pro Cornelio nelli fragmenri salvati da Asconio si sa menzione della Pretura di esso Sisenna, e Plutarco nella vita di Lucullo nota, come Sifenna Istorico, ed Ortensio Oratore secero, come per burla, che Lucullo giovane scrivesse il Bello Marsico in Greco, e non sò, se sia vero quello, che afferma Seb. Corrado nel Bruto, Plutarco aver detto, che Sisenna scrisse in Greco, come nell'interpretazione delli versi di Ovidio, non intende essere altra Opera le Milesiae Fabulae tradotte da Aristide dell'altre Istorie. E così io trovo in Nonio, ed altri, citati luoghi latini dell'Istorie, dove sono cose chiare del Bello Marsico, ed altri luoghi delle Milesie. Quanto alli

alli tre Greci onorati nella vostra Favola, non ho cosa a proposito; si potrà cercare nell'Istorici di quelle guerre. Essendo chiaro, che lo Storico fosse Lucio, facilmente sa porrà credere essere suo figliuolo CN. il monetale, essendo L.F., e forse insieme con Messala, e con Apronio Gallo al tempo di Augusto, e così il medesimo figliuolo su Proconsole, e suo Questore, o Proquestore quel Statilio dell'altra Medaglia. Quanto alli due nomi di Sulpizio Iurisconsulto, non ho cosa certa, nè credo si possa dimostrare in antichirà; li moderni pigliano de' granchi spesfo . Ser Sulpicius Q. F. Lemonia Rufas , si trova nelle Filippiche parlando con parole di S. C. sopra la statua di esso Sulpicio. Ed in una Medaglia di argomento ser. sveri-CIVS . RVFVS III. VIR. , M. BIBVLVS IMP. , la qual moneta credo fosse satta dal figliatolo del Iurisconsulto, essendo Bibulo Imperatore in Siria, o Afia, sé non m'inganno, al tempo del Proconsolato di Cicerone in Cilicia. La vostra, dove si legge L. Servius Rufus, è for-

è sorse errata per dire L. Servilius, ovvero L. Sergius Rufus; ovvero diremo, che sosse nome di famiglia Servius in sola questa. vostra Medaglia. Il luogo di Nepote in vita Attici è guasto, e credo si debba levar via ·la parola Servio, e che resti M. fratri Sulpicii: e credo, che qualcuno scrivesse Servio in margine, credendo, che parlasse del Iurisconsulto. Ed avvertite, che gli Rusi erano Patrici, come dice Cicerone pro Muraena; e questo Marco era fratello di P. Sulpicio Trib. Pl., e così plebeio. Dunque tutti i Sulpici patrici, e plebei si dicevano Servii? non lo crederà Marfodio. Trovo in Plutarco nella vita di Galba, (il quale era Sulpicio, e Patricio, non Sergio, comes il volgo crede), che era delli Servii. Ecco dunque un'altro scrupulo; tuttavia mi perdoni Plutarco col suo parlare improprio, che volendo dire esser nobile patricio per padre, disse la nobiltà de' Servii, intendendo per il pronome la famiglia; come se volesse dire uno delli Claudi, e dicesse degli

degli Appii, perchè come nelli Claudi si trova il pronome di Appio spesso, e non è frequente in altri, così degli Sulpici è samiliare Servio. Hoc places. Ricordatevi di Cicerone, che scrivendo ad Appio Claudio, usa di Appietate, e Lentuliate per dire queste vostre nobiltà di sumo, non perchè Appio sia nome di famiglia, ma perchè si usava nella Claudia spesso. Nel numero di più si potrà comportare m. SER. SVLPICII a RVFI, per dire Marco, e Servio Sulpici Rusi.

Vengo al fragmento delle Ferie Latine in Monte Albano, gioia degna di essere confervata. Solamente dirò aver notato in Dionisio lib, Iv., e nel fine del sesto, come, si facevano tre giorni dette Ferie, (nel sasso si nota il primo giorno delli tre), il primo di da Tarquinio introdotto, il secondo exastis Regibus; il terzo reconciliatasi la plebe con li Patrici. E nel libro viii, dice, che li Tribuni non potevano pernottare fuori di Roma, eccetto, che per queste Fe-

Ferie, andando con tutti li Magistrati al Monte Albano: e per questo restava in Roma un Presetto Urbis Latinarum Feriarum caussa, del quale parla Pomponio nel titolo de origine Iuris.

Della Colonna di Duilio non ci ho confiderato altro di quello, che allora scrissi al q. F. Onoscio.

Delle monete di Caio Mario Pro III. Viro del tempo di Augusto, non ci ho altra considerazione, che, come si trova Pro Cos., Pro Pr., e Pro Quaest., così Pro HI. Viro. Chi fosse costui non mi sovviene. Di tre di questo nome sono chiaro, che avanti Augusto furono C. Mario VII. Cos., ed il figliuolo morto in Preneste, il terzo fu il finto nipote, del quale nelle Epist. Fam. ci è menzione. Si trova in argento C. MARI. C. F. CAPIT. S. C. - C. MARIYS . C. F. C. N. -C. MARI. C. F. -- M. MAR. Il Libro de Ludis Circenstbus vederò volentieri, e li Commentari di Cesare. Di Medaglie dette Consolari ho victo poche in Hpagna; ed ho farto poco

poco studio in esse, solamente ho considerato sopra l'interpretazione di quella del fratello di Africano, L. Scipione assag, al quale tutti dicono Asiatico, come a' posteri, de' quali fu uno Console an. 670. U.C., che nelli Fasti Capitolini tanto esso Lucio, come quell'altro sono deni Aspatici, e si trova (non apprello me) una Medaglia di argento così inscritte e. scipio. Asiatic. Tuttavia quella più frequente non è ben copiara dal curiosissimo Ubeno Golzio, il quale scriye asia. a. Io bo visto molte così scritte L, SCIP. ASIAG., e dubitando dell'interprepazione mi fono rifoluto in Afiaguta, ouvero Asiagetes, ed ho in mio savore un solo verso di Sidonio Apollinare assai guasto, corrotto. Scrive questo Autore:

Vae mihi qualis eram, cum per mea iussa inberes

Sylla, Afiae gentes, Curius, Paullus, Pompeius,

Tigrani, Antiocho, Pyraba, Persae, Mithridati

7) 11 11 11

Pa-

Pacem, regna, fugam, vectigal, vincla,

Intendo, che in Libri antichi pro Asiae gentes si trova Asiagenes, a me piace Asiagetes, ed è molto vicino alla scrittura; e la sentenza ricerea, che si parli di Lucio Asiatico, che vinse Antioco, come Silla a Tigrane, Curio a Pirro, Paulo a Persa, Pompeio a Mitridate. Di Apolline Arcageta si trova una Medaglia appresso me TATPO MENITAN -- APKATETA, ed in Tucidide lib.vi. si trova questo cognome, ma per H. Resta una difficoltà, ed è la quantità della sillaba ge in Afragetes, ed in Asagenes, che essendo breve il verso defidera E longa. Di questo scrupulo desidero essere levato, o diremo, che Sidonio usò libertà in questa sillaba, come Prudenzio, ed altri in molti nomi Greci. V.S. mi dirà suo parere. Item in questo, che tutti i moderni Poliziano, Budeo, Alciato, ed altri diciamo Pandectae Florentinae, e tutti gli antichi li danno articolo masco-

mascolino, declinando o mardinano, 78 mar-S'exte. Si trova in Suida vois mard'entais, benchè non dica il nome dell' Autore. V. S. mi faccia grazia di vedere, se potrà indovinare chi sia, e se ha osservato in altri Libri questo nome. Io ho trovato Iscrizione di un Teologo detto Antioco, del quale desidero le parole del testo, che non l'ho Greco, ma l'interprete uomo dotto, se ne accorge di questo abuso de' moderni. Item Tullio Tirone fece un Libro così detto, come riferisce Gellio, e Carisio. Trovasi nel Prologo di Plinio, e nel Libro de' Digesti Fiorentini, ed in Teofilo, ed in Apicio corrotto. Tutti i Lessici moderni errano nell'articolo, nell'accento, e nella declinazione, ed uno cita a Teofilo τῶ πανδέκτω fallamente, perchè in Teofilo tre volte si legge Të mardente, e non altrimente. Sat prata biberunt. Vale. A' 24. di Febraro 1571. in Lerida

Di V. S.

A. A. Ilerden.

Tom.11.

A a

LETTE-

⇒ 370 ◆

LETTERA V.

Di Matteo Bruno a Francesco Bolognetti del Reggimento di Bologna (a).

Molto Magnifico Sig. mio Osmo.

E Ben vero, che le Leggi non hanno conformità alcuna con la Poesia, pune io trovo, che alcuna volta i Leggissi hanno fatto professione ancora di quella, come si legge nelli argomenti di Virgilio, ed anco il Petrarca il dimostra in quella sua Canzone, che comincia: Quell'antico mia dolco empio Signore. Ed alcuna volta noi altri per suggire la noia, e travaglio di questo studio, e pen pigliare qualche dilettazione, ci dilettamo di legger queste Poesie volgani, però ho voluto con l'altra mia pregar. V. S.

(a) Dall' originale, che fava in Gasa Bolognetti, ove si trovavano ancara altre IV. Lettere del medesimo scritte allo stesso nell' anno seguente sopra il Nipote Giovanni, che stava a studio in Bologna; siccome altraso

pure ve n' ha del suddetto Giovanni scritta al Bolognetti, ma sì questa, che quelle non contengono, che cose di poca importanza. Ora stanno presso Monsig. Giuseppes Garampi.

V. S. a farmi un dono di quelle sue Rime, come altre volte Ella me ne fece di quelle, che scrisse sopra gli ornamenti delle Donne, e di quelle, che scrisse al Sig. Girolamo Focari, ed al Sig. Emilio Malvezzi, ed avendomele ora mandate con la sua, le ho accettate molto volentieri, e ne ringrazio V.S. infinitamente, e già le ho date al legatore per legarle, ed avutole, mi forzerò vederle con qualche comodità, e dipoi darò avviso a V. S. di quel, che ne sentirò; benchè non avranno bisogno di mia sentenza, perchè io non atto a dar giudizio delle cose sue. Ringrazio V.S. ancora dell'avviso datomi di Monsig. Illino Paleotto, e la causa, perchè non ho avuto risposta della mia da sua Illma Signoria. Io me ne starò con quelta amorevolissima offerta, e quando mi farà bisogno, me ne prevalerò, sendo io ficuro, che fua Illma Signoria non mi mancherà di favore, quando mi occorrerà, come ha fatto per il passato. Mi è stato grato ancora intendere del Sig. Al-A 2 2

berro (a); prego ben V. S., che quando li icrive à, si degni mandarli in mio nome infinite raccomandazioni, e con questo fine di cuore bacio la mano di V. S., e la prego a conservarmi nella buona grazia di Monsig. Illimo Paleotto, e del Sig. Gammillo suo fratello con baciarli le mani in mio nome. Da Rimino alli xII. di Marzo del molavi.

Di V.S. MM.

Affezño Ser.re Marteo Bruno.

LETTERA VI.

Di Gio. Batista Guarini a Francesco Belognetti .

Molto magnifico Sig. mio Ossmo.

Sono stato così tardi a dar risposta alla sua amorevolissima lettera aspettando di far due colpi in un tiro, cioè mandarli questa lettera direttiva al Sig. Carlo Sigoni per un negozio, che non è stato in ordine prima d'adesso. Ringrazio dunque senza fine V. S.

(a) Alberto Bolognetti Giuveton ulto Bologne/e , fu Nunzão a Firenze , e a Venezia , indi Vescovo di Massa di Maremma , Nuozio in Polonia , e Cardinale per pochi anni .

V. S. della consolazione da Lei sentita del mio accomodamento col Sig. Duca, il quale come che per ogni rispetto mi deva esser caro, mi sarà nondimeno allora carissimo, che io conosca di poter fare qualche servizio a V. S., alla quale son tanto obbligato. Ebbi poi le tre bellissime Epistole di Monfig. Rmo Campeggio, delle quali, secondo l'ordine suo, due ne dispensai alli Signori Pigna, e Riccio, che ne baciano infinitamente le mani all'uno, e all'altro delle SS. VV., e la terza ho tenuto per me, e letta con mio grandissimo gusto. Con l'inclusa lettera del Sig. Sigoni, la quale mando a V. S. perchè sia Ella l'appresentante, sarà una Orazione fatta da me nell'Ambasceria, che a' dì passati mandò il Sig. Duca mio Signore a Venezia per rallegrarsi col nuovo Principe della sua creazione, la quale avendo io recitata in quel Senato, piacqui per mia ventura a molti, che l'udirono, sicchè sono astretto a mandarla alla stampa. Ora io la invio al Sig. Sigoni, Aa 3

perchè, come oro, che nel fuoco affina; pigli qualche parte di perfezione dal suo molto giudizio: ma mi è parso di fare, che V.S. sia quella, che la dia, ed insieme colla sua autorità l'astringa a servirmi, com'è dovere in questi casi di servir gli amici, non per adulazione, ma per verità. Il foggetto è da se aridissimo, avendo avuto per mia sventura a parlare di un Principe, che nè mai seppe, nè mai fece nulla, e pure è stato forza a lodarlo. Desidero, che Sua Signoria mi spedisca prestissimo, perchè io sono assai importunato, e però così prego V. S., che procuri la prestezza, come il servizio medesimo. Appresso il giudizio del Sig. Carlo, sò bene, che non può se non giovare anco quello di V.S., la quale se anco in questo mi gioverà, come il servizio sarà maggiore, così l'obbligo riuscirà duplicato. E con questo fine le bacio le mani, e desidero saper nuova del suo mirabilissimo figliuolo, del quale non ho udito parola, poichè lo lasciai partendo a Bologna.

logna. N. S. Dio la prosperi lungamente. Mando quest' nomo a posta, acciocchè serva per memoria a V. S. di rimandarlomi quanto prima espedito. Di Perrara li v. di Gennaio MDLXVIII.

Di V.S.

Gio. Batista Guarini.

LETTERA VII.

Del medesimo allo stesso.

Molto magnifico Sig. mio Ossmo.

Ricevuta che io ebbi la lettera sua, trovai subito lo stampatore, e con lui lungamente discorsi del servizio di V.S., il
quale mi risolse in poche parole, che per
aver egli speso assai nel Volume dell'Istoria,
che sa stampare il Sig. Duca nostro, la quale
ha tolto a fare a tutte sue spese, non può
gravarsi di maggior somma, ma che piacendo a V.S. di sar la spesa, e pagare a lui
l'opera, l'accetterà molto volentieri. E'ben
vero, che del prezzo non ha voluto restar
d'accordo meco, desiderando egli saper prima di quanti sogli sia l'Opera, e quanti voA a 4

lumi Ella ne voglia; le quali condizioni (quando pur si risolva a questo partito) mandando V. S. a me, spererò, che sia per esser compiaciuta, e servita con quel maggior vantaggio, che sara possibile. E perchè sia benissimo informata di ogni cosa, le mando una mostra di caratteri, acciocchè scielga qual più le piaccia per sar quest'Opera. E se in altro la posso servire mi comandi, come a persona desiderosa, e obbligata a farlo.

Baciole la mano, e prego Dio, che lungamente la conservi. Di Ferrara li xv. di Gennaio MDLXVIIII.

Di V.S.

Gio. Batista Guarini.

M. VA-

M. VALERII MARTIALIS S. DAMASI PAPAE

ET

VALERIAE FALCONIAE PROBAE

CARMINA ANECDOTA

EX VARIIS MSS. CODD.

NUNC PRIMUM EDITA

Additis etiam pluribus variantibus lectionibus ex iisdem Codicibus excerptis.

\$ 379

IOHANNIS CHRISTOPHORI AMADUTII AD DOCTISSIMUM AC NOBILISSIMUM VIRUM CAROLUM MOSCAM BARZIUM EQUITEM COMITEM ET MARCHIONEM PRAEFATIO.

Vos nunc primum profero, quosque in instructissima Pisaurensi Collectione omnium Poematum, Carminum, & Fragmentorum Latinorum (a) edendos versus, si tunc mihi innotuissent, ad te, Eques nobilissime, qui epsam ingenti sumptu, & magnanimo consilio curasti, vel ad Paschalem Amatium Popularem meum longe eruditissimum, cuius egregia opera in tanta re perficienda utebaris, misissem, ut alia etiam. non pauca tunc temporis communicavi, sinas nunc modo tuo inscriptos nomini, ac tuae commendatos clientelae in Eruditorum lucem prodire. Commode Vir Cl. Iohannes Aloysius Mingarellius Abbas, & Procurator Generalis Canonicorum Regularium S. Salvatoris pro sua in me humanitate, ac munisicentia sane non vulgari communicavit Epigramma M. Valerii Martialis ex Cod. Ms. membranaceo saec. xiv. Bibliothecae S. Salvatoris Bononiae, quod est ad quemdam Trebonum, quodque temporis rationes . primum locum sortitus est. Codex, quem dixi-

⁽a) Pisauri CIDIDCCLXVI. ex Amatina Chalcographia.
Tom.VI. in 4.

mus, Epigramma hoc exhibet libro x1. post Epigramma Lii., atque in Codicis margine exaratum cernitur. Stilus sane, & lusus a Martiale non abhorret, ac forte ex vetustiori Codice petitune Epigramma hoc ipsum dein Bononiensi Codici accessit. Deest quidem tum in omnibus editionibus, tum etiam in editione Cornelii Schreverii (2), qui XXI. Epigrammata Martiali tributa ad calcem recensuit. Habet insuper laudatus Codex variantes quasdam Lectiones sane non aspernandas, quas subsungere in ima ora paginae non inutile duximus. Hic accedit, codem Mingarellio largiente, Sancti Damasi Papae Epistolium, decem constans versibus, ad quemdam Fratrem corripiendum, erutum ex Membranis quibusdam olim Bibliothecae amplissimi Cardinalis, & affinis tui Dominici Passioneii, nunc Vero Angelicae Eremitarum Augustinensium in Orbe, cui dein ipsa adhaesit. Tandem ex altero Passioneiano Codice nonnullos anecdotos versus Falconiae Probae doctissimae Feminae per laudatum Mingarellium exscriptos exhibemus; nec plures etiam. variantes Lectiones, quae ad eius notissimum Virgilianum Centonem pertinent, quaeque in suprascripto Codice prostant , beic nunc deesse patiemur. Codex hic scriptus apparet saeculo xv., ac pag. 134. habetur Prologus Semproniae Probae Hortanae Feminae dociis. ad Honorium Aug. Theodosii Magni F., & Arcadii Aug Fratrem in suum Virgilio Centona, repertus a Petro Seb. Florentiae. Prologus tamen scriptus est saeculo xvi., hicque

(a) Lugduni Batav. 1656. pag. 787.

bicque a nonnullis tributus est C. Sedulio Presbytero, tamquam eiusdem ad Theodosium Augustum dedicatio. Aft ipsum Fabricius, qui edidit, Sedulii esse negavit, ac Falconiae Probae restituit. Ceterum inter Sedulii Carmina ipsum locavit Amatius noster (a), sequutus editionem, quam sibi proposuerat. Prologum, quem diximus, in laudato Codice sequitur Iohannis Boccaccii fragmentum de Proba Adelphi Coniuge; tum Carmen ipsius Probae, quod sic inscribitur; Incipit praesatio in Virgilio Centonam Probae ingeniosissimae feminae gentilium Carmina ad obsequium sidei retorquentis. Ad calcem vero haec habentur: Explicit Virgilio Centona Probae, cuius Homero Centonam non habet latinitas, ficut Virgilio Centonam eius non habet graecia; studuit enim utramque gentem ad fidem Catholicam invitare priorum documentis Auctorum. Mingarellius noster contulit haec Probae Carmina cum Bononiensi editione (b) peracta a Thoma Simeonio, & ad eius tramites exflantiores notavit lectionum discrepantias; at nos rursus eius apographum cum Pisaurensi tua editione (c) contulimus, in quacum earum multas receptas deprehenderimus, eas Edcirco consulto omisimus, dum ceteris in ima ora locum fecimus. De Falconia Proba quid diceres praestat post Fabricium, qui ipsam illustravit in utraque Bibliotheca, scilicet in latina vetere, & in altera mediae, & infimae latinitatis, tum etiam post

(a) Tom v. pag.331.

(c) Tom. v. pag. 160.

(b) Anni CIDIDEXCILIU 4.

post Praesulem Cl. Iustum Fontaninium, qui in Antiquitatibus Hortae (a) de eadem plenissime disserit? Tibi, qui ita comparatus es, ut profanorum, ac încredulorum Mathematicas disciplinas in Fidei, ac Religionis nostrae propugnaculum converteris (b), quibus ad illarum mysteria tum gustanda, tum reverenda corumdem studiis, quae non ita statim refugiant, as fastidiant, invoitares, gratum praesertim erit praeeuntem quodammodo in hoc ipsu consilio nunc cernere doctiffimam Feminam , quae nimirum Ethnicos ipsis Veterum Auctorum Carminibus, quibus rapiebantur, ad Christiana dogmata. allicere tentavit. Osculaberis insuper pro tua pietate sacros Sanctissimi Pontificis Damasi versus; net pro tua eruditione aspernaberis quinetiam Valerii Martialis Epigramma, quod & antiquitatis pretio, & modestiae, a qua ipse saepe aberrat, commendatione pluris sane aestimandum venit. Quare haec omnia a te facile impetrabunt, ut parumper a Musis severioribus, quas colis, abscedas, ac gravissima purioris Philosophiae studia abrumpas, quibus ornandis, amplificandisque operam adeo & sedulam, & strenuam navas, ut novo etiam, atque eo sane ingeniosissimo systemate veluti manu monstrandum illud phaenomeni mysterium ag gressus sueris, cuius cognoscendi, explicandique desperatione Ari-Stotelem olim se in Euripum praecipitasse vulgo circu**m**→

(b) La Matematica satta ma 1772. in 4.

⁽a) Lib. II. cap. I., Go guida per credere, Lettera Tom. YIII. The faur. Scriptor. fcritta ad un' Amico dal Cav. Ital. Part. III. Carlo Mosca Barzi. In Ro-

circumfertur (a); neque etiam universalem Noachicum Cataclysmum tuis intactum illustrationum tentaminibus reliqueris (b). Erunt baec etiam, per me nomini tuo dicata, quantulacumque ea demum fint, argumentum sane luculentissimum, certissimumque meae in te observantiae, ac benevolentiae, quam quidem non fucatam te iam agnovisse confido, tum etiam ingenuum grati erga te animi mei monumentum, non id certe, quod deberem, ac vellem, sed quod hoc tempore, atque his viribus unice possum. Erunt praeterea etiam alia, & quidem edita, quae tibi in Collectione tua omnium. Poematum praetermissa, expletis mancis & ipsis Stephani Marchesellii, quae nosti, paralipomenis, ostendam (c). Illud vero interim tibi persuadeas velim, tua in me praestantissima merita, ac benefacta tum sempiterna memoria me coliturum, tum etiam perenni laude, & commemoratione exorna

(a) Saggio di una muova, Spiegazione del fluffo, e rifluffo del Mare &cc. del Cav. Marchefe Carlo Mofca Barzi. In Pefaro 1764. Nuove Ragioni foprail Saggio fuddetto. In Pefaro 1764. Utrumque Opus dein excufum est in altero eius Volumine inscripto: Penseri Filosofici &cc. In Pefaro 1769. in 4.

(b) Lettera scritta al Sig. Marchese Gio. Paolucci sopra una Distritazione spettante al Diluvio dal Marchefe Cav. Carlo Mofca Barzi. Seconda edizione. In Venezia 2770. in 4.

(c) Esame del P. Stefano Marcheselli sopra la Raccolta Pesarese di tutti gli antichi Poeti Latini diviso in cinque Lettere. Tom.xxx., e-segg. della Nuova Raccolta d'Opuscoli scientifici, e filologici, stampata in Venezia, e continuata dal Ch. P. Lettore. Don Fortunato Mandelli.

exornaturum. Tandem hoc unum restat modo, ut tibi fausta omnia adprecer, atque insuper, si in re seria, ac sacra quinetiam licet iocari, pudicae Vel neri verticordiae votum solvam, ut blando eius numine te pristinae quieti, ac tranquillitati restitutum tandem aliquando intelligam. Verumtamen est, ne desperes, severae saltem Nemesis austoritate, or imperio aliquod tandem sollicitudini, qua angeris, importari posse levamen. Haec, imminente salutisero Christi Servatoris nostri Natali, sint selicitatis omina, quae a me nunc exspesses. Vale.

Datis Roma Idibus Decembris amo Gratiae

Cidiocclxxii**i**.

M. VA

M. VALERII MARTIALIS EPIGRAMMA ANECDOTUM AD TREBONUM

Ex Cod. Ms. Membranaceo Bibliothecae Santti Salvatoris Bononiae.

Ispensator eris per tempora multa, Trebone.

Unum qui leporem multiplicare fapis. Unus quippe lepus vix uni sufficit: at tu Servando veterem mille facis lepores.

VARIANTES LECTIONES EX EODEM COD. MS.

Edita exemplaria habent Libol. Epigrame 3. abis Helene Lib.I. Epigr. 109. peo me dicat ave-

re liber

rile times Ibidem : Vae tibi , dum ludis

Lib.II. Epigr.81. Dum tamen baec tua fit , Zoile , fandapila .

Lib. IV. Epigr. 10. Dum novus eft, neque adhuc rasa mihi fronte libellus .

Lih.IV. Epigr. 55. Haec tam ruftica malo, quam Bituntos.

Lib.IV. Epigr. 56. Munera quod senibus, viduisque ...

Tom.II.

Codex habet abit Thymele. pro me dicet aveto Eber .

Lib.II. Epigr.60. tantum dum pue- tantum nec, puer Hylle, times.

Vae tibi, qui ludis.

Cum tamen haec tua fit , Zoile , fam dapila est.

Dum novus eft, & adhuc non rafa fronte libellus .

Haec tam rustica malo, quam Britannos.

Munera quod senibus, vetulisque.

ВЬ

Lib.vi.

386

Lib.VI. Epigram.21. Codex habet: Atlantida pro Tanthida, versu prismo. Exitiofa pro exitiofe, versu guarto. Este pro isset, versu sexto. Sed tu iam Dea parce Des pro Sed tu iam Dea caede, dues, versu ultimo.

Lib.VH. Ep. ultimo : Cur nxor la- Unor cur fertilis, edam.

Libro VIILBpigramma 73. penes Codicem in duo dispelcitur. Primum versu 4-terminatur; alterum incipit: Cymhia te vatem Gc.

VERSUS

SANCTI DAMASI PAPAE

AD QUEMDAM FRATREM CORRIPTENDUM (8)

E Membranis Bibliotherae Passioneiae, nunc Angelicae Eremit. Augustinensium (b).

Ityre, tu fido recubans sub tegmine

Divinos apices (c) sacro modularis in ore. Non falfas fabulas (d) studio meditaris inani: Illis nam capitur felicis gloria vitae, Istis succedent poenae sine fine perennes. Unde cave, Frater, vanis ne te subdere curis, Inferni rapiant miserum ne tartara taetri. Quin potius facras animo spirare memento Scripturas, dapibus satiant quae pectora ca-Itis.

Te Domini salvum conservet gratia semper. ВЬ VER-

(a) Its inscribitur a Librario hoc Epistolium .

(c) Psalmos, ut puto, denotat .

⁽b) Cod. Ms. membran. saeculi XI. fol. 91. , sign. mam woris fabules syllabane mun.87.

⁽d) Haud eleganter pricorripit .

VERSUS NONNULLI ANECDOTI VALERIAE FALCONIAE PROBAE HORTANAE FEMINAE DOCTISSIMAE

Ex Codice Ms. Bibliothecae Passioneio-Angelicae.

Post versum 42.

T liquidissimus ignis, ut iis exordia primis, Terrarumque animae, polique, marisque fuissent.

VARIANTES LECTIONES EX EODEM COD. MS.

Spectantes ad Prologum ad Honorium Aug. Theodofii Magui F., & Arcadii Aug. Fratrem, qui ab aliis tribuitur C. Sedulio Presbytero.

Editio Pisaurensis anni 1766. Verl.2. Eeum, qui regna tenes.

- 3., & 4. ... dignere Maronemo
- iu∏ifti.

Codex Passion. Angelic. Boa, qui regna regis. .... dignare, Maronc.

Mutato. 5. Scribendum famulo, quem Scribendum famulo, qu'i iusserat.

Sequentur aliae Lectiones variantes spectantes ad Centonem ipsum Virgilianum.

Editio Pisaurensis anni 1766. Vers.4. pollutas caede . 6 conspersos tulerat, Ibid. qued fames triumphos.

Codex Passion. Angelie. pollutos caede . conspersos tulerit . quos Roma triumphos.

Verlg.

Veil.7. Innumeris totiens.	Innumeras totiens .
9. Sacrum praecor.	Sanctum precor.
10. deternumque tui	acternique tui.
· 12. poffins Vatis proba.	possim Vates Proba.
14. nec libet aonio.	non libet aonio.
35. loqui vanus persuadeat hor-	loqui magnus persuadeat error i
16. Laurizerosque sequi.	Laurigeralque sequi.
17. Iurgamesque Deas.	Inrgantesque Deos .
21. sanstae libamina pacis.	facrae libamina lucis
24. repetens ab origine pan- dam .	repetens ab origine pergam.
25. fiqua fides animo.	fiqua fides animi.
26. O toto se corpore.	& magno fe corpore
29. o pater, o hominum.	o pater, oque hominum.
36. Iam pridem memini veto-	Nam memini veterum volvens mes
rum monimenta zirorum •	nimenta facrorum.
37. Mu feum ante omnes totum.	Mufeum ame alios nostrum.
38. fuerint, & quae ventura.	
41. Unde hominum.	Inde hominum.
	qui sequentur . In Codicis margine
ad latus verficuli: Ut liquidif Et fi quid fimul ignis babes, y	smus Oc. scriptus est hic versus: el mobilis humor, qui est in edi-
tione.	/ -
44, crescentis origine.	crescentis imagine.
De quatuor ter	nperibus amis
Verf 5. pag-74. ut certis possemus.	et certir possimus.
VerCe Et marias polari facios ima	Tunc variae Comitum facies, in-
mania cete.	mania cese.
7. circuibant aequora. 8. Iam fole infufo.	Iam caelo infufo.
9. revemque fimul dispargit.	rorem late dispergit
Dies fe	cundus.
Vers. 2. Endit humus	fundit bumus.
	ertius.
Verf.4. cessabat turtur.	
	, & fextus
Vexl-3. genitor perfectis ordine re-	
5. Terrarum, statiusque.	Terralque, malinque.
•	Bb 2 no

De formations primi hominis «

Verl & Processit nove.

Ibid. pulcherrima rerum.

6. finsilis si cut menten , ani-

Procedit nova . pulcherrima primum. fimilis mentemque, animumque.

De formatione Evac. claraque in luce . Versig. clara cum luce.

10. Infiguis facies, Comiches . Infignis facieque, & pulchro

Deum protoplastum, & Evam benedisisse. Verla. Infit : eo dicente.

4. Interque virentia culta.

Infit : eo diceme . interque nitentia culta o Quid prohibitum primis Parentibus.

Versi.2. brachia tendensi.

9. liceat te vece. 10. nec te ullius violentia. brachia pandens. licent nec more.

nec te unquem ullius violentia.

De deliciis Paradifi.

Sub lumine Solic adortio Vers.4. sub limine solis, & onsus. croceis pallentes flavibus ... 11. croceis balantes floribus.

Tentario per forpentem. Versis. ramo frondente.

ramo florenta. Imeque, infidiacque, & crimina

7. Iracque , invidiacque, & nonia crimina. · 19. Varia Superfitie

noxia:. Una superfition

Versus alter anecdotus post vers. 19. tit: Tentatio per serpentem.

Quo vitam dedit aeternam, cur mortis adempta est

Conditio &c.

Sequentur variantes lectiones.

. Eva feducia feducit virum. subileiunt epulis olim. Vers.2. subiiciunt epulis oculi.

Vident se nudos &c. . Versis. hominum sator, atque dec- hominum, rerumque repertor.

6. Obfervans oculis.

7. notumqua furens

Prospiciens ocalis . Norteque finence

Adam

Adam abscondit se . .

Verl.1. Dira frementem.

Dura frementem .

3. filvafque, & ficabi.

Alvas , & ficubi-

4. lucemque, nec auras.

Incisque, nec auras.

. S. Respicient . 1

Despiciunt, Increpat Adam Dominus .

Verai. creber ad aures.

creber ad auras.

2. per umbram .

per umbras.

3. Talibus affatur.

Takbus alloquitur.

5. furor ille.

furan iste.

Post versum sextum in Codice sic legitur : Maturate fugam , toto-

que absissie luco. Dicite, quae regnis miseris tam dira enpido. Nec revocare Oc. Qui in Elito praecedit versus, in Codice.

subsequitur.

Adam se excusat.

Vers.2. Merni, nec deprecor . . mcmini, nec deprecor . 4. monitique finistri.

.... Maledichum serpentem .

monitulque *finifici* . . .

Verl.s. Mala gramina pasces .

mala femina pastus ?

Maledichum Adam .

Veis. 8. exfectabis acervum. 11. O dirae rapit.

spectabis aceroum. G' durae raph .

Malcdiffam Evam .

Verlit. o saevissima coniux.

o fanctifica coniuns e

2. commiffe tibi : her-

commissa tibi est : here

5. qued tota mente.

sota quod mente.

Expulsos Adam , & Evani &c.

Verlis. festiment rapidis, inffique. festiment iusi, rapidilque. 7. vestigia sigunt.

veftigie fingunt.

Evam pepcaisse duos filios.

Verl.5. gramina tute.

gramine toto.

7. udoque docent imbestere, udoque docent mollescere libro. Succo .

Abel a fratre occiditus ...

Verf.s. adolene . 7 2. Alter, & derins. adolet. alter in alterns

Post occisam Abel, Deus &cc.

Verlis. fromentie labor.

frumenti labor .

392

Versus alter anecdotus post vers.6. tit: Post occisum Abel &c.,

Tunc almos primum fulvi sensere carinas.

Sequentur variantes lectiones.

Vers. 10. panlatim decolor . panlatim, ac decolor.

De diluvio.

Verlez. Tellurem effundit. Tellurem infundit.

3. diluvio miscens. Noe-servatur.

Verl. 2. qui fuit in terris & qui fuit inventus & tantis furgentibus.

Post diluvium Deus &c.,
Versige quid memorem. quid numerem.

Ibid. facta tyranni. facta tyrannum.
8. magna virum. magna viri.

9. Sacerdotes adfint . Sacerdotes adfunt .

De Novo Testamento &c.
Vers. 8. adventumque Dei, cum adventumque tui quo

11. sed quia terrisseo. sacraque terrissei.

De Nativitate I. C.

Vers. 3. missa sin imperium.

4. missa Deo subiit.

De stellw, & Magis.

Vers.2. magna cum luce resulfit. multa cum luce cucurrit.

3. proceres, curilique repente. "proceres, curictifque repente.
6. nomen virintis, Christique nomen crat virintis, & spii agnosceagnoscere multum. re vultus.

Metuisse Herodem &c.

Verl. 1. clamore furentem.

2. magnafque acuit.

4. band infeia.

band nescia.

4. hand infcia. hand nefcia. Herodes inher occidi Infantes.

Verses, urbem terroribus. urbem clamoribus.

Fugit Virgo eum Filio Mater Domini in Aegyptum in Aegyptum . fecessic eum Filio.

Versez. ipsa manu prae se.

Ibid. turbante turmitu. turbante cunultum.

VerL3.

is 393 🐝

Verlez, plena ad praesepia. 6. Haec tibi prima.

media ad praesepia. Hic tibi prima.

Christus disputat &c. Versi3, ante annos animum gestans caelestis origo.

In Codice nullus titulus: ante omnes annos animamque get rens caeleftis orizo.

Mirantur omnes Christum. In Codice nullus titulus. Verlis. sic se habet in Codice: Quis pultus, vocisque sonus, vel gressus euntis.

In Cod. .Testimonium Iohannis de Christo. Intendit de Iohanne B. cum dixit Ecce Agnus Dei.

Christus baptizatur a Iohanne &c. Versie. mersare salubri.

In Codice nullus titulus. mersere salubri.

Multos baptizatos cum Christo.

In Codice nullus titulus.

Vox de caelo audita est, Hic eft &c.

In Cod. De voce Patris ad Filium.

Omnia rident, adveniente Domino.

In Cod. unilus titulus.

Verl.6. cadant, unum pro munere. cadent unum pro nomine.

Versus duo anecdoti post vers. 7. tit: Omnia rident, adveniente Domino.

Namque erit ille mihi semper Deus, illius · aras

Cuncti obtestamur, veniamque rogamus ab iplo.

Sequentur variantes lectiones. Tentatur Christus: hie titulus in In Codice post verba : memorabile Edito ponitur post verba: omaia nomen, ponitur hie titulus : de valles; sed male. tentatione diaboli in deserte.

Verf.64

Verlib. ferox, dictaque potentem. 7. saucius, ac ferpens.

9. qui nostra ad limina.

Christus diabolum alfoquitur. Vers.4. nec dubites, nam. 7. corpore terrae ?

nec dubita, mens. corpore terram ?

Diabolus fugit, audito Christo &c. Vers.3. se condidit umbris.

Dominum elegisse Discipulos &c.

Versit. Interea magnas volitans it 3. velit pelago deducere.

In Codice millus titulus . se immiscuit umbris .

ferox, dominumque potentema

saucius at serpens. quid nostra ad limina.

In Cod. De electione Discipulorum, & concursu multorum ad Iesum . Interea volitans fit maxima fama.

In Codice nullus titulus 👡

wht pelagi divertere.

Post versum 5., nempe post verba flipantque frequentes, sequintur in Codice septem versus, qui desunt in Edito. En illos:

> Versus septem anecdoti post versis. tit: Dominum elegisse Difeipulos & c.

Conveniunt, vitamque volunt pro laude pacilci.

Postquam astos ventum in montes, aeterna potestas

Iure dabat, legesque viris, operumque labores

Edocet, humanis quae sit fiducia rebus: Admonet inmiscens cari praecepta parentis; Spemque dedit dubiae menti, curasque refolvit,

Conspi-

Conspicit ecce alios, dextra, laevaque frequentes.

Sequentur variantes lectiones.

Verli7. Exfluntum suscipit ..

exflusters conspicit.

Post versum 9. neitus in Edico ciculus ; sed in Codice hic legicus :: De sermone Domini in monte.

Verf. 21. Infernique ciet .
22. Supplicia expendunt .
23. commeno Cocyto .
gerf. uin. Bompen, Co-chemna.

Inferiusque ciet.
Supplicia expediunt.
emmem. Cocyti.
Sumper, O: obducta.

Praecipitur, ne culmour Idola.

Verl3. robore natas.

4. mortulive manu efficies , non templa deorum

5. Andire, & repetens. vers. penult. irrepocabile tempus.

De Iudicio venturo.

5. pariter rutilo miscerier igni.

In Cod.

De co, quod Deminus prohibuit facrificium animalium, quae res fidem miecis.

robore ness.

mertalique mam efficies, matempla tueri.

In Codice nulles titules .

ancidiem , & refu .

pariter venturo inmission igni .

Audice, O'repetent.

inreparabile sempus.

Quid fibi faciendum foret &c.

Verl.1. Hoer figer advents comdicta bowendo monorer.

3. Studiis florens.

.... 4. quinque greges.

n ore effatus .

9. confugio, & Supplex.

11. Eripe me bis invide.

12. Superare labores ?.

In Cod.

De adolescente divite, qui dixit se omnia mandata legis servasse.

Hos figer adventu ann dira herrenda moveret.

studii florens.

quique greger.

confugio supplex .

eripe me his inimice.
[injerare dolores?

Respon-

🏟 396 🔖

Respondit ei Dominus.

In Codice post v.t., id est post verba reddidit heros, bic titulus ponitur: De responso Domini, & recessu iuvenis, quia Dominus fuafit contemptum opum . fue sit mibi.

Vers.4. tua si mihi . 8. fi iungi hospitio. verlaulta gemens, fefeque oculis. fi iungi officio. gemens , leque ex oculis .

Post verba avertit, & aufert, sequitur in Cod. titulus: De tempestate orta in mari discipulis piscantibus, qui in Edito habetur inferius. Verlig. funda latum transperberat . latum funda transperberat .

8. O fluctus ad federa.

fluctusque ad fidera.

Sequitur in Cod. titulus alter : De adventu Dei ad discipulos, qui in Edito inscribitur : Christum ambulasse super aquas , quique in Edito pariter inferius occurrit.

Versiz. O pelago decurris.

in pelago decurrit.

4. praceunte carma.

percunte carina.

6. socii, O magno clamore. 8. Hic vero borrendum, ac socii magno clamore. Id vero horrendum, & vifu mirabile fertur.

visu mirabile fortes. · ss. nec dam fluctus latera ardua tingit.

sec dum fluctu latera ardua traxit.

13. Ecce gubernaculo.

Iple gubermando.

14. Intremuit malus.

arenae .

Intremuit malis.

13. puppique Deus confedis in alta . vers ult. laeti notae advertuntur puppique Pater conscendit in alta e laeti nautac advertuntur arenae

Christus insedit asello.

In Cod.

Verl.1. coftis agitatus. 2. effidgens, tum plurima. De eo, quod pueri obviaverunt Domino sedenti super afinum .

3. atque viri, sweri.

costis agitator. effulgens, cui plurima. atque viri, & pueri.

Post versum 4., seu post verba : contingere gandent, hie sequitue titulus in Codice : De etectione vendentium, O ementium a Templo.

Verlis. Iamque propinquabat portis. Iamque propinquabant portis. 6. Antiqua ex cedro centum . Antiquac ecdri centum .

Chri-

Christum ementes &c. In Codice nullus bic titulus . ' Post versum 7., seu post verba, infania mutat, sequitur in Codice hic versus : Hae nobis propriae sedes , hic tempore certo , Perpe-

twis foliti Oc.

Versito. obstupuere animis.

obstupuere animi.

Discipuli periclitantur in mari.

In Code De Coena Domini, & distributione Corporis, & Sanguinis Christi.

In Edito sequentur tituli, ques in Codice antopositos supra monuimus , nempe De tempestate &c., O De adventu Dei &c.

In Codice sequentur versus, qui in Edito inscribuntur : De Coena. Domini.

. Docot Sacramentum .

Codex nullum bic habet titulum . In Cod.

Praedicit ab uno se traditum iri .

De eo, quod Dominus suam. praedixit passionem, & inde proditionem ; qui tamen titulus in Codice est post verba : talia fatur.

Apostolos fugisse.

De principibus Sacerdotum, qui convenerunt, ut leium caperent .

Post verba : cura quietem, sequitur in Codice articulus, qui incipit : Oceanum interea , qui in Editione inscribitur : Sacerdotes cum populo Oc. Cetera occurrent inferius. Verl3. O patribus, ferturque. patribus, seritque. (forte serpitque).

Post versum y. sequitur in Edito his titulus :

Christus hora sexta &c.

In Codice nullus titulus.

Verla. Tune subito nune acciri omnes, populusque.

4. ipje ferat , praedamque.

tuentes .

5. miffus dolor, &.

6. hominum , certant illudere .

Cum fubite accerfiri omnes, populosque.

ipfe ferat, praeclara tuentis.

mixtusque dolor. hominum, certavitque illudere.

post

Post versum 6., nempe post verba illustare espe, sequitur in Codice hit viculus: De eo, quad Christus lizaur, O crucisginer. Verl.10. decific undique namis • decussis undique ramis.

11. ligant ingentibus illum.

ligant infignibus illum.

Post versum en, seu post verba ausoque positi, sequitur in Codice hic vitalus : Verba Christi ad corrores.

Verlit 5. impavidus, quo vincula. fiducia vestri?

impayidus, quae vincula. 16. Tanta ne vos generis tennit Tanta ne vos omnes tennit fiducial. nostri?

Pit serraemocus, & Sol obscura. De corraemocu, & oclipsi, & alia, tur.

In Cod. que evenerunt, Domino crucifixo.

Christum descendisse ad inferes. Verl.1. Extemplo comites erebi. 6. Sel queque El exoriens.

In Collee millios titulus . Extemplo commotae erebi. Sol encum emorieus.

Fost versig., idest post verba: ferrugine tinxit, in Codice sequitur hie ciculus : De fugu discipulorum. Et sequitur articulus incipiens: Diffuguent comites, qui in Editione exstat superius pagina 168. col.1.

Verlez- huerent infixi pellore yuland horrent infixo pallore yulans.

Conquestio Petri ad condiscipu- De clamore Domini, co expilos.

Versiz. abi powere fedens?

In Cod.

rante . ubi ponere fedes ?

Christum tertia die resurrezisse. Verla. Holque inter motos.

5. Corpus ubi exanimum. v. penult. concussa est pondere tellus. vers. ult. Horror ubique animos, fimul ipsa filentia terrent .

De refurrectione Domini. Hos inter mouses. Corpus ubi exanime. concussa est roborc tellus. Horror ubique animi fimul ipfa filentia terret.

Foribus claufis apparuisse &c. Worl.1. Ecce antem primi volucrum. Ht matutini volucrum. Post versum 3. sequitur in Codice hic titulus: De eo, qued Iesus intrevit iamis classis.

rit arctis. 8. pictas . O minida vimus ,

VCIL.4. ille gerens foribus sese inge- ipse gerens foribus sese intulit atris.

In Codice nullus titulus.

pienus, acque invida vinnus.

Instruit Apostolos. Verl.8. Mittite, iam vofmet.

In Codice nullus titulus. Mistise , hue rofmet .

Christum Apostolis pacem reliquiste.

In Codice mullus titulus.

Verl.2. Pacem optate mann.

Pacem orate manu.

3. Magnanimi, paois folom. Magnaniai, pacifque olin invisinviolabile. labile.

Post versum tertium sequitur in Codice hic titulus : De offenfione. vulnerum Christi , & gandio Discipulorum .

5. populataque persora ferro- populataque rempora ferro-

De Ascensione Christi.

De die Ascentionis. Verle estallis spirames dimeret exallis favo veneura resident.

2. saelogue invectus aperto.

caeloque inventus aperto.

4. Infert se septus nebula mi-

In primoque refert feptus minubile .

5. Aft illum solio stellantis gloria caeli.

Arque illum folio flethentis regia. caeli.

6. aeternumque tenet per . aeternumque capit per.

Post versum ochnom, iden post verba debendes annis, sequieur hic titulus in Codice : Finita narratione, auctoris deprecatio, & admonitio . .

Vierlig. I deser, i nofirme. II. Et nos, & fue.

- E decus , & naftrum . Et vos, & tua.

v. penult. coniux , & fi pictate merentur,

conium, & fi pietate facemur.

APPEN-

APPENDICULA.

Exstabant apud nos humanitate, & munere Cl. Mingarellii pauculae aliquot Variantes Lectiones spectantes ad Praefationem Claudiani, quae praecedit Panegyrim de sexto Consulatu Honorii Aug., quas ipse exceperat ex Cod. Ms. membranaceo sacc.xv. Bibliothecae Card. Dominici Passioneii, nunc Angelicae Augustinensium, qui continet Claudiani Opera omnia. Quandoquidem pagina aritypages beit occurrebat, ne ipsa otiaretur, & ut impressionis concinnitati, & Lectorum bono prospiceretur, visum est heic ipsa apponere.

Edicio Pisaurensis anni 1766.

Cod. Paffion. Angelic.

Versa Tempore Sopito.

3. Venator defessa toro cum membra reponit.

- 7. Furto gandet amans.
- 12. Artibus assuetis.
- 18. Hic subit Inarimen, hunc gravis Aetna domat.
- 19. Quam laetum Cc.
- 23. Aequains Olympo.
- 25. Altaque Pati.

Tempore nocturno.

Venator cum fessa toro sua men-

bra reponit.

Gaudet amans furto.

Artibus affiduis.

Hunc premit Inarimes, hunc premit Aetna gravis.

Quam lactus &c.

Acquatur Olympo.

BASI-

BASINII PARMENSIS EPISTOLA

VERSIBUS EXARATA
AD SIGISMUNDUM PANDULPHUM
MALATESTAM
ARIMINI DOMINUM

DE LINGUAE GRAECAE LAUDIBUS ET NECESSITATE

Quam nunc primum ex suo Ms. Cod. saec.xvi
in lucem edit

HIERONYMUS, FERRIUS LONGIANENSIS
IN PONTIFICIA FERRARIENSI ACADEMIA
Eloquentiae, & Romanarum, Graecarumque
Antiquitatum Professor.

Tom.II.

C c

IOHANNI CHRISTOPHORO AMADUTIO

VIRO CLARISSIMO

In Athenaeo Romano Graecarum Litterarum
Professori

HIERONYMUS FERRIUS MEMOR ET GRATUS.

BI primum red drendéres consilium a te coeptum significasti, mecum ipse statui Epistolas Basinianas binas (a) e Codice nostro exscribere, illudque simul rogare, ut tuo in nomine. emitti sineres, Cui enim donarem potius, quam AMADUTIO, qui Latinas, Graecasque litteras in primis doctus, hasce alteras CLEMENTIS XIV. Pontificis de Provincialibus suis optime meriti benesicio in ista Sapientiae luce prositeatur? Et Scriptoris auctoritas, & res ipsa monebat, quae de linguae Graecae praestantia, immo vero necessitate ageret, quam frustra improbuli vellicant nonnulli aetate, qua vivimus, rerum omnium optimarum Studiosissima. Nihil enim in praesentia dicam. de benevolentia in me tua, non otiosa illa quidem, & inerti, sed fructuosa admodum, & frugi-

(a) Harum altera, quae profa oratione exarata est, locum habuit, ut praestabilicus ordo horum Opusculorum constaret, in Sylloge Epistolarum Latinarum num. III, pag. 300. gifera; quae nullo non tempore praesto sit, iisque multis iuvet, quibus Vrbs beata abundet, nostrae egeant, quam quae maxime. Testis Hadriani vita, in quam operam tantam contulisti, quantam monumenta per te eruta, & communicata testantur; quod ego numquam satis praedicavero: praedicavero autem, dum vixero. Vale; & de Astronomicis ne despera. Ad ceteras enim caussas accessit Ferrariensis conditionis necessitudo, qua in Civitate Basinius Leonelli liberalitate invitatus publices docuit.

Dabam XII. Kalen. Maias CIDIDCCLXXIII.

BASI-

\$ 405 ·\$

BASINII EPISTOLA

AD MACNANIMUM INVICTUMQUE REGEM

SIGISMUNDUM PANDULPHUM

MALATESTAM

In qua ostendit Poetas Latinos sine Litteris Graecis nihil omnino posse.

Us ferat indocti temeraria iurgia vulgi, Dum putat Ausonios Graecis sine posse Poetas

Artibus e medio deducere vertice Musas Parnassi? Quorum princeps Porcellius(a) omni C c 3 In

(a) Porcellius, five Porcelius, Neapoli natus, parente, qui, ut scribit Iovius De vita Magni Ssortiae cap.LXXXI., ob translatos Caefarem, & Sallusium honesta domo cum hortis donatus est, Poeta laureatus, & Historicus carminis condendi facilitate commendatur a Ludovico Foscarinio, quo usus est familiariter: neque Philelphi testimonio caruit, dum benevolum habuit, & amicum. Ubi enim bomimis in suspisio-

nem venit, more suo, litteris ad Antiguarium datis, proscidit, & discerpsit. Cortesius in Dialogo de Hominibus dostis nec polisos, nec sestivos Porcellii hexametros dixit versus, cui assensus est Gyraldius. Iudices aequiores, & probabiliores nastus est Muratorium, & Quirinium: quorum alter in Historia contexenda elegantiam, sermonis facilitatem, atque sacundiam tribuit. Videatum Praesatio Tom.xx. rerum Ital.

In populo haec iactat, Graiae quin vocis egenum

Id

Scripsor. pag. 63. ad Commentaria Comitis Iacobi Picinini. Alter suffragator accessit in Diatriba, quae Epistolas Francisci Barbari praecedit pag. LXXXVIII. Malatestio

Quidquid ab undecimo numeris depinximus anno,

In decus, & laudes iuffimus ire tuas. Ipse cecinit in libro de Amore lovis in Isottam pag.35.b. Hunc excipiunt libri quatuor, qui Isottaei instribuntur: quos, si naevos aliquot excipias, non dubitaverim 👉 latine, ut ea ferebant tempora , & poetice (criptos dicere, dignosque propterea, qui in numifmate Sigifmundi iuffu fuso ELEGIAE nomine exhiberentur, cum D. Isottae capite . Edidit Simon Colinaeus Parisiis an. 1539. primum diligentia eruditissimi viri Chri-Rophori Preudhomone Barroducani . Ita enim praedicatur ; sed non eum facile dixerint , qui în dedicatione legerint , Porcellium , Basinium . Trebannium homines Florentinos, & Sigifmandum

in primis carus; cuius res gestas domi, forisque Epistolis praesertim XII., quas praeclaras vocat Iacobus Philippus Bergomas, ad caelum tollit:

Malatestam Ducem Florentinum totam Etruriam, quae Thuscia dicitur, optimant, & florentissimam Italiae partem fumma virtute, & prudentia moderantem, Isottam vero Principis Ariminensis flliam . Ea sunt peccata in historia non minora, quaraquae peccaverat Vossius, 😙 Baillettius , qui Porcellium Petrarchae nequalem fecerant. Carminum inscriptiones ipsae oscitantis Scriptoris negligentiam evincunt ; qui ne verbum quidem addidit de Thaddaco Bononiensi, de Roberto Flaminio, de Guarino Veronensi, qui & ipsi versus babent ad calc<mark>em . Secun**iu**m</mark> Sigismundum , Alphonsum. Aragonium , & Federicum FelId (a) Senecam stulto cogir sermone fateri.

O si Democritus nostrum remearet ad orbem,
Ederet hic risus quales ? o gaudia corda

Quae quaterent? certe insanos nunc esse Poetas

Audirer, quamvis strepitus horreret & urbis.

Quos stetus alter, lacrimas quas ille cieret,

Aspiceret mancam cum sic se efferre poesim?

Haec ratio vulgi, vatumque haec verba novorum.

Cc 4

Ante

Feltrium coluit Porcellius, cuius vitam verfibus exaravic, ediditque Muratorius. Haec, ceteraque alia ad vitam, & Scripta pertinentia videre licet apud Apojtolum Zenium, Historiae Litterariae parentem optimum, ad Vossianas Dissertationes To.1. pag.15... G seq. Non est praetereundum, quod Muratorius Praefationis sub finem monuit loco citato, Porcellii poetae cultissimi opera quatuor Voluminibus comprehen a in Bibliotheca explitiffe Urbinate, quae in Vaticanam commigracit.

(a) Thomas Seneca Camers, quem insignem MagiArum vocat Blondas in Italia ellusbrata, Aesii, Arimini, Bononiae, & Florentiae docrait; non Latinis modo, sed Esrussis litteris commendatus. Imitatorem idoneum Petrarchae vocat Crescimbenius in Hist. Ital. Poesis lib. 3. p. 214. Quadrius meminit Vol. II. pag. 195. Latina habentur inter carmina illustrium Poet. Ital. Floren. 1721. Tom. IX. pag.39. Quemadmodum notavit diligentissimus Lancilottius nosker ad Indovici Lazarellii verjus pag. 95., & seq. in Specimine Poetarum Acfii edito an. 1766.

Ante quidem ad summum venit quam Lin-

gua Latina, Tunc opus auxilio nostris maioribus illo, Utile tum fuerat sacrum vidisse Platonem . Maeoniumque senem. Sed postquam Roma fupremo Est elata gradu ad superos, caelumque petivit. Vertice turrigero, vicit Romanus, & artes Abstulit egregias mediis bellator Athenis. Die mihi Silyphium lapidem qui vertice geltas Tempore, quo tenuit fastigia summa Latina Lingua, quis illorum praestantior? inclitus, inquis, Arpinas. Vatum quis praestantissimus alter? Virgilius. Bene habet. Quo fonte bibisse feruntur Tullius, atque Maro? patrione, an fonte Pelasgo ? A tribus Isocratis, Demosthenis, atque Platonis Fluminibus ne sitim sedavit Tullius, inquis? Ille Syracusii, nec non ascraea secutus

Rura beata senis Smyrnaei, & carmen Homeri.

Argumenta, locos, versus, totumque poema Virgilius rapuit(a), Graio Romanus Homero; Aeneasque locum magni sibi sumpsit Ulyssis, Carthagoque suit captis Phaeacia terris, Alcinous Dido, Scylla est eadem, atque Charybdis,

Idem etiam Polyphemus. At hoc mutavit, ut essent

Harpyiae nitidi pecoris custodia patris Lampetiae, atque soror Phaetusa. Quid Ilias ipsa est?

Qua variis volitans agitur victoria pennis ?

Pandarus Atridae violato foedere divum

Tela manu mittit: quae tela Tolonius augur
Reiicit in Teucros: legatos ipse repulsos

A Diomede canit; quos ante remisit Achilles.
Barbarus interimit Pallanta hic Turnus at illic
Dat letho insignem Patroclum maximus

Hector.

Iur-

⁽a) Apage cum verbo isto quid erit imitari? Rectina capuit. Si hoc enim rapere, sub sinem dixerit iuvate.

Inrgia Drancis enim, & Turni lis illa molefta est

Pelidae magni, & late regnantis Atridae.

At Turnum Aeneas stygias dedit ire sub umbras:

Hectora magnanimum letho dat magnus Achilles.

Singula ludorum posuit certamina uterque:

Nec mutavit enim quicquam, nisi sorte,
quod alter

Quatuor in currus pandas dedit ire carinas. Res gestae regumque, ducumque, & tristia bella

Quo scribi possent numero, monstravit Homerus.

Inde monet Flaccus: "vos exemplaria Graeca "Nocturna versate manu, versate diurna. " Quod si forte viris imitari talia summis Est visum, cur non sit sas & talia nobis Tentare? atque trabes silva vectare pelasga, Unde serunt veteres magnas sabricasse carinas? Virgilium ante ipsum Graios pater Ennius

Vide-

Viderat; at post hunc quicumque sueres
Poetae,

Statius, & duro Lucanus, & Annaeus (a) ore.
Cur licuit nostro Iuvenali cernere Graeca
Grammata? cur pueros a Graio exordia iussit
Quintilianus enim sermone assumere rhetor
Maximus? aut quare tantis Hieronymus
aussis

Inseruit sese: quidnam Lactantius? aut quid Augustinus adit Graium tot scripta virorum? Denique post Gothos, & tempora perdita luxu,

Amissa & opes Graiorum Lingua Latina
Quo fuit in precio? nisi nunc? quando optimus ille

Victorinus (b) opes gremio defudit aperto,
Guari-

(a) Legendum omnino acneus, praeterquamquod Annacus, gentis nomen, carminis legibus repugnat, particula & redundaret.

(b) Vistorinus Feltrensis per annos tres, inquit Cortesius pag. 26., toti Galliae Transpadanae tradidit praccepta dicendi. Theodorum.
Gazam inter alios auditorem
habuit, & (guod notavoit
Mannius ad Cortesium) ita
morum imtegritate excelluit.
ut D.Antonino Florentino Archiepiscopo par virtute, at
pietate haberetur. Iure igitur optimus dictus a Basinio.

Guarinusque (a) pater; nec non Leonardus (b), & omnis

Ante alios melior Theodorus (c), & ipse (d)
Philelphus,

Atque alii surgunt nostro qui tempore va-

Perottus (e), nostrique decus Laurentius (f) aevi

Oraror, nostraeque simul facundia linguae

Pog-

(a) Guarinus, sive Varinius Veronensis, Magister sere omnium, qui nostra aetate, in Humanitatis studio sloruerunt, vere scripsit Pius II. Comment. lib.11. Praeclara, de eo multa Cortesus ad pag. 13., & seqq. Videantur Iovius in Elogiis, Zenius ad Vossium.

(b) Tres Leonardos habemus eadem fere aetate litteris claros. Datum, Iufinianum, Arretinum: de quo pofremo loqui Basinium nemo dubitaverit.

(c) De Theodoro Gazau praeter alios magnifice Pierius Valerianus: Tantae eruditionis vir, quantae multis abhinc annis nemo Graecorum, dicere aufum, etiam & Latinorum, fuit.

(d) Illustrius Philelphi nomen , quam quod per nos or-

nari postulet.

(e) Idem dicito de Nicolao Perottio, luculento ad Martialis Librum primum Commentario praeter alia de omni Litteraturae genere optimes merito.

(1) Vallam hic designari puto: De quo rette indicarum a Cortesso pag. 27., & a Zenio ad Vossum : Poggius (a), & qui sunt sub te, Sismunde (b), Poetae,

Dulce decus nostrum, Martis certissima. proles,

Magne virum victor, patriae servator (c) avitae.

Cuius & auspiciis & Graeca, & Lingua Latina Florer Ariminea (d) magnis cum laudibus urbe.

Sci-

(a) Poggii vitam edidit Iohannes Baptista Recanatius Patricius Venetus, & Mehus Florentinus, quos consulat, qui de ingeniosa hominis in dicendo facultate promunciare

(b) Sigifmundus Pandulfi F. 🖒 litteris delectatus , & litteratis hominibus; quorum. alios apud se habuit, alios beneficiis auxit.

(c) Sive Malatestios Veruciulo Ariminensis Dioecesis oppido oriundos dicamus, sive Germaniae ab oris profectos, sive aliunde, Ariminenses rectisime appellaveris , qui cum imperio, & potestate tot annos multas & Piceni, & Galliae Togatae, & Insubriae, & Cenomanum urbes tenuerint, semperque Arimini gens armis, opibus, gratia florentissima consederit.

(d) Quo in honore fuerins litterae , Sigifmundo duce , ac auspice, Arimini passim testantur Historici . Iwoat versus nonnullos afferre Porcellii in Epistola Inclito Militum Imperatori, ac Poetarum Deo SigifmundoPandulfoMal., quae legitur ad pag. 34. b: . Hic Cicero, hic Crispus, hic fancti Musa Maronis,

Hic & virtutum praemia, & altus honos.

Arma

Scire velim, an fuerit quisquam, quicumque fuere

Scriptorum, qui non Graiae commercia Linguae

Noverit. Ipse putas, quod tu, Polypheme, cayendum.

Quod si segnis, iners, & plumbeus iple fuissi,

O uno (a) Polypheme oculo contente, quid audes

Deterrere alios? ne discant cognita priscis Vatibus. Ite alacres, Senecae ne credite: Graecas

Discite litterulas: quod si Porcelius obstat,
Obturate aures constanti pectore, & ipsum
Maco-

Arma canit Vates Bainius aere canoro,
Et tua Smyrnaeo carmine facta canit.
Valturius miris defunctus laudibus iftic
Describit leges, iuraque militiae.
Parleo quin eriam Graeco, & sermone Latino
Enitet, orator clarus, & historicus.

Praeterea Iustus Comitius, cellium aquod una ne lingua:
Robertus Ursus, Poetae, contentus, tamquam uno ocuin lurisconsulti celeberri- lo, an quod revera oculo suno
mi.

(a) Poliphemum vocat Por-

Maeonium, atque alios Graium perarate Poetas.

Illic invenies scribi quo more decebit

Nomina, & heroum genus immortale, virumque,

Quod fine Graecorum auxilio nescire necesse est.

Haud equidem invideo nostrae pulcherrima Linguae

Verba, sonosque graves, numerumque, aut tersa Latinus

Nomina, nec Graecam cupio praeponere nostrae:

Sed'fine Graecorum auxilio Romana valere

Non multum semper docui, semperque docebo.

Nec laudamus equum, plusquam calcaribus illum

Qui ferit; ast equitem sine equo nil posse putamus.

Ipse ego Maeonii Vatis, qui carmina nuper Inspexi, atque libens, iterumque, iterumque relegi,

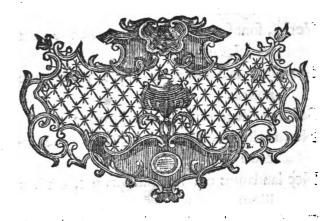
Inve-

416

Invenio nostrum quantum iuvar ille Maro-

Quod si laudis habent aliquid mea carmina, ab illo

Fonte mihi, & fluviis magni defluxit Homeri.

LA DIFESA DELLE DONNE CONTRO IL DIVIETO DEGLI ORNATI CAPITOLO

DEL SENATORE
FRANCESCO BOLOGNETTI

AL CONTE
NICCOLO LODOVISI
CAPATO DAL SUO ORIGINALE.

Tom.II. Dd

🎭 419 🐝

ALLA NOBILISSIMA ED ORNATISSIMA DAMA

LA SIGNORA ANNA SERNINI

NATA CONTESSA TOMMASI

CORTONESE

GIOVANNI CRISTOFANO AMADUZZI.

-OI, Ornatissima Dama, che così volentieri andate pascendo il coltissimo vostro spirito colla lettura di buoni Libri, Voi, che così gentilmente vi compiacete gradire la frequenza delle mie lettere, non aurete ora a noia, che io vi comparisca d'avanti e con questo mio scritto, e con un' altro Poetico ben degno della Vostra attenzione. Sarà questo un Capitolo, che fa la difesa. del vostro bel sesso adontato per una legge prammatica spettante ai suoi ornamenti. Io ne dichiaro francamente Autore il Senatore Francesco Bolognetti, perchè una lettera di Matteo Bruno Giureconsulto Ariminese al Bolognetti istesso ci da sicuro argomento di ciò (a), e perchè il Ms., da cui ho tratto questo Capitolo, fu da me veduto in questa Casa Bolognetti di Roma fra altri Ms. del nostro medesimo Poeta. Anzi quattro altri Capitoli scritti di pugno dell' Autore, e da lui in più luoghi corret-Dd 2 ti,

(a) Anecdot. Litter. Vol.11. pag.370., e fegg.

ti, vi avrei voluto ora mandare, ma la loro lunghezza me l'ha vietato. Spero però, che in altra occasione potranno essi pure vedere la luce del pubblico, e meritarsi l'onore di venire nelle mani vostre. Sono questi sotto nome del Brusco Bidello, che io credo sicuramente un nome seudepigraso, adottato dal Bolognetti istesso, e cosa affatto diversa da Giulio Bidelli di Siena, di cui voi favoriste procurarmi alcune notizie; e sono questi insieme ad altro Personaggio, cioè al Sig. Don Federico Gonzaga indirizzati. Voi non ignorate il famoso Bando promulgato l'anno 1451. dal gran Card. Bessarione allora Legato di Bologna, in cui fu proibito generalmente a tutti, e a tutte l'uso delle vesti intessute d'oro, distinguendo poscia sei ordini di persone infra i Cittadini, a ciascun de' quali fu assegnata una certa misura, o limitazione nella foggia, e nella ricchezza del vestito, e degli abbigliamenti, massimamente donneschi. Era il primo ordine de' Militi, o Cavalieri; il secondo quello de' Dottori; il terzo de' semplici Nobili, co'quali i Notai, Banchieri, ed i Mercatanti di seta, e di penni fini Stavano del pari; il quarto era di sei arti delle. maggiori; il quinto dell'arti minori; ed il sesse de' Plebei, e de' Contadini. Figuratevi, se questo Bando pose di mal umore specialmente le belle Ninfe del Reno, che fiorivano a quella Stagione. Segno di ciò m' è un Opuscolo del celebre Matteo Bosso Veronese Canonico Regolare, scritto al Greco Porporato, per tenerlo fermo nella presa risoluzio-

ne, e renderlo resistente alle semminili querele, il quale io ho appunto veduto fra i Codici della Biblioteca Ottoboniana , ora Vaticana (a) . Questo scritto avrà finito di sconcertare il sangue del bel sesso di Felsma, la cui dolcezza tanto ci loda il nostro Certaldense. Nel Tom.vIII. della Miscellanea di varie Operette, stampata dal Lazzaroni in Venezia (b), vi sono alcuni Atti scelti delle coseoprate dal Card. Bessarione nella sua Legazione di Bologna, e di Romagna, e sono ivi registrate anche queste prammatiche providenze. Bisogna pertanto, che ne tempi susseguenti, cioè circa l'anno 1559. (che tal data porta la lettera dedicatoria del Bolognetti a Federico Gonzaga, precedente i quattro Capitoli di sopra rammentati) fosse rinnovato, o confermato da altro Superiore quel Bando del secolo antecedente, onde s' impegnò il celebrato Autor della Costanziade con principi tutti opposti a quelli del Bosso a facetamente sostenere le parti delle. sue patrie Ninse. Il titolo di Monsignore, che primieramente si assegna ad un tal Riformatore, ed il nome di Pietro, e di Donato, che dipoi in. sul principio stesso del Capitolo se gli sa appartenere, ci fanno abbastanza instrutti per riconoscere Dd 2

(a) Matthaei Veronensis Can. Reg. ad B. Card. Tusculanum, Bononiae Legatum, ne feminis Bononiensibus luxuriosa ornamenta vestium. reddantur Libellus . Comincia: Prudentiam , pagg. 99. Cod. Ottobon. Vatic. num. 1196.

(b) Pag. 148.

rinovatore di tal divieto Monsig. Pietro Donato Cesi, che su prima Vice-Legato, e poscia ancora-Cardinal Legato di Bologna. Certamente il Bolognetti medesimo sioriva a que' tempi stessi; perciocche egli tuttora viveva nell'anno 1566., come dal Bumaldi (a) s'impara; e voi ben sapete, ch' egli fu ancora Senatore Bolognese, Gonfaloniere, e Poeta insigne. Il Conte Mazzuchelli (b), il Quadrio (c), ed il Crescimbeni (d) ne dicono questo, ed il di più. Oltre il Poema Eroico del Costante, per cui fu posto al pari col Trissino, coll' Alamanni, e col Giraldi, e per cui meritò elogi più grandi ancora dal Cieco d' Adria (e), ed oltre le sue Rime Stampate in Bologna (f), è certo, che si dilettò scrivere in quel metro di Poesia, che si dice Capitolo, come è il presente, e gli altri quattro, di cui vi parlo. Due. ne mentovano appunto gli Autori sopra indicati, uno cioè diretto a Gio. Batista Giraldi, che è stampato (g), l'altro a Bernardo Tasso, con cui accompagnò il proprio Poema del Piacere in tante stan-

(a) Biblioteta Bolognese

(e) Lettere famigliari pag.85. a tergo.

(b) Scrittori d' Italia (f) In Bologna 1566. Vol.1I. Part.11I. pag. 1483., in 4. e (eg. (g) Dopo l'Ercele del Gi-

(c) Storia , e Ragione raldi a cart. 349. collad d'ogni Poesìa Vol.1. pag.56. risposta di questo a cart.351.

(d) Istoria della volgar In Modena presso al Godal-Poesìa Vol.v. a cart. 100. dini 1557. in 4. ze, e di cui però vive solo la memoria nelle lettere dello Scrittor Bergamasco (a). Sebbene voi, che superiore siete all'altre Donne in tante doti, e nell'indifferenza ancora degli abbigliamenti, su quali tanto contano le vanarelle fantesihe di Cupido, non foste per far gran delitto ne al dotto Card. di Trabisonda per il suo divieto, ne ad altri, che in appresso l'avesse confermato, tuttavolta non vi farà discaro leggere questo scritto di difesa per il sesso vostro, il quale ebbe sempre grandi lodatori; benchè sorto sia alcuna volta ancora qualche malinconico, o mal contento a dirne in prosa, e in rima li biasimi. Le cose, checi appartengono, anche in mezzo alla nostra indifferenza, per qualche parte c'interessano, e niuno v'è così spogliato di umanità, che dell' umanità non senta in se stesso vestigio. L'eleganza del Componimento piacerà senza meno al Vostro buon gusto, ed alla vostra rara coltura; siccome la brevità del medesimo sarà addattata alla circostanza vostra presente, giacche sempre e brevi discorsi, e poco cibo insieme a' malati si convengono. I miei voti ad Igia per il vostro ristabilimento sono incessanti, siccome è per essere immutabile, ed infinita la stima, che faccio, de vostri talenti, delle vostre virtà, e degli altri meriti vostri, che a tutti vi rendono cara, ed amabile. Non minore è la riconoscenza, che vi ho per la benevolenza, ed Dd 4

⁽a) Lettere di Bernardo Tasso Vol.11. pag. 485.

amicizia, di cui m' onorate, siccome non minore è la corrispondenza, che aver vi debbo in compenso di tanta degnazione. Io temo, e rispetto, Ornatissima Dama, per mio stabilito sistema il vostro sesso, ma la vostra ben nota saviezza, ed il vostro candore fanno sì, che lungi da ogni timore a voi mi doni, e a voi mi raccomandi.

Roma addi 26. Dicembre 1773.

CAPI-

\$0,425 \$.

CAPITOLO

AL CONTE NICCOLO' LODOVISI.

Altro dì, Signor Conte, in Reggimento Trattandosi, che il lusso si stringesse, Io fei questo parlar, nè me ne pento. Lodai pria Monsignor, che al fin volesse Provedere agli abusi, ai gravi danni, Alle gran spese, alle ruine espresse. E disti, ch'appò noi di quì a mill'anni Di Pietro, e di Donato il nome a volo N'andria con chiari, ed onorati vanni. Poi ch' avrà la Città tutta non solo Di superbi edificii, e vaghi adorna, Pascendo ognor di poveri un gran stuolo. Ma tronche al troppo lusso ancor le corna, E racconcio il Torron sì ben, che a noi In evidente beneficio torna. Feci tre parti delle pompe poi, Funeraria, Cibaria, e Vestiaria, Ch' ognuna serba i dependenti suoi.

E diff.

E dissi, che alla pompa Funeraria Esser non pur dovea tolta, e interdetta Col foco l'acqua, ma la terra, e l'aria. E come cosa iniqua, e maledetta Con ogni legge, e con quel più rigore, Ch' usasse mai Repubblica ristretta. Espressi la cagion, perchè l'onore, Che solo a Dio la Chiesa ha riserbato, Come del tutto origine, e fattore, Far tutto il dì vedeasi ad un privato, Ma se pur fosse un' uom, per avventura Potrebbe esser permesso, e tollerato. Per esser l'uom di Dio nobil fattura, Che sopra il Ciel con l'intelletto passa, E tien del suo Fattor forma, e figura. Ma quest' onor far veggio ad una massa Di carne, anzi di fetido terreno, Priva d'ogni ragion, di spirto cassa. Della Cibaria poi dissi non meno, Che far doveasi, e rigorosamente Tenere il lusso in quelta parte a freno. Allegai la ragion, perchè più gente Riman da tanti, e vari cibi estinta,

Che

Che da coltelli, e spade, e più sovente. Dissi, rispetto a questa, che la quinta Parte dannosa pur l'altra non era, Ch' empia, e dannosa in prima avea dipinta.

E così discorrendo in tal maniera, La Vestiaria in due vossi partire, Che mal puossi acconciar restando intera.

L'una guarda degli uomini al vestire, E delle donne l'altra, e se allor bene Fu notato da voi, Conte, il mio dire,

Dissi, che si dovea con gravi pene Agli uomini interdir ricami, e fregi, Ch'ornarsi all'uom di fuor non si conviene.

Ma i nostri veri onori, e i veri pregi Dall'interna virtù nascon, che puote Sola farci tra gli altri al mondo egregi.

Quei, che tanti fior, fronde, e vasi, e ruote Portan sù i panni, son come dorate Scatole per di fuori, e dentro vote.

O come certe palle in dono date

Spesso ai fanciulli, ch' han sol vento,

o piuma

Den-

Dentro, e di seta, e d'or son fuori ornate.

Oltra, che il patrimonio si consuma, S' altera la natura, e Dio s' offende, Nè giova il dirmi: questo si costuma.

Ch' egli è un' abuso, il qual tanto più prende Forza, quanto più dura, onde s'abbassi, Che troppo in alto omai l'abuso ascende.

Non vuò già, che cader l'uomo si lassi Dalla persona i panni, o che vad'unto; Tal, che la cosa in sordidezza passi.

Ma parmi, che si stia nel mezzo appunto, O verso quello estremo più si pieghi, Che da tal sordidezza è più disgiunto.

Ma, che la donna sì stretta si leghi Non lodo, lodo ben, soggiunsi allora, Che il troppo lusso ancor' a lei si nieghi.

E confermo il mio detto adesso ancora, Nè credo, che il giudizio mio sia vano, Nè credo uscir del cammin dritto sora.

Io dissi, che allargar si dee la mano Alquanto più d'intorno a questa parte, Se non, che fora ogni nostr' opra in vano. Non

Digitized by Google

Non può gir la natura, e meno l'arte Dall'uno, senza il mezzo, all'altro estremo;

E di ciò piene son tutte le carte.

Dissi, ch' esser dovea gran parte scemo Del femminile ornato, perchè in vero Già mi par giunto al colmo più supremo.

Ma che a voler tutto levarlo intero, Oltra, che mai durar non porria molto, Saria troppo l' Editto aspro, e severo.

Non le fosse di perle un sol monile, Ma sì ben quel, ch' hanno alle trecce involto.

Se l'ornarsi non è cosa virile, Quel però della donna è proprio dono, Che la rende più vaga, e più gentile.

E in testimonio Dio chiamo, ch' io sono Fuor d'ogni passion, ma quel, che parmi Onesto, e giusto, libero ragiono.

Ben nel giudizio mio posso ingannarmi, Ma, che il cuor sia diverso alla favella, Non è chi possa tal calunnia darmi.

Non

430

Non ho cugina, moglie, nè forella

Da portar perle, e quando ben l'avessi

Per gratificar mai questa, nè quella

Non pensate, che in pubblico io dicessi

Cosa, che nel profondo del mio petto

Per vera, e ragionevol non tenessi.

Dunque di quel, ch'ho in tal materia detto,

S'altri il nomina ben chimera, o sogno,

Perchè Dio sà da chi nasca il disetto,

Non me ne pento, e non me ne vergogno.

FRAGMEN-

FRAGMENTUM PAPYRI SAECULI V. VEL VI CONTINENS DONATIONEM S. RAVENNATI ECCLESIAE OBLATAM

QUOD

In Bibliotheca Gambalonga Civitatis Arimini adservatum

NUNC PRIMUM IN LUCEM EDITUR.

IOHANNIS CHRISTOPHORI AMADUTII AD ERUDITISSIMUM VIRUM

ANDREAM IOHANNETTIUM

Abbatem Monachorum Camaldulensium S. Gregorii in Clivo Scauri

PRAEFATIO.

ONACHORUM ea fuit laus praecipua sema per veteres Codices , Papyros , Chartas , ceteraque huiusmodi monumenta non scrvare modo in Tabulariis, ac Bibliothecis, verum. etiam observationibus naviter illustrata litterarum bono, & emolumento in eruditorum lucem emittere. Maiorum exempla non ita pridem ante nos fectati strenue sunt Mabillonius', Montfauconius, Van Besselius, Martenius, Durandius, Pezius, Caietanius, Margarinius, Gattula, Bacchinius, Affarosius omnes ex Benedictinorum Familia Sodales longe praestantissimi, eosque dein per summam laudem imitati sunt nostra etiam aetate Toustainius. Tassinius, Gerbertius, Gallettius, atque ex tua. praesertim Congregatione Alumni longe Cl. Mittarellius, & Costadonius, ceterique, quorum nominibus nunc parco. Egregiis eorumdem vestigiis tu quoque insistens, Iohannerri eruditissime, Classensis Monasterii Ravennae Archivium tanta diligentia lustrasti, eiusque monumenta excussisti, ut amplissimi Monasterii iuribus tuendis nemo te aptior, Tom.II. dum

dum illic degeres, exsisteret. Praetereo nunc Museum ipsum Classense a te Inscriptionibus, Figulinis, Anaglyphis, ceterifque buiusmodi monumentis, tum & Numismatibus abunde ditatum, & concinne dispositum. Taceo quinetiam Vetera Monumenta ad Clasiem Ravennatem eruta (a), & te curante praecipue edita, & collatis cum aliis Sociis tuis Mauro Fattorinio, & Ferdinando Mingarellio Studiis îllustrata. Addam vero, te heic quoque iisdem insistere curis, atque eadem colere studia, qui nimirum & Veteribus monumentis comparandis assiduan operam naves, & Gregoriani butus Monasterii, cui nunc praces, iura, & pracrogativas, ex antiquissimo giusdem Chartulario, tanta Scriptorum commemoratione laudatissimo, excerptis praecipuis notionibus, proferre, quin & illustrare contendas. Cur non. gratum ergo obveniat nunc tibi boc Papyri Fragmentum, quod in lucem proditurum tibi, quem facio plurimi, & amo quammaxime, primum sisteres mihi visum est? Papyros certe est, cur ames, in quibus Classenses res etiam serventur, cum nimirum & donationis instrumentum anni DXXII. (b), & alterum venditionis in Agro Ariminensi anni DXCI. (c) actum in Classe Ravennate deprehendatur . Verum ad nostrum Papyri Fragmentum venire praestat. Exflat boc nunc in Bibliotheca Gambalonga Arimipensium ex dono Cl., & erudizissimi Praesulis Iosephi Garampii Archiepiscopi Berytensis, & Nuncii Apolto-

(a) Faventine prid. Id. (b) Maffei Istoria Diplo-Novemb. 1756. excudebat losephus Antonius Archius. (c) Ibid. num.x. pag. 165.

Apostolici designati ad Aulam Vindobonensem, cuius in Patriam pietatem vel ex hoc uno quisque intelligat. Eius apographum ad nos pervenit humanitate Epiphanii Brunellii Ariminensis Ecclesiae Canonici, & eiusdem Bibliothecae Praesetti. Spectat hoc quidem ad aliud Fragmentum Chartulae donationis bonorum factae Ecclesiae Ravennati per honestum (honorabilem) Virum Bracursum (Acatium), eiusque coniugem Martinam, recognitae, & publicari iussae a Magistratu Civitatis Ravennae iuxta petitionem Defensorum eiusdem Ecclesiae Ravennatis, sedente in ea Petro Archiepiscopo; quod ex schedis ectypographis ex ipso Autographo penes V. C. Ioh. Bapt. Donium publici iuris fecit Antonius Francisc. Gorius ad calcem veterum Inscriptionum Donianarum (2). Cuilibet sane & Donianum, & Ariminense Fragmentum conferenti id patebit; si juidem saepe in Doniano usurpatur nomen Melminii, quod & in Ariminensi occurrit. Ceterum vel corticis vitio, vel legentis imperitia factum est, ut donantis nomen apud Donium modo Bracux, modo Bracursa audiret, cum Garampio harum scripturarum peritissimo Acatius se in Ariminensi nostro exhibucrit. Certe uxor eiusdem in nostro lin.2., prima syllaba tantum incolumi, Mar... legitur, ut Martinam cum Donio salutare non pigeat. Donationis ratio in utroque etiam constat; sic enim in Doniano lin.4., & 5 : per quam se donasse professi sunt eidem Ée 2

⁽a) Iohan. Bapt. Donii Inscriptiones antiquae. Florentiae 1731. Class.num.xiv. pag.502.

S. Ecclesiae Civitatis Rav. m. b. Petrus Archiep. praeesse videtur, id est sex uncias totius substantiae suae excepto mancipiis, sed & septem semis uncias fundi 55., & quadrantes &c. Praetereo cetera , quae facile quisque deprehendat inter se mire convenientia. Mutuam vero utrumque Fragmentum sibi fert opem , & coniurat amice; Donianum siquidem nobis Petrum Ravennae Archiepiscopum exhibet , Ariminense vero Indictionem. quintam praesesert; ex quibus sane exaratae Papyri tempus colligi potest. Saeculum v., & vi., quibus Papyrus convenire potest, quatuor Ravennae Praesules Petri nomine tulerunt; quorum unus S. Vrso successit anno Christi ccccxII., ut censet Cl. Bacchinius in Agnelli Pontificale, obiit dein prid. Kal. Augusti ann. ccccxxv.; alter est S. Petrus Chrysologus, qui ab anno ccccxxxII. ad ccccxLIX. Ravennatem Ecclesiam sanctissime gubernavit; tertius est Petrus Iunior dictus, qui circa ann. ccccxcvi. ipsius Ecclesiae regimen obtinuit, ut fert laudati Bacchinii sententia, obiit vero anno DIII.; quartus tandem est Petrus Senior appellatus, qui Agnello ipso successit ann. DLXVIII., decessit vero anno DLXXV. Quare cum Indictio quinta, singulorum procedente regimine contigerit, si primam heic usurpatam velis, habebis annum ccccxxII, si alteram, habebis annum. ccccxxxvII., si tertiam, erit annus ccccxcvII., ac postremo si quartam, annus crit DLXXII. Quare bene consultum Ravennati Ecclesiae quisque videt ex bac Fragmentorum collatione, quorum utrumque eiusdem instrumenti, & contractus solemnitates, quae variae s

tiae, & diversae pro actus sirmitate intercedebant, nobis exhibet. Illud postremo nunc monemus, ad Ariminense Papyri Fragmentum provocasse Virum doctis simum, & Naturalis Historiae scientia spectatiffimum Comitem Franciscum Ginannium in Dissertatione de Scirpo Ravennate (a), qua illud evincit, ut Ravennae papyraceam chartam ex Scirpo indigena conflatam dicamus. Tanti etiam fuit eiusdem Dissertatio, ut in Vaticano Cubiculo, in quo Papyri omnes ex authoritate Santissimi Domini Nostri CLEMEN-TIS XIV. P.O. M. omnium scientigrum, bonarumque artium cultoris, & vindicis praesentissimi coasti funt, Ravennatis Scirpi Planta admirando Raphaelis Mengsii pennicillo expressa suerit. Dicerem insuper aliqua de altero Papyri Fragmento anno DLXXV. exarato, quod Pontifici Musarum Patrono dono dedit Eques nobilissimus, ac Philosophus egregius Marchio Carolus Mosca Barzius Pisaurensis, utriusque nostrum amantissimus, nist te exstantiores eiusdem reliquias in Ephemeridibus Litterariis Florentinis huius anni a me editas vidisse scirem (b). Ceterum & hoc ipsum ad Ecclesiam Ravennatem pertinet, ut, perpaucis exceptis, omnes fere ad eam spectant. Tu haec boni consulas rogo, IOHANNETTI humanissime, quae etiam ut observantiae, ac benevolentiae in te meae perpetuo du-Ee 3 raturae

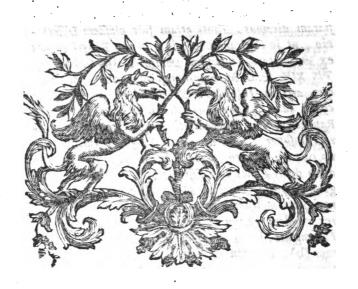
(a) Disertar.v. pag, 141. Tom I. Saggi della Società Letteraria Ravennate. In-Gejena 1765. (b) Novelle Letterarie di Firenze 1773. num.49., e 51. fotto la data di Roma.

438

raturae argumentum censeas, etiam, atque etiam peto. Vale.

Datis ex Aedibus meis XVIII. Kal. Decembris

anno a Partu Virginis CIDIDCCLXXIII.

FRAGMEN.

FRAGMENTUM PAPYRI.

- 1. dosio ve atque melminus ve ... & Iohanne Iun: principalibus defensores sce Eccl.
- 2. hbsacax (a) eiusque coniux mar.... de id quod ipsius charrula donationis inferius ad singula
- 3. eadem a competenti officio suscipi ——
  iubeatis legi, actisque indi deinde una
  nobiscum principales
- 4. ores dirigi iubeatis ita ut dum eisdem chartula donationis ostensa relectaque fuerit si a se inante
- 5. Civ. Rav. scribendam dictaverint & ipsi eadem manibus propriis signa impraesserit testesque
- 6. seu quam habeant voluntatem his actis aedicere non morentur
- 7. sccé Eccl. Rav. offeratis & a competenti percorratis officio .... recitatum est.

Ec 4 8 .... Ind.

(a) In Doniano exemplari Bracux primum, dein Bracurfa, quod siglas male legerit; interpretandae enim honorabilis Acakius. Ex Donio supple coniugis nomen heic truncatum, & lege Martina.

- 8.... Ind. quint. Rav.... dominae scē & per omnia venerabili Eccl. Cathol.(a) Rav. bonus uhbs (b) acatius &
- 9. offerenda nunquam sunt periture . & ideo hac consideratione conmoniti presenti vobis defensoribus
- 10. donamus concedimus tradimus ac mancipamus sex uncias totius substantiae nostrae in mobilibus in immobilibus
- 11. erri ut dictum est in rusticis urbanisque praediis exceptis mancipiis & septem femis unciis fundi
- 12. liberum sortiamini ex nostro permisso arbitrium quae res nobis universe obvenerunt tam ex proprio
- 13.... mus, huius Eccl. quemadmodum & a (nob) is vel auctoribus nostris constat esse possessum.

KALEN-

nationis factae Ecclesiae Ra- tur Catholica. vennati apud Donium n. vi.

(a) In Fragmento alio Do- pag. 485, ipsa Ecclesia dici-

(b) Lege Vir honorabilis.

KALENDARIUM VENETUM

SAECULI XI

Ex Cod. Ms. Membranaceo Bibliothecae S. Salvatoris Bononiae

A STEPHANO BORG_SIA_S.
SACRAE CONGRÉG: DE PROPAGANDA FIDE

A SECRETIS

NUNC PRIMUM IN LUCEM EDITUM.

DIES EORUM, QUIBUS EXCEDUNT, ANNOTATE, UT COMMEMORATIONES EORUM INTER MEMORIAS MARTYRUM CELEBRARE POS-SIMUS.

S. Cyprianus Epik.xxxvII.

443

ERUDITO LECTORI.

ALENDARIUM, quod hic exhibemus, ad. nostras devenit manus beneficio doctifs. Viri Joh. Chryfostomi Trombellia Abb. Comprey. Rhenanae SS Salvatoris; qui nobis illud communicavit, cum in nostra Beneventana Historia (a) de cultu ageremus Leonis IX. Pont. Max. eodem faeculo x1., quo. migravit ad Dominum, inter Sanctos relati. Vetusto in Cod. servatur ad calcem Ritualix, quod videtur spectasse ad Kenesam aliquam Ecclesiam sen Cleri Saccun laris, seu Canonicorum Regularium, minime vero Monachorum, eo quod Episcopi tantam ibi stat mentio, nulta autem Abbatis, aut Patriarchae Benedicii,: cuius ne Missa quidem apparet. Quod haiusmodi Ka-. lendarium faeci xt. in finem vergente conscriptum st ,: illud primo suadet, quod idem Trombellius, cuius iudicium plurimi facimus, in hac est sententia; deinde quod nonnulla ibi desunt, alia vero addita in oculos legentium incurrent, quae procul dubio posterioris sunt aevi. Et revera, quae in eo visuntur Dominici, Francisci, aliorumque nomina recentiori prorfus charactere sunt scripta, atque ob id. îpsum a nobis asterisco notata. Quae autem desunt haec fere sunt: nullis prope nominibus praesixus Sancti titulus, quod magnam redolere antiquitatem nemo sane inficiabitur (b): S. Catharinae M. Ale-.. xandrinae festum in eo nullibi reperitur, quod omnes 7104

⁽a) Tom. II. p. 44., e segg. lerium in Praef. ad Martyr.
(b) Vid. Iohan. Bapt, Sol- Usuardi.

norunt apud Latinos eo demum tempore celebrius evasisse, quo milites nostri ad Loca Santia recuperanda animos, ac arma Verterunt. Nihil dicimus de Octava Nativitatis, ac multo minus de Visitatione B. V., haec enim festa recentions cum fint, & ad faec. XIII., & XIV. pertineant, nullatenus, ut quae supra, inservire possiunt ad veterem Codicis stripturam probandam. Superest nunc, ut quoniam angusto spatio concludimur, paura quaedam libemus, quae Kalendarium hoc magis commendant. Ac primo quidem notandum occurrit festum Agnae sec. in carme, quo Virginis natalis dies in corpore, non autem in passione intelligitur, quod festum in aliis Kalendariis natale de nativit., natale genuinum, nativit. S. Agnetis &c. inscribitur. Observari etiam debet primus dies saeculi postridie Id. Mart. notatus, qui nil aliud indigitat, quam mundi creationem eo die factam, etsi Petavius (a), aliique illam tempori autumnali, non autem Veris initio attribuant. Festum Transfigurationis Dominicae buius Kalendarii ope suam vindicat antiquitatem. adversus Scriptores, qui eius originem Callisti III. temporibus adscribunt. Denique animadvertenda. etiam sunt tum sessum conceptionis Ioannis Baptistae, quod apud Graecos etiam num viget (b), tum initium Quadragesimae postridie Non. Nov., de quo vide Ct. Viros Muratorium (c), & Costadonium (d) Vale.

(a) De Doëtr. Temp. lib.9.

(c) To.11. Aneca. p.265. (d) Ragionam. sopra la

⁽b) Vid., Menolog. Basilii giornata di S.Martino Tom.xx. x. Kal. Octobr. N.R. di Opusc. Venez. 1770.

445

KALENDARIUM

Ianuarius habet dies xxxx. Lun. xxx. Iani prima dies, & septima fine timetur. Circumcisio Domini. Ab op. (2) G. a Kal. Ian. b IIII. Non. Isidori Conf. Genovefae Virg. C III. e Nonis. Simeonis Prophetae. f viii. Id. Epiphania Domini. Ab op. Iuliani Mar. g vii. Luciani Mar. a vl C IIII. Pauli primi Heremitae. Gregorii Nazianzeni. Educio Dod in. e II. (mini de Aegypto. f Idibus. Ylarii Ep. Pictavis. Octav. Theoph. gxix Kal. Feb. Felicis Conf. in Pincis. Abachuc Proph. Mauri Monachi. 2 xviii. Marcelli PP. & Mar. b xvii. Antonii Monachi. C XVI. Priscae Virg. Sol in Aquarium. d xv. Marii & Marthae. Audifacis & Abe xiv. Fabiani, & Sebastiani. f xiii. (bacuc. Paffio Agnetis Virg. Ab op. g xII. Anastasii Mar., & Vincentii Mar. a xI. Hemerentianae Virg. & trium Pucb x. Timothei Mar. Savinae V. (rorum. C IX. d viii. Conversio S. Pauli. Ab op. G. Policarpi Ep. Smirnae Vir. ob. (b). e vii. f vı.

⁽a) Leg. ab opere, scilicet me nescire, forsan virgo obiit, festum ab operibus immune. fuit enim discipulus Iohannis
(b) Quid vir. ob. fateor virginis.

🍫 446 🔖

Ioannis Grisostomi f vi. Agnae. Sec. in carne. g v. a IIII.

Geminiani Conf. b ш.

Inventio corp.B.Marci Ev.(a) Abop. CII.

Februarius habet dies xxvIII. Lun. xxvIIII.

Ast Februi quarta est precedit tertia finem .

Severi Episc. Brigidae Virg. d Kal. Feb. e iiii.Non. Purificatio S. Mariae. Ab op.

Ioannis Conf. & Blafii Mar. f m.

Depositio Symeonis Proph. (b) G. g II.

a Nonis. Agathae Virg. Ab op.

b viii. Id.

Vedasti Conf.

C VII.

Scolasticae Virg

d vi.

Altonis Conf. Sotheris Virg. f rv.

g III. a m.

Fuscae Virg. **b** Idibus.

c xv. Kal Mar. Valentini Ep. & Mar.

Faustini & Iovitae. Sol in Pisces. .d xv.

Iulianae Virg. C XIIII.

f xiii.

d viii. Cathedra S. Petri Apost. Ab op.

e vii.

Mathiae Ap. Ab op. Hic locus bisexti. f vi.

a IIII. G. **b** пп.

Mar-

⁽a) Contigit saec.IX. unte an. 870. Vid. cl. Senatorem Flaminium Cornolium de Venetis Ecclesiis Dec.xin. P. L.

⁽b) Depositionis nomen. reste in hoc Kalendario Confefforibus tantum tribuitur.

Martius habet dies xxx1. Lun. xxx. Martis prima necat, cuius si cuspide quarta est. d Kal. Mart. Albini Ep. Donati Mar. e vi. Non. f v. g IIII. G. bи. c Nonis. Perpetuae & Felicitatis. d viii.ld. Initium primae Lunae Paschalis hor.v. e vii. In Sebaste XL. Milit. 2 IIII. Depositio Gregorii PP b III. Eufraxiae Virginis. C II Leonis Ep. & M. Longini. d Idibus. e xvii.Kal.Ap.Eugeniae V. Hellari, & Taciani. f xvr. Patricii Ep. g xv. Primus dies seculi. Sol in Arietens. a xiiii. C XII. Transitus B. Benedicti . Equinostium d xI. Locus Epactarum. e x. * Proculi. f viiii. Locus concurrentium. g viii. Annunciatio Dom., & Crucifixio a vii. (eius . Ab op. (a) b vr Resurrectio Domini. d mi. Ordinatio B. Gregorii PP. (b) е ш. f u.

Apri-

(a) Sicut a maioribus traditum fuscipiens Ecclefiae cuflodit austoritas, vitt. Kal.
April. conceptus traditur quo
& passus. S. Augustin. lib.4.
de Trinit. cap.5.

(b) Dies nempe, qua ad Romanam Cathedram ascen-

dit, quaeque dicebatur natalis Pontificis. Anastasius in vita Hadriani I. sic habet i Constituit, ut quatuor vicibus in anno ipsum pharum accendatur, idest in nativ. Domini, in Pascha, in natali Apustolorum, & in natali Pontificis.

Aprilis habet dies xxx. Lun. xxvIIII. Aprilis decima est undeno & fine minatur. a IIII. Non. ь ш. g Kal. Ap. d Nonis . Depos. Ambrosii Archiepisc. e viii.Id. f vii. g vi. Hezechielis Proph. .b mr. Leonis PP. d u. e Idibus. C III. f xviii. K.Mai. Tiburtii. Valeriani, & Maximi. g xvII. Dormitio Helenae Virg. b xv. Sol in Taurum. a xvr. C XIIII d xIII. Leonis Noni PP. G. e xII. f xi. g x. Georgii Mar. Adelberti Ep. 2 VIIII. Liberalis Conf. Trium puerorum. b viii. Marci Evang. Ab op. Laetanie mai. C VII. .d vi. Cleti PP. & Mar Pollionis Mar. e v. f mr. Vitalis Mar. Leonis Conf. E III. Maius habet dies xxxx. Lun. xxx. Tercius in Maio Lupus est, & septimus anguis. b Kal. Mai. Philippi & Iacobi, & Ieremiae Proph. c vi. Non. Athanasii Ep. dv. Inventio S. Crucis. Alexandri cum e iiii. Floriani Mar. (Sociis suis. G. Ascensio Christi ad Caelos. f m. g II. Ioannis Ap. ante Portam Latinam. 2 Nonis. b viii. Id. Apparitio B. Michaelis Archangeli. C VII. Tharasis Conf. d vl Gordiani & Epimachi.

£ 7.

.Christoforis Mar. Cyriaci Ep. & M. Nerei & Achillei, & Pancracii M. Dedicatio S. Mariae ad Mar. (a) g III. Barbari Mar. Victor. & Coronae, 2 II. b Idibus. (Felicis, & Fortunati. c xvii.Kal.Iun. Papia . Syri Conf. Sol in Geminos. Potentianae Virg. f xIv. Eustadii Mar. cum Sociis suis! *Helenae Virg. (b) a xII. Zoethae Virg. b xl d viiii. Servuli Mar. Urbani PP. e viii. f vii. g vi. Germani Ep. Maximi Ep. -CIII. d II. Petronellae V. Canci. Canciani & Cancianillae.

Iunius habet dies xxx. Lun. xxxx.

Innius in decimo quindeno adfinem salutat. e Kal. Iun. Nicomedis Mar. Theclae Virg. f iv. Non. Marcellini . & Petri . atque Erasmi . an. Quirini Mar.

b Nonis. Bonifacii Ep. & Mar.

c viii. Id. Marcelliani Conf.

Primi & Naboris. e vi. f v. Primi & Feliciani.

(a) De dedicatione, seu natali, ut in aliis Kalendatiis, & Martyrologiis legitur, Ecclesiae S. Mariae ad Martyres, vide Dominicum Geor, nae matris Conftantini Imp.

gium in Martyrolog, Adonis hac die:

(b) In aliis Kalendariis hac die notatur festum Hele-

Eufraxiae Virg. G. g mi. Barnabae Apostoli. Ab op. a m. b II. Bafilidis.Cirini.Naboris,&Nazarii. c Idibus. Peregrini Mar. *S. Antonii Paduano. d xviii.K.Iul. Helisei Proph. Viti.&Modesti.&Crescentiae.Ab op. e xvii. g xv. Sol in Arietem (a). f xvi. G. Marci . & Marcelliani Mar. a xiiii. Gervasii. & Protasi Mart. Ab op. b xm. C XII. Albani Mar. d xt. Translatio Iacobi Apost. Alphei. e x. f ix. Vig. Nat. S. Ioannis Baptistae. Ab op. g viil *Apparicio S Marci Evang (b) Ab op. a vii. loannis & Pauli Mar. Ab op. cv. b vr. d mr. Leonis PP. Vig. Nativit. Apost Petri & Pauli. Ab op. e III. Celebratio S.Pauli Apost. Ab op. f II. Iulius habet dies xxx. Lun. xxx. Tredecimus Iulii decimo innuit ante Kal.

g Kal. Iul. Marcialis Conf

a vi. Non Processi, & Martiniani Mar.

b v. Transl. Thomae Ap. Eliodori Conf. c iii. Transl. S. Martini, vel ordinat. ad Epi-

d III. Gabrielis. (scopat. eius.

e ii. Octava Apostolor., & Esaiae Proph.

f Nonis. Villibaldi Episc.

g viii. Id. Chiliani. Cholomanni. Totmanni.

a vii.

b vı.

(4) Leg. Sol in Cancrum . (b) Ani 1094. faita traditur

Septem Fratrum. Paterniani Conf. b vi. Translatio Benedicti Abb. (a) C V. d im. Hermachorae, & Fortunati Ab op. Hic inchoant. dies Caniculares. G. C. HY. f n. g Idibus. Quirici, & Iulittae matris eius. a zvii. K. Aug. b xvi. Marinae Virg. Rophilli Conf. Sol in Leonem. C XV. d xIV. Arfeni Monachi. Margaritae Virg. e xiii. f xII. Praxetis Virg. Mariae Magdalenae. g xı. a x. Apollinaris Mar. Cristinae Virg. b ix. Incobi Apost. filius Zebedei. Ab op. C.VIII: d vii. Aermolai Sacerdotis. Ab op. e vi. Nazarii. Celsi. & Pantaleonis Mar. f v. Felicis. Simplicii. Faustini. & Bezg nu. **a** 111. Abdon & Sennen. (tricks. Tertullini Mart. b II. Augustus habet dies xxxx. Lun. xxix. Augusti nepa prima fugat de fine secundi. c Kal. Aug. Passio Machabeor. Petri ad Vincud IIII. Non. Steph. PP.&M. Ab op. (la.Ab op. G.

(a) De translatione carporis, seu reliquiarum S. Benedicti a Cassinensi Monasterio in Gallias ad Floriacense Cœ-

e IIL

pobium, nide Baronium an, 664., Hensthenium ad diem 21. Marti , Mabillonium, aliosque.

Inv. Corporis S. Stephani Protom.

F f 2

\$ 45.2

f.u.	Iustini Presb.
g Nonis.	* Festiv. B. Dominici Conf. FF. Praed.
a.viii. Id.	Transfigur, Domini, Sixti Ep. Feli-
6.411.14.	cissimi. & Agapiti. Antimi. Ab op.
b vII.	Donati Ep.
C VI.	Ciriaci Mar.
d v.	Firmi, & Rustici & Romani M Vig.
e iiir.	Laurentii Mar. Ab op.
f.m.	Tiburcii Mar. Susannae Virg. & M.
g II.	Transl. Hermacore, & Fortunati.
a Idibus.	Yppoliti, & Cassiani.
	p.Eusebii Conf. Vig.
C XVIII.	Assumptio S. Mariae. Ab op.
d xvii.	Arnulfi . Ardoini Conf.
e xvi.	Oct. S. Laurentii.
£rxv.	Agapiti Mar. Sol in Virginem.
g xiv.	Magni Mar.
a xiii.	Samuhelis Proph. Simproniani M.
b xii.	
G-XL.	Timothei Mar.
dx.	Hermogeni & Fortunati.
e viiir.	Bartholomei Apostoli . Ab op.
f viii.	Genesii Mar. Ruffi Mar.
g vII.	Anastasii Mar.
a-vi.	Pelagii Mar.
b.v.	Augustini Ep. Hermetis Mar. Da-
	(nielis Proph.)
e mil	Decoll. S. Io. Bapt. Savinae Virgi-
	(nis. Ab op.
d m.	Felicis & Adaucti. G.
e.u.	Felicis Conf. Paulini Pontificis.
•	Septem-

♦ 453

September habet dies xxx. Lun. xxx. Tercia Septembris vulpis ferit a pede dena. Prisci Mar., Verenae Virg. f Kal. Sept. g nn. Non. Cosmae Conf. Marini Conf. Eufinia. Dorothea. **2** III. b 11. (Tecla. & Herasma. G. c Nonis. Quinti Conf. Zachariae Proph. d vm. Id. e vii. Sinotii Mar. f vL Nat. Mariae. Ab op. Adriani Mar. gy. Gurgonii Mar. a mi. Hylarii PP. b ш. Proti, & lacindi. · C II. d Idibus. Ligorii Mar. & VII. Dormientium. e xvIII.K. Oct. Exalt. S. Crucis, Cornelii, & Cyf xvii. Nicomedia Mar. (priani. Eufemiae V. Luciae, & Geminiani. g xvi. 2 xv. Lantperti Ep. & Mar. Sol in Libram. p xia. Bonae Virg. C XIII. d xn. Vig. Matthaei Ap., & Evang. Ab op. G. C XI. f x. Mauricii cum Sociis suis. Ursi Mar., Teclae Virg. g ix. Conceptio S. Ioannis Bapt. a viii. b vn. C VI. Cypriani & Iustinae Mar. d v. Cosmae & Damiani & Maximi. e iv. Dedic.Eccl.S.MichaelisArch.Abop. f III. Ieronimi Presbiteri. gII. O&o-

October habet dies xxxI. Lun. xxix. Tercius Octubris gladius decimum ordine nectis. a Kal. O&. Remedii, & Germani. b vi. Non. Leudegarii Mar. c v. G. d IV. * Francisci Conf. Placidi. Eutici. e III. g Nonis. Marci PP. Sergi & Bachi (a). & Iua viii. Id. (stinge Virg. Dionisii Ep. Domnini. Rustici. b vii. d v. (& Eleutherii. f m. C VI. Calixti PP. & Gaudentii Conf. g II. a Idibus . bxvii.K.Nov. Galli Abb. C XVI. Lucae Evang. Ab op. Sol in Scorpion. d xv. Ianuarii. Sociorumque eius. e xiv Undecim mill. Virg. in Colonia . . . f xiii. g xu. Ylarionis . Sanctarumque Virg. G. b x. a xI. C IX. Crispini. Crispiniani. Chrisanti. d viii. (& Dariae. Amandi Conf. e vii. Vig. f vi. Nat Ap. Symonis & Indae. Ab op. g v. a iv. Vig. Omnium Sanctor. Quintini M. C II. Novem-

(a) Gratum Lettori putamus monumentum, forfan anecdotum, quod exstat in Ecclesia Dioecesis Scodrensis Deo in honorem SS. Sergii. & Bacchi dicata.

Memto dne samule tue Helene Regine Servie Dyochie Albanie Chilmie Dalmacie

& Maritime Regionis que um cum filiis fuis Regib. Urofio & Stephano edificavir de novo hanc Eccliam ad honorem beator. martirum Sergii & Bachi & ad finem ufq. coplevir anndni MCCLECEX. De regib.Urof. Steph.v.DuCang.deFam.Dalm.

November habet dies xxx. Lun. xxx. Quinta Novembris acus vix tercia manet in urna. d Kal. Nov. Mem. Omnium Sanctorum. Ab op. (Cesarii Diaconi. e un. Non. Iusti M. Akindini M. cum Soc. suis. Inventio S. Fuscae Virg. f m. Vitalis & Agricolae. gn. a Nonis. Demetrii M.Initium Quadragesimae. b viii. Id. C VII. Willibrordi Conf., Prosdocimi Ep. d vl Quatuor Coronatorum. e v. Theodori Mar. Martini Ep. Ab op., & Mennae M. gm. **2** II. Arfacii Conf. Antonini Mar. Bricii Conf. b Idibus. .c xvm.K.Dec. d xvii. Gregorii. Florini Conf. sol in Saf xv. (gittarium. Platonis Mar. g xiv. a xIII. Stephani Conf. b xII. Mauri Mar. C XI. Ceciliae Virg. SS. Theonisti. Taď x. (brae . & Tabrathae. e Ix. Clementis PP. & Mar. Felicitatis. Grisogoni Mar. f viii. Prosperi Mar. Loc. saltem segung vil (dum Romanos hyems origin. a vi. b v. c mi. d III. Saturnini Mar. Vig. Passio S. Andreae Apost. Ab op. e II. Ff 4 Decem-

Decemb. habet dies xxxI. Lun. xxix. Dat duodena coors septem inde decemq. Decembris. f Kal Dec. Candidi . Longini . g iv. Non. a III. bи. Barbarae Virg. c Nonis. Nicolai Conf. Bassi Mar. d viii. Id. Ambrosii Archiep. e vii. ·f vı. Zenonis Ep. Proculi Conf. Siri Conf. gv. Melciadis PP. Eulaliae Virg. a iiii. Damasci PP. b III. d ldibus. Luciae Virg. e xıx. Kal.lan. f xviii. Ignatii Mar. a xvi. Vinnibaldi Abb. Sol in Capricornum. b xv. Vig. C XIV. d xIII. e xii. Thomae Apostoli. Ab op. f xi., G. g x. Vigilia Nat. Domini. a ix. Nativit. Domini nostri Iesu Christi. b viii. (& Anastasiae Virg. Stephani Protomar. Ab op. C VII. Ioannis Ap. & Evang. d vi. e v. Innocentorum (a) Mar. Ab op. Ordinatio Episcopatum Iacobi Liberalis Conf. g III. / (Ap. (b) Ab op. Silvestri PP., Columbae Virg. 2 II. SYLLO-

(a) Leg. Innocentium : primus ex Indaeis Ierofolymis
(b) Leg. in Episcopatum , est Episcopus ordinatus .

quando scilicet ab Apostolis

STLLOGE INSCRIPTIONUM VETERUM ANECDOTARUM.

ANTONIO. LVDOVICO. ANTINORIO

AQVILANO

OLIM . ARCHIEPISCOPO , ANKANENSI

DEIN . ACHERVNTINO . ET . MATERANENSI

NVNC . ABBATI . ECCLESIAE . S. PETRI . AD . ORATORIVM

IN . OPPIDO . CAPISTRANI

VIRO - MORVM . INNOCENTIA

VITAR. PROBITATE

ET . MVLTIPLICIS . LITTERATVRAE . LAVDE

OMNIBVS - SPECTATISSIMO

CVIVS . DILIGENTIA . ET . STVDIO

ANTIQVITATES . AQVILANAE . MEDII . AEVI

EDITIS · ILLVSTRATISQUE · PLVRIBVS · CHRONICIS
INNOTVERVNT

ET . CVIVS . DEMVM . SEDVLITATE . ET . BENEFICIO

THESAVRVS . MVRATORIANVS

VETERVM . INSCRIPTIONVM

MVLTIS . EGREGIIS . MONVMENTIS

AB . IPSO . COMMVNICATIS

AVCTVS . CIRCVMFERTVR

IOHANNES . CHRISTOPHORVS . AMADVTIVS

OB. MVLTA. IN. SE. BENEVOLENTIAE. ARGYMENTA

PVBLICE . TESTANDA

PRAESVLI - ERVDITISSIMO - PIENTISSIMOQVE

SYLLOGEM . INSCRIPTIONVM . VETERVM

ANECDOTARYM

LIBENS . MERITO . D. D. D

INSCRIPTIONES.

Í.

In loco Cerdomari Agri Sabinensis ad Rivum aquae.

SILVANO . SANCTO . . .
INPERATVM . FECI . . .
PROBVS . VILIC . . . .
FLAVI . SA . . . .
BROS . . . . .

Exscripsit Venantius Lupacchinius Vir Cl, & communicavit Praesul Cl. Antonius Ludovicus Antinorius.

Perusiae apud Nob. V. Franciscum de Soccis Civitellae.

FORTVNAE SACRVM

C. DOIVS. C. F. CHORON. EX. AVRI. P. 7. V V. I. M Communicavit Iulianus Genghinius ICtus Ariminensis. Siglas non assequor, quae forte non Omnino accurate exscriptae.

Extra Moenia Civitellae Socci Agri Perufini .
In Cippo .
POLYTIMVS
POPPABAE . AVO

DISPEN

DISPENSATOR FORTVNAE

v. s
Communicavit idem Genghinius.

Tuderti in Fovea Viae Pianae sub Moeniis
Columella essessa Mon. Septemb. ami 1770.,
in cuius fronte patera cum manubrio.

LA . RI . BVS

C. CANTI

A latere:

NIVS

MAG. C

VENVST

D. D

NVS

Exscripsi ego ipse.

Dalmatiae in Cippo detecto anno 1770.

IMP. CABS

MESSIO

QVINTO . TRA

IANO

DECIO. P. F. AVG

P. M. TR. POT

COS. I. AR

P. P. RESP. ANDAYT. DD

Andautonium Pannoniae superioris Oppidum. Vid. Ptolem. lib.il. cap.15., Antonin., Ortel., aliosque. Sed Andecrium, seu Andetrium Oppidum Dalmatiae, de quo Boudrandius. Num hoc potius heic reponendum?

Re-

Romae. Nomina septem testium exferiptorum in Tabula aenes Honestae Missionis indultae a Domitiano Imp., quae nos ipfame afferentes superiori Volumine n.4. pag.460., & seqq., utpote tunc obducta rubigine, heic allaturos recepimus.

> A. CALPVRNI C. IVLI P. SBRTORI CELSI . CORNELI ... ACATI

CA PITONES

Alliani in Agro Perusino. Tabula marmorea inventa anno 1765. alta pal. 2., lata pal. 1.2

C. ALLIO, L. F

CENTURIONI

LEG. XIII

Communicavit Franc. M. Galassius Bononien. Monachus Casinen., Prior Ecclesiae S. Constantii Perusiae.

Romae apud Iacobum Bellottium.

P. CIPI . CRESCENTIS MIL. COH. VI. VIG Exscripsi ego ipse anno 1769.

g.

Romae in Museo Clementino Vaticano. Lapis praegram dis nuper inventus, in quo exsculptus Miles stans, & loris equum tenens. Inferne Inscriptio.

AVR. SATVRNINO. EQ. COH. VIII. PR. 7
VERISSIMI. MILITAVIT. IN. LEG. SE
CVNDA. ITALICA. TESSERARIVS. ANN. VI
QVI. VIXIT. AN. XXVIII. AVR. OPTATIANVS
EQ. FRATRI. BENEMERENTI. POSVIT
Exscripsi ego ipsc.

10.

Romae in Vinea, quae dicitur Macao, non longe a Thermis Diocletiani, ubi fuerunt Castra Praetoria, lapis inventus mense Decembri anni 1767., nunc in Ambulacro Vaticani Palatii.

VEX. L. LOCERIVS . L. F. SAB, CONSTITUTUS . VO-

OPT. C. IVLIVS . C. F. CAM. BRIMINYS . RAVEN-NA . F. AC. 7

SCOLAM. VETVSTATE. CORRVPTAM. PECVNIA. SVA. RE-FICIENDAM

NARVNT

II.

Neapoli in Pompeiano ad Theatrum.
Invent. anno 1769. circa finem.

C. QVINCTIVS. C. F. VALG

M. PORCIVSG M. F

DVO. VIRI. DEC. DECR

THEATRYM. TECTVM

FAC. LOC. EIDEQYE. PROB

Com-

Communicavit Vir Cl, Matthias Zarillius Academicus Herculanensis, & Etruscus Cortonensis. Quidam de Velario heic rem esse censuerunt; ast provocatur ad Ambulacrum, quod ad verticem Theatri erat, columnis sultum, & tectum. De Theatro tecto vid, March. Scip. Masseium de Amphitheatro Veronen. lib.s. cap.s. Ultimae lineae siglas lege: Faciundum. Locaverunt. BIDEMOVE. PROBAVETE.

Velitris in Aedibus Decurionum . Repert. Cisternae boc ann. 1773.

AEDEM . RO . . .

AVGV . .

ORDO . VLVBRA . .

SVO . EX . PECVN . .

VETVSTATE . D . . . .

A. FYNDAMENTI . . . .

Exscripsi ego ipse otio autumnali huius anni 1773. Duumviros Ulubrae heic designari censeo; in Fastis enim Consularibus ea nomina desiderantur. Vid. inferius n. 17.

> I 3. Ibidem .

. IIVS . ZOSIMYS

. AS. VTRASQVE. CVM MENTIS. IMPENSAS. F. C

40B. MVNIFICENTIA. IMPEN

Tom.II. Gg ... SEL

SELLIVM'. DECREVIT

Tino. p. iii
iivir. QvinQ
Exscripsi ego ipse.

14.

Perentini inter Hernicos in Latio, supra portam exteriorem, quie ad Orientem spectat, Arcis antiquissimae Etrusci operis, sui nunc innititur Episcopium.

M. LOLLIVS. C. F. A. HIRTIVS. A. F. CBS. FVNDA PACIVNDA. COBRAVERVNT. EIDEMQVE. PROBAVERB Exscripsi ego ipse Kal. Novembris huius anni 1773. Ceteras Inscriptiones, quae in hoc Aediscio sparsim leguntur, habes apud Gruterium pag. 165. num. 3. Haec omissa suerat. Consules spectant ad ann. Urbis conditae 734.

In Oppido Prezzae, inter Corfinium, & Sulmonem, ad Aedem sacram Divae Luciae.

L. STATIVS. CN, F. CHILO
L. PETTIVS. C. F. PANSA

C. PETTIVS . F. F. GEMELLVS

L. TATTIVS . F. F. COX

MAGISTRI . LAVERNEIS

MVRVM . CABMENTICIVM

PORTAM . PORTICVM

TEMPLYM . BONAE .. DEAE

PAGI. DECRETO . PACIENDY 78

CVRAVERVNT . PROBARVNTQ.ME

Communicavit Praesul Cl. Antinorius.

Sefma-

Sermonetae in Cavaedio Domus Ecclesiae Collegiatae S. Angeli.

C. OPPIVS
SP. F. COL
RVFVS . PAG
MAGISTER . IDEM
PRAEFECTVS . VLVBRE
IVRE . DICVNDO
MALVS . EST . MALE . . . FAT . . .

Exscripsit, & communicavit Vir Cl. Iosephus Regius Bibliothecae Comitum Praesecus. Habet Reinesius Syntag. Veter. Inscr. Clas.vi. num.72. pag.434. ex Manutio ad Cic. lib.vii. epist.71., sed parum accuratam & quoad linearum ordinem, & quo ad voces nonnullas, tum etiam ultima linea carentem. Vid. superius n.13.

Romae in Villa Bravettae, Gentis Bichiae Senensis, extra Portam Aureliam, 1v. ab Urbe lapide.

DIS , MAN
L. FABI. L. F. GAL
POLLIONIS

OVAESTORIS . IMP
LEG. . . . .
TRIB. PLEEIS

PROC

Exscripsi ego ipse mense Maio anni 1770.

Gg 2

Re-

468

18.

Romae in Vinea Caroli Simonis Neronii ICti Ripani extra Portam Capenam, ad Sepulcrum Scipionum. Tab. marm. nuper inventa.

D. m

SILVI. . . . . Tel

ESPHOR O . . . DO

MITIVS . APOLLONIVS
PATER . DO. FORTVNATA
MATER . SILVANVS . ENA
TER . IVLIVS . TELESPHOR
TATA . CORNELIA . SEES
MAMMA . THREFTVS
TATVLA . DVLCISSIMAE
ET . PIENTISSIMAE . ANI
MAE . INNOCENTISSIM
AE . FECERVNT
Exscripsi ego ipse.
19.

Romae extra Portam Capenam. Invent. anno 1771.

D. 🔊 M

BRYTTIAE . PEREGRINA &
PIISSIMAE . QVAE . VIXIT . AN . . .
MENSIBVS . DVOBVS . DIE . . . .
C. BRYTTIVS . PEREGRINVS . ET . BRUE
TI XX . EVPHROSYNE . PARENCES
(fie)
BENENERENTI . ET . SIBI . . . . .

LIBERTABVS. QVB. POST....

Com-

→ 469 **♦**

Communicavit Vir cl. Andreas Iohannettius Abbas Monasterii S. Gregorii in Clivo Scauri.

20.

Romae extra Portam Capenam in Vinea Bernardi Oliverii. Sarcophagus nuper inventus cum pueri statua iacente, Bacchi symbolis ornata, capite nimirum pampinis redimito, & racemo dexterae, ac poculo sinistrae apposito.

ΣΑΤΟΡΝΕΊΝΟΣ . ΕΓΩ . ΚΙΚΛΗΣΚΟΜΑΙ . ΕΚ ΔΕ ΜΕ . ΓΑΙΔΟΣ .

ΕΙΣ. ΔΙΟΝΤΣΟΥ. ΑΓΑΛΜΕΘΕΣΑΝ. ΜΊΤΙΡΈ. ΓΑΤΡΈ

Saturninus. ego. vocor. ex. puero. me. autem sn. Bacchi. Statuam. constituerunt. materque. paterque.

Exscripsi, & in latinum verti ego ipse. Hieronymus Ferrius Poeta, & Orator celeber-rimus ita hexametris versibus Graecos ipsos latine reddidit:

Saturninus ego sum nomine : meque puellum Finxit in essigiem Bacchi materque, paterque.

> 21. Leptiniani in Ecclesia S. Leonis.

> > D

MENSIB. VII . . . . . .

Communicavit Vir Cl. Abbas Petrus Aloysius Gallettius Mon. Casin.

Gg

Re-

22

Romae in Vinea Bernardi Oliverii extra Porțans Capenam . Tab. marmor. nuper inventa .

D. APVLEIVS
GLAPHYRVS
APVLEIAE . IRENE
FILIAE . DVLCIS
SIMAE . QVAE

VIX. ANN. III

MENS. IIII. DIS

EVS. XVIII

Exscripsi ego ipse.

Ibidem. Tab. marm. nuper inventa.

PETRONIE. HELENI

QVE . VIL. AN. IL. D. I

H. V. P. RENTES . FILIE DVLCISSIME

PECERVNT

Exscripsi ego ipse.

24.

Romae în Lapide apud Nicolaum Maronium Palaeopolam.

AMIANTI

MATRI . CAR

ISSIMAE . MAR

CARITA . BT

ACHILEVS

FECERVNT

Exscripsi ego ipse.

Ro-

Romae in Vinea Oliveria. Tab. marm. nuper inventa.

D. M.

TI. CLAV

- DIO, CH

RYM. PR

ATRI . BE

NEMER EN

. TI . FECIT

CELESTINVS.

Exscripsi ego ipse.

Ibid. Tab. warm. nuper inventa.

) - D. M

VIPIAE . HYCLAB

QYAB . VIXIT . ANN. ZLĚII

MENS. VI. D. I

VLPIA . TYCHE . SORORI

(GC) MENEMERENTE . PECIT

Exscripsi ego ipse.

. 27.

Romae in Cippo spud Marmor wium in Colle Hortulorum . Litteris sequioris aetatis .

COCCETO. FORTI

ET . CLAVDIAE

MELILINE . CO. . .

NIVGI . ELVS

COCCEIVS . SADI .

PCTVS . F

Exscripsi ego ipse prid, Kal, Sept. huius an. 1773.

Gg4

Romae extra Portam Capenam in Vinea Bernardi Oliverii. Tab. marmor nuper inventa.

D. D M

FANNIVS:

HELIVS . PE

CIT . CECILIE

PAVLINE . CON

IVGI . SVAB

BENEME

RENTI

DVLCISSIMAB

QVAE . VIXIT . ANN

XXV. MENS. VI

Exscripsi ego ipse :

20.

Ibidem. Tab. marm. nuper inventa;
O difrupta.

D. M

. . SSEME . QVEIS . BENE

. . R . SECVRVS . VIXIT

. . ET . AGILITATI . SVAB

. . . BCVRVM . PECIT

. RVS INFIBIX (*)

. . I DEBVIT CON

. DVLCISSIME

(*) Lege INFELIX. Exscripsi ego ipse.

Ro-

Romae extra Portam Capenam . Tab. marmor.
inventa anno 1771.

D. M

TROELIAB . FELICYLAB

T. FLAVIVS . CAPRIO

LVS . CONIVGI . CA

RISSIMAE . FECIT

Communicavit laudatus Gl. Iohannettius.

3 I. · 1

Reate in Pinea Patribiae Gentis Sonantiae.

Tab. marmor, inventa hoc anno 1773.

D. M

ISIADI

EVTRA 1 44 .

Palvs

CONIVGI

BENE

MERENTI

FECIT:

Communicavit Praesul nobilissimus Antonius Felix Chisius Zondadarius Reatinae Civitatis Praeses.

2.2.

Romae in Aedibus Buccapaduliis. Cippus advectus a Turri, quae dicieur de Schiavi.

e.: K

TAPEIPIOC. EP
MHC. PAPEIPIA
PANGEIA CYMBIG

FATETTATH . MNH

Ideft

D. .M.

Papirius, Her mes . Papiriae Panthiae . Coniugi

Pulcissimae . me

MHC .

474

MHC. XAPIN. TTM
BON. ANECIHCA
FAPAAABON. E
TON. IB. CTNZH
CAC. ETECIN. H
KAI. MHCIN. E

moriae . caussa . tu
mulum . excitavi
cum . duxerim . an
norum xil . simul . vi
xi . annis . vil
& mensibus . v

Communicavit faudatus Cl. Gallettius.

33.
Romae apud, Acobum Bellottium.
K. K

MAPIAPIAOO TO AE CHMA EHC.
ETHNOC EPETERN EINEKA MNH
MOCTNHC THC GIAIHC AAO
XOT KOTPHN FAMINEIHMEN
ETI TPIA KAI ABKEXOTCAN
PENTHKONTA IAMAN AE
TE APAHC AMENH KATGANEN

EZHKONTA TPIΩN ETEΩN
CA (fic)
TEΓΑΥΙΑ ΕΥΦΡΑΝΑ ΓΟCIN

FANTIEΩΙ ΒΙΟΤΩΙ

Idest:

Margaridis boc est sepulcrum eius obsequii monumentum, amorisque sui gratia positum. Uxorem enim puellam duxi aunos tredecim natam.

Quin-

Quinquaginta annis steterunt nuntiae.
Simplici autem languore periit
post sexaginta tres annos exastor
Femina obsequens Vivo plusquam;
mortalium alia quaelibet.

Exscripsi, & in latinum verti ego ipse, ut potui, ad sensum.

Reate in Vinea Patritiae Gentis Sonantiae

Tab. marmor. inventa hoc anno 1773.

cum Protome anaglyptice sculpta.

FEC COMP LI
HIPPOLITYS

9 Co. B. M. C. Q.

V. A. XI. . . . V

Siglas sic lege: Coningi. Bene. Merenti. Cum. Qui. Vikit. Ann. x1. Men. v. Dies. x. & c. Come municavit laudatus Praesul Zondadarius.

Monte Causario in Dioccess Firmana nuper inventus
Sarcophagus, dum Eremitarum Augustinensium
Coenobium demoliretur. Altus pal. 2. unc. 9.,
latus pal. 8. unc.6., ornatur parastatis, aliisque
anaglyptice sculptis.

M. ACVTIO.P. P. (fc) FILIO
ACVTIANO.EQ. R. LAVR

LAVIN

LAVIN. Q. VIXIT. ANN. XXX
MES. VI. DIEB. XXV
LACANIA. MARTINA
CONIVGI. CARISSIMO. ET. PIO
CVM. FILIS. COHERED. SVIS
EX. TESTAMENTO AEIVS

Communicavit Praesul Cl. Stephanus Borgia S. C. de Propag. Fide a Secretis.

36.

Reate in Vinea Sonantia. Lapis nuper inventus.

D. M

MARCIAE . ISIAD

PATRONAE .

DE .'SE . BENEMERITAE

FECIT

A. MARCIVS. SY NEROS

L'IB

Communicavit laudatus Praesul Zondadarius.

37.

In Oppido Selci Agri Sabinensis ad scalam Ecclesiae primariae S. Salvatoris.

> ORFIDIVS . P. L. PRIMVS ORFIDIA . P. L. PRIMA

LETVS. DELICIVM . VIXIT

ANNOS . VIIII

GRATUS . CORFIDIAE . PRIME (fic)

LIBERTAE

Communicavit laudatus Cl. Gallettius.

Ro÷

Romae apud Marmorarium in Via Iulia.

HERIA . Q. Q. L

BT . EVTHERIS

SIBI . ET . SVIS

Q. HERIVS Q. L

TIBIVS

Q. HERIVS , Q. Q. L

IN . FR. F. XIX

IN . AGR. P. XII.

CHARES .

DIS. MANIBUS

CL IVL. ANICETI

ET . MAELIAES

HELIADIS

LIYIA . TROPHIME

LIBERTA . ET

LIVIA . HELIAS

FILIA. DB. SVO FECERVNT

IN . FRO. P. X

IN . AGRO . P. XII

Communicavit laudatus Cl. Gallettius,

39.

Romae extra Portam Capenam in Vinea Oliveria.

Lapis nuper inventus.

D. N

CORNELIAE . ARTEMISIAE

VIX. ANN. III. M. VI. D. II

FECIT . CORNELIA . LVPERCA VERNAE . SVAE

Exscripsi ego ipse.

40.

Romae extra Portam Capenam in Vinea Caroli Simonis Neronii Icti Ripani. Lapis nuper inventus.

DIS . SACR
APHRODISIO
VERNAE . SVO . DVLC

FEC. T. PLAVIVS

BPA-

EPAPRHODITVS
AEDITVVS

ABASCANTI . ET . PRÍSCIL

LABS . PATRONOR

ET . SIBI . SVIS . B. B

Exscripsi ego ipse.

41. 17

Ibidem. Orna nuper inventa:

L. FAENI . TELESPHOR

- VNGVENTARI

LYGDVNENSIS

ET - FABRIAS

Pr's Tubburren

RESTITUTAB

VXORI - EIVS

FECIT . SERGIA

TYCHB

Exscripsi ego ipse.

42.

Ibidem. Lapis nuper inventus.

Q. FABIVS . ANTHVS

TAVRISCI. L. V. A. XXXIV Exscripsi ego ipse.

42.

Romae extra Portam Capenam in Vinea Oliveria.

Lapis disruptus nuper inventus.

HAVE. SOPHRO . . . . ET . VOS . VIATORES . .

AVG. LIB. PROC. NON. PR ..

ME . CORONATIS . MVLT . . .

ET . SVIS . LIBERTIS

Exscripsi ego ipse.

Digitized by Google

Veli-

479

Felitris in Aedibus Borgianis. Fragmentum lapidis erutum boc anno 1773. ad Aedes sacras Divi Martini Cler. Reg. Cong. Somaschae.

. O. PHRYXO

version to 1/7

.... ir ....

Exscripsi ego ipse.

15.
Ibidem . Sigillum aeneum .
P. MARCI
FORTVNATI

46.
Sermonetae. Sigillum aeneum.
SPECTATI
COR. PROC

Communicavit laudatus Cl. Regius

47.
Sabiniani in Aemilia in Museo Viri Cl. Petri Burghesi.
Sigillum aeneum repertum ad Castrum Vetus.

L. IVENNI
SABINI:

Communicavit ipse Burghesius.

Ibi-

Ibidem. Fragmentum Inscriptionis in Operculo Ornae sepulcralis inventae anno 1749: in Agro Sabinianensi prope Rubiconem sluvium, in praedio Marcucciorum de Arimino.

... vs. avri . p. III
... iolare . volverit . dare . debet . fisco . . .
Communicavit laudatus Burghefius .

Portariae, Pago Terrae Arnulphorum, antiqui Patrimonii S. Romanae Ecclesiae, in Dioecesi Spoletana. In Fistula aquaria plumbea invent. ann. 1769.

C. FAELIVS. CRESCES. FEC

50.

Romae apud Iacobum Bellottium. Lapis disruptus; nuper detectus.

.. N. TIBI . NVNC . PRODEST . S .. EI ... IC .. TE . VIXISSE

.. ANNIS . HEREDVM . RATIO NVNTIAT

... PRIMA. PVIT. LITIS. VICESIMA

. OLV . . . T . . ADENDE . RVDES . HOMINES

..... NO . MORANTES . DELATI

..... HOC . SVB . IVDICE . IVSTO

.... ET . LONGIS . PROTRACTIEVS

.... MALORV . VICI . QVIDEM . DOMINE

VICTOR . CVM . PALMA . RELATVS . SEMANIMIS (GC)

CASV . MEDICI . MALE . MEMBRA . SECARVNT

CORPORI . QVOD . SVPEREST . TVMVLVM . TIBI

FECI. LIBENTER. NON. MIHI. MANDASTI SED. VIVOS, SAEPE. VOLEBA....

Exscripsi ego ipse.

Veli-

51,

Velitris in Delicio Suburbano Comitis Antonii Antonellii. In Lapide rubro difrupto, litteris minutisfimis, sed elegantibus, reperto in Agro Veliterno anno 1759.

.... LIVS . P. ET . CLODIA . L. L. OPTATYS .... VIXIT . ANNOS . VI. M. VIII FLORENTEM . MEI . CONE . . . VSSERE . PARENTES .... VM . LICVIT . SVPERIS .... ACCEPTIOR VNVS .... TVIT . VERBO . MALEDICERE . ACERBO .... AD . SVPEROS . QVOS . PIETAS . COGI . . . . ODESTE, NVNC. VOS. QVOI..... ..... Is DICITE OPTATE SIT .... O . ANNORVM . NONDVM ..... VM . AD . MORTEM . MATRIS . . MANIBVS . CARVS . FVI . VIVOS . CARI ADVERSEIS . QVAE . ME . SVSTVLIT . O . . . . DESINE . IAM . FRYSTRA . MEA . MATER . . . . TE. MISERAM. TOTOS. EXAGITARE. DIE. NAMQVE . DOLOR . TALIS . NON . NVNC . TIBI . . . HAEC . EADEM . ET . MAGNEIS . REGIBVS . . . . CLARA . AMARANTO . . .

Exscripsi ego ipse otio Autumnali huius anni 1773.

Tom.H.

Ηh

In

In S. Iuvenalis Episcopi extra Macerinum, Oppidum primarium Terrarum Arnulpharum, veteris Patrimonii S. Romanac Ecclesiae, in Dioecesi Spoletana. Tahula marmorca disrupta circa medium, uhi conspiciendae dumtaxat remanent litterae A. O. Ad latera sunt duo pueri. Pars dextera decem versus habet, totidem sinistra. Lat. palm. 6. 1, alt. 2. 1

PONTIASIDEREISASPIRANSVVLTIBVSOLIM
HICIACETAETHERIOSEMINELAPSAFVIT
OMNESHONOSOMNISCESITTIBIGRATIAFORMAE
MENSQVOQVECVMVVLTVSDIGNANITOREFVIT
TRADITAVIRGOTORISDECIMVMNONPERTVLITANNVM
CONIVGIIINFE, IXVNICAPROLEPE(fic)RIT
QVANTVSAMORMENTISPROBITASQVAMGRATAMARITO
QVAMCASTIMORESQVANTVSETIPSEPVDOR
NILTIBIQVODFOEDVMVITIVMNECMORIBVSVLLVM
DVMSATISOBSBQVERISFAMVLADICTAVIRI

DENIQUETEMEMETFATISODIOQUEGRAVATVM
DVMSEQUERISVIDITCORSICACUMLACRIMIS
TVTREVIROSPERGENSCVRSVSVBVECTAROTARVM
CONIVGISHEVCULTRIXDVRASATISPATERIS
TEPATERINFESTVSGENEROCVMTOLLEREVELLET
TEMTAS TILAQUEVMSIFACERETGENITOR
CEDITEIAMVETERVMLAVDESOMNESQUEMARITAE
TEMPORANVLLADABVNTTALIAQVAEFACIAT
VIRTVVSINGENTIGEMITVFLETVQVERIGATVS
HOSFECIVERSYSPAVCATAMENMEMORANS

Infer-

→ 483 **♦**

Inferne haec leguntur:

. . IAM . . .

HICLEGITAVTORESMV.

Exscripsit Praesul Cl. Stephanus Borgia Autumnali rusticatione anni 1769. Habet Muratorius pag 1926. n.1., dui ponit Spoleti ad Altare S. Iuvenalis, & cui misit Dionysius Sancassianus. Habet & Bonada Carmin. ex antiq. Lapidib. Class. x. n.xxv. pag.502., qui ponit in S. Iuvenalis extra Oppidum Macereti Spoletanae Dioec., tum ex eo affert Paschalis Amatius in Tom.vr. Collect. Pisaur. omnium Poemat. inter Carmina. Christiana Epigr. xxIII. pag. 279. Omnes tamen ita mendosa exhibent haec Carmina, ut rursus heic proferre non nisi utilissimum sit; nam Muratorius, Bonada, & Amatius lin. 3. legunt omnis, cum omnes, licet ramen male, legatur in marmore; & ibid. Murator. SIBI pro TIBI. Lin.5. singuli habent thoris pro toris. Lin.6. Bonada, qui heic perperam emendat Muratorium, & Amatius conivois pro conivoii. Lin 9. Murator. HIC pro NIL. Lin. 10. Murator. VIRO pro viri. Ibid. Amatius TVM pro DVM. Lin 11. Murator. Te Teneram pro Tememet. Ibid. finguli GRAVATAM Pro GRAVATVM. Lin. 13. Murator. TVTB PURGENT .... CVM SUBIECTA ROTARUM, Bonada, & Amatins . Tyta virym pergens &c. pro TV TREVIROS PERGENS CVRSV SVBVECTA ROTARVM . Lin. 16. Murator. Testandi, Bonada, & Amatius tentasti pro temtasti. Lin.17. Murator. METRYM PTO VETERVM, & MARITO PTO MARITAE. Hh 2

Ibid. Bonada, & Amatius omnis pro omnes. Lin. 18. finguli faciant pro faciat.

53.

Velitris in Sacello SSmae Trinitatis Gentis Borgiae Patritiae. Lapis inventus in Coemeterio veterum Christianorum in Villa Borgia extra Portam inseriorem Urbis anno 1750.

VE NE CES TVS PRE VI TER
IN PA CAE DOM DOR MIT
Exscripsi ego ipse otio Autumnali huius anni 1773.

Ibidem in Aedibus Ginettiis, intra clypeum rotundum in Orna ornata anaglyphis profanis, nempe virginibus alis, & palmis insignitis, ac pueris item alatis; ad latera vero sphinges habentur.

CLODIA. LVPER
CILLA. IN. PACE
BENE. DORMIT. QVE
VICKIT. ANNIS. XXVIII
M. VII. DIES. VIII. MECVM
ANN. VIII. M. VIII. D. XVIIII

AVR. TIMOTHEVS
COIVG. B. M

Exscripsi ego ipse otio Autumnali huius anni 2773. Habet Muratorius pag. 1852. n.9., qui ponit Romae apud SS. Apostolorumin Domo Episcopi Sipontini, sed admodum incorrectam, & indiligentem, ut e resit eamdem repetere.

In loco, qui Vescovio dicitur, in Horto Coenobii iam deserti, Agri Sabinensis, in Urna.

AVRELIO . VRSA

CIO. P. C. BENEME

RENTI . QVI . VIXIT . AN

XXXVIII. DI. VIII. IN . PACE

DEP. XVI. KAL. APRIL

Communicavit laudatus Cl. Gallettius.

56.

Verulis in parte posteriore Arae maximae Ecclesiae Cathedralis.

DP. MARTVRI

PB. IN . PCI . KAL. DICEM BRIS . D. SOLIS . IND. XII

Exscripsi ego ipse otio Autumnali huius anni 1773.

5

Bononiae in Academia Instituti Scientiarum.

DEPOSITYS . M

ARTYRIVS . III. KAL

IVLIAS . IN . PACE

TRIMATVS . ET . MS

Communicavit Vir cl. Caietanus Aloysius Marinius Civis Archangelianus.

Ro-

Romae apud eumdem Marinium. Lapis repertus ad Cryptam Ferratam anno 1765.

Columba cum TE. IN . PACE

ramo oleae. TIMINIAE. sote

Arca Noe RIDI. DVLCIS si

QVOD. TIBI. DI ME. FILIE. OMNI. G ratia

XI

SVAVII. POSIDONIVS. ET. TV...

Canis.

Gallus. Exscripsi ego ipse.

59.

Romae in Vinea Caracciolia extra Portam S. Laurentii in via Tiburtina.

MARCIANO COMPARI . QVI . VIXIT

ANNOS . N. L. DEPOSITVS XI. KAL. IAN. IN . PACE

60.

Pisauri in Museo publico. Lapis Roma ex Catacumbis advettus.

PATHP. AIAIANHTI

Pater . Aelianeti

OYFATPEI

Filiae

Postremam vocem est, qui legat ἀμπιστότω innuptae a μπιστίνω nubo, & ἄλτα privativo. Ego
potius legerem ἀμμνώτω, cum & apud Fabrettium Inscr. cap.vhi. n. cm. pag.592., & apud
Cl. Oliverium Marmor. Pisauren. pag.72. n.182.
habeatur titulus inscriptus τΩ ΛΙΜΝΗCΤΩ.
ΦΗΛΙΚΙΟCΙΜΩ, nempe semper memorabili Felicissimo.

Ibi-

Ibidem ex Orbis Coemeteriis.

ZUCIMOC . KAI . EYNEIKH

TO. IAIO. TEKTO. ETNEI

 $K\Omega$. $KA\Lambda\Omega C$. IT LIQMEN Ω

THN . KAPHN . TOY . GEOY . EIPH

NHN . EXE [E . AAEA OI

Zosimus. & . Eunice Suo. Filio. Euni co. qui. beve. fattus. est. dignus consequi. gratiam. Dei. Pa cem. babete. Fratres

Communicavit utramque Epigraphem Vir Cl. Callistus Marinius Pisaurensis. Lin. 2. lege τίκτω, & lin. 3. δειωμέτω. Clauditur haec Inscriptio aurea sententia, Christianis hominibus dignissima; Quare claudimus & nos ea ipsa Syllogem nostram.

FINIS TOMI SECUNDI.

EXCVSVM . ROMAT

CVRANTE . GREGORIO . SETTARIO . BIBLIOPOLA

AD . INSIGNE . HOMERI

IN . PERVIGILIO . NATALIS . DOMINI . NOSTRI

IESV . CHRISTI

ANNI . CIDIOCCLXXIII

REGNANTE . GLORIOSISSIMO

ROMANÓ . PONTIFICE

ET . EPISCOPO . OECVMENICO

CLEMENTE . XIV

QYI. MVLTIS. ANNIS. VIVAT. FLOREAT. IMPERET
PONTIFICATVS . EIVSDEM . ANNO . V

